BOTOGÖZ BULAK HİKÂYESİNİN BAĞLAM SÖZLÜĞÜ

Asiye OKUR
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Prof. Dr. Cüneyt AKIN
Nisan, 2022
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BOTOGÖZ BULAK HİKÂYESİNİN BAĞLAM SÖZLÜĞÜ

Hazırlayan
Asiye OKUR

Danışman
Prof. Dr. Cüneyt AKIN

AFYONKARAHİSAR 2022

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum, **"Botogöz Bulak Hikâyesinin Bağlam Sözlüğü"** adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça'da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

13/04/2022

İmza

Asiye OKUR

ÖZET

BOTOGÖZ BULAK HİKÂYESİNİN BAĞLAM SÖZLÜĞÜ

Asiye OKUR

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI

Nisan, 2022

Danışman: Prof. Dr. Cüneyt AKIN

Sözcüklerin tek başına ifade ettiği anlamlar bütünü anlamaya kâfi gelmez. Bir metnin içindeki sözcüğe, metnin bağlamından hareketle anlam verilir. Sözcüklere bağlamdan hareketle anlamlar verip sözlük oluşturmak, alanın diğer araştırmacılarına büyük katkı sağlar. Bağlam sözlüğü çalışmaları da bu amaca hizmet için yapılır. Bu çalışmalar sayesinde sözcüklerin anlam zenginliği ortaya çıkarılır.

Çağdaş Türk lehçeleri alanında bağlam sözlüğü çalışmalarının azlığı dikkat çekmektedir. Bu çalışmanın alanımızdaki eksikliğin giderilmesinde önemli olacağını, Kırgız sözlüklerine yeni madde başları kazandırabileceğini ve Kırgız edebiyatının herhangi bir eseri üzerinde yapılacak olan üslup çalışmalarına da zemin hazırlayabileceğini düşünmekteyiz.

Bu çalışmada Cengiz Aytmatov'un yaşadığı devir göz önünde bulundurularak Botogöz Bulak hikâyesindeki sözcüklere bağlamdan hareketle anlamlar verilmiş, eserin söz varlığı ortaya çıkarılmış ve tanıklarıyla beraber tespit edilmiştir. Hikâyenin söz varlığı ortaya çıkarıldıktan sonra eserin bağlam sözlüğü tüm tanıklarıyla ve sıklıklarıyla ortaya koyulmuştur. Bağlamdan yola çıkarak işlevsel bir sözlük oluşturmak amaçlanmıştır. Ayrıca söz varlığını oluşturan tanıkların kullanım sıklıklarının verilmesiyle birlikte üslup çalışmaları için somut veriler ortaya çıkmaktadır. Çalışmada Kırgız Türkçesi, Kırgız edebiyatı ve Cengiz Aytmatov'un edebi kişiliğine de değinilmiştir. Çalışmanın değerlendirme ve sonuç bölümünde elde edilen sayısal verilerden yola çıkarak değerlendirmeler yapılmıştır.

İncelenen eserde toplamda 816 ismin, 2254 sıklıkta kullanıldığı, 665 fiilin ise 2158 sıklıkta kullanıldığı tespit edilmiştir. Eserde kullanılan yardımcı fiillerin sayısı 217 olmakla birlikte, sıklık sayıları ise 662 olarak tespit edilmiştir. İncelenen eserde deyimler, ikilemeler, dua ve beddua ifadeleri ve ilişki sözlerinden oluşan 261 kalıp sözün, 308 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir. Toplamda 1959 ögenin, 5382 sıklıkta kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu ögelerden bazılarının sıklığı dikkat çekmektedir. Dikkat çeken ögelerden çoğunluğunun Sovyetizm özolgu ifadeleri olduğu görülmektedir.

Çalışmanın amacı, Botogöz Bulak hikâyesinin söz varlığını ortaya çıkarmak suretiyle Kırgız sözlüklerine katkıda bulunmak ve Cengiz Aytmatov'un ve yazarlığının daha doğru anlaşılmasına, yazarın üslubuyla ilgili yapılacak olan çalışmalara ve Kırgız hikâyeciliğine fayda sağlamaktır.

Anahtar Kelimeler: Botogöz Bulak Hikâyesi, Kırgız Türkçesi, Bağlam Sözlüğü, Cengiz Aytmatov.

ABSTRACT

CONTEXT DICTIONARY OF BOTOGÖZ BULAK STORY

Asiye OKUR

AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
SOCIAL SCIENCES INSTITUTION
DEPARTMENT OF CONTEMPORARY TURKISH DIALECTS AND LITERATURES

April, 2022

Advisor: Prof. Dr. Cüneyt AKIN

Semantics which words express separately are not enough to understand the whole. A word in a text is understood with the reference to the concept of the text. Generating a word with the reference to the concept of the text makes a significant contribution to the other researchers in the field. Studies of concept dictionary is done to serve this purpose, too. Thanks to these studies, semantic richness is being revealed. Shortage of the concept dictionary studies on Contemporary Turkish Dialects is remarkable.

The scarcity of context dictionary studies in the field of contemporary Turkish dialects draws attention. We think that this study will be important in eliminating the deficiency in our field, that it can add new headings to the Kyrgyz dictionaries and prepare the ground for stylistic studies on any work of Kyrgyz literature.

In this study, considering the period in which Cengiz Aytmatov lived, the words in the story of Botogöz Bulak were given meanings based on the context, the vocabulary of the work was revealed and determined together with its witnesses. After revealing the vocabulary of the story, the context dictionary of the work was revealed with all its witnesses and frequencies. It is aimed to create a functional dictionary based on the context. In addition, by giving the frequency of use of witnesses who make up the vocabulary, concrete data for stylistic studies emerge. In the study, Kyrgyz Turkish, Kyrgyz literature and the literary personality of Cengiz Aytmatov are also mentioned. In the evaluation and conclusion part of the study, evaluations were made based on the numerical data obtained.

In the examined work, it was determined that 816 nouns were used with 2254 frequencies, and 665 verbs were used with 2158 frequencies. While the number of auxiliary verbs used in the work is 217, the frequency number has been determined as 662. In the analyzed work, it is seen that 261 phrases consisting of idioms, reduplications, prayer and curse expressions and relationship words are used with a frequency of 308. In total, it was determined that 1959 items were used with 5382 frequencies. The frequency of some of these items draws attention. It is seen that most of the remarkable items are Sovietism self-statements.

The aim of the study is to contribute to the Kyrgyz dictionaries by revealing the vocabulary of the Botogöz Bulak story, and to contribute to a more accurate understanding of Cengiz Aytmatov and his authorship, to the studies to be made about the author's style and to the Kyrgyz storytelling.

Keywords: Botogöz Bulak Tale, Kyrgyz Turkish, Context Dictionary, Cengiz Aytmatov

ÖN SÖZ

Bu çalışma ünlü Kırgız yazar Cengiz Aytmatov'un *Botogöz Bulak* hikâyesinin bağlam sözlüğünün oluşturulması ve söz varlığının ortaya konulmasından ibarettir. Çalışmada öncelikle Kiril harfli olan özgün metin, Latin alfabesine transkribe edilmiş, ardından TEBDİZ sistemine yüklenmiştir. Sonrasında eserdeki sözcüklere bağlamdan hareketle anlamlar verilmiş ve eserin söz varlığı ortaya koyulmuştur.

Bu sürecin tüm aşamalarında destek ve öngörüleriyle bana yol gösteren, yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve tecrübelerinden istifade ettiğim, yardım ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyenkıymetli danışman hocam Prof. Dr. Cüneyt Akın'a sonsuz şükran ve saygılarımı sunarım.

Bu vesileyle, daima arkamda hissettiğim, bana güven veren aileme ve destekleriyle beni bu yolda yalnız bırakmayan eşime de teşekkür ederim.

Asiye OKUR

2022, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

Sayfa

YEMİN METNİ ..... **ii**
ÖZET ..... **iii**
ABSTRACT ..... **iv**
ÖN SÖZ ..... **v**
İÇİNDEKİLER ..... **vi**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **viii**
KISALTMALAR DİZİNİ ..... **ix**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

KIRGIZLAR

1. KIRGIZLAR VE KIRGIZ TARİHİ **5**
2. KIRGIZ TÜRKÇESİ **7**
3. KIRGIZ EDEBİYATI **9**
3.1. SOVYET DÖNEMİ ÖNCESİ KIRGIZ EDEBİYATI (19. YY'IN SON ÇEYREĞİ VE 20. YY'IN İLK ÇEYREĞİNİ İÇİNE ALAN DÖNEM) 9
3.2. KIRGIZ-SOVYET EDEBİYATININ TEŞEKKÜL DÖNEMİ (1917-1929) 10
3.3. KIRGIZ EDEBİYATI ŞEKİLLENME VE GELİŞME DÖNEMİ (1930-1940) 11
3.4. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİNDE KIRGIZ EDEBİYATI (1941-1945) 11
3.5. SAVAŞTAN SONRAKİ KIRGIZ-SOVYET EDEBİYATI (1946-1959) 11
3.6. 1960'LI-1980'Lİ YILLARDAKİ KIRGIZ EDEBİYATI (1960-1985) 11
3.7. YENİDEN YAPILANMA VE KAPİTALİZME GEÇİŞ DÖNEMİNDEKİ KIRGIZ EDEBİYATI (1985-…) 12

İKİNCİ BÖLÜM

CENGİZ AYTMATOV VE BOTOGÖZ BULAK HİKÂYESİ

1. CENGİZ TÖREKULOVİÇ AYTMATOV HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ **13**
2. BOTOGÖZ BULAK HİKÂYESİ VE ÖZETİ **14**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BOTOGÖZ BULAK HİKÂYESİNİN SÖZ VARLIĞININ İNCELENMESİ

1. SÖZ VARLIĞI **16**
1.1. İSİMLER 16
1.1.1. Sözcük Yapısındaki İsimler 16
1.1.1.1. Tek Anlamlı Sözcük Yapısındaki İsimler 16
1.1.1.2. Çok Anlamlı Sözcük Yapısındaki İsimler 19
1.1.2. Söz Öbeği Yapısındaki İsimler 20
1.1.2.1. Tek Anlamlı Söz Öbeği Yapısındaki İsimler 20
1.1.2.2. Çok Anlamlı Söz Öbeği Yapısındaki İsimler 21
1.2. FİİLLER 21
1.2.1. Sözcük Yapısındaki Fiiller 21
1.2.1.1. Tek Anlamlı Sözcük Yapısındaki Fiiller 21

1.2.1.2. Çok Anlamlı Sözcük Yapısındaki Fiiller 24
1.2.2. Söz Öbeği Yapısındaki Fiiller (Birleşik Fiiller) 24
1.2.2.1. Tek Anlamlı Söz Öbeği Yapısındaki Fiiller 24
1.2.2.2. Çok Anlamlı Söz Öbeği Yapısındaki Fiiller 26
1.3. KALIP SÖZLER 27
1.3.1. Deyimler 27
1.3.2. Atasözleri 29
1.3.3. İkilemeler 30
1.3.4. Dua ve Beddualar 30
1.3.5. İlişki Sözleri 30

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BOTOGÖZ BULAK HİKÂYESİNİN BAĞLAM SÖZLÜĞÜ

BOTOGÖZ BULAK HİKÂYESİNİN BAĞLAM SÖZLÜĞÜ 32
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ 485
KAYNAKÇA 490

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Tek Anlamlı Sözcük Yapısındaki İsimler 19
Tablo 2. Çok Anlamlı Sözcük Yapısındaki İsimler 20
Tablo 3. Tek Anlamlı Söz Öbeği Yapısındaki İsimler 21
Tablo 4. Tek Anlamlı Sözcük Yapısındaki Fiiller 23
Tablo 5. Çok Anlamlı Sözcük Yapısındaki Fiiller 24
Tablo 6. Tek Anlamlı Söz Öbeği Yapısındaki Fiiller 26
Tablo 7. Çok Anlamlı Söz Öbeği Yapıısndaki Fiiller 26
Tablo 8. Yardımcı Fiiller 27
Tablo 9. Deyimler 29
Tablo 10. İkilemeler 30
Tablo 11. Dua ve Beddualar 30
Tablo 12. İlişki Sözleri 31

KISALTMALAR DİZİNİ

akt.: Aktaran
C: Cilt
çev.: Çeviren
ed.: editör
İLESAM:Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği
mec.: Mecaz
MÖ: Milattan önce
MS: Milattan sonra
s.: Sayfa
S: Sayı
SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
T.C.: Türkiye Cumhuriyeti
TDK: Türk Dil Kurumu
TEBDİZ: Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü
TTK: Türk Tarih Kurumu
vb.: Ve benzeri

GİRİŞ

Güncel Türkçe Sözlük'te, sözlüğün tanımı şu şekilde yapılmıştır: "Bir dilin bütün veya belli bir çağda kullanılmış kelime ve deyimlerini alfabe sırasına göre alarak tanımlarını yapan, açıklayan, başka dillerdeki karşılıklarını veren eser, lügât" (Erişim tarihi: 13.10.2021). Akalın, sözlük için "Sözlükler, bir dilin bütün veya belli bir dönemdeki sözcüklerini yazılışları, türleri, söylenişleri, temel ve yan anlamları, kullanış özellikleri bakımından açıklayan, edebi metinlerden seçilen cümlelerle örneklendiren, alıntı sözcüklerin hangi dilden geçtiğini bildiren başvuru kaynaklarıdır" ifadesini kullanmıştır (2010: 268). Aksan'a göre sözlük "Bir dilin (ya da birden çok dilin) sözvarlığını, söyleyiş biçimleriyle, yazımlarıyla veren, bağımsız biçimbirimlerî temel alarak bunların, başka öğelerle kurdukları söz ögeleriyle birlikte anlamlarını, değişik kullanımlarını gösteren bir sözvarlığı kitabı" (1982:77).

"Bilinen en eski sözlük Sümerce-Akadca karşılıklar kılavuzu niteliğindeki Urra Hubullu'dur. Sözcüklerin konularına göre düzenlendiği sözlük yirmi dört tabletten oluşmaktadır" (Akalın, 2010: 270).

Türk dilinin bilinen en eski sözlüğü ise Kaşgarlı Mahmut'un Dîvânu Lugâti't-Türk adlı eseridir. Eser, Türk yazı dillerinin, lehçelerinin ve ağızlarının dil özelliklerini göstermesi ve bu ağız ve lehçelerin söz varlığını sunması hasebiyle tüm Türk halkları için büyük önem arz etmektedir. Kaşgarlı Mahmut'un, 25 Ocak 1072 günü yazmaya başladığı bu nadide eseri, 10 Şubat 1074 günü tamamladığı bilinmektedir.

"Sözlükbiliminde, bir dile ait söz varlığını gösteren sözlükler dizinsel, düzensel ve bağlamsal sözlükler olmak üzere üç türde incelenir. Dizinsel sözlükler içindeki sözcüklerin alfabetik olarak dizilmesi ve anlamlandırılmasıyla oluşturulurken, düzensel sözlükler, birbiriyle kavramsal bağları olan sözcüklerin bir araya getirilmesi ile oluşturulur. Bağlamsal sözlüklerde ise maddelerin anlamları verilmez ancak bunların kullanıldıkları cümleler tamamıyla veya makul uzunlukta verilir" (Öztürk, 2007: 9).

Bir cümlede sözcüklerin diğer sözcüklerle kurduğu bağın sonucunda kazandığı anlamlar cümle içinde netlik kazanır. Vardar, Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü adlı eserinde bağlamı şu şekilde açıklar: "Bir dil birimini çevreleyen, ondan önce ya da sonra gelen, birçok durumda söz konusu birimi etkileyen, onun anlamını, değerini belirleyen birim ya da birimler bütününe *bağlam* denir" (2002: 31). "Dilbilimsel bağlam (context linguistic) bir göstergenin diğer göstergelerle oluşturduğu bütün içinde kazandığı anlamı karşılamaktadır" (Şenödeyici, 2017: 283). Bağlam sözlüğü

sözcüklerin anlamsal zenginliğini ortaya koyma görevini üstlenir. Bir dilin sözcüklerinin anlam bakımından çeşitliliğini ortaya çıkarmak, o dilin değerlerinden belki de en büyüğünü gözler önüne sermek demektir.

"Bağlamlı dizin, bir edibin kullandığı sözcükleri, metinde geçtikleri yeri ve kullanım sıklığını gösterecek biçimde, alfabetik olarak dizmektir. Böyle bir dizilim, sözcüğün hangi bağlamlarda kullanıldığına açıklık getirir. İşlevsel sözlük, bu çabanın sonunda ortaya çıkar ve sözcüklerin cümle içinde diğer sözcüklerle kurduğu ilişkiden hareketle onlara anlam kazandırır" (Şenödeyici, 2017: 282).

Kutsal metinlerin daha iyi anlaşılması amacıyla bağlamlı dizin çalışmaları ilk önce İncil metinleri üzerine uygulanmıştır. Alexander Cruden'in 1846 yılında Londra'da üzerinde çalıştığı bağlamlı dizin uygulamasını, John Eadie'nin 1857'deki çalışması takip etmiştir. Ardından 1890 yılında James Strong'un yayımladığı Strong's Exhaustive Concordance of the Bible ise teknolojik gelişmelerin kısıtlı olması sebebiyle yüz kadar insanın da çabasıyla Kral James İncili'nin bağlamlı dizini olarak yayımlanmıştır (Şenödeyici, 2017: 283-284).

Türkiye'de bu alanda yapılan ilk çalışma 2007 yılında Furkan Öztürk'ün hazırladığı doktora tezidir. Başta Baki Divanı'nın söz varlığını ortaya koymak amacıyla yapılan bu çalışmada Furkan Öztürk, ayrıca Osmanlı şiirine farklı bir bakış açısıyla bakmayı ve anlamların bağlama göre kazandığı işlevleri ortaya çıkarmayı amaçlamıştır.

Gazi Üniversitesi'nin bir projesi olan Türk Edebiyatının Bağlamlı Dizinleri ve İşlevsel Sözlüğü (TEBDİZ), Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak'ın liderliğinde 2015 yılında dil ve edebiyat araştırmacılarına yeni bir çalışma sahası kurulması amacıyla geliştirilmiştir. TEBDİZ, bu anlamda dil ve edebiyat araştırmacılarının ve bu alanlardan istifade etmek isteyenlerin önünü açan büyük bir proje olma yolunda ilerlemektedir. TEBDİZ projesinde çoğunlukla Osmanlı Türkçesi metinlerinin bağlamsal sözlüğü oluşturlmuş olsa da, bu kıymetli projeye katkı sağlamak amacıyla çağdaş Türk lehçeleri alanından da birçok araştırmacı destek vermektedir. Biz de alanımızdaki araştırmacılara ve alanımızın ilgililerine fayda sağlaması açısından Cengiz Aytmatov'un *Botogöz Bulak* adlı hikâyesinin bağlam sözlüğünü oluşturarak bağlam sözlüğü çalışmalarına destek vermeyi amaçladık. Bu sözlüğü oluştururken söz varlığını ortaya çıkarıp sözcüklerin hangi bağlamda ve kaç sıklıkta kullanıldığını belirledik.

Çalışmamız giriş bölümüyle birlikte dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın giriş bölümünde; araştırmanın amacı, önemi, kapsam ve sınırlılıkları, yöntemi hakkında bilgiler verilmiş ve tanımlar belirtilmiştir.

Birinci bölümde; Kırgızlar ve Kırgız tarihi, Kırgız Türkçesi ve Kırgız Edebiyatı hakkında bilgilere yer verilmiştir.

İkinci bölümde; Cengiz Aytmatov'un hayatı ve edebi kişiliği hakkında bilgi verilmiş olup, devamında *Botogöz Bulak* hikâyesine ve hikâyenin özetine yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde; eserin söz varlığı sayısal verilerle birlikte ortaya konmuştur.

Dördüncü bölümde; eserin bağlamsal sözlüğüne yer verilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı Cengiz Aytmatov'un *Botogöz Bulak* hikâyesinin incelenmesi suretiyle eserin söz varlığının ortaya çıkarılması ve tanıklarıyla beraber tespit etmektir. Bu tespitler doğrultusunda Kırgız Türkçesi alanında yapılacak olan üslup çalışmalarına faydalı olmak amaçlanmıştır.

Araştırmanın Önemi

Çalışmayla birlikte, çağdaş Türk lehçeleri alanında sayıca az olan bağlam sözlük çalışmalarına katkı sağlamaktır. Özellikle Cengiz Aytmatov'un eserlerinin daha iyi anlaşılması ve bu alanda çalışan araştırmacılar için kaynak olabilecek bir çalışma olmayı hedeflemesi, çalışmanın önemini arttırmaktadır kanaatindeyiz.

Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Sözlük hazırlanırken yalnızca sözlüksel anlamı olan ögeler ele alınmıştır. Bu ögeler alfabetik olarak sıralanmıştır. Dilbilgisel anlamı olan ögeler çalışmaya dahil edilmemiştir. Kelime kökeni ve türü gibi bilgilere yer verilmemiştir.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada öncelikle, Kiril harfli özgün metin, Latin harflerine aktarılmıştır. Aktarılan metin TEBDİZ sistemine yüklenmiştir. Yüklenen metnin içindeki sözlüksel anlamı olan sözcüklere çeşitli sözlüklerden yararlanılarak metnin bağlamından hareketle anlamlar verilmiştir. Sözcükler sıralanırken alfabetik sıralama esas alınmıştır. Bağlam sözlüğü kısmında sözcüklerin anlamlarına ve tanık cümlelere sayfa ve satır numaraları ile birlikte yer verilmiştir. Örneğin:

dem: Nefes, soluk.

Köñülgö ciger koşor demi sıyaktandı / Oşol dem maga da koşulgansıdı (33/13).

Bu örnekte "33" sayfa numarasını, "13" ise satır numarasını göstermektedir.

Bağlam sözlüğünde amaç kelimenin türü ve kökeni hakkında bilgi vermek olmadığı için çalışmamızda bu bilgiler yer almamaktadır. Eğer sözcük fiil ise mastar anlamı vermesi için fiilin sonuna kısa çizgi (-) koyulmuştur.

dem al-: Nefes almak.

Ordunan cıldı Men ceñildene dem alıp kupaykenin (11/22)

Sözcüklere başka sözcük eklendiğinde bir söz öbeği oluşuyorsa bunlar ayrı bir şekilde değerlendirilmiştir.

dem: Nefes, soluk.

Köñülgö ciger koşor demi sıyaktandı / Oşol dem maga da koşulgansıdı (33/13)

dem kıs-: Nefesi sıkışmak, nefesi daralmak.

Çıkkan kara tütün aydoonu kaptap dem kısıp / sokonun astın coylop koñtorulgan boroz menen (41/7)

Kullanılan mecaz anlamlı sözcükler (mec.) kısaltması ile gösterilmiştir.

taltañda-: mec. nazlanarak, kırıtarak/şımarıklık göstererek istemek (rica etmek).

Bolup taltañdap on cıl ubaktısın boşko ketirdi / Bulardı asırağan da biz Kursağı tok kiyimi bütün (21/10)

Bağlam sözlüğü kısmında sözcüklerin sıklık sayılarına yer verilmemiştir. Sıklık sayılarına çalışmanın söz varlığı bölümünden ulaşılabilir. Söz varlığı bölümünde ayrıca araştırmacıların toplu halde yorumlayabilmesi için sözcüklerin sıklık sayıları azdan çoğa doğru tablolarla dikkatlere sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

KIRGIZLAR

1. KIRGIZLAR VE KIRGIZ TARİHİ

Geçmişten bu yana Orta Asya ve Sibirya bölgesinde yaşayan diğer Türk toplulukları gibi Tanrı dağları bölgesinde yaşayan Kırgızlar da kadim devlet anlayışına sahip bir Türk topluluğudur. Bu anlayışa sahip olmalarına rağmen zaman içinde diğer Türk topluluklarından ayrı düşmüş ve nice zorlukla varlıklarını sürdürmeye mecbur kalmışlardır. Bu mecburiyetin temelinde özellikle Çarlık Rusyası'nın politikaları bulunur. Ardından Sovyetler Birliği'nin hakim olduğu bu coğrafyada başta dil olmak üzere, kültür ve milli benlik gibi birçok alanda da çeşitli politikalar yürütülmüştür.

Tarih kitaplarına bakıldığında Kırgızlar konargöçer hayat tarzını tercih eden, savaşçı ve çoğunluğu sarışın bir topluluk olarak betimlenir. Kırgızların bu adı almaları birçok sebebe dayandırılır. Kırgız adının kökeni çok kez tartışılmış ve sonucunda bir kısmının temeli efsanelere dayandırılsa da, bilimsel olarak açıklanan birçok görüş de mevcuttur. VI-XI. yüzyıllar arasında yazıldığı tespit edilen Orhon Yazıtlarında Kırgız adı "Kırkız" olarak geçmektedir. Bu bilgiye Muharrem Ergin'in Orhun Abideleri adlı eserinde Bilge Kağan Yazıtı doğu yüzü 17. satırda "*Kögmen yir sub idisiz kalmazun tiyin Az Kırkız budunug i[tip] yaratıp keltimiz. Kögmenin yeri, suyu sahipsiz kalmasın diye Az, Kırgız milletini tanzim ve tertip edip geldik*" cümlesinde rastlamaktayız (Ergin, 2009: 40-41). Kemal Polat "efsanelere bakıldığında Kırgızlar kendilerinin kırk kızdan geldiğine inanmaktadır". Bununla birlikte "atam söyledi, kırk kızdan çoğalmışız" ifadelerini sıkça duyduğunu belirtmiştir (Polat, 2019: 19). Kulamshaeva (2016: 76-77), Kırgız adının tarihteki yolculuğunu "Yunan kaynaklarına göre *Herhis, Hirhiz* Arap ve Pers kaynaklarında ise Kırgızlar hakkında *Hırhır, Hırgız, Hergis* ve *Hirkiz* şeklinde bahsedilirken, Eski Türk ve Uygur metinlerinde ise *Kırgız* şeklinde karşımıza çıkmaktadır" şeklinde ifade eder. Bu konuya farklı bir pencereden bakan Cengiz Alyılmaz (Alyılmaz, 2013: 5), Azlarla Kırgızların aynı boyun mensupları olduğunu; Kırgız sözcüğünün etimolojisinin de (eğer kırk kavram işareti ve çokluk-ikizlik biçim birimi /+Z/'nin birleşiminden oluşmuyorsa) Azlarla (<Kırk+Az) ilgili olabileceğini belirtir. Diykanbayeva (2010: 205-210), içlerinde Uygur tarihçisi Kaşkarlı Emir Asan'ın da bulunduğu birçok araştırmacının "Kır terimi Kırgızcada "dağ tepesi" anlamına gelmektedir. Bu halk da hep dağlarda gezerek, göçerek hayatlarını

sürdürdükleri için "kır gez" olarak adlandırılmıştır" fikrini benimsediklerini ileri sürmüştür. Ayrıca Kırgızlar, Kazak Türklerine benzedikleri için Kazak kavim adıyla anılsalar da daha sonraki yıllarda gerçek Kırgızlar ortaya çıkmış ve Ruslar bu Türk boyunu "Karakırgız" veya "Vahşi Taşlı Kırgız" olarak adlandırmışlardır (Caferoğlu, 1988: 30).

Kırgızlar günümüzde kuzeyde Kazakistan, güneyde Tacikistan, batıda Özbekistan ve doğuda Doğu Türkistan (Sincan-Uygur Özerk Bölgesi) ile komşu olan Türk topluluğudur. Kırgızlar hakkında bilgi veren en eski kaynak Çin yıllıklarıdır. "MÖ 201 yılına ait bu bilgilerde Kırgızların Kien Kun (Ge Kun) adında bir devlet kurdukları, Yenisey'de (Güney Sibirya) yaşadıkları ve çok sayıda göçebe kavimle savaştıkları kaydedilmektedir" (Akın, 2021: 326). Kırgızlarla ilgili ilk detaylı bilgilere Han İmparatorluğu tarihçilerinden Çinli tarihçi Sıma Chien'in (MÖ 145-86) yazdığı Tarih Kayıtları adlı kaynakta rastlanmaktadır. Kaynakta Hun hakanının siyasî birliği sağlama sürecinde Kırgızları da hâkimiyeti altına almasından söz edilmektedir. Böylece yazılı tarih kaynaklarında Kırgızlar ilk defa MÖ 201 yılında geçmektedir. Kırgızların MS I - V. yüzyıllarda tarihî yurtları olan Yenisey boylarında yaşadıkları tespit edilmiştir. 5. yüzyılda Juan Juanlarla savaşmışlar, ancak yenilgiye uğrayarak onların hâkimiyetini kabul etmek zorunda kalmışlardır. 630 yılından itibaren Yenisey, Minusinsk havzası civarında bir Kırgız devletinin kurulduğu, 648 yılında Kırgızların, elçi göndermeleriyle birlikte Çin'e bağlı olan bu devletin II. Göktürk Kağanlığının kuruluşuna kadar varlığını devam ettirdiği kabul edilir. Bu devlet Yenisey Kırgız Devleti şeklinde adlandırılır. (Buyar, 2017: 48-56). "758 yılında Uygurların mutlak bir şekilde Kırgızları hâkimiyetleri altına aldıkları görülür. Bu süreçte, sarı-kızıl yüzlü anlamında Chia-chia-ssu olarak adlandırılan Kırgızlar Çin ile resmî ilişki kuramamışlardır. Uygurlar, A-je (A-ce, Aco) olarak adlandırılan Kırgız reisine makam ve unvan vermiştir" (Taşağıl, 2013: 77). Kırgızların 840 yılında Uygur devletine son vermelerinin ardından tarihteki ikinci Kırgız devleti olan Kırgız Kağanlığı'nı kurmuşlardır. 920'li yıllarda da Kırgız Kağanlığı dağılmıştır(Akın, 2021: 326). 11-12. yüzyıllarda Moğol hâkimiyetine girmeden önce Kırgızlar Kırgız Beyliği'ni kurmuşlardır. Moğol İmparatorluğu döneminde ise Tumat ve Kırgız ordusu, Moğol ordusu tarafından kıyıma uğratılmıştır. 1293'te Kubilay Han, boy beylerinin birçoğu öldürtmüş, Yenisey'deki Kırgız boyların büyük kısmı başka bir bölgeye göç ettirilmiş ve Altay bölgesindekilerin bir kısmı da kendi bölgelerinden çıkarılıp Çin'in Şandun bölgesine yerleştirilmiştir. Hokand

Hanlığı'nın kuruluş dönemlerinden itibaren Kırgızlar bu devletin bazı teşkilatlarında yer almışlardır. Devamlı mücadeleler ve isyanlar neticesinde bu hanlık da oldukça zayıflamış, başkent Hokand, 1876 yılında Ruslar tarafından ele geçirilmiş ve Hokand Hanlığı da böylece son bulmuştur. 1876'dan 1991 yılına kadarki tarihi süreci içerisine alan Rus hâkimiyeti dönemi başlamıştır. Böylece Kırgızistan'ın güney bölgesi de tamamen Rusların hakimiyetine girmiştir. Günümüz Kırgızistan coğrafyasının tamamında, 1876'dan 1991 yılına kadarki tarihe kadar sürecek olan Rus hâkimiyeti dönemi böylece başlamıştır (Buyar, 2017: 61-78) "Ceditçilik akımıyla Kırgızistan'da yayılan Türkçülük ve İslamcılık akımları, Rusların baskıları sonucunda sönmeye mahkûm edilmiştir" (Akın, 2021: 327). Rusya Türkistan'ı işgal ettikten sonra çeşitli sebeplere dayandırılan iki önemli halk hareketi görülür. Bunlardan biri Andican Ayaklanması, diğeri de Ürkün Ayaklanmasıdır. Rusya'da 1917'nin şubat ayındaki ilk devrimle birlikte Türkistan halklarının bağımsız devlet veya devletler kurma istekleri de büyük ölçüde ön plana çıkmıştır.

14 Ekim 1924 tarihinde Orta Asya halklarının ulusal devletlere bölünmesi kararı neticesinde Türkmen SSC, Özbek SSC, Tacik Özerk Oblastı, Kazak Özerk SSC'ne bağlı Kara Kalpak Özerk Oblastı, RSFSR'e bağlı Kara Kırgız Özerk Oblastı kurulmuştur. 1991 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği dağılma sürecine girmesiyle birlikte 31 Ağustos 1991'de Bağımsız Kırgız Cumhuriyeti ilan edilmiştir (Buyar, 2017: 82-85).

2. KIRGIZ TÜRKÇESİ

Güncel Türkçe Sözlük'te dil için şu tanım yapılmıştır: "İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban" (Erişim tarihi: 01.09.2021).

Dil, toplumların maddi ve manevi ürünlerini asırlarca nesilden nesile aktarmaya yarayan bir araçtır. Milli kimliğin yapı taşlarından biri olmanın yanında, kültürün de vazgeçilmez bir unsurudur. Dolayısıyla milli kimlik, dil ve kültür üçlüsü birbirinden ayrı düşünülemeyen parçalardır. "Yayılma alanı Kuzey Buz Denizi'nden başlayıp Hindistan'ın kuzeyine, Çin Halk Cumhuriyeti'nin içlerinden Avrupa'nın en uç noktasına kadar uzanan yaklaşık 12 milyon kilometrekarelik bu coğrafyada en geçerli dil, Altay dil ailesinin en büyük kolu olan Türk dilidir" (Akalın, 2009: 196).

Güncel Türkçe Sözlük'te lehçe için ise şu tanım yapılır: "Bir dilin tarihsel, bölgesel ve siyasal sebeplerden dolayı ses, yapı ve söz dizimi özellikleriyle ayrılan kolu, *diyalekt*" (Güncel Türkçe Sözlük erişim tarihi 15.09.2021).

"Kırgız Türkçesiyle ilgili çalışmaların tarihi, Kaşgârlı Mahmud'un yaptığı tasnifle birlikte başlatılabilir. Türk dilini Doğu ve Batı olarak iki gruba ayırarak, Kırgız Türkçesine Peçenekçe, Kıpçakça ve Bulgarca'nın yer aldığı grubun içinde yer veren Kaşgârlı'dan sonra, Batı dünyasındaki ilk çalışmalar Radloff'un derleme ve tanif çalışmaları şeklinde karşımıza çıkar" (Akın, 2021: 329).

"Kırgız Türkçesi, Kıpçak grubunun Aral-Hazar koluna bağlı bir Türk lehçesidir. Kırgız Türkçesi tarihî olarak üç gelişim evresi geçirmiştir. Eski Kırgız Türkçesi VII. – IX. yüzyıllar arasını kapsar. Bu dönem, daha çok Eski Uygur ve Oğuz Türkçeleri ile bağlantılı olan bir dönemdir. Orta Kırgız Türkçesi X.–XV. yüzyıllar arasını kapsar. Bu dönem, sözlü edebiyatın ön planda olduğu bir dönemdir. Yeni Kırgız Türkçesi ise XV. yüzyıldan sonraki dönemi kapsar. XVIII. yüzyıldan 1917 Ekim Devrimi'ne kadar geçen sürede de ağız farklılıkları belirginleşmiştir" (Buran A. ve Alkaya E., Akt. Özeren, 2015: 139). Kırgızların kullandıkları yazıların tarihi ise Yenisey yazıtları ile birlikte VII- VIII. yüzyıllara kadar dayanır. Ardından Uygurların yazı sisteminden yararlanmışlar, sonrasında ise Sovyetler Birliği'ne kadar Arap alfabesinden faydalanmışlardır (Kulamshaeva, 2016: 126).

Rusya, Türk topluluklarının konuştuğu diyalektleri baz alarak her bir Türk topluluğu için ayrı alfabeler geliştirmiş ve bunun sonucunda Türklerin yüzyıllardır konuştuğu ve hatta edebi eserler kaleme aldığı bu kadim dili parçalara ayırmak ve birbirinden olabildiğince farklı hale getirmek için yıllarca çaba sarf etmiştir. Cumhuriyet statüsü kazandırdığı her bir ülke için ana dilinde okullar açılmış, kitaplar basılmıştır. Öncelikle Arap yazı sistemi yeniden düzenlenmiş ve kullanıma sunulmuştur. Bu dönemde Arap asıllı olan Kırgız alfabesi ile Kırgızların ilk resmi gazetesi olan *Erkin Too* basılmıştır. Sonrasında yaşanan zorluklar neticesinde Bakü'deki *Türkoloji Kurultayı*'nda Türk halkları için ortak bir alfabe kabul edilmek istenmiştir. 1926'da Kırgızistan'da Latin alfabesine geçmek için hazırlıklar başlamışsa da, 1927'de kısmen Latin alfabesine geçilmiştir. Bu alfabeyle 1939 yılına kadar gazete ve dergilerde yazılar yazılmış ve eğitimde de bu alfabe kabul görmüştür. 1939 yılında Kırgız aydınlarının kaçınılmaz bir ihtiyaç olarak görmesiyle birlikte Kiril alfabesine geçilmiştir (Kulamshaeva, 2016: 126-127).

3. KIRGIZ EDEBİYATI

Kırgız Edebiyatı asırlardır ileri gelen sözlü ve yazılı kaynaklarıyla zengin bir kültürü barındırır. Ancak bu zenginlik oldukça geç açığa çıkmıştır. Bunun başlıca sebeplerinden biri Kırgızlar'ın geçmişteki aktif yaşam tarzlarıdır diyebiliriz. Devamlı hareket halinde olan Kırgızlar yalnızca göçebe topluluk oldukları için değil, aynı zamanda çeşitli halklarla temas halinde oldukları için de kültürel zenginliklerini açığa çıkarma fırsatı bulamamışlardır. Bu yüzden Kırgız Edebiyatı Türk dünyasının en genç edebiyatlarından biri olarak değerlendirilir (Baytok, 2016: 13).

Göçebe hayatın bir etkisi olarak, en güçlü gelişimi gösteren dönem sözlü Kırgız Edebiyatı dönemidir. Başta destan olmak üzere, mit, efsane, ır, aytış, atasözleri, alkış ve kargış, masal, ninni gibi türlerle zenginliğini gözler önüne seren sözlü Kırgız Edebiyatı, asırlar boyu devam etmiştir. Kırgızlar kendilerine ait kültürün ögelerini zaman içinde dilden dile aktarıp günümüze dek getirmeyi başaran ender topluluklardandır. Başta dünyanın en uzun destanı olan *Manas Destanı* olmak üzere çeşitli kahramanlık destanları, lirik-romantik destanlar ve tarihi destanlar Kırgızların tarihinde ve kültüründe önemli yer tutar. Bahsedilen tüm sözlü ürünler Kırgız halkının yaratıcılığı ve geçmişte yaşadıkları olaylar hakkında bilgiler verir. Kırgız halkının tarih sahnesinde ne kadar aktif bir rol oynadığını, savaşlarını, yaşadıkları bölgeleri, hangi halklarla temas halinde olduklarını bu ürünler sayesinde öğrenmek mümkündür.

Nurcan Özgen'in aktardığı bilgilere göre*, Kırgız-Sovyet Adabiyatının Tarıhı* (1987) adlı eserde Kırgız Edebiyatının gelişim süreci şu şekilde ele alınmıştır:

3.1. SOVYET DÖNEMİ ÖNCESİ KIRGIZ EDEBİYATI (19. YY'IN SON ÇEYREĞİ VE 20. YY'IN İLK ÇEYREĞİNİ İÇİNE ALAN DÖNEM)

Kırgızların Sovyetler Birliği döneminden önce yazı dillerinin olmadığı, hatta Kırgızların %0,6'sının okuma-yazma bildiği, dolayısıyla edebi yönlerinin de zayıf olduğu iddiasına Salican Cigitov, Sovyet Döneminden Önce Kırgız Edebiyatı (Akt. Saadettin Koç) adlı çalışmasında yanıt vermiştir. Cigitov, Sovyetler Birliği döneminden önce de Kırgızların yazı dilinin olduğunu, yazılan eserlerin İslami veya laik eğitim almış kişilerce kaleme alındığını ifade etmiştir. Dönemin ileri gelen şahsiyetlerine *molla* demişlerdir. Mollalar okuma-yazma bilen, medrese eğitimi almış, bilgili insanlar olmanın yanında dini yanları, eğitimci kişilikleri ve şair vasfıyla ön plana çıkmışlardır.

Bazı aydınların Sovyet dönemi eserlerinde Kırgız yazılı edebiyatının *Erkin Too* gazetesiyle başladığı ileri sürülse de ilk yazılı eserlerin ihtilal öncesinde verilmeye başlandığını belirten araştırmacılar da vardır (Özgen, 2014: 32). Cigitov, Sovyetler Birliği döneminden önce Moldo Niyaz, Togolok Moldo, Moldo Kılıç, Osmonalı Sıdıkov, Abılkasım Cutakeyev gibi aydınların ders kitabı, şiir kitabı ve nesir türünde eserlerinin olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bu eserlerin arasında Sovyetler Birliği döneminden önce yayımlananların da olduğunu ifade eder. En başta Moldo Kılıç'ın Kıssa-i Zilzile (Ufa, Şark basması, 1914) adlı uzun manzumesini, Osmonalı Sıdıkov'un Muhtasar Tarıh-i Kırgıziya (Ufa, Şark basması 1913) ve Tarıh-i Şatmaniya (Ufa, Şark basması, 1914) adlı nazım-nesir karışık eserlerini zikretmiştir (Cigitov, akt. Koç, 2004: 77).

On dokuzuncu yüzyılın sonlarında Kırgızistan'da Tatar aydınların başlattığı eğitim seferberliğinin sonucu olarak başta Usul-i Cedit Mektepleri olmak üzere çeşitli eğitim kurumları açılmıştır. Bunun sonucunda Kırgız edebiyatı Tatar, Özbek ve Kazak edebiyatlarından etkilenmiş, ayrıca tercüme eserler vasıtasıyla dolaylı yoldan Rus edebiyatını da tanıma fırsatı bulmuştur. 1920'li yıllardan itibaren Sovyet ideolojisinin ve Komünist Parti'nin hizmetine giren Kırgız edebiyatı, SSCB'nin 1991 yılında dağılıp Kırgızistan bağımsızlığını kazanana dek Kırgız-Sovyet edebiyatı (diğer adıyla Modern Kırgız edebiyatı) olarak gelişim göstermiştir. Bu yıllarda ayrıca "Zamana Adabıyatı" adında edebi akım ortaya çıkmış, şairler eserlerinde zaman temasını işledikleri için de onlara "*Zamançılar/Zamancılar*" adı verilmiştir. Zamancılar'ın arasında Kalıgul Bayuulu, Akır Zaman manzumesiyle, Moldo Kılıç Zar Zaman, Aldaş Moldo Hal Zaman eserleriyle ön plana çıkmıştır (Özgen, 2014: 33-43). Eserlerde zaman temasının yanı sıra feodal düzene başkaldırı, zilzala/zelzele, Ürkün Ayaklanması ve doğurduğu kötü sonuçlar da yerlerini almışlardır (Özgen, 2014: 52).

3.2. KIRGIZ-SOVYET EDEBİYATININ TEŞEKKÜL DÖNEMİ (1917-1929)

7 Kasım 1917'de Ekim Devrimi ile birlikte edebiyatta yeni bir dönem başlar. Edebi şahsiyetlere "Proleter Edebiyat" ve "Sosyalist Realizm" mantığı işlenir ve Sovyet rejimini destekleyici eserler yazmaya zorlanır (Özgen, 2014: 55). Ekim devriminden sonraki süreçte Kırgız Türkçesi yazı dili statüsü kazanır ve Kırgız Türkçesiyle eser yazma işleri de yoğunlaşır (Baytok, 2016: 18). Bu dönemin başlıca temaları eski feodal hayata eleştiri, kadın hakları ve eşitlik, eski geleneklerin çağdışılığı ve en sık karşılaşılanı ise Lenin'i ve Ekim İhtilali'ni destekleyici temalardır. Amaç eski gelenek,

inanç ve eski toplumu yermek, yeni toplumu ve yeni fikirleri överek desteklemektir (Özgen, 2014: 90).

3.3. KIRGIZ EDEBİYATI ŞEKİLLENME VE GELİŞME DÖNEMİ (1930-1940)

Bu dönem edebiyatla güncel hayatın sıkı sıkıya bağlı olduğu bir dönemdir. Devrin asıl özelliği dönemin güncel sorunlarını göstermektir. Eserlerde Sovyet insanının tiplemesi yapılırken; Kırgız halkının okuma-yazma oranı ve Kırgız aydınlarının sayısı da gün geçtikçe artar (Özgen, 2014: 130).

3.4. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİNDE KIRGIZ EDEBİYATI (1941-1945)

Savaş döneminde yazılan şiirlerde, bütün Sovyet halklarının edebiyatlarında olduğu gibi ana vatana duyulan sevgi, halkın geleceğine yönelik kaygılar, düşmana karşı duyulan nefret, ana yurdu koruma ve kollama, birlik ve beraberlik gibi duygu ve düşünceler hâkim olmuştur. Bu dönem şiirinde "ana vatan" diye bahsedilen topraklar, Kırgızistan'la birlikte bütün Sovyetler Birliği'dir (Altıok, 2018: 237).

3.5. SAVAŞTAN SONRAKİ KIRGIZ-SOVYET EDEBİYATI (1946-1959)

Savaştan sonra boş arazi ve ham toprakları işletme, yeni otlakları, çölleri yeşertme, ekim sahalarını artırmaya yönelik tema ve tasvirler Kırgız edebiyatında yaygınlaşır. Savaştan sonra Kırgız edebiyatı, yapılanma ve iç dinamiklerini oluşturmada sıkıntılar çekmesine rağmen Sovyet Edebiyatı içerisinde başarılı bir şekilde gelişme gösterir. Savaş sonrası edebiyatta cephedeki ve cephe gerisindeki kahramanlık tasvir edilirken, 60'lı ve 70'li yılarda edebiyatçılar zafer yolunda karşılaştıkları zorlukların üstesinden nasıl geldikleri, Sovyet harp esirlerinin yaşamlarını tasvir etmeye çalışırlar (Altıok, 2018: 237-238).

3.6. 1960'LI-1980'Lİ YILLARDAKİ KIRGIZ EDEBİYATI (1960-1985)

Savaşın etkisinden yavaş yavaş kurtulan Kırgız Edebiyatı'na Kırgızistan Komünist Partisi yönetiminin talepleri yine devam etmiştir. İyimser, hayatı seven, komünist ideolojiye sahip insanlar yetiştirmek, sosyalist hayatın güzelliklerini anlatmak gibi isteklerde bulunan parti yönetimi, çeşitli toplantılar düzenlemiş ve başarılı buldukları edebiyatçılara ödüller vermişlerdir. Başta Ç. Aytmatov olmak üzere, A. Tokombayev, T. Abdumomunov, T. Ümötaliyev gibi edebiyatçılara edebiyat ödülleri

verilmiştir (Baytok, 2016: 29). Bu dönemin en göze çarpan sanatçısı Cengiz Aytmatov'dur. Eserleri dünya çapında yüzlerce dile çevrilen, hikaye, roman, tiyatro gibi türlerde eserler veren Aytmatov, günümüzde bile halen Kırgız halkının sesini duyuran ender edebiyatçılardandır.

3.7. YENİDEN YAPILANMA VE KAPİTALİZME GEÇİŞ DÖNEMİNDEKİ KIRGIZ EDEBİYATI (1985-…)

Aysel Baytok (2016: 35), Tarihten Günümüze Kırgız Edebiyatı isimli makalesinde Kırgız Edebiyatının son dönemini şu şekilde açıklar:

"Kırgız Edebiyatı Sovyetler Birliği yıkılana kadar dışarıya kapalı kalmış, halkın özgür düşüncesini yansıtma değil, siyasî propaganda aracı olarak kullanılmış, partinin siyasî görüş ve ideolojisini yansıtan bağımlı bir edebiyat olmuştur. Bu tarihten sonra ülkesi gibi Kırgız edebiyatı da bağımsızlığını kazanmış, özgürce kendini ifade edebilmiştir. 1995 yılında ilk olarak Manas Destanı'nın 1000. yılı kutlama töreni yapılmış, Manas Destanı'nın özeti Türkiye Türkçesi, İngilizce, Japonca, Çince gibi dillere çevrilmiş, destanla ilgili pek çok araştırma yapılmış ve yayınlanmıştır." 1991 yılında SSCB'nin dağılıp, Türk cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını kazanmasıyla beraber eski sistemin dayatmaları da yavaş yavaş ortadan kalkmıştır. "Bağımsızlık sonrası ise her ne kadar özgür bir ortam oluşmuş ise de bu sefer de ekonomik sıkıntılar edebiyatın gelişmesini olumsuz yönde etkilemiştir. Kırgız yazılı edebiyatının çok fazla gelişememesinde, Kırgızistan içinde Kırgız Türkçesini bilenlerin azlığı da önemli bir etkendir" (Baytok, 2016: 45).

İKİNCİ BÖLÜM

CENGİZ AYTMATOV VE BOTOGÖZ BULAK HİKÂYESİ

1. CENGİZ TÖREKULOVİÇ AYTMATOV HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

Yüz yetmişten fazla dile çevrilen eserleriyle Kırgız halkını ve kendini dünyaya tanıtan Cengiz Aytmatov, ayrıca tüm eserlerindeki konu ve anlam zenginliğiyle de ün salmış bir Kırgız edebiyatçısıdır. "Cengiz Aytmatov 12 Aralık 1928'de Kırgızistan'ın Talas vadisinde Şeker köyünde doğmuştur. Babası Törekul Aytmatov, annesi Nagima (Nahima) Hamzayevna Aytmatova'dır. Memur olan babası, Kırgızistan'ın ilk rejim tarftarlarından biri olmasına rağmen Stalin'in 1937 kıyımında tutuklanıp kurşuna dizilmek suretiyle öldürülen aydınlardan biridir" (Kolcu, 2015: 23). Cengiz Aytmatov'un çocukluk anılarında babaannesi Ayımkan Hanım oldukça fazla yer tutar. Aytmatov'un babaannesi Ayımkan Hanım, Kırgız gelenek ve göreneklerine bağlı, türkü, ağıt, masal gibi halk yaratmalarını gelecek nesillere aktaran, saygıdeğer bir kadındır. Diğer torunları gibi Cengiz Aytmatov da babaannesi Ayımkan'ın masallarını ve türkülerini dinleyerek büyümüştür (Diykanbayeva, 2015: 170). Cengiz Aytmatov, *Hakkımda Notlar* adlı otobiyografisinde büyükannesinin kendisine farkında olmadan ana dil sevgisini aşıladığını, onun öğrettiği şiirlerle, halk hikayeleriyle ve şarkılarla dilini ve kültürünü sevip benimsediğini anlatır. Babaannesi diller ve ana dil konusunda "Rusça veya kendi dilini konuşmaktan utanıyor musun? Bütün diller Tanrı'dandır" diyerek Aytmatov'un ilk tercümanlığını yapmasına da vesile olmuştur (Aytmatov, akt. Söylemez, 1994: 44). On dört yaşında iken köy Sovyet'i sekreterliği yapmış, bölgenin maliye bölümünde vergi memuru olarak ve hububat hasatı traktör ekibinde muhasebeci olarak çalışmıştır. Ardından veterinerlik okuluna başlamış ve üstün dereceyle mezun olmuştur. Mezuniyetinden hemen sonra Kırgız Ziraat Enstitüsü'nde işe alınmıştır. Edebiyata ve yazmaya olan sevgi ve ilgisinin çocukluğuna dayandığını söyleyen Aytmatov, öğrenciyken gazetelere ve dergilere denemeler, makaleler yazmış, ardından Yüksek Edebiyat Kursları'ndan istifade etmiştir. Bu kursların ilk meyvesini *Kırgızistan Edebiyatı* dergisinin editörlüğünü yaparak almıştır. Bu dergiyle adını duyuran yazar, sonrasında *Kırgızistan Pravda* gazetesinin muhabiri olarak beş yıl çalışmış ve edebiyata dair bakış açısını genişletme fırsatı bulmuştur. (Aytmatov, akt. Söylemez, 1994: 47-48). Aytmatov 31 Temmuz 1978'de toplanan Yüksek Sovyet Presidium'u tarafından

Sosyalist İşçi Kahramanı olarak ödüllendirilmiştir. 1983'te *Gün Olur Asra Bedel* romanıyla *Büyük Sovyet Edebiyat Ödülü*'nü ikinci kez kazanmıştır. Aynı yıl *D. Nehru Ödülü*'nü de kazanmış ve *Kasım İhtilali, Sosyalist Emekçi Kahraman, Halk Dostluğu,Kızıl Tuğ* gibi birçok madalya ile onurlandırılmıştır (Kolcu, 2015: 33). 1963'te *Steplerden ve Dağlardan Hikayeler* adlı kitabı sayesinde *Lenin* ödülünü almıştır. Bu kitabı ona *en genç Lenin ödülü sahibi yazar* unvanını da kazandırmıştır (Aytmatov, akt. Söylemez, 1994: 48). Ayrıca yazara Türkiye'de İLESAM tarafından 1992 yılında üstün hizmet ödülü verilmiştir. Cengiz Aytmatov 2006'nın Ekim ayında Hazar Şiir Akşamları'na katılmak üzere Elazığ'a gelmiş ve kendisine Türk Dünyası Hizmet Ödülü, Türk Edebiyatı Vaktı tarafından "Yaşayan En Büyük Yazar" ödülü, Fırat Üniversitesi tarafından Fahri Doktora unvanı verilmiştir. UNESCO'nun verilerine göre eserleri 160'tan fazla dile çevrilen Aytmatov adına birçok ülkede üyesi bulunan *Uluslararası Aytmatov Kulüpler Birliği* de kurulmuştur (Kolcu, 2015: 33-34). "16 Mayıs 2008'de Tataristan'da iş seyahatindeyken rahatsızlanan yazar, Almanya'nın Nürnberg şehrine hastaneye götürülür ve tedavi gördüğü hastanede 10 Haziran 2008'de hayata gözlerini kapar" (Diykanbayeva, 2015: 186). "Kırgızistan yazarın anısına saygı olmak üzere 2008 yılını "Cengiz Aytmatov Yılı" ilan etmiştir" (Kolcu, 2015: 34).

2. BOTOGÖZ BULAK HİKÂYESİ VE ÖZETİ

Botogöz Bulak, Türkiye Türkçesine aktarılmış ismiyle *Deve Gözü*, Cengiz Aytmatov'un ilk hikâyelerinden biridir. Aytmatov, birçok eserinde olduğu gibi bu eserinde de kolhozları, tarımı ve emeği konu edinmiştir. Eser birinci şahsın diliyle kaleme alınmıştır. Büyük oranda *Anarhay Ovası'*nın tasvir edildiği bu hikâyeyi, ayrıca birkaç manzume de canlandırmaktadır.

Üniversiteli takma adını verdikleri lise mezunu *Kemal*, kaba tavırlarıyla dikkat çeken traktör sürücüsü *Abakir'*in yanında gönüllü olarak çalışmaya başlar. İşlenmemiş bakir toprakları ekime açmak için yapılan çalışmada gönüllü emekçi olmak Kemal'in kendi isteği olsa da, Abakir gibi bir adamla beraber çalışmak zorunda olduğu için oldukça mutsuzdur. İki traktör sürücüsü, iki pullukçu, su taşıyıcı olan Kemal ve tarım uzmanı, ziraatçi *Sorokin* hep birlikte çalışırlar. Kemal'in buraya gelmesine vesile olan kişi tarih öğretmeni *Aldiyarov'dur*. Tüm çabası henüz el değmemiş Anarhay ovasını ve onun gibi olan tüm bakir toprakları tarım ve hayvancılığa elverişli bir hale getirmek içindir. Abakir tarafından türlü hakaret ve küfürlere maruz kalan Kemal, adeta liseyi bitirdiği için azarlanıyordur. Devamlı yüzüne vurulan şey *eğitimli* olduğudur. Tüm bu

olanlara katlanmasının ardında tek bir gâye vardır: Gelecekte torunlarının bu topraklara *bereketli kutsal Anarhay toprakları* demeleri. Kemal bir gün kaynağa su doldurmaya gittiğinde güzel bir kızla tanışır. Sürüsünü sulamak için kaynağa gelen kız, Kemal'e bu kaynağın adını sorar ve Kemal kaynağa bir ad düşünüp ani bir kararla *Deve Gözü* adını koyar. Zaman içinde Kemal artık su taşıyıcılığından terfi edip, pullukçuluğa başlamıştır. Bir gün yine toprağı sürerken pulluğun bıçakları arasından sapsarı parıldayan bir madene rast gelir. Kemal bu madeni öğretmeni Aldıyarov'a göstermeyi hayal ederken o sırada Abakir de tabii ki boş durmaz ve madeni türlü bahanelerle Kemal'den alır. Madeni aldıktan sonra hasta olduğunu öne sürerek ortalıktan kaybolur ve hem işini hem de hamile karısını böylece terk edip gider.

"İdealist insanların, mevcut düzenin temsilcileri tarafından nasıl yıldırıldığını, idealize edilenle hayatın gerçeği arasındaki tezadı gözler önüne serdiği bu hikayesinde yazar, Sovyet tarımının uzun yıllar nasıl insanüstü bir emekle yaşatılmaya ve üretimi insani gayretlerle arttırmaya çalıştıklarını anlatır" (Kolcu, 2015: 143).

Aytmatov "*Temeller Çöküyor mu*?" isimli makalesinde kolhozlarla ilgili olarak: "Kolhozlara geri dönelim. Eğer bunların hepsi sosyalist zirai iktisat kurumları olmuşlarsa bu Stalin istibdadına rağmen gerçekleşmiştir. Zira böylesine gereksiz ağır şartlar altına konulmuş insanlar, hayatta kalmaya uyum sağlamaya ve kendi soylarını idame ettirmeye gayret ettiler ki, bu ise yalnız emekle mümkündür. Şurası bir gerçektir ki, ödenen bu fiyatla muazzam gayret ve mücadeleye rağmen kolhozlar ve sovhozlarımızdaki emek verimliliği, tarlaların bereketi ve haycanların üretkenliği gelişmiş ülkelerin rakamları ile hiçbir şekilde kıyaslanabilir durumda değildir" sözlerini söylemiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BOTOGÖZ BULAK HİKÂYESİNİN SÖZ VARLIĞININ İNCELENMESİ

1. SÖZ VARLIĞI

Çalışmanın bu bölümünde Cengiz Aytmatov'un *Botogöz Bulak* hikâyesinin söz varlığı incelenmiştir. Bağlam sözlüğü bölümünde olduğu gibi söz varlığı bölümünde de yalnızca isimler, fiiller ve kalıp sözler incelenmiş olup, edat, bağlaç, ünlem, zamir gibi dilbilgisel ögeler ele alınmamıştır.

1.1. İSİMLER

"Adlar, evrendeki canlı cansız bütün varlıkları insan tasavvurundaki somut ve soyut bütün kavramları, tek tek ya da tür olarak karşılayan sözlerdir" (Korkmaz, 2014: 229).

Alan (2019: 13-39), isimleri sözcük yapısında, söz öbeği yapısında ve tümce yapısında olmak üzere üçe ayırmıştır.Bu çalışmada sözcük yapısında ve söz öbeği yapısında olan isimler incelenmiştir. Sözcük yapısındaki isimler ve söz öbeği yapısındaki isimler tek anlamlı ve çok anlamlı olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

1.1.1. Sözcük Yapısındaki İsimler

1.1.1.1. Tek Anlamlı Sözcük Yapısındaki İsimler

Eserde tek anlamlı sözcük yapısındaki isimler en fazla 63, en az 1 kez tekrarlanmıştır. Bu ögelerin çoktan aza doğru sıralanışı şu şekildedir:traktor(63), talaa (39), emes (36), soko (22), araba (20), kabina (20), bulak (19), ordu (19), üy (18), akademik (16), tiş (16), cumuş (14), altın (13), söz (13), keñ (12), ast (11), cakşı (11), iç (11), kişi (10), art (9), asman (9), bala (9), şıbak (9), kökül (8), dıñ (7), ıras (7), sakmançı (7), ubakıt (7), açkıç (6), apa (6), boçke (6), carkın (6), döbö (6), düynö (6), katın (6), kir (6), koy (6), koyun (6), maşine (6), ötük (6), ayban (5), bloknot (5), cıldız (5), erteñ (5), fonar (5), ır (5), kelecek (5), kep (5), kılım (5), köñül (5), ot (5), ölkö (5), tamak (5), ün (5), alıs (4), ay (4) ayak (4), aydıñ talaa (4), bekem (4), birotolo (4), boroz (4), bügün (4), ceek (4), cel (4), ceyren (4), cıt (4), çaban (4), çılım (4), çın (4), çirkegiç (4), dooş (4), een (4), iz (4), kalıp (4), kanat (4), kiçine (4), kozu (4), küçtüü (4), mektep (4), meyli (4), muştum (4), niyet (4), oçok (4), orto (4), radiator (4), sır (4), taşığıç (4),

tütün (4), uyku (4), zaman (4), aalam (3), açuu (3), alğaç (3), arabakeç (3), argasız (3), ağronom (3), aylana (3), başat(3), bıltır (3), birge (3), bokmurun (3), bolboso (3), burap (3), büt (3), bütün (3), cakın (3), cakşılık (3), camgır (3), celke (3), çaç (3), çaka (3), çirkööçü (3), çöl (3), dabış (3), ertesi (3), it (3), kar (3), karaan (3), karañğı (3), kılıç (3), kiçinekey (3), kitep (3), kombinezon (3), kökürök (3), kulak (3), kuş (3), mal (3), mañday (3), mildet (3), muğalim (3), muñayım (3), okşoş (3), ömür (3), parovoz (3), poyezd (3), razyezd (3), rıçag (3), sırt (3), soğuş (3), student (3), tañ (3),temir (3), turmuş (3), ürön (3), acayıp (2), akça (2), ala (2), attiñ (2), ayal (2), aymak (2), aynek (2), aytalaa (2), az (2), baktıluu (2), bat (2), baykuş (2), belçe (2), belgi (2), bıyak (2), bidon (2), boor (2), boto (2), boz (2), bötön (2), buudan (2), cal (2), calt (2), cañılık (2), capayı (2), carık (2), caşıl (2), caybarakat (2), cayınça (2), ceñildene (2), cerge (2), cıl (2), cılga (2), cılkı (2), cılt (2), cıltır (2), cıynalış (2), cigit (2), cüz (2), çañ (2), çarçañkı (2), çım (2), çordon (2), çöntök (2), dalı (2), depter (2), dünüyö (2), ee (2), eles (2), erdi (2), eski (2), etek (2), gezit (2), gül (2), ımırt (2), ilgeri (2), ini (2), işenimdüü (2), kaaloo (2), kamçı (2), kaş (2), katar (2), kaynar (2), kebete (2), kermek (2), kiyim (2), kiyiz (2), kolhoz (2), koñguroo (2), köçmön (2),körk (2), körköm (2), körkü (2), köynök (2), közünçö (2), kuday (2), kuran (2), kuuray (2), kuykul (2), kuzov (2), küç (2), künöölüü (2), küñürt (2), küzün (2), maal (2), makoo (2), may (2), mezgil (2), moñğol (2), moyunçak (2), möndür (2), murun (2), nerse (2), nur (2), okumuştuu (2), okumuştuuluk (2), ooz (2), ölüü (2), ötkön (2), ötkün (2), salkın (2), sürgün (2), şaar (2), şapke (2), şerik (2), şıñğır (2), şoola (2), şprits (2), şturval (2), taanış (2), tap (2), taş (2), telki (2), ter (2), tolkun (2), too (2), töbö (2), traktorçu (2), traktorist (2), tumşuk (2), tuñguyuk (2), tunuk (2), ümüt (2), zamat (2), abal (1), abaylabay (1), abiyirdüü (1), acırım (1), aç (1), açık (1), açuuluu (1), ak (1), akıl (1), akıykat (1), akmak (1), aktık (1), al (1), alıstık (1), alsızdık (1), altündö (1), amalsız (1), añkoo (1), apay (1), aralaş (1), arañ (1), arık (1), arpa (1), aruu (1), asaba (1), asıl (1), asker (1), aşpoz (1), atçan (1), ayaptoor (1), aybattuu (1), aydıñ (1), ayıl (1), aykırık (1), ayla (1), aylık (1), azamat (1), azap (1), azaptozok (1), baanek (1), bakene (1), bakıt (1), balaket (1), balçık (1), balee (1), balık (1), balta (1), başbaaneksiz (1), baştooçu (1), batış (1), batkak (1), bayke (1), beçaralak (1), bekerçililk (1), bel (1), bereke (1), beşik (1), beykutçuluk (1), beykünöö (1), bılcır (1), bışık (1), bıyıl (1), bilim (1), biliş (1), bit (1), biyik (1), bolbogon (1), boltun (1), boluş (1), boo (1), booruker (1), boroon (1), boy (1), boyok (1), böksö (1), börü (1), burcuk (1), burç (1), buuday (1), buulanğan (1), buuluu (1), buurusun (1), buyruk (1), bürköö (1), bürküt (1), cabıluu (1), cakınıraak (1), cakşılap (1), calpak (1),

caman (1), cambaş (1), canaşa (1), canıbar (1), cañılış (1), cañırıktuu (1), cansız (1), capa (1), capsıraak (1), cardam (1), carma (1), caşagan (1), cat (1), cayık (1), cayıt (1), caykın (1), cazdık (1), cazık (1), ceksur (1), cele (1), cemçöp (1), ceñil (1), ceñilgenim (1), cerdeş (1), cıbıt (1), cılbas (1), ciger (1), coktuk (1), coldoş (1), comok (1), conduu (1), cooker (1), coomart (1), cumka (1), cumurtka (1), cumuşçu (1), cumuşçuluk (1), curnal (1), cürüş (1), çaar (1), çala (1), çayıttay (1), çeçekey (1), çegiç (1), çeke (1), çekiş (1), çıdamkaylık (1), çındık (1), çokoy (1), çolo (1), çölköm (1), çöyçök (1), çul (1), dem (1), deme (1), dene (1), dil (1), dobul (1), döböçö (1), döñgölök (1), dubal (1), dübürt (1), dülöy (1), dünüyökapar (1), elcurt (1), ene (1), ermek (1), eseptelüü (1), estelik (1), estüü (1), eşik (1), etbetimen (1), far (1), fara (1), friktsion (1), gramm (1), gün (1), han (1), ıksız (1), ıktımal (1), ılay (1), ılayıktuu (1), ıldam (1), ırahat (1), ırañ (1), ırayımsız (1), ısım (1), içboor (1), ilbirs (1), ilgerki (1), ilinçek (1), iñir (1), intitut (1), işembilik (1), işterman (1), iyri (1), izdööçü (1), kaalabağan (1), kabırga (1), kadimki (1), kalk (1), kalpak (1), kam (1), kamıştuu (1), kan (1), kanduu (1), kañılcaar (1), kanimet (1), kant (1), kapilet (1), kargaşa (1), karı (1), karkıra (1), karmaş (1), karool (1), karşı (1), karta (1), kasapçı (1), kaşar (1), katkak (1), kayaşaçıl (1), kayğı (1), kaykı (1), kayrak (1), kayrımduuluk (1), kazına (1), kekireygen (1), keler (1), ken (1), keñdik (1), kenedey (1), kenen (1), keñkeles (1), keñkelestik (1), kerben (1), kesepet (1), ketmen (1), kıcır (1), kıcırluu (1), kındık (1), kıntık (1), kırduu (1), kirzi (1), konuş (1), korduk (1), korkok (1), korkunuç (1), korkunuçtuu (1), koroo (1), köç (1), köktöm (1), köktük (1), kölçük (1), kölökö (1), könümüş (1), körünüş (1), köy (1), kronşteyn (1), kubat (1), kuçak (1), kuduk (1), kum (1), kunarsız (1), kupayke (1), kupkuu (1), kupuya (1), kur (1), kurğak (1), kursak (1), kuru (1), kuu (1), kuyruk (1), kuyuşkan (1), kübö (1), kül (1), künöökör (1), kürsügüy (1), küzgü (1), lektsiya (1), malda (1), masele (1), mayda (1), maydan (1), mehanizatsya (1), mehanizm (1), metall (1), meyman (1), molo (1), momun (1), möltür (1), muñayış (1), muncu (1), muş (1), muun (1), muzeyçe (1), münöt (1), naal (1), naalat (1), naarazı (1), nayza (1), nersem (1), niet (1), nokot (1), obo (1), okuuçu (1), okuya (1), olco (1), oluttuu (1), ooba (1), oorluk (1), orun (1), orunduk (1), otvertka (1), oysezim (1), öçöştük (1), ögüz (1), önök (1), özgörüş (1),özön (1), papiros (1), payda (1), pedal (1), plan (1), ratsiya (1), rayon (1), rul (1), saat (1), sabak (1), sabır (1), sabırduu (1), sakal (1), salmak (1), salmaksız (1), sap (1), sapırılğan (1), sezim (1), sınoo (1), sıymık (1), solgun (1), solidol (1), sooru (1), sur (1), suuk (1), sümbö (1), süröön (1), süröt (1), şadıluu (1), şart (1), şay (1), şıbırt (1), şıbırtsız (1), şıbış (1), şıltoo (1), şirendi (1), şirin (1), şişe (1), şor (1), şorduu (1), şpal (1), taalay (1),

taasir (1), tabılga (1), taka (1), takım (1), taman (1), tamçı (1), tañğak (1), taramış (1), tarıhıy (1), tartkı (1), tavot (1), tazalık (1), terdik (1), tergen (1), tezek (1), tınım (1), tınoo (1), tikenek (1), tilek (1), tilsiz (1), tim (1), tirilik (1), tirüü (1), tok (1), tokmok (1), toluk (1), toobo (1), topoloñ (1), topon (1), topoz (1), topurak (1), totu (1), toyut (1), tölö (1), töö (1), töşök (1), traktorçuluk (1), tsisterna (1), tulpar (1), tura (1), tuu (1), tuurduk (1), tuz (1), tuzduu (1), tük (1), tükürük (1), tündük (1), türküm (1), tüşüm (1), tüyşük (1), tüyünçök (1), uç (1), uçkun (1), uluu (1), uluumuştaş (1), universitet (1), uraan (1), uruuk (1), uy (1), uyat (1), uzun (1), ülbürök (1), ülüş (1), ürkünçöök (1), üzündü (1), vağon (1), vedomost (1), vraç (1), zaar (1), zak (1), zakım (1), zapas (1), zavod (1), zeen (1), zıyan (1), zil (1), zor (1).

Aşağıdaki tabloda tek anlamlı sözcük yapısındaki isimlerin sayısal verileri gösterilmiştir:

Tablo 1. *Tek Anlamlı Sözcük Yapısındaki İsimler*

Tekrar Sayıları	Kelime Sayıları	Sıklık Sayıları
10 ve üzeri	19	383
9	4	36
8	1	8
7	4	28
6	12	72
5	14	70
4	36	144
3	54	162
2	124	248
1	430	430
Toplam	698	1581

Yukarıdaki tablo incelendiğinde tek anlamlı sözcük yapısındaki 698 farklı ismin 1581 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir. Tekrar sayısı 10 ve üzeri olan kelime sayısı 19, tekrar sayısı 1 olan kelime sayısı 430 olarak görülmektedir.

1.1.1.2. Çok Anlamlı Sözcük Yapısındaki İsimler

Eserde çok anlamlı sözcük yapısındaki isimler en fazla 58, en az 2 kez tekrarlanmıştır:

Altı anlamlı sözcük yapısındaki isimler: bir (58).

Dört anlamlı sözcük yapısındaki isimler: can (15), bet (14), kök (14).

Üç anlamlı sözcük yapısındaki isimler: cer (57), suu (42), kün (28), baş (24), kol (16), el (11), oy (10), tüp (6), dal (5), caş (3), cıluu (2).

İki anlamlı sözcük yapısındaki isimler: cok (40), at (27), iş (20), köz (20), bar (17), kol (16), cak (13), col (12), motor (12), cañı (11), zağon (10), tarıh (7), çet (6), aba (5), cay (5), caz (5), ald (5), caan (4), emgek (4), ırıs (4), but (4), curt (4), gayka (4), ıza (4), kan (4), kooz (4), oñ (4), ata(2), bak(2), bay (2), ceñ (2), cıbır (2), coruk (2), çoñ (2), çöp (2), er (2), et (2), ısık (2), kabak (2), kılık (2), öñ (2), tabiyat (2), tüz (2).

Aşağıdaki tabloda tabloda çok anlamlı sözcük yapısındaki isimlerin sayısal verileri gösterilmiştir:

Tablo 2. *Çok Anlamlı Sözcük Yapısındaki İsimler*

Tekrar Sayıları	Kelime Sayıları	Sıklık Sayıları
6	1	58
4	3	43
3	11	204
2	43	295
Toplam	58	600

Yukarıdaki tablo incelendiğinde çok anlamlı sözcük yapısında 58 farklı ismin, 600 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir.

1.1.2. Söz Öbeği Yapısındaki İsimler

Söz öbeği yapısındaki isimler tek anlamlı söz öbeği yapısındaki isimler ve çok anlamlı söz öbeği yapısındaki isimler olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

1.1.2.1. Tek Anlamlı Söz Öbeği Yapısındaki İsimler

Eserde tek anlamlı söz öbeği yapısındaki isimler en fazla 3, en az 1 kez tekrarlanmıştır. Bu ögelerin çoktan aza doğru sıralanışı şu şekildedir:can düynösü (3), kün celesi (3), aç kıykırık (2), boz üy (2), canar may (2), karğış tiygen (2), kaz taman (2), köz aldı (2), köz karaşı (2), köz uçu (2), temir col (2), ak peyil (1), alay dülöy (1), añ tañ (1), aram oy (1), aylana terebel (1), baalap çıkkan kişi (1), bala bakıraç (1), bar cok (1), bet aldı (1), boygo cetip kalgan (1), can adam (1), can dili (1), cañı kelgen (1), canınan tezireek (1), cargak şım (1), cel öpkö (1), cemin cedirbegen (1), cerdin beyi (1), cırtık ıştan (1), cumuş başı (1), çak tüştö (1), çala moñol (1), dem alış (1), ittiñ balası (1), kalıñ el (1), kara col (1), kara cumuş (1), kara çañ (1), kara mürtöz (1), kara söz (1), kaynar bulak (1), kök ceek (1), kök celke (1), kök kezi (1), kör başına (1), közgö tüşümdüü (1), kündün batışı (1), muz cürök (1), ot aldırgıç (1), ölkö taanıtkıç (1), öñ dalet (1), sarı temir (1), sırt kebetesi (1), suu taşığıç (1), taş boorluk (1), temir tiken (1), tula boy (1), uy tilindey (1), üzük tuurduk (1).

Aşağıdaki tabloda tek anlamlı söz öbeği yapısındaki isimlerin sayısal verileri gösterilmiştir:

Tablo 3.*Tek Anlamlı Söz Öbeği Yapısındaki İsimler*

Tekrar Sayıları	Kelime Sayıları	Sıklık Sayıları
3	2	6
2	9	18
1	49	49
Toplam	60	73

Yukarıdaki tablo incelendiğinde tek anlamlı söz öbeği yapısında 60 farklı ismin, 73 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir.

1.1.2.2. Çok Anlamlı Söz Öbeği Yapısındaki İsimler

Eserde çok anlamlı söz öbeği yapısında isim tespit edilmemiştir.

1.2. FİİLLER

Vardar (2007: 97), Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü'nde eylemi (fiil) şöyle tanımlamaktadır: "geleneksel dilbilgisinde, öznenin yaptığı ya da konusu olduğu işi, oluşu, kılışı, vb. öznenin durumunu, varlığını ya da yüklemle özne arasındaki bağlantıyı kişi, sayı, zaman kavramlarını içererek belirten gösterge".

Bu çalışmada sözcük yapısında ve söz öbeği yapısında olan fiiller incelenmiştir. Bu fiiller tek anlamlı ve çok anlamlı fiiller olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

1.2.1. Sözcük Yapısındaki Fiiller

1.2.1.1. Tek Anlamlı Sözcük Yapısındaki Fiiller

Eserde tek anlamlı sözcük yapısındaki fiiller en fazla 187, en az 1 kez tekrarlanmıştır. Bu ögelerin çoktan aza doğru sıralanışı şu şekildedir:de- (187), kel- (57), kara- (42), bar- (41), ayt- (39), otur- (27), tokto- (25), oylo- (23), kıl- (16), körün- (16), işte- (15), ayda- (12), cügür- (12), tüşün- (12), uk- (12), aydo- (11), okşo- (11), taşı- (11),taşta (10), ber- (9), cat- (9), cönö- (9), tabıl- (9), cogol- (8), küt- (8), süylöş- (8), karma- (7), başta- (6), kılçay- (6), kozgo- (6), taap- (6), tırış- (6), üyrön- (6), apkel- (5), apkel- (5), çarça- (5), izde- (5), kayrıl- (5), kayt- (5), koñtor- (5), kuy- (5), öçür- (5), sıyaktan- (5), tikte- (5), burul- (4) ,büt- (4), coluk- (4), eerçi- (4), işen- (4), kak- (4), kezdeş- (4), körsöt- (4), küy- (4), ökün- (4), öl- (4), suktana- (4), sun- (4), süy- (4), tap- (4), tıy- (4), ukta- (4), unçukpas- (4), unçuk- (4), almaştır-(3), atırıl- (3), atkar- (3), aylan- (3), bat- (3), bur- (3), caktır- (3), cañırt- (3), carkılda- (3), cemele- (3), cıltılda- (3), eleste- (3), et- (3), ıyla- (3), kada- (3), kantala- (3), keñirsi- (3), kıdır- (3), kork- (3),

kuban- (3), kül- (3), muşta- (3), muştaş- (3), oonalakta- (3), ooru- (3), sekir- (3), sez- (3), sırdaş- (3), suur- (3), süylö- (3), şakılda- (3), tatıra- (3), til- (3), tüşür- (3), umtul- (3), unut- (3), uyal- (3), ündö- (3), ünküy- (3), abayla- (2), aş- (2), bayla- (2), bilin- (2), bütür- (2), caa- (2), cabış- (2), camın- (2), capşır- (2), cara- (2), cardamdaş- (2), carmaş- (2), cayıl- (2), ce- (2), celpilde- (2), ceñ- (2), cıl- (2), cılc- (2), cıttan- (2), comokto- (2), cul- (2), çaç- (2), çağıl- (2), çaypal- (2), çeçil- (2), enkey- (2), gürüldö- (2), ırğıt- (2), ısı- (2), iy- (2), iyil- (2), kaala- (2), kaç- (2), kamdan- (2), kapalan- (2), kapta- (2), karay- (2), kaşı- (2), keçir- (2), kıcırlan- (2), kıltıy- (2), kiriş- (2), kordo- (2), korston- (2), koş- (2), köktö- (2), kuura- (2), kürsün- (2), kürüldö- (2), küygüz- (2), memire- (2), min- (2), oñdo- (2), orno- (2), oygon- (2), oygot- (2), oyno- (2), öçöş- (2), salgılaş- (2), seley- (2), sıypa- (2), siñir- (2), sor- (2), sögün- (2), suz- (2), sürt- (2), süyün- (2), şaştır- (2), tartıl- (2), tartın- (2), tepse- (2), tişte- (2), tol- (2), tolkundan- (2), toltur- (2), tolukşu- (2), ugul- (2), ukala- (2), uruş- (2), acarlan- (1), acıra- (1), acırat- (1), aç- (1), açıl- (1), açuulan- (1), almaş- (1), alpar- (1), añdı- (1), añdı- (1), añğıra- (1), apkaarı- (1), apkaarı- (1),aptık- (1), aptık- (1), arala- (1), arala- (1), arala- (1),arçı- (1), areketten- (1), arkıra- (1), arttır- (1), asıra- (1), aşır- (1), atal- (1), attan- (1), aya- (1), ayaba- (1), aybattan- (1), ayıpta- (1), ayır- (1), aykır- (1), aylant- (1), ayrıl- (1), azgır- (1), azgırıl- (1), baamda- (1), bak- (1), bakır- (1), basanda- (1), basañdat- (1), basay- (1), basın- (1), başbak- (1), başkar- (1), bayka- (1), baylan- (1), beket- (1), bekit- (1), bışakta- (1), bışır- (1), bışkır- (1), bildir- (1), bilgiz- (1), birik- (1), biriktir- (1), boorlo- (1), borcukta- (1), boşot- (1), boylo- (1), bölün- (1), bulañğırlan- (1), buş- (1), butakta- (1), buulan- (1), buydal- (1), buyur- (1), buz- (1), büktöl- (1), bülküldö- (1), caaktaş- (1), caaldan- (1), cabalakta- (1), cabıl- (1), cadat- (1), cakala- (1), cakındat- (1), cakta- (1), caldan- (1), calınt- (1), candır- (1), cañır- (1), cañsa- (1), caral- (1), caraş- (1), carat- (1), carıl- (1), carkır- (1), casal- (1), caşıldan- (1), caygaş- (1), cayna- (1), cazda- (1), celbire- (1), ceñ- (1), cerde- (1), cılda- (1), cımında- (1), cıyna- (1), cire- (1), colot- (1), condon- (1), coolaş- (1), cooşut- (1), cortuulda- (1), cönöt- (1), cubat- (1), cumşart- (1), cut- (1), cuun- (1), cügöndö- (1), cürgüz- (1), cütkün- (1), çaalık- (1), çaçıl- (1), çaçır- (1), çakıy- (1), çal- (1), çalkı- (1), çaptaş- (1), çarçat- (1), çegil- (1), çıda- (1), çımıra- (1), çırılda- (1), çırmal- (1), çıyrığ- (1), çirke- (1), çiy- (1), çoçu- (1), çoçula- (1), çoğul- (1), çoğult- (1), çömül- (1), çuku- (1), çurka- (1), daa- (1), dañazalaş- (1), düñgürö- (1), düpüy- (1), ek- (1), eleñde- (1), eñse- (1), eri- (1), erkele- (1), esepte- (1), eşit- (1), ez- (1), ezil- (1), ıçkın- (1), ıkta-(1), ılayla- (1), ıñkı- (1), ızırın- (1), ilbi- (1), ileendilet- (1), inandır- (1), isirkekte- (1), işendir- (1), kaalğı- (1), kaarlan- (1), kabarla- (1), kağın- (1), kakalt- (1),

kakçıñda- (1), kalçılda- (1), kaltır- (1), kaltıra- (1), kamal- (1), kan- (1), kandır- (1), kanık- (1), kañırsı- (1), kañtarıl- (1), kap- (1), karar- (1), karayla- (1), karca- (1), kargıldan- (1), karı- (1), karıştır- (1), katuula- (1), kayna- (1), kazğanakta- (1), kebetelen- (1), keç- (1), keçik- (1), keçiktir- (1), kekeerle- (1), keket- (1), keliş- (1), kepte- (1), keze- (1), kılçakta- (1), kıncıl- (1), kıñkıs- (1) ,kıpçıl- (1), kirgiz- (1), kiygiz- (1), kiyin- (1), kon- (1), koomaylan- (1), korgolot- (1), korkut- (1), koşo- (1), koşul- (1), köçür- (1), kögör- (1), kööm- (1), közdö- (1), kubar- (1), kula- (1), kutur- (1), kuu- (1), kübürö- (1), küçö- (1), küçürkö- (1), küdüktön- (1), kümüştön- (1), kürcüy- (1), küröş- (1), kütürö- (1), malta- (1), maylan- (1), mazaktoo- (1), meltire- (1), möltürö- (1), mukaktan- (1), muunt- (1), muzda- (1), muzdat- (1), müñkürö- (1), oluray- (1), oñbo- (1), oñol- (1), opurul- (1), ornot- (1), öç- (1), ökür- (1), öltür- (1), öñdön- (1), örttön- (1), östür- (1), saktal- (1), salmaktan- (1), samolyotto- (1), sebele- (1), selkilde- (1), sep- (1), sep- (1), sık- (1), sıla-(1), sına- (1), sızda- (1), silk- (1), silkin- (1), solukta- (1), somdo- (1), sozolon- (1), sögül- (1), suğar- (1), suula- (1), suulan- (1), süylön- (1), süyröt- (1), süz- (1), şıpılda- (1), şoolalan- (1), şümtür- (1), taanıt- (1), tabala- (1), talı- (1), taltañda- (1), tamaktan- (1), tamçıla- (1), tamılcı- (1), tapşır- (1), taş- (1), tazala- (1), temteñde- (1), teñel- (1), teriştir- (1), teş- (1), tık- (1), tıñşa- (1), tırmakta- (1), tigil- (1), tişten- (1), tiygiz- (1), tizil- (1), toktol- (1), toku- (1), tolku- (1), tomsor- (1), tögül- (1), tök- (1), töşön- (1), tumandan- (1), tumçuk- (1), tun- (1), tuy- (1), tünö- (1), tüñül- (1), türt- (1), tüz- (1), ulant- (1), ulu- (1), ura- (1), uuçta- (1), uykusura- (1), ümüttön- (1), ürk- (1), üylö- (1), üyröt- (1), üzür- (1), zaarlan- (1), zıñılda- (1).

Aşağıdaki tabloda tek anlamlı sözcük yapısındaki fiillerin tekrar sayıları, tekrar eden kelime sayıları ve sıklık sayıları gösterilmiştir:

Tablo 4. *Tek Anlamlı Sözcük Yapısındaki Fiiller*

Tekrar Sayıları	Tekrar Eden Kelime Sayıları	Sıklık Sayıları
10 ve üzeri	19	579
9	4	36
8	3	24
7	1	7
6	6	36
5	11	55
4	19	76
3	39	117
2	79	158
1	322	322
Toplam	503	1410

Yukarıdaki tablo incelendiğinde tek anlamlı sözcük yapısında toplamda tekrar eden kelime sayısı 503 olup, 1410 sıklıkta kullanılmıştır.

1.2.1.2. Çok Anlamlı Sözcük Yapısındaki Fiiller

Eserde çok anlamlı sözcük yapısındaki fiiller en fazla 90, en az 2 kez tekrarlanmıştır:

Beş anlamlı sözcük yapısındaki fiiller: kal- (27), sal- (12).

Dört anlamlı sözcük yapısındaki fiiller: bol- (90), tur- (37), cür- (22), koy- (19), tüş- (19).

Üç anlamlı sözcük yapısındaki fiiller: kel- (57), ket- (45), bil- (36), çığar- (20), bas- (10), oku- (10), kubala- (8), tart- (8), baştal- (6), cak- (5), kötör- (5), kir- (4), cayna- (3).

İki anlamlı sözcük yapısındaki fiiller: kör- (23), cet- (15), al- (14), tiy- (8), sura- (8), uç- (8), ciber- (7), caz- (6), kat- (6), öt- (6), cetiş- (5), cetkir- (5), şaş- (5), iç- (4), tuncura- (4), ur- (4), çap- (2), telmir- (3), tükür- (3), çeç- (2), kön- (2), kötörül- (2), mayış- (2), siñ- (2), taya- (2).

Aşağıdaki tabloda çok anlamlı sözcük yapısındaki fiillerin sayısal verileri gösterilmiştir:

Tablo 5. *Çok Anlamlı Sözcük Yapısındaki Fiiller*

Farklı Anlam Sayıları	Kelime Sayıları	Sıklık Sayıları
5	2	39
4	5	187
3	13	217
2	25	148
Toplam	45	591

Yukarıdaki tablo incelendiğinde çok anlamlı sözcük yapısında 45 farklı fiil, 591 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir.

1.2.2. Söz Öbeği Yapısındaki Fiiller (Birleşik Fiiller)

Karahan, birleşik fiilleri "bir hareketi karşılamak veya bir hareketi tasvir etmek üzere yan yana gelen kelimeler topluluğudur" şeklinde tanımlamıştır (2016: 73). Çalışmamızda söz öbeği yapısındaki fiiller tek anlamlı ve çok anlamlı söz öbeği yapısındaki fiiller olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

1.2.2.1. Tek Anlamlı Söz Öbeği Yapısındaki Fiiller

Eserde tek anlamlı söz öbeği yapısındaki fiiller en fazla 5, en az 1 kez tekrarlanmıştır. Bu ögelerin çoktan aza doğru sıralanışı şu şekildedir:cek kör- (5), çıday al- (4), aydap kete ber- (3), cakşı kör- (3), aykıra ber- (2), barıp tüş- (2), bilbey kal- (2), bilip al- (2), bolboy koy- (2), cönöp köt- (2), çıdabay ket- (2), es al- (2), ırğıp tur- (2), ırğıp tüş- (2), kurğap al- (2), sekirip tüş- (2), sendele bas- (2), soylop çık- (2), süyrölö bas- (2), tırp et- (2), abdaarıy tüş- (1), abiyir bol- (1), açuuluuraak cür- (1), akılı cetpe- (1), akırındap alıstap bar- (1), ala al- (1), ala koy- (1), ala sal- (1), albay kal- (1), alğaç kel- (1), alıp cür- (1), alıp çık- (1), alıp kel- (1), alıp koy- (1), alıp uç- (1), alıstağandan alısta- (1), alıstap bar- (1), almaştırıp çık- (1), atırılıp ket- (1), atırılıp koyo ber- (1), attanıp cat- (1), aydap cür- (1), aydap çığ- (1), aydap ket-(1), aydap tur- (1), aylançıktap kal- (1), aylanıp çık- (1), aylanıp kel- (1), bakırganı bakır- (1), bara koy- (1), bargım kel- (1), basa kıykır- (1), basa ber- (1), basıp iştep cür- (1), basıp ket- (1), bastay ber- (1), baştap caz- (1), baştap tur- (1), batıp tur- (1), belçesinen cerge bat- (1), bere koy- (1), bereek cat- (1), berip cür- (1), bilbes çık- (1), bildirip al- (1), bilip bolbo- (1), bilip cat- (1), bilip cür- (1), bitçe sık- (1), bolo başta- (1), bolo ber- (1), bolup catkanın bilbe- (1), bolup cür- (1), bolup çık- (1), bolup kal- (1), bolup kala ber- (1), bolup ket- (1), bolup körün- (1), boylop cürüp ber- (1), bölüp ket- (1), bulkup al- (1), burula ber- (1), buza tur- (1), bük tüş- (1), büktöp al- (1), bürüşö tüş- (1), caaktaşıp cat- (1), cakpay kal- (1), calınıp koy- (1), calt ber- (1), calt cult et- (1), caman kör- (1), canday cürüp üyrönüp al- (1), canıman ötüp bar- (1), cark cağıl- (1), cark curk et- (1), caşap kal- (1), caşıra al- (1), cayıp cönö- (1), caylatıp koy- (1), cazbay sebele- (1), cazıp oku- (1), cektep cat- (1), cerdep tur- (1), cetkizbey ket- (1), cığılıp ketkiçe tur- (1), cılbışa ber- (1), cılıp kel- (1), cılmayıp koy- (1), cımcırt bolo tüş- (1), cön ket- (1), culka tart- (1), culkunup al- (1), culkunup çık- (1), curkap bar- (1), cuup öt- (1), cürdüm çırılda- (1), çalıp sal- (1), çalkıy tüş- (1), çapkılap cür- (1), çapkındap bolup kel- (1), çark aylan- (1), çertip kal- (1), çetke çık- (1), çığa kal- (1), çirene tart- (1), çirip kal- (1), çurkap kir- (1), çümkönüp al- (1), dañazalanıp cat- (1), dayar bol- (1), dayardanıp cür- (1), dımıp cat- (1), durus bol- (1), erine esine- (1), eritip al- (1), ırdap cürdö- (1), ırğıp cet- (1), ırğıtıp ciber- (1), ırıldaşıp al- (1), ısıp çık- (1), ışkırıp koy- (1), ıyıgın bulkup al- (1), ıza bol- (1), iştegeni kel- (1), izdep tap- (1), kağıp sal- (1), kağışıp kal- (1), kamçı sal- (1), kamçı tiy- (1), karışa karma- (1), karmap atıp tur- (1), kayra bar- (1), kayra tart- (1), keç kir- (1), keçire ber- (1), kekete bırs et- (1), kelişpey kal- (1), kerile kal- (1), kese tişte- (1), kesip öt- (1), korgop kala al- (1), köksöp cür- (1), köpkö tur- (1), körgüsü kel- (1), kötörö al- (1), kurup kal- (1), kutulgusu kel- (1), kübö bol- (1), küñküldöp cat- (1), kür

kür et- (1), kürs koy- (1), maktana kıykır- (1), mal çarba- (1), mılcıyıp koy- (1), mokop kal- (1), muştaşıp atat öltür- (1), mügdöp kal- (1), orğuştap cat- (1), oy oylo- (1), ösüp ber- (1), sabır et- (1), sak bol- (1), sak kötör- (1), salkın tart- (1), salmaktap kör- (1), sarığıp ak- (1), selt et- (1), silkinip ciber- (1), sozo karma- (1), sunala cambaşta- (1), taanığıs kıl- (1), tegerene bas- (1), teñ sekir- (1), teñsele bas- (1), tepkelep azına- (1), tınıp cat- (1), tınıp kal- (1), tizeley tur- (1), tumçulana cat- (1), tunup tur- (1), ubaralanıp cat- (1), uktap kal- (1), ulkup culkup cür- (1), uzatıp koy- (1), üstünö çığıp al- (1), üyüp koy- (1), zar bol- (1), zımırap kel- (1).

Aşağıdaki tabloda tek anlamlı söz öbeği yapısındaki fiillerin sayısal verileri gösterilmiştir:

Tablo 6. *Tek Anlamlı Söz Öbeği Yapısındaki Fiiller*

Tekrar Sayıları	Kelime Sayıları	Sıklık Sayıları
5	1	5
4	1	4
3	2	6
2	16	32
1	91	91
Toplam	111	138

Yukarıdaki tablo incelendiğinde tek anlamlı söz öbeği yapısında 111 farklı fiil, 138 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir.

1.2.2.2. Çok Anlamlı Söz Öbeği Yapısındaki Fiiller

Dört anlamlı söz öbeği yapısındaki fiiller: aydap kel- (4).

İki anlamlı söz öbeği yapısındaki fiiller: coop ber- (9), bolup kal- (6).

Aşağıdaki tabloda çok anlamlı sözcük yapısındaki fiillerin sayısal verileri gösterilmiştir:

Tablo 7. *Çok Anlamlı Söz Öbeği Yapısındaki Fiiller*

Farklı Anlam Sayıları	Kelime Sayıları	Sıklık Sayıları
4	4	4
2	2	15
Toplam	6	19

Yukarıdaki tablo incelendiğinde çok anlamlı söz öbeği yapısında toplam 6 farklı fiil, 19 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir.

İncelenen eserde yardımcı fiiller kelimelere zaman anlamı katmıştır. Aşağıdaki tabloda yardımcı fiillerin sayısal verileri gösterilmiştir:

Tablo 8. *Yardımcı Fiiller*

Yardımcı Fiiller	Yardımcı Fiil Sayıları	Sıklık Sayıları
bol-	12	98
kel-	14	68
ket-	10	53
kal-	23	51
tur-	15	49
al-	20	38
cür-	6	36
bil-	4	36
koy-	17	33
kör-	6	33
çık-	13	31
tüş-	12	30
ber-	14	25
cet-	4	17
sal-	9	16
cat-	12	12
öt-	4	8
ciber-	5	7
başta-	4	7
kir-	5	6
bar-	5	5
cazda-	1	1
cönö-	1	1
kıl-	1	1
Toplam		
24	217	662

Yukarıdaki tablo incelendiğinde toplam 24 farklı yardımcı fiil 217 farklı şekilde kullanıldığı görülmektedir. Eserde kullanılan yardımcı fiillerin sıklığı toplamda 662'dir.

1.3. KALIP SÖZLER

Kalıp sözler, iletişim esnasında kolayca dile getirildikleri için konuşma dilinde veya yazı dilinde sıklıkla kullanılan bir söz varlığı birimidir.

"Atasözleri, deyimler ve ikilemelerle birlikte kalıplaşmış dil birimlerini oluşturan kalıp sözler, araştırmacılar tarafından çeşitli adlarla ve farklı ölçütlere dayanılarak tanımlanmış, ilişki sözleri ve kültür birim olarak da adlandırılmıştır" (Gökdayı, 2008: 90). Çalışmamızda kalıp sözler *deyimler, atasözleri, dua ve beddualar, ilişki sözleri ve ikilemeler* olmak üzere beş başlık altında incelenmiştir.

1.3.1. Deyimler

Aksoy (1971: 49), deyimi "çekici bir anlatım kılığı taşıyan ve çoğunun gerçek anlamından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük toplulukları" olarak tanımlar.

Korkmaz ise deyimler için "Aralarında uzaktan veya yakından ilgi bulunan iki şey arasında bir benzetme ilişkisi kurarak, bunlardan birinin adını, geçici olarak kendisine benzetilen diğer şeyin adı ile karşılama olayı" demiştir.

İncelediğimiz eserde en fazla 4, en az 1 kez tekrarlanan deyime rastlanmaktadır. Toplamda 239 deyim, 283 sıklıkta kullanılmıştır. Bu ögelerin çoktan aza doğru sıralanışı şu şekildedir:kol bul- (4), şıldıñ bol- (4), tañ kal- (4), dem al- (3), lam debe- (3), payda bol- (3), taştap ket- (3), tike kara- (3), atka kon- (2), caağı bas- (2), canı kaşay- (2), cardam ber- (2), esine tüş- (2), ıraazı bol- (2), içi ooru- (2), işke kiriş- (2), kapa bol- (2), kıñ de- (2), körünböy ket- (2), korduk kör- (2), köz cetkis- (2), kulak tüşö- (2), kün bat- (2), kün çık- (2), mıyığınan külümsüröp koy- (2), ot al- (2), oyuna kel- (2), tañ at- (2), tınım al- (2), tumşuğuñdu kancalat- (2), tuş bol- (2), ün çığar- (2), ünü öç- (2), açışıp cat- (1), açuuğa muun- (1), açuum kel- (1), akılınan adaş- (1), akını biröögö cedirbe- (1), akıraya kara- (1), aldıman çık- (1), alı kalba- (1), añ tañ kal- (1), añıraya kara- (1), arağa tüş- (1), aram öl- (1), aşap cat- (1), aşata sögüp kir- (1), astına tüşüp ket- (1), ayak astıbızda tepsel- (1), aylandıra karap çık- (1), azabın tartıp cür- (1), bala kıyaldan- (1), baş iy- (1), baş kalkala- (1), baş oo- (1), başıma bir oy kel- (1), başıma tiygen balee bol- (1), başıman sıla- (1), başın aylandır- (1), başın cerden culup al- (1), başın eki iyine kat- (1), başın tart- (1), başın ürküt- (1), bekem tur- (1), bet al- (1), booru ooru- (1), boşko kor- (1), boşono ele- (1), boyuna bütüp kal- (1), buğun çığar- (1), burkurap ıylap ciber- (1), buyrugum eki bolbo- (1), cakşı tiy- (1), can bas- (1), canı çık- (1), can körbö- (1), canı açı- (1), canı cer tart- (1), canı keyi- (1), canı tınç- (1), canına kanat büt- (1), cardamı tiy- (1), caş cayı- (1), caşıp kel- (1), celkemdin çuñkuru kör- (1), cer cutup ket- (1), cer sorgonsu- (1), cerden kubat al- (1), cıtı murdunan ketkis kaıl- (1), cindene atırıl- (1), cindi bol- (1), cini caşırın- (1), citip coğolmok tur- (1), cok bol- (1), coktop cat- (1), colğo tüş- (1), coop ket- (1), coylop koñtorul- (1), cumuşka coop ber- (1), cürögö lakıldap çık- (1), cürögü orduna kel- (1), cürögü öröpkü- (1), cürök aylant- (1), çalkalay kara- (1), çalkalay otur- (1), çañdap cat- (1), çıdamı ket- (1), çığa kara- (1), çuru çuu bol- (1), dañ salıp oyno- (1), dem kıs- (1), dili tazalan- (1), dilindi açıp koy- (1), ebi kel- (1), egin bas- (1), el oozuna comok bol- (1), emnesi ket- (1), entelep kel- (1), esi çığıp ket- (1), esi ket- (1), esine al- (1), içiñ bışıp ket- (1), işi cür- (1), işke çık- (1), kağazğa tüş- (1), kamın kör- (1), kanat kağıp sabalap uç- (1), kara terge tüş- (1), karaañı öç- (1), karşı kel- (1), katalık ketir- (1), katkıra kül- (1), kebetesi ket- (1), kem bol- (1), keyiy kere- (1), kol aldına tüş- (1), kol koy- (1), kol silkip al- (1), kölçük bas-

(1), kölökö tüşür- (1), kolum boşoy kal- (1), koluman kel- (1), kolunan bok kelbe- (1), kors et- (1), köñül tolkut- (1), köñülgö cuk- (1), köñülü ergi- (1), köpkö çıkpay turup al- (1), köz aldına kel- (1), köz ayrıy alba- (1), köz cetpe- (1), köz ırğıt- (1), köz kaykı- (1), köz salıp tur- (1), közdörü caltakta- (1), közdörü muzdak caltılda- (1), közgö çalın- (1), közgö ileş- (1), közü açıl- (1), közü çalba- (1), közü cet- (1), közün tap- (1), közündü çuk- (1), kulağın sabat- (1), kulağına kir- (1), kulağınan ak- (1), kulak seyerte elende- (1), kulak tur- (1), kulak uçuñda zıñılda- (1), külkü bol-(1), kün kör- (1), küngö küy- (1), küügüm basıp tur- (1), kütüp akıy- (1), kuurap öt- (1), lektsiya oku- (1), mee katırıp oylon- (1), moynunda mildeti çoñ bol- (1), moyunuñdu cul- (1), muñayım tart- (1), murdun körsöt- (1), nan taap cür- (1), nazar sal- (1), oluraya kara- (1), olurayta kadap tur- (1), oñuna tüşö alba- (1), ooz uçunan buldura- (1), oozu açıp uk- (1), oozunan kandayça çığıp ketkenin bilbe- (1), oozonu açıp artınan karap kal- (1), oozunan çöp alba- (1), ortoğo tüşö kal- (1), otorğo koş- (1), oyğo çömül- (1), oyuna tüş- (1), oyuñan çığar- (1), öçüp bar- (1), ömgöktöy ber- (1), örttönüp ata- (1), örttönüp ket- (1), salkını ur- (1), sır ber- (1), soğuş basıl- (1), söz başta- (1), söz ber- (1), sözgö aralaşpa- (1), sözündü bölüp ciber- (1), sözünön kayt- (1), suuk tilin uk- (1), süñgüp kire ber- (1), sürgüngö ayda- (1), süzö kel- (1), şaymanı kelbey kal- (1), şümüröyö tüş- (1), tacrıyba kılıp östür- (1), tamanıbız başka tilin- (1), tanooloru kıpçıl- (1), til uk- (1), tilek tile- (1), tırbalandap cür- (1), tumşuğuna ayt- (1), tüşüñö kir- (1), ubakıt öt- (1), unçuğa al-(1), uuçuna tüş- (1), uykuğa kir-(1), ün kat- (1), ün sal- (1), üskürüp al-(1), üstü başı sığıp alma ter bol-(1), üy betin körbö- (1), zaarı başına çık-(1), töşünü muşta- (1), közgö tüşümdüü (1), közü caman sürdüü (1).

Tablo 9. *Deyimler*

Tekrar Sayıları	Deyim Sayıları	Sıklık Sayıları
4	3	12
3	5	15
2	25	50
1	206	206
Toplam	239	283

Yukarıdaki tablo incelendiğinde toplam 239 deyimin, 283 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir.

1.3.2. Atasözleri

Korkmaz (1992: 15), atasözleri için "anonim karakter taşıyan, atalardan kaldığı kabul edilen ve toplumun yüzyıllar boyunca geçirdiği denemelerden, ortak düşünce,

tutum ve davranışlarıyla dünya görüşünden oluşan, genel kural niteliğindeki kısa, özlü, kalıplaşmış söz" tanımını yapmıştır.

İncelediğimiz eserde atasözü tespit edilmemiştir.

1.3.3. İkilemeler

Hatiboğlu (1981: 9), ikilemeler için şu tanımı yapar: "İkileme, anlatım gücünü artırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyle, aynı sözcüğün tekrar edilmesi veya anlamları birbirine yakın yahut karşıt olan ya da sesleri birbirini andıran iki sözcüğün yan yana kullanılmasıdır". İncelediğimiz eserde en fazla 2, en az 1 kez tekrarlanan ikilemeye rastlanmaktadır. Bu ögelerin çoktan aza doğru sıralanışı şu şekildedir:Añ-tañ (2), üyür-üyür (2), alay-dülöy (1), bara-bara (1), bala-bakıraç (1), caan-çaçın (1), calt-cult (1), cark-curk (1), tınım-tınç (1), ulkup-culkup (1), üstü-başı (1), üy-cay (1).

Tablo 10. *İkilemeler*

Tekrar Sayıları	İkileme Sayıları	Sıklık Sayıları
2	2	4
1	11	11
Toplam	13	15

Yukarıdaki tablo incelendiğinde toplam 12 ikilemenin, 14 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir.

1.3.4. Dua ve Beddualar

Güncel Türkçe Sözlük'te dua için "Tanrı'ya yalvarma, yakarış için söylenen dinî metin" tanımı yapılmaktadır. Beddua için ise "birinin kötü duruma düşmesini gönülden isteme, ilenme, ilenç, kargış" şeklinde tanım yapılmıştır. Tüm kültürlerde yer alan dua ve beddua, özellikle sözlü kültürde büyük bir yer tutar.

İncelediğimiz eserde dua ve beddualar en fazla 2, en az 1 kez kullanılmıştır:kargış tiy- (2), başına bak bayırlap kün ketpesin (1), kuday calgadı (1).

Tablo 11. *Dua ve Beddualar*

Tekrar Sayıları	Dua/Beddua Sayıları	Sıklık Sayıları
2	1	2
1	2	2
Toplam	3	4

Yukarıdaki tablo incelendiğinde toplam 3 dua ve bedduanın, 4 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir.

1.3.5. İlişki Sözleri

İlişki sözleri, bir toplumun kültürü hakkında bilgi sahibi olmak için başvurulabilecek nadide sözlerdendir. İnsan ilişkilerinin vazgeçilmezi olması açısından toplumda sık sık kullanılır ve toplumun tüm fertleri tarafından bilinmektedirler.

İncelediğimiz eserde 6 farklı ilişki sözü, 6 sıklıkta kullanılmıştır:atañı taanıt- (1), dilime dili cakın (1), emi baarı bir bolup kalgan (1), esiñde bolsun (1), sağa emne cok (1), aylanada kıbır etken can cok (1).

Tablo 12. *İlişki Sözleri*

Tekrar Sayıları	İlişki Sözleri Sayıları	Sıklık Sayıları
1	6	6
Toplam	6	6

Yukarıdaki tablo incelendiğinde toplam 6 ilişki sözünün, 6 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BOTOGÖZ BULAK HİKÂYESİNİN BAĞLAM SÖZLÜĞÜ

A

aalam: Alem, dünya, cihan.

Anarḫay cergesi / akırı kök ceekten kötörülüp *aalamdı* (16/9)

Asman menen Anarḫaydı biriktirip kün celesi tartıldı / *aalamdın* tigi çeti menen bu çetine cete iyilip (33/7)

turgan çakta kıyalıñ alıp uçup turgan çakta / candüynöñö bütündöy *aalam* batıp turabı deym (36/4)

aba:

1. Hava, gökyüzü.

turat kabinasının üstünö çığıp alıp Abakir dale / muştumun *abağa* cañsap meni aşata sögüp kıykırıp (6/10)

kööp erigen kardın zagi urat aga aralaş buuluu *abadan* / bıltırkı kuurağan şıbaktın tübünön kıltıyıp (9/3)

Cer cıluu buulanıp kurgap barattı töbödö kögültür / tunuk *abada* karcarday kanattarın kakpay kaalgıp (33/11)

2. Amca, kendinden büyük erkeklere seslenme biçimi.

Urba *aba* Saadabek *aba* buğa teñelbeñizçi eköönün / buttarının arasında cürdüm çırıldap (13/15)

Kız koyun cayıp cönödü Abakir bolso traktordun / kabinasına çıgıp alıp *aba* muştap aykırıp turat (18/1)

abal: Durum, hâl, vaziyet.

suu kuyup bereyin dedi / *abalıñ* kanday dep suragan cok oşogo ıraazı boldum (26/12)

abayla-: Dikkat etmek, ihtiyatlı, basiretli olmak, sakınmak.

Al emnelerdi aytıp cattı eken kız emne dep / coop berip cattı eken *abaylasa* eken kız Abakir (31/10)

Abaylasañ bolboybu dedi al tükürüktöp suulağan / köktü tarttı ordunan kozğolo albay kalğansıñbı (12/17)

abaylabay: Dikkatsiz

çığarğan Abakir özümdö da bar añkoo başım bala / kıyaldanıp oyuma kelgendi *abaylabay* ayta salam anan (6/4)

abdaarıy tüş-: Şaşırtmak.

obolu *abdaarıy tüştü* da anan ışkırıp / koyup meni aşata sögüp kirdi (18/7)

abiyir bol-: Alçak gönüllülük etmek.

sabır et Abakir kıykırğandan payda cok / tüşö kalğanı *abiyir boldu* (11/9)

abiyirdüü: Açık alınlı, alçak gönüllü.

koluman kelet eken dep kaldım algaçkı sınoodon *abiyirdüü* / ötkön soñ ayagına çeyin çıday alarıma közüm (26/17)

acarlan-: Sevimlileşmek, güzelleşmek.

akırın kıltıyıp murdun körsöttü kün çıgardagı / *acarlangan* keñ talaaday acayıp körünüş düynödö bolbos (15/10)

acıra-: Ayrılmak, kopmak.

İşibizdi ulanttık / uşu kündön men aligi kıyalımdan *acırabadım* (35/12)

acırat-: Ayrılmak, kopmak.

oonalaktap catıptır eköön arañ degende *acırattık* Aldey / erin sırtka çığarıp ketmek boldu ele Abakir (14/5)

acırım: Ayrım, fark, eşitsizlik.

catıp cürüşkönbü anısın bilbeyt ekem Kaliypa / birdemelerdi bışaktay küñküldöp catat söz *acırım* (37/11)

acayıp: Acayip, harika, harikulade, fevkalade.

akırın kıltıyıp murdun körsöttü kün çıgardagı / acarlangan keñ talaaday *acayıp* körünüş düynödö bolbos (15/10)

tünkü talaanın tabiyatın can düynömö siñirip / oturdum kıyalım koşulup köz aldıma ne bir *acayıp* (36/6)

aç: Aç, tok karşıtı

aç kalgan *aç* börüdöy ulubas bele / Kaliypa başka eçteme debesten arabasın aydap (44/15)

aç-: Bir yolu, ortamı açmak.

adırların *açıp* alıstağandan alıstap cetkizbey / ceekti kubalap kelebiz al ansayın kök ceek cañı (9/6)

aç aykırık: Çığlık, feryat.

miñ san askeri *aç aykırık* kuu süröön menen cer / düñgüröp at koyup kelet köz aldıman kara çañğa kök (9/9)

Kaynar bulaktan çakanın kap ortosunan suu suza bergençe / een talaanı cañırtkan *aç aykırık* çıktı (5/4)

açık: Açık.

düynönün tört tarabına col *açık* bulaktın tuşunan / koştun tuşunan öttüm taş baba turğan döbönün tübünön (18/16)

açıl-: Havanın, gökyüzünün açılması.

Kapilet baştalgan ötkün kapiletten toktodu oşol / zamat tüpsüz tuñguyuk kök asman çayıttay *açıldı* (33/4)

şişe carma berdi carmanı kere cutkanda çeçekeyim / *açıldı* bu da bolso Aldeydin berip cibergeni go (26/14)

açışıp cat-: Acımak, sızlamak, ağrımak.

birese sızdap birese ısıp *açışıp cattı* / ertemenen Kaliypa oygottu (26/10)

açkıç: Anahtar.

bastı Anan eköö teñ sekirdi Abakir *açkıç* menen / berip kelip kaldı ele, Saadabek eñkeye kalıp (13/17)

Abakir calt berip tiginde catkan tokmoktoy *açkıçtı* / ala koydu da uruuğa kamdanıp başın eki (13/12)

açkıçtı koş koldop tuurasınan karmadı degen menen / Abakir küçtüü ele Saadabekti büktöp aldı (13/18)

eköö küröşüp sögünüp üy içinde oonap baratışat men / ırğıp cetip *açkıçka* cabıştım Arañ culup alıp (14/1)

al ortodo men sırtka çığıp azırkı topoloñdo özüm / ırğıtıp cibergen *açkıçtı* izdep taptım da çetke çığıp (14/11)

kerek Abakirge cazatayıp surağan *açkıçtı* emes başkasın / ce boltubu gaykasıbı uçurunda taap bere koybosoñ (23/13)

açuu: Sinir, öfke.

toktotposton cürdü okşoyt çañ menen *açuu* / tütüngö tumçuğup katuu temirge oturuu emne ekenin (24/10)

ot aldırdım tatıragan *açuu* dooşko tün ürküp / oygongondoy boldu kabinaga tüşüp faranı candırdım (45/3)

Koyçu emi dep Kaliypa anı cooşutuu menen / elek *açuuñ* ayabay çukul da antkeniñ bolboyt Abakir (11/13)

açuuga muun-: Öfkesi kabarmak.

açuuga muunup zaarı başına çıkkan uşu nemeni karap / turup birese boorum oorudu şaşpay turup (35/6)

açuulan-: Sinirlenmek, öfkelenmek, hiddetlenmek.

Artıman motor tatıradı Abakirdin traktoru / *açuulansa* da bilgizbeyt (11/21)

açuuluu: Asabi, hırçın, kızgın, azgın.

Abakir mınday teskeri *açuuluu* bolup kaldı eken / içindegi terlüü denem bir çıyrığıp aldı emne üçün (12/1)

açuuluuraak cür-: Asabi, azgın, kızgın, sinirli.

biri biribizge bildirbey kızdı üç kün katarı menen / küttük Abakir adattagısınan *açuuluuraak cürdü* (32/6)

açuum kel-: Kızmak, sinirlenmek.

ketti men artınan karap turup *açuum* da *keldi* birok / suktanıp da turdum çarçaganı bilinbey teñsele (25/4)

ak peyil: Hoşgörülü.

cürböyümbü kara mürtöz taş boorlugu kalar dep / cürböyümbü muz cürögün *ak peylim* ısık süyüüm (44/7)

akademik: Akademi azası, unvan.

E ey *akademik* tumşuğundu kancalatam / Seleye kattım kulak töşödüm çınında menin atım (5/5)

Kemel birok tigi kıykırgan neme *akademik* degen / atka kondurup iydi tıñşasam narkı bettegi traktordun (5/6)

cañırğan çölkömdün taymanbas baştooçuları / dep atağan emiçi *akademik* atka kondum uyat anı (6/3)

Ey sen *akademik* bolboy kurup kal Dedi aligi / kişi kantalağan közdörün mağa tikenektey kadap (11/1)

Oşondon baştan *akademik* ataldım da kaldım / Mına azır da arabanı kubalap kelem aga bolboy (11/3)

ittin balası Azar bolso bir bokmurun *akademik* kem / bolor (11/6)

E ey *akademik* tumşuguñdu kancalatam Abakirdin / ırayımsız ünü meni muzdattı (17/16)

Eneñdi bokmurun *akademik* sensiz da bu örttönüp / ketkir Anarhay örttönböy tura beret cer cutup (18/8)

Tagdır imiş dep Abakir mılcıyıp koydu / Mınday *akademikterdin* tağdırı aldagaçan çeçilgen (21/7)

mınday *akademikterdin* baarın bitçe sığıp / karaanıma zar bolosuñar A canagı aytkanım aytkan (21/16)

İ cattıñbı *akademik* oşentip cerdin cıtın / bil dedi etinge dem alıp carılgan erdinin kanın (28/7)

Ey *akademik* ay dep al şıldıñday tukurunup / kızga köz ırgıttı Boygo cetip kalgan kız eken (30/2)

Şaşpagın *akademik* dep Abakir kulagımın / tübünö kıykırdı Men azır kelem Eger birdeme (31/3)

kekireygeninen başka belgi körö albadım / *akademik* ayda öz orduña bar dep dalıga kaktı (31/13)

Ha ha ha Ey akmak *akademik* Saga okşogon kuru kıyal / cel öpkölördü aydap kele turgan eken uşerge Keñ (34/15)

kelip meni süzö toktodu Aytıp koyoyun *akademik* / aligi kızdı oyuñan çıgar tüşüñö da kirbesin (35/3)

akça: Para, nakit.

Sorokin emgek akıbızdı apkeldi Abakir *akçasın* / kayta kayta sanap küdüktönö tuncurap anan barıp (38/17)

kutulgusu keldi da aylık *akçasın* aların aldı / Akırı citip cogolmok tura Bügün gana bir kün beker (43/7)

ak: Hak.

Sorokin emgek *akıbızdı* apkeldi Abakir akçasın / kayta kayta sanap küdüktönö tuncurap anan barıp (38/17)

akıl: Akıl, idrak.

Kirişpegin dep Saadabek ayalın tıydı / Kemeldin öz *akılı* bar (25/14)

akılım cetpe-: Aklı yetmemek, aklı ermemek.

da işim ali oñuna tüşö albadı mına azır ele Abakirden / dağı til uktum mından arı emne kılam *akılım cetpeyt* (14/18)

akılınan adaş-: Aklı başından gitmek.

altın dep kılıçtın altın tutkası dep koysom *akılınan / adaştıbı* birok mındaylar akılınan adaşpayt (43/3)

akımı biröögö cedirbe-: Hakkını birine yedirmemek.

Kayerde bolboyun *akımı biröögö cedirbeym* narı basa / berdi da birdeme esine tüşköndöy kayra kayrılıp (35/2)

akındık: Şairlik, ozanlık.

gezitke keede ırım çıga kalıp cürgönüm bolboso menin / *akındıgım* cok ele aga bolboy konçuman bloknotumdu (33/17)

akıraya kara-: Bakınmak, seyretmek.

Men anı *akıraya karadım* / Bar orduña dep Abakir burk etti (30/3)

akırındap alıstap bar-: Ağır, ihtiyatlıca gitmek, yavaş yavaş uzaklaşmak.

koştogu canar may kuygan tsisternadan da *akırındap / alıstap barat* tsisternanı süyrötüp traktorlorgo (5/12)

akıykat: Adalet, hak, hakikat.

tiştep catsam da bu menin ceñilgenim emes bolçu / akıykat üçün muştaşsa bolorun men emi tüşündüm (28/11)

akmak: Ahmak, budala, aptal, dangalak.

bir kolunda ötükçön aybattuu umtuldu / meyli men *akmak* boloyun meni eerçip kelip (13/8)

akmak bolsun dedi tanooloru kıpçılıp Seniñçe / baarıbızğa tamak bışırıp berip cürgön katınım da (13/9)

bul Anarhay seni menen ayalıñ ekööñö okşoğon / *akmaktardı* sürgüngö ayday turğan cer tura Silerge koşup (13/5)

ha ha ha ey *akmak* akademik saga okşogon kuru kıyal / cel öpkölördü aydap kele turgan eken uşerge keñ (34/15)

aktık: Haklılık, masumluk, suçsuzluk.

kaalap tarıḫtı oşol üçün ayttım uşu kaaloogo azgırılıp / kıyalım alıp uçtu sözümün *aktıgına* özümü (40/11)

al-:

1. Almak, bir şeyi bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak, yanına almak.

karaçı ansız da öñ daletten cok baykuş bala menin / kaltırağan koluman çakanı *alıp* kaliypa radiatorgo (11/10)

korkok biliş kılıp *alayın* degeniñ go bayatan / beri ündöböy oturgan Esirkep çıday albay ketti (23/3)

çıgarıp *alıp* kayra boltun burap kiygizip cogolup / kalbasın dep şapkeme salıp catam Oşentip tünü menen (26/5)

albastan ıçkına kürüldöp temirleri şakıldap kelet / Şturvaldı karıştıra karmap oşol köydö men (27/1)

oşonu menen al ayak astıbızda tepselgen kiyimin / *alıp* kagıp silkip bir bugun çıgarıp ıraazı bolgondoy (28/9)

senibi dep cügürüp barıp traktordon / otvertkanı *alıp* çıktım (34/12)

tıyuu sala *albayt* uşunu bilip alsañ bolo adamdın / aybandan ayırmaçılıgı da oşentip oylono bilgeni (35/9)

turgan çakta kıyalıñ *alıp* uçup turgan çakta / candüynöñö bütündöy aalam batıp turabı deym (36/4)

çıday tur cakında şaarga barabız oşondo *aldırıp* (37/13)

kiyin ökünböysüñ cumuştu bütölü anan / özüm *alıp* ketem seni (37/18)

karmap körçü tutkaga ılayıktuusun / Abakir kayra *alıp* karmalap kördü salmaktap (40/16)

Men bidondu alıp radiatorgo suu kuya baştadım / Kaliypa kabinaga çekesin tayap *alıp* burkurap (44/1)

suna berdim / Kana Al tabılganı *alıp* işene berbey aylanta (40/2)

2. Almak, evlenmek.

kökül kızdı taap *alar* kündü kıyaldanam / oşol kündörü biz cañı zagongo tüştük özüñö caktan (39/4)

al: Hal, kuvvet, kudret.

suu kuyup cattı *alınça* tırbalandap cüröt go / karaçı üstü başı sığıp alma ter (11/11)

ala: Ala, ela, benekli.

coktugunan burula bergen cerde *ala* kalıp kaldı / oşo da söz beken Anarḥayda cer cetpeybi (30/18)

Abakir Kaydasıñ coop ber *ala* küügüm basıp turgan / çıbırdın üstü tuncurap selt etpedi (42/9)

ala al-: Alabilmek.

bir kolu butu cok muncu bekem ce Abakir bilgendi / kezi kelgende *alaalbas* makoo bekem ce bilimdin (22/3)

ala koy-: Almak.

Abakir calt berip tiginde catkan tokmoktoy açkıçtı / *ala koydu* da uruuğa kamdanıp başın eki (13/12)

ala sal-: Atmak, fırlatmak.

cıttanıp ketti Saadabek çılımdı *ala salıp* / külgö taştadı (12/16)

alay dülöy: Fırtına, sağanak.

keñ talaanı *alay dülöy* tüşürgön möndür aralaş caagan / ötkün ele asman güüldöp çañdap catkan cerdin (32/12)

albay kal-: Kalkmamak.

abaylasañ bolboybu dedi al tükürüktöp suulağan / köktü tarttı ordunan kozğolo *albay kalğansıñbı* (12/17)

ald:

1. Alt, alt bölüm.

da añ tañ kalgan Abakirdi da işendire berdim / Cer *aldında* munun kança catkanın bilesiñbi (40/12)

2. Ön, karşısı.

keldim bizdin bıyakka cönötör *aldındağı* cıynalışta / içinde men barmın bizdi dıñ buza turğan er azamattar (6/2)

ekööbüz dagı kezdeşebiz emki colu traktorgo oturup / albay *aldıñan* cügürüp çıgam azır bara koy beş (32/4)

cürüp barat büt köñülüm *aldımdagı* tetikterge baylanıp / özüm da çırmalışkan uşul köp tetikterdin biri (30/16)

aldıman çık-: Birini önüne çıkmak, yolunu kesmek.

kayda cogolup ketkesiñer dep eleñdey *aldıman / çıktı* esim çıkkançı kütüp turam turam (43/11)

algaç kel-: Alıp gelmek.

antse da men anı baktısına kızıkpaymın sebebi / Anarhayga *algaç kelgen* özüm (16/6)

alğaç: Başlangıç.

Abakir ekööbüzdün çekişibiz *alğaçkı* ele künü / baştaldı (24/1)

koluman kelet eken dep kaldım *algaçkı* sınoodon abiyirdüü / ötkön soñ ayagına çeyin çıday alarıma közüm (26/17)

suurup çıgıp entelep kelgen *algaçkı* saptardı / şaşıp buşup cazıp kirdim (33/18)

alı kalba-: Hali kalmamak, yorulmak.

tırp eter *alım kalbay* attı arañ çığaram da maşinege / cüktöp kelgen tañğak çöptön salam anan Aldey apa (7/16)

alıp çık-: Alıp çıkmak.

kılıp menin putyuvkamdı *alıp çıktı* anı men / cañı kelgen künü zor sıymık menen özünö tapşırğam (19/18)

alıp cür-: Alıp gitmek.

üzündülörün köçürüp *alıp cürçümün* bloknottu ötügümün / konçuna tıktım (33/3)

alıp kel-: Alıp gelmek.

alıp keliptir / Radiatordu tolturup koydum Kemel cuunup al (26/11)

alıp koy-: Alıkoymak, ayırmak.

soñ tamaktanuuga cönödüm / baykuş Aldey apa booruker can *alıp koygon* tamagın (25/8)

alıp uç-: Uçmak.

kaalap tarıḥtı oşol üçün ayttım uşu kaaloogo azgırılıp / kıyalım *alıp uçtu* sözümün aktıgına özümü (40/11)

alıs: Uzak yer.

parovoz arkırap baratıptır *alıstan* mağa oşondoy / köründü anan poyezd akırından kiçireye berdi karayğan (9/17)

katını bala bakıracı *alısta* özü bolso üy betin / körböy kıştır caydır el işi dep een talaada (20/9)

körgönünö köñülüm süyünöt al emi naraaktagı / döbödö karayıp taş baba turat sokur közdörü *alıstı* (36/16)

alıs ketip kalıptır / Abakir kayda barasıñ dep ay talaanı cañırttım (42/13)

alıstağandan alısta-: İyice uzaklaşmak.

adırların açıp *alıstağandan alıstap* cetkizbey / ceekti kubalap kelebiz al ansayın kök ceek cañı (9/6)

alıstap bar-: Uzaklaşıp gitmek.

uşu bulaktan kün sayın *alıstap baratat* uçu kıyırına / turuş mildetim Traktorlor bolso bu aymaktagı calgız (5/10)

alıstık: Uzaklık, ıraklık.

oy bu cerdin çöldügünö *alıstıgına* baarına / tölögünö uşul elebi (39/1)

almaş-: Değiştirmek, mübadele etmek.

almaşıp men Saadabekke tirkegiç bolup al suu taşıp / kalğan Belgilüü emespi Suunu keçiktirip cetkirse (21/1)

almaştır-: Değiştirmek, mübadele.

kerek Sokonun tişterin *almaştıram* / kuday ay uşunday da bolçu bele dep Aldey (25/11)

üyüp koydum Tün içinde ottun carıgında tişteri / *almaştırbasam* bolboyt da Otun cıynap bütkön (25/7)

mokop kalıptır *almaştıruu* kerek ertemenen / dayar bolsun (25/2)

almaştırıp çık-: Birbirine tutuşturmak.

cata kalıp üylöym kança ubakıt ötkönün bilbedim / aytor baardık tişterdi *almaştırıpçıkkança* (26/8)

alpar-: Götürmek.

andan arı cürdük tabılgamı Aldiyarov agayga / *alparıp* körsötsöm dep oylop kelem agaydın tüzgön (41/2)

alsızdık: Halsizlik, dermansızlık, bitkinlik.

köründü mına saga körkünö kuştar kılğan şıbaktuu / keñ talaa mına saga Anarhay cergesi dep *alsızdığımdı* (19/7)

altın: Altın madeni, altın para.

aylanadagı karañgı tüngö *altın* uçkun şirendi / çaçkanday (35/19)

Abakirge kıykırdım / *altın* Abakir dabışımı ugup traktordu toktottu (39/16)

Altın Karaçı Abakir *altınaltın* (39/18)

A eger *altın* bolsoçu dep men tabılgamı caktadım / Karaçı salmagın segiz cüz grammday bar (40/7)

On ekinçi kılımda bul cerlerde moñgoldor turgan / Buyerge keler aldında alar Kıtaydı çaap köp *altın* (40/8)

Tabılgan çın ele altın bolup kalsa dep negedir / Abakirdin közünçö tapkanın *altın* bolup kalışın (40/10)

Başka metall bolso aldagaçan çirip kalmak bu taza / *altın* bolgondugunan uşu kezge çeyin saktalıp catıptır (40/13)

kördü / *altınbı* cokpu anı bilgen kişilerge körsötüp (40/17)

ḫandardın kılıçtarının tutkası taza çulu *altından* / casalçu mına karaçı bu da tutkaga okşop turat (40/15)

karadı da ceñine sürttü uşerge emne *altındı* / biröö taştap ketti deysiñbi dep koş kaydıger (40/3)

altın dep kılıçtın *altın* tutkası dep koysom akılınan / adaştıbı Birok mındaylar akılınan adaşpayt (43/3)

iştep berdi aligi tabılga *altın* bolup kalgısı bardır / dep beker iştegen bir kündük emgeginen keçkeni (43/8)

birotolo / *altın* tuuraluu unçukpadım Abakir üçün özüm (43/15)

altın danduu: Başak tanesi, altın tane.

kandırar Anarḥaydın keñ kökürögün düpüygön / caşıl bak ıñkıgan egin basar *altın* danduu ak buuday (16/1)

altündö: Gece, geceleyin, gece vakti.

cumuş köp / ertesi kündögünön erte turdum *altündö* başıma bir (15/3)

amalsız: Çaresiz.

bolup aldı üygö *amalsız* kamaldık bekerçilikten / başıbız oorudu arğonom Sorokin ğana attanıp ketti (12/6)

añ tañ: Şaşılacak şey.

ketti / *añ tañ* oozumu açıp artınan karap kalıpmın (20/7)

añ tañ kal-: Şaşırmak, hayretler içinde kalmak.

da *añ tañ kalgan* Abakirdi da işendire berdim / cer aldında munun kança catkanın bilesiñbi (40/12)

añdı-: Gözetlemek, gizlice bakmak, takip etmek.

kadamımdı *añdıp* şıbırtıma kulak töşöp oylogon / oylorumdu bilip catkanday oylogon oylorum bolso (43/1)

añgıra-: Kendini yalnız hissetmek.

çapkılap cüröt bul özü kanday adam *añğırağan* / Anarhayda izdegeni emne (20/10)

añıraya kara-: Şaşkınlıktan ağzı açık kalmak.

üy içi cımcırt bolo tüştü oçoktoğu tersken ğana / bayağısınday tırsıldap cattı baarı meni *añıraya karaştı* (22/14)

añkoo: Ahmak, aptal, aval, avanak.

çığarğan Abakir özümdö da bar *añkoo* başım bala / kıyaldanıp oyuma kelgendi abaylabay ayta salam anan (6/4)

apa: Abla, teyze, hala, bacı.

tırp eter alım kalbay attı arañ çığaram da maşinege / cüktöp kelgen tañğak çöptön salam Anan Aldey *apa* (7/16)

uyaldım da cınalışta kanca çuru çuu boldu ele / *apam* koyo berbey tırıştı al meni vraç bolso dep (8/14)

işembilikte ğana kant zavoduna barıp *apama* / moyunçak menen can cığaç karmap körgön emesmin (8/11)

sırtka kaçıp çıktım / Aldey *apa* Kaliypa dep bakırdım suudan (14/2)

balee baştaldı dey ber / Aldey *apa* da uktabay catıptır karañgıda cılıp (23/14)

soñ tamaktanuuga cönödüm / baykuş Aldey *apa* booruker can alıp koygon tamagın (25/8)

apay: Abla, teyze, hala, bacı.

Bet aldımı tüz karap baram al caktagı *apay* betti / boorlop biröö şıpıldap ketip barattı Kaykı belge (42/3)

apkaarı-: Şaşırmak, apışıp kalmak.

süylöp turdu birok ulam karagan sayın kokustan / baskan korkunuçka *apkaarıp* ünü kargıldana berdi (40/4)

apkel-: Getirmek.

şprits *apkel* / men cügürüp barıp apkelgenim solidol salğan (10/16)

tuyar beken cakında koştu bütöbüz oşondo al / kızdı izdep taap uşu bulaktın başına *apkelip* Anarḥay (36/12)

Sorokin emgek akıbızdı *apkeldi* Abakir akçasın / kayta kayta sanap küdüktönö tuncurap anan barıp (38/17)

oodarat ekenbiz emki cazdan baştap köp traktor / *apkelip* PTC ornoto turgan körünöt Sorokindin (38/8)

Abakir Kemel kaydasıñar / tünkü işke dep suu *apkelgen* eken (43/10)

aptık-: Nefes nefese kalmak.

Abakir meni közdöy obolu şaşpay bastı da anan / *aptıgıp* cetip keldi kolumdagı carkıldagan nerseni (40/1)

araba: At, eşek, öküz gibi hayvanlar tarafından çekilen, yük ve insan taşıyan tekerlekli kara taşıtı.

maylaar may da dagı bar balakettin baarın cetkirip / men bu calgız attuu *araba* menen suu da mayda (5/9)

col dele cok Uşu *arabamdan* ele kalgan iz / Traktor beregi karargan keñ aydoo cerdin eteginde (6/9)

cıldağan aydap çığıp colğo tüştüm Mında col degendey / Oşonu menen boçkemdi tolturbastan *arabamdı* (6/8)

alakanday cer Emiçi Tañ atkandan mobu oñbogon / *arabanı* kubalap cürgönüm cürgön Kaş karayğanda (7/15)

maşineni kuzovunda mobu tört döñgölök *araba* da / kelgen Oşondo uşu *arabanın* ayınan uşunça korduk (8/6)

ketkende suu taşığıç bolup kala berdim Iras / azaptozoğum *arabadan* baştalğan cok (8/17)

maşineni kuzovunda mobu tört döñgölök araba da / kelgen Oşondo uşu *arabanın* ayınan uşunça korduk (8/6)

Oşondon baştan akademik ataldım da kaldım / Mına azır da *arabanı* kubalap kelem aga bolboy (11/3)

turganday Birok men sır berbey *arabaman* ırgıp tüşüp / bu arabakeç bala kaydan payda boldu dep kız da tañ kalıp (16/18)

karap turdum Uşul uçurda men özümö düynödögü / *Arabamdı* toktotup tañkı keñirsigen talaanı tegerete (16/7)

Men *arabadan* ırğıp tüştüm kamçını traktordon / aşıra ırğıtıp iyip baş ooğon cakka basıp kettim (18/10)

birese sızdap birese ısıp açışıp cattı / Ertemenen Kaliypa oygottu *Araba* menen suu (26/10)

Biröö esirkegensip booru ooruganı da keede katuu / tiyet emespi Kaliypa *arabadan* bir tüyünçök tamak bir (26/13)

turmuşubuzga ança mınça özgörüş kirdi ürön / taşuuga koş at çegilgen *araba* keldi anı menen birge (28/16)

calt karadım kız da menin soñuman karap canagı / ordunda turgan eken *araba* toktopodu birok aga apa (29/11)

dagı cañılık bar / eki üç kün murun *arabaga* tüşüp tüşkü tamaktan (29/2)

keçikpes üçün kayra tigi *arabanı* kuup cetişim / kerek toktoy kalıp (29/6)

barıñız barıñız dep kız maga kol bulgadı / *arabanı* kubalap curkap baratam Bir iret artıma (29/10)

turdu da *arabadagı* bidondu culkup alıp cerge kürs koydu / emneme suu taşıp cüröm men dep öz aldınça süylöndü (43/17)

aç kalgan aç börüdöy ulubas bele / Kaliypa başka eçteme debesten *arabasın* aydap (44/15)

arabakeç: Arabacı.

turganday birok men sır berbey arabaman ırgıp tüşüp / bu *arabakeç* bala kaydan payda boldu dep kız da tañ kalıp (16/18)

arabakeç keldi emi suu taşuunun cumuşu ceñildep / kaldı ürön sebüügö Saadabek menen Esirkeptin traktoru (28/17)

kelatıp bulaktın başınan bayagı sakmançı kızdı / körüp kaldım *arabakeç* attın başın tarta berdi (29/3)

arağa tüş-: Araya girmek.

Birin biri öltürüüdön tayuu tartkıday emes / Koyuñuz Abakir bayke dep men *arağa tüştüm* (13/14)

arala-: Gezmek, dolaşmak, yürümek.

mına emi öz bet aldımça turmuş *aralap* körgöndögü / köyüm attiñ keler zamat kayra tartkanda bolmok (8/13)

aralaş: Karışık, karma.

kööp erigen kardın zagi urat Aga *aralaş* buuluu abadan / bıltırkı kuurağan şıbaktın tübünön kıltıyıp (9/3)

aram öl-: Gebermek, murdar olmak, pis olmak.

Mındaylardın kılığı menen bolo berseñ *aram / ölösüñ* Plandın atkarılğanın senden emes menden surayt (11/14)

aram oy: Kötü niyet, fena fikir.

kagınıp silkinip üstü boyun tüzönüp sakmançı kızga / bet aldı Anın *aram oyun* mına oşondo tüşündüm (31/5)

arañ: Ovalık.

Bayırkı Anarhay Caşıl ırañ camınğan talaada cülgösü / *arañ* bilingen kara col menen maşine zımırap (9/1)

Arçı-: Silmek.

mañdayında isirkektegen terin *arçıp* motordun / dooşun basa kıykırdı (41/12)

areketten-: Harekete geçmek.

körkömü köktü suktantkan şıbaktuu talaada men / uşundayça kün körüp cüröm Can ayabay *arekettensem* (14/17)

argasız: Çaresiz.

tek taş baba ğana menin kayğıma *arğasız* kübö / bolğondoy sokur közün olurayta kadap turdu terebel (14/14)

ce carabayt ekem dep ketip kalar beken degendey / oşol üçün meni *arğasız* ketiriş üçün uşintip traktorun (24/9)

taap köpkö uktay albay çakıyıp cattım / oşondo *argasızdan* şıbış söz uktum Abakir menen Kaliypa bir töşöktö (37/10)

arğonom: Tarım uzmanı, ziraatçi.

eki çirkööçü aşpoz katın suu taşığan men anan *arğonom* / Sorokin bolğonu uşularbız bu cerde biz bar (7/2)

siz kanday oyloysuz coldoş *arğonom* mobu / taş babanı kim koydu eken (10/6)

bolup aldı üygö amalsız kamaldık bekerçilikten / başıbız oorudu *arğonom* Sorokin ğana attanıp ketti (12/6)

arık: Sulama kanalı, arık.

calına cel erkelep oynoor kün kelerine işenem / *arıktarınan* şıldırap möltür suu agar bul cerge (16/2)

arkıra-: Takırdamak, gümbürdemek.

parovoz *arkırap* baratıptır alıstan mağa oşondoy / köründü anan poyezd akırından kiçireye berdi karayğan (9/17)

arpa: Arpa, buğdaygillerden bir bitki.

ağronom Sorokin bıltır uşerge uy tilindey tilkege / kayrakı *arpa* aydap tacrıyba kılıp östürüptür (6/15)

art: Art, arka taraf, sıranın sonu.

artıman motor tatıradı Abakirdin traktoru / açuulansa da bilgizbeyt (11/21)

şibegesi uçup ketti *artına* barıp tüştü Abakirdi çaarı / közünön çığa karap bir kolunda sozo karmağan kök (13/7)

tokto Kemel ketpe kayda barasıñ tokto dep / *artıman* Kaliypa kıykırdı (18/11)

elcurtka elge ketem / *art* cagıman at dübürtü bışkırganı uğulğanda da (19/14)

artınan eerçip sendele baskanımı özüm bilbey / kalıpmın (20/11)

ketti men *artınan* karap turup açuum da keldi birok / suktanıp da turdum çarçaganı bilinbey teñsele (25/4)

barıñız barıñız dep kız maga kol bulgadı / arabanı kubalap curkap baratam bir iret *artıma* (29/10)

betin zamatta borcuktagan kölçük bastı da kaldı / birok Abakir traktordun toktotpodu küçöp aydap *artta* (32/13)

bu colu kız tez ele ketip kaldı aga men katuu / kubandım koyun kubalap ulam *artına* kılçaktap (32/2)

arttır-: Çoğaltmak, büyütmek.

Uşundan *arttırganım* traktor aydagandı üyrönüp alsam / cakşı da (31/1)

aruu: Temiz, namuslu, masum.

aruu carkınım azır canımda bolso kana bu capayı / Anarḥayga erteñ gül caynap ırıska şerik el konorun (45/5)

aş-: Geçmek, aşmak.

bet şadıluu kol karmasa kapkan tiştegendey / karıp kalğan ceri cok *aşsa* otuzdan aşkandır burcuk (12/2)

maga traktordon sekirip tüşüp oşo tarapka çurkadım / kırdı *aşıp* narı karadım beri karadım can (42/11)

asaba: Muazzam, yüce, yüksek.

bolom cer mayışkan kalın kol Nayzaları / kılkıldap *asaba* tuuları celbirep köçmön eldin (9/8)

aşap cat-: Büyük lokmalarla yutmak, acele acele yemek, tıka basa yemek.

apıl tapıl *aşap catkanımı* zeeni keyiy karap / oturdu caybarakat es aluuga çolom cok ele (25/9)

aşata sögüp kir-: Sayıp sövmek, küfür yağdırmak.

Abakir obolu abdaarıy tüştü da anan ışkırıp / koyup meni *aşata sögüp kirdi* (18/7)

aşır-: Aşırmak, geçirmek.

Men arabadan ırğıp tüştüm kamçını traktordon / *aşıra* ırğıtıp iyip baş ooğon cakka basıp kettim (18/10)

asıra-: Bakmak, yetiştirmek, kollamak.

bolup taltañdap on cıl ubaktısın boşko ketirdi / Bulardı *asırağan* da biz Kursağı tok kiyimi bütün (21/10)

asker: Asker, ordu.

miñ san *askeri* aç aykırık kuu süröön menen cer / düñgüröp at koyup kelet köz aldıman kara çañğa kök (9/9)

asman: Gökyüzü, sema.

tündügünön tezektin kök tütünü *asmanğa* sozolondu / tegerekte koroo koroo koy üyür üyür cılkı tigi (9/13)

özümdü şıldıñdap kelatam / töbömdö tüpsüz tereñ *asman* tegeregimde kıyırına (19/9)

keñ talaanı alay dülöy tüşürgön möndür aralaş caagan / ötkün ele *asman* güüldöp çañdap catkan cerdin (32/12)

kapilet baştalgan ötkün kapiletten toktodu Oşol / zamat tüpsüz tuñguyuk kök *asman* çayıttay açıldı (33/4)

asman da kalışkısı kelbegendey Anarḥaydın kıyırsız / kendigi murunkusunan da keñirsip çalkıy tüştü (33/6)

asman menen Anarḥaydı biriktirip kün celesi tartıldı / aalamdın tigi çeti menen bu çetine cete iyilip (33/7)

cıltır tunuk tüpsüz tereñ körünöt *asmandagı* / cıldızdar atügül bütündöy asman uşul kiçinekey (35/17)

asmanga cıldız baspay kay bir darkan talaanın / çetine agılıp tüşüp cattı tegerek bulaktın közü (35/16)

ketüügö turup atıp cıldız cabalaktap caynagan / *asmandı* dagı bir colu çalkalay karadım közüm (36/15)

ast: Alt, alt kısım, aşağı.

baştalışı gana emespi ken izdööçülör Anarḥaydın / *astınan* agıp catkan özöndördü taaptır dep (15/16)

küygön kubakay kaşının *astındağı* tuzday kök / közdörün kadap karap turdu da can cumkasınan kıpkızıl (19/17)

korkkonço tirkegiç bolboy koyğon cakşı / Taltaya oturğan buttarımın *astınan* kronşteynge (24/4)

küngö kiçine toorukkum keldi köynögümdü çeçip / *astıma* töşöp catayın dep catkanda Abakir uykusuday (27/6)

astınan sümbödöy süyrü kelgen sarı temir suurup / çıktım emne bolso da kooz eken kubanganıman (39/15)

çıkkan kara tütün aydoonu kaptap dem kısıp / sokonun *astın* coylop koñtorulgan boroz menen (41/7)

üstünö ebi kelbeyt bara bara ot da bastay berdi Sokonun / *astınan* soylop çıgam da otko dagı kuuray taştap (26/7)

sokonun *astında* soylop cürdüm okşoyt Gaykalardı / kayra burap salış baarınan kıyın boldu anın (26/6)

sirkesi suu kötörböy papirosun belçesinen çaynap / kombinezonun anan köynögün çeçti da baarın *astına* (27/4)

kayra boroz *astına* cılt kirip ketti daroo koşton / sekirip tüşüp oşol cerge cettim da kalıñ çımdın (39/14)

elem Kara küröñ dıñ kaş kulak condonup kañtarılıp / kalıp cattı añgıça çetki tiştin *astınan* tolkunda (39/12)

astına tüşüp ket-: Önüne düşmek, önünden yürümek, kılavuzluk etmek.

uktap kalıp sokonun *astına* tüşüp ketseñ men / coop berbeym dep işke çığar aldında bir ayttı (24/2)

asıl: Asıl, esas, temel.

kanday *asıl* kazınadan ırıs taalayınan ayrılgan / Abakir bilse tüşünsö o anda al kışkı boroondo (44/14)

aşpoz: Aşçı.

eki çirkööçü *aşpoz* katın suu taşığan men anan arğonom / Sorokin bolğonu uşularbız bu cerde biz bar (7/2)

at:

1. At, binek hayvanı.

maylaar may da dagı bar balakettin baarın cetkirip / men bu calgız *attuu* araba menen suu da mayda (5/9)

turat / *atka* kamçı saldım boçkedegi suu çaypalıp dalıma (6/11)

çaçırap kelatat aga karabay *attı* kubalap baram / bıyakka da suranıp kelgen özüm kıynağan eç kim (6/12)

tırp eter alım kalbay *attı* arañ çığaram da maşinege / cüktöp kelgen tañğak çöptön salam anan Aldey apa (7/16)

kaçan körsöñ *at* üstündö / caan kiçine basandağanda Saadabektin çirkegiç (12/8)

inisi Esirkep menin *atımı* tokup minip çabandarğa / ketken Aldey menen Kaliypa bulakka suuğa ketken (12/9)

attı kubaladım / Boçkedegi suu çaypalıp başıman ayağıma çeyin (18/3)

Abakir kabinasınan sekirip tüşüp baya künküsündöy / opuruldu men *attın* başın tarttım (18/5)

elcurtka elge ketem / art cagıman *at* dübürtü bışkırganı uğulğanda da (19/14)

tokto dedi Sorokin cayınça / toktodum *atı* kara terge tüşüptür Sorokin küngö (19/16)

eger razyezd izdeseñ oñgo tarta cür tetigi cılğanı / ördö dep kamçı suna körsötüp *atın* burup cönöp (20/6)

uruşpağanı kayra kayt dep suranbağanı emnesi / çaalıkkan *atın* çarçañkı minip cürgönü kanday üycayı (20/8)

boldu andan emne çıktı emne üyröndü ce maşine / ayday albasa ce *atka* moyunçak kata albasa moyunçaktın (21/11)

men buyerge tirkegiç bolup iştegeni kelgen traktor / aydağandı üyrönöyün degem *atka* moyunçak katuunu (22/5)

turmuşubuzga ança mınça özgörüş kirdi ürön / taşuuga koş *at* çegilgen araba keldi anı menen birge (28/16)

kelatıp bulaktın başınan bayagı sakmançı kızdı / körüp kaldım arabakeç *attın* başın tarta berdi (29/3)

menen eritip alarmın debedim bele emi kılganı uşubu / emnesi aytayın adam turmak ayban *at* da başkarganıñday (44/8)

2. Ad, isim, şan.

e ey akademik tumşuğundu kancalatam / seleye kattım kulak töşödüm çınında menin *atım* (5/5)

cañırğan çölkömdün taymanbas baştooçuları / dep atağan emiçi akademik *atka* kondum uyat anı (6/3)

botogöz bulak deybi kız kökülün serpip taştap / cılmayıp koydu sonun *at* eken muñayım tartıp (17/5)

bul başattın *atı* emne eken dep suradı / özüm ılaylağan suunu tiktep oylonup kaldım ıras (17/2)

da calğız bulaktın bir *atı* boluş kerek go antip / turğanımça suunun ılayı tunup beti möltüröp tübü (17/3)

colukkanda cadegende *atın* surap kalbapmın kökül / çaçı celpildegen al süykümdüü kız kayda boldu eken (26/2)

atı kim eken / bilbedim (30/1)

kökülüm ali *atıñdı* da bilbeymin / erteñ kezdeşebiz degenim beker eken Abakir ekööbüz (32/5)

sırdaşsam sırıma tolkundansam kıyalıma tüşünö turgan / calgız gana aligi *atın* özüm bile elek beş kökül (36/8)

ce bu sezim al kız ekööbüz algaç uşu bulaktın başınan / kezdeşip *atın* botoköz dep birge koygonubuzdan (36/10)

at koyup kel-: Ad koymak, isim vermek.

miñ san askeri aç aykırık kuu süröön menen cer / düñgüröp *at koyup kelet* Köz aldıman kara çañğa kök (9/9)

ata:

1. Baba.

körüpmünbü *atam* soğuşta ölgön atamı bilbey kaldım / cardamdaşpasam ömürümdö kara cumuş iştep (8/12)

2. Atalar, dede.

tumandanıp caanğa ezilip çarçağanday dımıp catat / anın *atam* zamandan berki kozğolbos tınçtığın buzğan (14/15)

atal-: Adlandırılmak.

oşondon baştan akademik *ataldım* da kaldım / mına azır da arabanı kubalap kelem aga bolboy (11/3)

atañı taanıt-: Bir olay karşısında, insanın henüz aksi bir durumla karşılaşmadığı, ancak karşılaşabileceğini gösteren söz.

Anarḥay ölkösü dep tapkan sözün aa ha ali dagı saga / *atañı taanıtar* bu Anarḥay ölkösü bir ele kış kıştap (34/16)

atçan: Ata binen, atlı, süvari.

gana okto tekte bir cañılık aytıp kelet al *atçan* / cakın curttağı çabandarğa barıp ratsiya arkıluu çoñdor (7/4)

atırıl-: Aniden atılmak, saldırmak.

ançalık emne bolup ketti Abakir *atırılçudan* / beter başın cerden culup aldı (12/18)

Saadabek meni çetke türtüp ciberdi eköö *atırılçu* / ilbirstey birin biri teşe tiktep üydün için tegerene (13/16)

kerek Abakir adatınça *atırılıp* bir tiyiptir / Esirkep cemin cedire koyçudan emes menden üç (21/2)

kaşıbaymın / kaşıysıñ dedim kaşıysıñ dep maga *atırılıp* (27/10)

atırılıp ket-: Atılmak, bir şeye doğru birden gitmek, birden bir davranışta bulunmak.

ünü kulaktı tundurup tapatandan *atırılıp ketet* / Abakirdin bu corugu tañ kaltırdı traktordon (41/6)

atırılıp koyo ber-: Atılmak, bir şeye doğru birden gitmek, birden bir davranışta bulunmak.

Abakirge *atırılıp koyo berdi* ciberbeymin balanı / kordogon da bolobu (25/12)

atka kon-: Tanınmak, bilinmek, şöhret kazanmak.

cañırğan çölkömdün taymanbas baştooçuları / dep atağan emiçi akademik *atkakondum* uyat anı (6/3)

Kemel birok tigi kıykırgan neme akademik degen / *atkakondurup* iydi tıñşasam narkı bettegi traktordun (5/6)

atkar-: Uygulamak, tatbik etmek, yerine getirmek.

makul dedim men zapas tişterdi sokodon bölüp ket / al unçukpastan aytkanımdı *atkardı* da koşko (25/3)

ündögön cokpuz / men öz mildetimdi *atkarıp* cürö berdim öz kıyalım (39/2)

mındaylardın kılığı menen bolo berseñ aram / ölösüñ plandın *atkarılğanın* senden emes menden surayt (11/14)

attan-: Yola çıkmak, atlanmak.

bolup aldı üygö amalsız kamaldık bekerçilikten / başıbız oorudu Arğonom Sorokin ğana *attanıp* ketti (12/6)

attanıp cat-: Atlanmak.

Sorokin bir cakka *attanıp catıptır* / kalmaktar koyğon çığar dep koyup cönöp ketti (10/7)

attiñ: Kaybolmuş çocuk veya hayvan.

mına emi öz bet aldımça turmuş aralap körgöndögü / köyüm *attiñ* keler zamat kayra tartkanda bolmok (8/13)

canım açıdı Abakirdey nemeni kandayça / süygönün gana tüşünböym *attiñ* Kaliypanı taştap ketip (44/13)

ay: Ay, mah, kamer.

tolukşup *ay* çıktı oşondo men aydoonun narkı / ceegin cakalay cılcıp kelatkan ürkünçök eki karaandı (36/18)

baştagıday bolboy koñtorulup catkan aydoonu / basuudan çoçulap turup kalıştı *ay* şoolasına condoru (37/2)

müyüzü bar telkisi capısıraak ekөönün teñ alakanday / közdörü *ay* nuruna çagılısıp calt cult etet (37/4)

kayra buruluştu da sooruları *ay* şoolasına küñürt / muñayım cıltıldap şıbırtsız basıp kete berişti (37/8)

aya-: Acımak, esirgemek.

körö albadım ayıptap da *ayap* da turğan cok / cumuş başı bolup moynunda mildeti çoñ kündö ar (20/3)

ayaba-: Pişman olmamak.

başkanın ümüt tilegin sezbeybi *ayabaybı* oşondo / emgeginin akıbeti kaytıp üzürü ırıs bolboybu Abakirçi (44/10)

ayak: Ayak.

attı kubaladım / boçkedegi suu çaypalıp başıman *ayağıma* çeyin (18/3)

kaçan bolso Abakir oozuna ak it kirip kara it çıgıp / catkanda koomaylanıp eptep cumşartuuğa *ayağın* (22/11)

koluman kelet eken dep kaldım algaçkı sınoodon abiyirdüü / ötkön soñ *ayagına* çeyin çıday alarıma közüm (26/17)

sıyaktanıp kaldım / zagondun *ayagınan* ayaptoor buruldum ıras (30/17)

ayak astıbızda tepsel-: Ayak altında çiğnemek.

Oşonu menen al *ayakastıbızdatepselgen* kiyimin / alıp kagıp silkip bir bugun çıgarıp ıraazı bolgondoy (28/9)

ayal: Kadın, eş.

bul Anarhay seni menen *ayalıñ* ekööñö okşoğon / akmaktardı sürgüngö ayday turğan cer tura silerge koşup (13/5)

kirişpegin dep Saadabek *ayalın* tıydı / Kemeldin öz akılı bar (25/14)

ayaptoor: Sıradan, basit, kötü olmayan.

sıyaktanıp kaldım / zagondun ayagınan *ayaptoor* buruldum Iras tirkegiçim (30/17)

ayban: Hayvan.

uğuldu ansız da ölböybüz / adam emey ele *ayban* ekensiñ bul kılğanıñ (18/13)

ayban / Kürsünüp aldım da kuuray çogulttum Sokonuñ canına (25/6)

tıyuu sala albayt uşunu bilip alsañ bolo adamdın / *aybandan* ayırmaçılıgı da oşentip oylono bilgeni (35/9)

menen eritip alarmın debedim bele emi kılganı uşubu / emnesi aytayın adam turmak *ayban* at da başkarganıñday (44/8)

basıp iştep cürböybü *aybandan* adamdın / ayırması can dili bar emespi can dili bolso (44/9)

aybattan-: Hiddetlenmek.

kuturba dep Abakir *aybattandı* Me men dagı / birdeme eken dese kaydagı bılcır bloknotumdu maga (34/13)

aybattuu: Heybetli, korkunç, ürkütücü.

bir kolunda ötükçön *aybattuu* umtuldu / meyli men akmak boloyun meni eerçip kelip (13/8)

ayda-: Arabayı, aracı, hayvanı sürmek.

ele Abakir caktırbay şaştırdı / *ayda* toktobo (29/4)

kekireygeninen başka belgi körö albadım / akademik *ayda* öz orduña bar dep dalıga kaktı (31/13)

traktordu canday cürüp üyrönüp alarmın anan özüm / traktor *aydaarmın* dep oylop kelbedim bele rayondo (8/8)

men buyerge tirkegiç bolup iştegeni kelgen traktor / *aydağandı* üyrönöyün degem atka moyunçak katuunu (22/5)

oylogonum traktordun meḥanizmderdin bilip *aydagandı* / üyrönüp alsam deym köptön beri kaalaganım uşul emes (30/14)

iş uçurunda al meni kabinaga kirgizçü emes / otur dep ordun boşottu *aydap* üyrön (30/8)

aydadım abakirdin kebetesinen korstonçuluk / körünböyt Demeyki tüpöyül topoz kebetelenip (31/12)

Uşundan arttırganım traktor *aydagandı* üyrönüp alsam / cakşı da (31/1)

betin zamatta borcuktagan kölçük bastı da kaldı / birok Abakir traktordun toktotpodu küçöp *aydap* artta (32/13)

ha ha ha ey akmak akademik saga okşogon kuru kıyal / cel öpkölördü *aydap* kele turgan eken uşerge keñ (34/15)

aylasın özü bilet / Abakir ekööbüz tün ortosuna çeyin cer *aydadık* (38/13)

kıykıra berip çarçadım barıp rıçagıñdı bekemde / da kayra kelip sen *aydaçı* negedir canım (41/13)

aydap çığ-: Sürüp götürmek.

cıldağan *aydap çığıp* colğo tüştüm mında col degendey / oşonu menen boçkemdi tolturbastan arabamdı (6/8)

aydap cür-: Araç sürmek, araç kullanmak.

bu corugu maga cakpadı birok oşondo da traktor / *aydap cürgönümö* korstonmun kabinadan baş çıgarıp (31/8)

aydap kel-:

1. Kovalamak.

Unçukpastan traktordun tübünö *aydap keldim* / Unçukkanda emne demekmin traktor menin ayıman (11/7)

2. Atmak, kovmak, sürmek.

Anarhaydağı başka curttun baarı sürgündö cürgön / nemeler eken go ıya Alardı sürgüngö sen *aydap keldiñ* (13/10)

3. Araç sürmek, araç kullanmak.

Abakir keldi Lam debedi şıltoo izder kıntık / cok ele Unçukpastan traktordu sokogo *aydap keldi* (26/15)

4. Sınır dışı edilmek, sürgün edilmek.

meni da kuday *aydap kelip* oturbaybı bu cerge / Saadabek köktü culka tartıp aldı kolundağı (13/6)

aydap ket-: Hayvanı sürmek, önüne alıp götürmek, kovmak.

menen azır sak bolboso bolboyt / Kız koyun *aydap ketkiçe* bir carım saatpay traktor (31/11)

aydap kete ber-: Araç sürmek, araç kullanmak.

Aydap kete berüügö canım tınçıbayt / kantip bir belgi berem kızga dep kabinada (31/17)

Aydap ketip kaldı / Anarḥaydın aydıñ talaası memirep uktap cattı (44/16)

boldu andan emne çıktı emne üyröndü ce maşine / *ayday albasa* ce atka moyunçak kata albasa moyunçaktın (21/11)

ayday tur-: Tohum ekmek.

bolor emes kün ötkön sayın cer kurgap baratat dagı / beş kün *ayday turgan* cer kaldı ürön sepçülörgö da (38/6)

aydıñ: Ferah, aydınlık.

aydıñdın koñğuroodoy şıñğırı menen tumsak / tazalığı kulak uçunda zıñıldayt Biz köz uçundağı kök (9/5)

aydıñ talaa: Yaşayan kimsenin olmadığı ıssız yer.

tolukşuğan şıbaktuu *aydıñ talaa* eski kişilerdin / aytuusuna karağanda ilgeri adırlarına cılkı üyürüyürü (7/9)

korkoydun narı cagında / *aydıñ talaa* Anarḥay (34/1)

sundu da azdan soñ talaa cañırta katkıra küldü / *aydıñ talaa* Anarḥay keñ ölkösü deyt (34/14)

ketip kaldı / Anarḥaydın *aydıñ talaası* memirep uktap cattı (44/16)

aydo-: Nadas etmek, sürmek.

col dele cok uşu arabamdan ele kalgan iz / traktor beregi karargan keñ *aydoo* cerdin eteginde (6/9)

Abakirdin caağı basılar emes *aydoo* cerdi maltap / sögünüp karşı kelatat (11/4)

traktordu *aydoodon* çıgarıp motordu öçürdü da sokogo keldi / eñkeyip tişterin sıypap kördü (25/1)

tolukşup ay çıktı oşondo men *aydoonun* narkı / ceegin cakalay cılcıp kelatkan ürkünçök eki karaandı (36/18)

baştagıday bolboy koñtorulup catkan *aydoonu* / basuudan çoçulap turup kalıştı ay şoolasına condoru (37/2)

kanday küç dep catışkansıyt / ceyrender *aydoonu* keçip ötö albadı (37/7)

suuga kelatkan go eki ceyren *aydoonun* dal / mizine kelip cer may menen temir cıttangan (37/1)

mezgil ötkön sayın kün katuulap ısıdı Sorokin / da tez tez kele turgan boldu *aydoonu* şaştırbasa (38/5)

çıkkan kara tütün *aydoonu* kaptap dem kısıp / sokonun astın coylop koñtorulgan boroz menen (41/7)

cakşılap *aydoogo* tırışıp adatımça tolkundan aldım / zagondun etegine cetip kayra kayrıldım iñir (42/1)

bölündü Abakir ekööbüz murdagıday ele cer / *aydoodobuz* (29/1)

ayıl: Yerleşik bölge, köy.

ali şaarlar ornop *ayıl* kıştaktar caygaşar keleçek / muundar bu cerdi berekelüü Anarḥay dep dañazalaşar (16/3)

ayıpta-: Ayıplamak, kınamak, suçlamak.

körö albadım *ayıptap* da ayap da turğan cok / cumuş başı bolup moynunda mildeti çoñ kündö (20/3)

ayır-: Ayırmak.

basıp iştep cürböybü aybandan adamdın / *ayırması* can dili bar emespi can dili bolso (44/9)

ayırmaçılık: Özellik, ayrım, fark.

tıyuu sala albayt uşunu bilip alsañ bolo adamdın / aybandan *ayırmaçılıgı* da oşentip oylono bilgeni (35/9)

aykır-: Haykırmak, bağırmak.

oy baratam baratam caagıñı basçı bötön biröönün / közünçö *aykırbasañ* kantet dep tiştene kübüröp (18/2)

aykıra ber-: Haykırmak, bağırmak.

eger sen mintip *aykıra berseñ* cumuştu taştap / ketip kalam (18/6)

Kız koyun cayıp cönödü Abakir bolso traktordun / kabinasına çıgıp alıp aba muştap *aykırıp turat* (18/1)

aykırık: Haykırış, bağırma.

Kaynar bulaktan çakanın kap ortosunan suu suza bergençe / een talaanı cañırtkan aç *aykırık* çıktı (5/4)

ayla: Çare.

cönösök dep çıdamım ketpedibi oşentip kelgen men / kayra barsam eldin betin kantip karamakmın *aylam* (8/16)

aylasın özü bilet / Abakir ekööbüz tün ortosuna çeyin cer aydadık (38/13)

aylan-: Dönmek, dolamak, çevirmek.

salkın cayıtına *aylanmak* aytor uşintip comoktop / ayta berse közü açıla elek baldar oozun (7/13)

sızıkka *aylanıp* akırında körünböy ketti / aytalaada adaşıp kalğan razyezddin tuşunan temir (9/18)

kirip talaa salkın tarttı emi eki *aylangandan* / kiyin farın küygüzsöm bolot dedim özümö içimen (42/2)

aylana: Çevre, çepeçevre, etraf.

Tüşümü durus bolğon deşet *aylana* talaağa da oşondoy / bolup ösüp berse Anarhayda kıştağan maldın toyut (6/16)

aylanadagı karañgı tüngö altın uçkun şirendi / çaçkanday (35/19)

tınçtık da cat köründü *aylana* talaa menin ar bir (42/18)

aylana terebel: Etraf, çevre, bir şeyin dört bir tarafı.

Coldo kuzovdo turup kelatkanda *aylana terebelden* / köz ayrıy albadım mına el oozuna comok bolgon (8/18)

aylanada kıbır etken can cok: İn cin top oynamak.

toktoboston kete berdim kete berdim kayda barsam / baarı bir da *aylanada kıbır etken can cok* (18/15)

aylançıktap kal-: Dönmek, dolanmak, gezinmek.

Bu kız emnege *aylançıktap kaldı* dedi / Abakir (29/18)

aylandıra karap çık-: Gözleri fıldır fıldır olmak, fıldır fıldır bakmak.

olurayat taş babanı köpkö *aylandıra karap çıktım* / da üygö kelip Sorokinden suradım (10/5)

aylanıp çık-: Dolaştırmak, çevrede gezdirmek.

zagondu eki üç iret *aylanıp çıktık* cürögüm orduna / kelip kıymılım işenimdüü bolo baştadı (31/2)

aylanıp kel-: Dolanıp gelmek, gezip gelmek.

Başatka kayra *aylanıp kelgenimde* anın başınan / bir koroo kozuluu koy kördüm Bir kız caşıp keliptir (16/12)

aylant-: Döndürmek, çevirmek.

suna berdim / kana al tabılganı alıp işene berbey *aylanta* (40/2)

aylık: Aylık maaş, ücret.

kutulgusu keldi da *Aylık* akçasın aların aldı / Akırı citip cogolmok tura Bügün gana bir kün beker (43/7)

aymak: Bölge, memleket, ülke, yöre.

uşu bulaktan kün sayın alıstap baratat uçu kıyırına / turuş mildetim Traktorlor bolso bu *aymaktagı* calgız (5/10)

kezip emne azap kayagıñı karaba meltiregen çöl toobo / bul *aymaktan* adam emne tapmak başka cer (19/5)

aynek: Cam, saydam, tam.

cetip kaldı / aldında kabinanın *ayneginen* keçeegi ele bıcıgır (26/18)

traktor tatırap ot alıp ordunan kozgoldu kabinanın / *ayneginen* murdagıday ele bıcıgır celke (28/14)

ayrıl-: Ayrı düşmek.

kanday asıl kazınadan ırıs taalayınan *ayrılgan* / Abakir bilse tüşünsö o anda al kışkı boroondo (44/14)

ayt-: Söylemek, bahsetmek, söz etmek.

bele kana *ayt* ey it dep Saadabek takasında naalı / bar ötüktü konçunun karmap atıp turdu (13/15)

oy keldi emi meni biröö uruşmak turgay katuu söz / *aytpagıday* kılıp kantsem da başkaça cürüp başkaça (15/4)

karağanda bir nerse *aytçuday* / kana emi emne kılabız dedi Sorokin akırında (20/14)

mınday akademikterdin baarın bitçe sığıp / karaanıma zar bolosuñar a canagı *aytkanım aytkan* (21/16)

oñdop ketüügö tırışat oşondoybu emnesi bolso da / Kaliypa uşintip *aytkan* soñ ıza bolup oturğan men (22/12)

kızga kol bulgagım kelet birdeme *aytıp* ün salsam / deym kargaşaday bolup Abakirdin turup alganın karaçı (31/9)

anan *aytalı* dep al tabılganı çöntögünö salıp aldı / koştun üstünön tüşürüp alasıñ mende bolsun (40/18)

künöölüü ekenin buyerdegiler kaydan bilsin ölkö / taanıtkıç Aldıyarov anın *aytkanın* oozumu açıp uga (6/6)

da mağa uşintip *aytışkan* Uşul kıyal menen Anarhayğa / cönöp berdim da Kelsem çirkööçülör toluk eken (8/9)

Abakirdi kağıp saldı Anı biz sensiz da bilebiz / Kep alda emes Kana *aytçı* Kemel özüñün oyuñ kanday (21/18)

mınday akademikterdin baarın bitçe sığıp / karaanıma zar bolosuñar A canagı *aytkanım aytkan* (21/16)

tapatañdan coop bere albadım Abakirdin *aytkanın* / uğup oturup uşunun sandırağında da çındıktın (22/1)

bolboym *ayttım* boldu / bizde başka cumuş cok dedi Sorokin (22/7)

cek körgön adamdın uuçuna özüm barıp tüşkön / bolup çıktım birok men ündöbödüm *ayttım* boldu (22/16)

toktot dep Sorokin caktırbay Abakirdi dağı / kaktı anan mağa *ayttı* tañ erteden baştap işke (23/6)

uktap kalıp sokonun astına tüşüp ketseñ men / coop berbeym dep işke çığar aldında bir *ayttı* (24/2)

makul dedim men zapas tişterdi sokodon bölüp ket / al unçukpastan *aytkanımdı* atkardı da koşko (25/3)

oñoldubu Birok köp oylonup oturbay *aytkanın* üyrönüp / cattım (30/10)

mınday dedim / özüñ çoñ ele kişisiñ keede *aytkanıñ* estüü adamdın (35/7)

Ayttı *aytpadı* debegin esiñde bolsun / özünön özgöçö caşagandardın baarın cek körüp (35/5)

Ayttı *aytpadı* debegin esiñde bolsun / özünön özgöçö caşagandardın baarın cek körüp (35/5)

elester tartıldı kimge *aytsam* munu kim menen / sırdaşsam emnelikten ekenin baamdabadım birok (36/7)

Abakir ilgeri zamandarda bu cerlerde emneler bolup / ötkönün *aytsam* maga küldü ele Anan aligi tabılganı (43/2)

menen eritip alarmın debedim bele Emi kılganı uşubu / Emnesi *aytayın* Adam turmak ayban at da başkarganıñday (44/8)

salkın cayıtına aylanmak Aytor uşintip comoktop / *ayta* berse közü açıla elek baldar oozun (7/13)

çığarğan Abakir özümdö da bar añkoo başım bala / kıyaldanıp oyuma kelgendi abaylabay *ayta* salam anan (6/4)

Meni cañılış *aytıp* aldı azır ele sözünön / kaytat dep oturuştu okşoyt Maga cakşılık kaalabağan (22/15)

ölkösü tuurasındagı kıyaldanganımı büt *aytıp* berbesem / Cazgan ırımı okup bergenim bolbos kız külsö (36/13)

aytıp beret / anan çarçasam kerek tabılgamı da unutup koyupmun (41/4)

comoktop *aytıp* berer elem carkınım Anarḥay / ölkösünün keleçegine menin comoguma işenmek (45/6)

şıldıñ bolom go Anarḥaydın keleçegin kandayça / elestetkenimi kara söz menen ele *aytıp* berbesem (36/14)

ülüşü bar go dep oylodum birok kıcırlanıp zaarın / sözünö çığarıp *aytıp* catpaydı kay cazığıma men (22/2)

al emnelerdi *aytıp* cattı eken kız emne dep / coop berip cattı eken abaylasa eken kız Abakir (31/10)

gana okto tekte bir cañılık *aytıp* kelet al atçan / cakın curttağı çabandarğa barıp ratsiya arkıluu çoñdor (7/4)

kelip meni süzö toktodu *aytıp* koyoyun akademik / aligi kızdı oyuñan çıgar tüşüñö da kirbesin (35/3)

kaalap tarıḥtı oşol üçün *ayttım* uşu kaaloogo azgırılıp / kıyalım alıp uçtu sözümün aktıgına özümü (40/11)

traktoruñar turat özüñör cok / emne demekmin aga çının *ayttım* (43/12)

tolukşuğan şıbaktuu aydın talaa eski kişilerdin / *aytuusuna* karağanda ilgeri adırlarına cılkı üyürüyürü (7/9)

oşonço ubakıt kerek / Sorokindin *aytuusu* boyunça küzündö kelip toñdurma (38/7)

aytalaa: Issız yer.

sızıkka aylanıp akırında körünböy ketti / *aytalaada* adaşıp kalğan razyezddin tuşunan temir (9/18)

belçesinen cerge batıp cansız sokur közdörün / *aytalaağa* kadap boz taştan somdogon molo kılımdar (10/3)

az: Nicelik, nitelik, güç, süre, sayı bakımından eksik, çok karşıtı.

Alar çoçubay cön ketsin dep men dagı biraz *az* oturdum / Anan üygö kelip karañgıda ordumdu sıypalap (37/9)

Abakir kılçayıp koybodu *azdan* soñ cer sorgonsup / taptakır körünböy ketti (42/14)

azabın tartıp cür-: Azap çekmek, günahını çekmek, ceza çekmek, kahrolmak.

berip mına emi *azabın tartıp cüröm* (6/7)

azamat: Yiğit, babayiğit.

keldim bizdin bıyakka cönötör aldındağı cıynalışta / içinde men barmın bizdi dıñ buza turğan er *azamattar* (6/7)

azap: Azap, acı, cefa, çile, dert.

kezip emne *azap* kayagıñı karaba meltiregen çöl Toobo / bul aymaktan adam emne tapmak başka cer (19/5)

azaptozok: Azap, ezinç, eziyet.

ketkende suu taşığıç bolup kala berdim Iras / *azaptozoğum* arabadan baştalğan cok (8/17)

azgır-: Baştan çıkarmak, kandırmak, kışkırtmak.

çalbagan cañı kızgaldaktardı tergendi cakşı körör / elem Uşunun baarında cañıga umtultkan *azgırgan* (39/8)

azgırıl-: Baştan çıkarılmak, kandırılmak.

kaalap tarıḥtı oşol üçün ayttım uşu kaaloogo *azgırılıp* / kıyalım alıp uçtu sözümün aktıgına özümü (40/11)

B

baalap çıkkan kişi: Karar veren kişi, karar merci.

Baalap çıkkan kişi / Kışı katuu cıldarı Anarḥaydagı malda cemçöptü (38/11)

baamda-: Algılamak, anlamak, farkına varmak.

elester tartıldı Kimge aytsam munu kim menen / sırdaşsam Emnelikten ekenin *baamdabadım* birok (36/7)

baanek: Evsiz, sahipsiz.

baanek surap cügürüp kelet dep oylodu okşoyt meni / Maga bolso emi baarı bir bolup kalgan Camgır ötmö (32/18)

bak-: Bakmak, beslemek.

Sen emne Men cumuşçumun Eldin baarın / *bakkan* men dep töşüñü muştagılay beresiñ Kılğan işiñ (27/13)

bak:

1. Depo.

Eñ obolu canar may taşıp traktorlordun *baktarın* / özüm tolturup koydum Anan radiatorloruna suu (15/6)

2. Bağ, bahçe, sebze bostanı.

kandırar Anarḥaydın keñ kökürögün düpüygön / caşıl *bak* ıñkıgan egin basar Altın danduu ak buuday (16/1)

bakene: Alçak, kısa boylu, cüce.

bakene katıñkı Aldey kakçıñdap bet mañdayına / keldi da tike karap tumşuğuna ayttı (14/8)

bakır-: Bağırmak, böğürmek, ulumak, inlemek.

sırtka kaçıp çıktım / Aldey apa Kaliypa dep *bakırdım* suudan (14/2)

bakırıp beret kala berse muştum kezep tap berip kalat / Traktor eköö men calgız oşol eki traktorgo (5/8)

bakırganı bakır-: Böğürmek, boğazı yırtılırcasına bağırmak.

dep bakırganı bakırgan / ubaktımı boşko korotoyun dep cürgön men (5/15)

bakıt: Şans, talih.

Antse da men anı *baktısına* kızıkpaymın sebebi / Anarḥayga algaç kelgen özüm (16/6)

baktıluu: Bahtlı, mutlu, talihli.

eñ *baktıluu* eñ küçtüü kala berse eñ suluu adam bolup / köründüm Başıña bak bayırlap kün ketpesin (16/8)

kelatkanıma baktıluumun Kuştay uçup kelatam Maga / kanat bütköndöy (29/13)

bala: Bala, çocuk, küçük yaştaki erkek veya kız.

salkın cayıtına aylanmak Aytor uşintip comoktop / ayta berse közü açıla elek *baldar* oozun (7/13)

cok ele Başka *baldar* Kazakstandın gezitterde / dañazalanıp catkan kadimki dıñına ketişti Anarhayğa (6/13)

Ey *bala* dep mağa kıcırluu karadı Bildik / senin okumuştuu ekenindi Üydön barıp tavot salğan (10/15)

Sen *bala* sıkkan bitten beter ilbiysiñ da Seni / kütüp akıyıp otura berebizbi Muuntup salayınbı (11/5)

Karaçı ansız da öñ daletten cok baykuş *bala* Menin / kaltırağan koluman çakanı alıp Kaliypa radiatorgo (11/10)

Oşondo bir künü maga okşogon bir *bala* keler / birok al maga okşop tañdın atışı menen kündün (16/4)

turganday Birok men sır berbey arabaman ırgıp tüşüp / bu arabakeç *bala* kaydan payda boldu dep kız da tañ kalıp (16/18)

Koy oozunan çöp albağan momun *balasıñ* Cep koyot / bu seni Tük da cakpaysıñ (23/16)

Abakirge atırılıp koyo berdi Ciberbeymin *Balanı* / kordogon da bolobu (25/12)

bala bakıraç: Çoluk çocuk.

katını *bala bakıracı* alısta özü bolso üy betin / körböy kıştır caydır el işi dep een talaada (20/9)

bala kıyaldan-: Çocukluk etmek, çocukça düşünmek.

çığarğan Abakir Özümdö da bar Añkoo başım *bala / kıyaldanıp* oyuma kelgendi abaylabay ayta salam Anan (6/4)

balaket: Felaket, kaza, mihnet.

maylaar may da dagı bar *balakettin* baarın cetkirip / men bu calgız attuu araba menen suu da mayda (5/9)

balçık: Balçık, sulu cıvık çamur.

katarıma ötkön Koşton tüşpöy ötügümdün *balçıgın* / tazalap otura otura berdim Suu tiybesin dep korgolotkon (33/1)

balee: Bela, felaket, kaza.

balee baştaldı dey ber / Aldey apa da uktabay catıptır Karañgıda cılıp (23/14)

balık: Balık.

cılt körünüp kayra cılt cogolgon *balık* sımal / birdeme küzgüdöy tişke ottoy cark çagılışıp (39/13)

balta: Balta.

dep kök celkeme koyup kaldı Men etbetimen bük tüştüm / Kasapçı *balta* çapkandan beter kerile kalıp Uh (28/5)

bar:

1. Var. Mevcudiyetin belli olma durumu.

Kırk künçülük colu bar / Kaynatıluu şoru *bar* (5/2)

çığarğan Abakir Özümdö da *bar* Añkoo başım bala / kıyaldanıp oyuma kelgendi abaylabay ayta salam Anan (6/4)

keldim Bizdin bıyakka cönötör aldındağı cıynalışta / içinde men *barmın* bizdi dıñ buza turğan er azamattar (6/2)

Buyerde senden başka da kişi *bar* / Oşo bötön üydö oturğanım bolup atpaydı Öz (13/3)

oylop catasıñ Kılımdardan beri kupuya katkan / kanday sırıñ *bar* erteñki künüñ kanday (15/13)

bir cerden okuganım *bar* Mümkün ali bocomol çıgar / Kantken menen adamdar bu katkaksıgan cerdin suusunun (15/17)

suunu küttürböy taşıp cetkirip cattım Birok kün / batkança dagı dalay ubakıt *bar* (16/11)

Bizdin kaşardağı kuduktun suusu tuzduu dedi / kız Uşuyakta bulak *bar* dep uktum ele Özüm da körgüm (17/10)

Oylono turğan emnesi *bar* cumuştu toktotkon / adam coop bersin dedi al dagı (21/4)

ülüşü *bar* go dep oylodum Birok kıcırlanıp zaarın / sözünö çığarıp aytıp catpaydı Kay cazığıma Men (22/2)

İştebegende emnesi *bar* eken Kemel menin sokomdo dele / iştegen (23/4)

Kirişpegin dep Saadabek ayalın tıydı / Kemeldin öz akılı *bar* (25/14)

Dagı bir cañılık *bar* / Eki üç kün murun arabaga tüşüp tüşkü tamaktan kaytıp (29/2)

Oyloy turgan emnesi *bar* eken Abakir tünörö / ızırınıp maga süzö keldi Öz oyum öz başımda (35/1)

müyüzü *bar* telkisi capısıraak eköönün teñ alakanday / közdörü ay nuruna çagılısıp calt cult etet (37/4)

küç *barday* Mına bu Anarḥayda sokonun tişi tilbegen / dıñdı buzup cañı boroz saluu cañı depterdin (39/9)

iştep cürböybü Aybandan adamdın / ayırması can dili *bar* emespi Can dili (44/9)

2. Ağırlık, yük.

A eger altın bolsoçu dep men tabılgamı caktadım / Karaçı salmagın segiz cüz grammday *bar* (40/7)

bar-: Bir yere doğru yönelmek, gitmek.

çaçırap kelatat Ağa karabay attı kubalap *baram* / Bıyakka da suranıp kelgen özüm Kıynağan eç kim (6/12)

gana okto tekte bir cañılık aytıp kelet Al atçan / cakın curttağı çabandarğa *barıp* ratsiya arkıluu çoñdor (7/4)

İşembilikte ğana kant zavoduna *barıp* apama / moyunçak menen can cığaç karmap körgön emesmin (8/11)

batışka cortuuldap *baratkan* moñğoldor koyso / kerek Alar menen Eniseydin başınan Tyanşanğa (10/11)

Ey bala dep mağa kıcırluu karadı Bildik / senin okumuştuu ekenindi Üydön *barıp* tavot salğan (10/15)

Tokto Kemel Ketpe Kayda *barasıñ* tokto dep / artıman Kaliypa kıykırdı (18/11)

tuş bolğonum belgisiz capaday calğız nokottoy / kiçinekey bir can *baratam* (19/11)

közcetkis çöl talaa anda *baratkan* kupaykeçen kirzi / ötükçön küngö oñup kubarğan şapkeçen men kaydan (19/10)

toktolboston / *Baram* dedim (22/13)

cek körgön adamdın uuçuna özüm *barıp* tüşkön / bolup çıktım Birok men ündöbödüm Ayttım boldu (22/16)

basıp *baratat* Menin tırp eter alımdı kaltırbadı / birok özü da tınım algan cok Ögüzdöy işteyt eken (25/5)

körünöt şturvaldı murdagıça karışa karmap men / *baram* (28/15)

Abakir kombinezonun kiyinip bolgonço men es alıp / tez kiyindim da sokodogu orduma *barıp* oturup aldım (28/13)

Barıñızbarıñız dep kız maga kol bulgadı / Arabanı kubalap curkap *baratam* Bir iret artıma (29/10)

Men anı akıraya karadım / *Bar* orduña dep Abakir burk etti (30/3)

kekireygeninen başka belgi körö albadım / Akademik ayda öz orduña *bar* dep dalıga kaktı (31/13)

Cakşıbı cakşı emespi anı maga üyrötpö / Emne cakşı ekenin men özüm bilem *Bar* arı (34/11)

basıp okup *baratat* Ir menen kızdın başın / aylandırmaksıñ go (34/9)

Senibi dep cügürüp *barıp* traktordon / otvertkanı alıp çıktım (34/12)

bilsin aytor ünü öçtü Tünörgön boydon traktorgo *barıp* / ot aldırgıçtı culka tarttı Motor kür kür etti (35/11)

Sorokin emgek akıbızdı apkeldi Abakir akçasın / kayta kayta sanap küdüktönö tuncurap anan *barıp* (38/17)

özüm menen koş bütüp tigi kırdın narı cagındagı / çabandardın koşuna *barar* künümdü ayerden beş (39/3)

Bar bar dedim men / Men koşko *barıp* kayra kelgiçe Abakir traktordon (41/15)

koşo kömülüp *baratat* / Kereeli keçke uşintip iştedik Kün batıp ketti (41/8)

Men *barıp* kabinaga tüştüm Abakir öñ daletten / ketip kupkuu tike karabay közdörü caltaktayt (41/11)

Kıykıra berip çarçadım *barıp* rıçagıñdı bekemde / da kayra kelip sen aydaçı Negedir canım (41/13)

Barbar dedim men / Men koşko barıp kayra kelgiçe Abakir traktordon (41/15)

Alıs ketip kalıptır / Abakir Kayda barasıñ dep ay talaanı cañırttım (42/13)

parovoz arkırap *baratıptır* Alıstan mağa oşondoy / köründü Anan poyezd akırından kiçireye berdi karayğan (9/17)

kayda *baratkanın* bilip bolboyt / Parovozdun sozuluñku cañırıktuu dooşu meni (9/15)

Oy *baratambaratam* Caagıñı basçı Bötön biröönün / közünçö aykırbasañ kantet dep tiştene kübüröp (18/2)

Toktoboston kete berdim kete berdim Kayda *barsam* / baarı bir da Aylanada kıbır etken can cok (18/15)

Sorokin mağa kündüktönö karadı / *Barasıñbı* (22/17)

Suunu özüm ele taşıp ordumdu sağa berer elem / Kemel birok özüñ *barbaysıñ* da (22/9)

Rıçagdı bekitip beri kel / Men tañ kalıp sokodon tüştüm da Abakirge *bardım* (30/17)

bulakka cönödüm Bulak başına calgız *barıp* calgız / oturgum keldi (35/15)

kördüm Körsö ceyrender eken Kayda *baratışat* (36/19)

Çıday tur cakında şaarga *barabız* oşondo aldırıp (37/13)

Barbar dedim men / Men koşko *barıp* kayra kelgiçe Abakir traktordon (41/15)

Emi bu cumuşka coop berçü men Tündü cirep *baratıp* / beş kökül kız esime tüştü Uçkul kıyalımday (45/4)

bar cok: Var olan.

da şaymanı kelbey kaldı Menin *bar cogumdu* müldö / unutup kalganday takır nazar salbayt Oşondo da (38/15)

bara bara: Kısım kısım, bölüm bölüm.

üstünö ebi kelbeyt *Bara bara* ot da bastay berdi Sokonun / astınan soylop çıgam da otko dagı kuuray taştap (26/7)

bara koy-: Varmak, gitmek.

Ekööbüz dagı kezdeşebiz Emki colu traktorgo oturup / albay aldıñan cügürüp çıgam Azır *bara koy* beş (32/4)

bargım kel-: Gidesi gelmek, gitmeyi istemek.

çıgıp alıp koy kozusuna köz salıp turdu Bir münötkö / bolso da canına cakın *bargım keldi* birok kaydan (29/15)

barıp tüş-: Düşmek.

aldı da çılımının kaldığın ırğıtıp ciberdi ele / anısı kiyizdin çetine *barıp tüştü* Bat ele kurmuşu (12/15)

şibegesi uçup ketti artına *barıp tüştü* Abakirdi çaarı / közünön çığa karap bir kolunda sozo karmağan kök (13/7)

bas-:

1. Yürüyüp gitmek.

Toktomok belem kayra ıldamday *bastım* / Tim koy karaanı öçsün degen Abakirdin ünü (18/12)

süylöp turdu birok ulam karagan sayın kokustan / *baskan* korkunuçka apkaarıp ünü kargıldana berdi (40/4)

basıp okup baratat Ir menen kızdın başın / aylandırmaksıñ (34/9)

Kayra buruluştu da sooruları ay şoolasına küñürt / muñayım cıltıldap şıbırtsız *basıp* kete berişti (37/8)

Abakir meni közdöy obolu şaşpay *bastı* da anan / aptıgıp cetip keldi Kolumdagı carkıldagan nerseni (40/1)

2. Kaplamak, baştan başa örtmek.

Asmanga cıldız *baspay* kay bir darkan talaanın / çetine agılıp tüşüp cattı Tegerek bulaktın közü (35/16)

tünü menen sebelep toktobodu cadattı üzük tuurduktan / sarığıp aktı Ertesi da *basılbay* birotolo ak caan (12/5)

sakal *baskan* çarçañkı betin alakanı menen / ukalay sürttü da (20/5)

3. Ayak basmak.

cerinen cañı col salıp *baskandı* cakşı körör elem / Köktömdö too boorun kıdırıp ali eç kimdin közü (39/7)

baştagıday bolboy koñtorulup catkan aydoonu / *basuudan* çoçulap turup kalıştı Ay şoolasına condoru (37/2)

baş:

1. Insan vücudunun en üst kısmı, kelle, kafa.

çığarğan Abakir Özümdö da bar Añkoo *başım* bala / kıyaldanıp oyuma kelgendi abaylabay ayta salam Anan (6/4)

batışka cortuuldap baratkan moñğoldor koyso / kerek Alar menen Eniseydin *başınan* Tyanşanğa (10/11)

bolup aldı Üygö amalsız kamaldık Bekerçilikten / *başıbız* oorudu Arğonom Sorokin ğana attanıp ketti (12/6)

eken Korduk körüp capa çekken *başım* bu kermek / cıtı cürök aylantkan şıbaktuu sur talaanı sendele (19/4)

maga *başın* burdu / Dalımı kaşı (27/7)

Buyrugum eki bolboyt degen kıyazda zildey *başın* / eki koluna cazdap catıp kaldı Men kozgolbodum (27/8)

Uktuñbu dep *başın* kötörböy kaarlana / ıyıgın bulkup aldı (27/9)

kelatıp bulaktın başınan bayagı sakmançı kızdı / körüp kaldım Arabakeç attın *başın* tarta berdi (29/3)

Añgıça traktor toktop kaldı Abakir kabinadan / *başın* çıgardı (30/6)

Bu corugu maga cakpadı Birok oşondo da traktor / aydap cürgönümö korstonmun Kabinadan *baş* çıgarıp (31/8)

Ce bu sezim al kız ekööbüz algaç uşu bulaktın *başınan* / kezdeşip atın Botoköz dep birge koygonubuzdan (36/10)

Telkisi kuranga ıktap kiçinekey ceñil *başın* sak / kötörüp turat Seleyişip katıp turgan uşu kalıbında (37/5)

attı kubaladım / Boçkedegi suu çaypalıp *başıman* ayağıma çeyin (18/3)

2. Baş, bir şeyin yakını veya çevresi.

kelatıp bulaktın başınan bayagı sakmançı kızdı / körüp kaldım Arabakeç attın *başın* tarta berdi (29/3)

sunala cambaştap çılım sorup catat Saadabek / bolso oçok *başında* terdik töşönüp sögülgön ötügün (12/11)

bulakka cönödüm Bulak *başına* calgız barıp calgız / oturgum keldi (35/15)

tuyar beken Cakında koştu bütöbüz oşondo al / kızdı izdep taap uşu bulaktın *başına* apkelip Anarḥay (36/12)

Bulak *başında* oturup tün camıngan talaa sırına / çömüldüm kulak turup dilimdi açıp koyup memiregen (36/5)

3. Bir şeyin uçlarından biri.

Zağondun narkı *başında* Saadabek degen dağı bir / traktorçu kütüp oturat Caşap kalğan oluttuu (11/20)

baş iy-: Baş eğmek, itaat etmek.

bele Mına emi küçtüü traktor menin kol kıymılıma / *baş* iyip kaz tamanı menen cerdi capşırta tepsep (30/15)

baş kalkala-: Barınmak, iltica etmek, sığınmak.

öçürdü da çılımın kere sorup kabinadagı orunduguna / çalkalay oturdu Dobuldan *başkalkalap* kabinadan (32/17)

baş oo-: Tasarlamak, niyet etmek.

Men arabadan ırğıp tüştüm kamçını traktordon / aşıra ırğıtıp iyip *baş ooğon* cakka basıp kettim (18/10)

basa ber-: Adım atmak, adımlamak, gitmek.

Kayerde bolboyun akımı biröögö cedirbeym Narı *basa / berdi* da birdeme esine tüşköndöy kayra kayrılıp (35/2)

basa kıykır-: Haykırmak, bağırmak, seslenmek.

Mañdayında isirkektegen terin arçıp motordun / dooşun *basa kıykırdı* (41/12)

basanda-: Durmak, sakinleşmek, yatışmak.

kaçan körsöñ at üstündö / Caan kiçine *basandağanda* Saadabektin çirkegiç (12/8)

basañdat-: Gevşetmek, eksiltmek.

traktordun cürüşüp *basañdatpay* sokonun tişin kerek / bolso kötörüp kerek bolso tüşürüp turuu mildet Andan (23/11)

basın-: Alçalmak, sinmek.

başbaaneksiz beçaralagımdı koluman / eçteme kelbey *basınganımdı* sezip oşogo öçöşüp (19/8)

basıp iştep cür-: Çalışmak.

basıp iştep cürböybü Aybandan adamdın / ayırması can dili bar emespi Can dili bolso (44/9)

basıp ket-: Basıp gitmek, çekip gitmek.

Men arabadan ırğıp tüştüm kamçını traktordon / aşıra ırğıtıp iyip baş ooğon cakka *basıpkettim* (18/10)

başat: Kaynak, pınar.

cakındatıp koymok elek kaydan al da calgız *başatka* / baylanuu Tigi Abakir degen neme anı tüşüngüsü cok (5/13)

Başatka kayra aylanıp kelgenimde anın başınan / bir koroo kozuluu koy kördüm Bir kız caşıp keliptir (16/12)

Bul *başattın* atı emne eken dep suradı / Özüm ılaylağan suunu tiktep oylonup kaldım Iras (17/2)

basay-: Alçalmak, inmek.

kıynalıp turat keçki salkınga kiçine *basayınçı* / cakşı bolup kalar (41/14)

bastay ber-: Dinmek, alçalmak, sönmek.

üstünö ebi kelbeyt Bara bara ot da *bastay berdi* Sokonun / astınan soylop çıgam da otko dagı kuuray taştap (26/7)

başbaaneksiz: Evsiz, sahipsiz.

başbaaneksiz beçaralagımdı koluman / eçteme kelbey basınganımdı sezip oşogo öçöşüp (19/8)

başbak-: Bakmak, dikizlemek.

Tişterin kötör dep kabinadan *başbağa* / kılçayıp kıykırdı Abakir (24/18)

başçı: Şef, önder, öncü.

men calğız cönödüm Buyerdegi işter bıyıl cazda ğana / baştaldı Oşol üçün eki ele traktor işteyt *Başçıbız* (6/14)

başıma bir oy kel-: Aklına bir fikir gelmek.

oy keldi emi meni biröö uruşmak turgay katuu söz / aytpagıday kılıp kantsem da başkaça cürüp başkaça (15/4)

başıma tiygen balee bol-: Başına bela olmak.

Menin okumuştuuluğum öz *başıma tiygen baleeboldu*(11/16)

başıman sıla-: Başını sıvazlamak, başını okşamak.

kelip canıma oturdu da *başıman sıladı* / Oylonup körsöñçü Kemel Senin teñiñ emes bul (23/15)

başın aylandır-: Başını döndürmek, sersemletmek.

basıp okup baratat Ir menen kızdın *başın / aylandırmaksıñ* go (34/9)

başın cerden culup al-: Başını kaldırmak.

Ançalık emne bolup ketti Abakir atırılçudan / beter *başın cerden culup aldı* (12/18)

başın culup al-: Başını kaldırmak.

Anı coktop catkan men cok dep kabinadan / *başın culup alıp* caş çayıgan cüzün maga burdu (44/4)

başın tart-: Dizginleri çekmek.

Abakir kabinasınan sekirip tüşüp baya künküsündöy / opuruldu Men attın *başın tarttım* (18/5)

başın ürküt-: Korkutmak, ürkütmek.

Aldagaydan zıñıldap şıbak *başın ürkütkön* parovoz / ünü uguldu Balkim uşu poyezdge cabışıp Abakir (44/17)

başıña bak bayırlap kün ketpesin: Başından baht ve gün eksik olmasın. Başına gün doğsun.

eñ baktıluu eñ küçtüü kala berse eñ suluu adam bolup / köründüm *Başıña bak bayırlap kün ketpesin* (16/8)

başkar-: Birine bakmak, birine kur yapmak, biriyle ilgilenmek.

menen eritip alarmın debedim bele Emi kılganı uşubu / Emnesi aytayın Adam turmak ayban at da *başkarganıñday* (44/8)

başkarıp kel-: Yönetmek, idaresine almak.

Anı cürgüzüp *başkarıpkelatkan* men Bu colu da (41/19)

Başta-: Başlamak, bir işe girişmek.

Toktot dep Sorokin caktırbay Abakirdi dağı / kaktı anan mağa ayttı Tañ erteden *baştap* işke (23/6)

kalğanıbız bolboso ortobuz okçun ele erteñden *baştap* / künü tünü debey anın kol aldına tüşmöy boldum (23/9)

Oşol kündön *baştap* kızga coluguunu eñsep köksöp / cürdüm (32/10)

oodarat ekenbiz Emki cazdan *baştap* köp traktor / apkelip PTC ornoto turgan körünöt Sorokindin (38/8)

şaşpay kiyine *baştadı* Birok bu salgılaşta / da men ceñip çıkkanım anın oyuna kelbedi Iras cer (28/10)

Men bidondu alıp radiatorgo suu kuya *baştadım* / Kaliypa kabinaga çekesin tayap alıp burkurap (44/1)

baştal-:

1. Başlamak, bir işe girişmek.

balee *baştaldı* dey ber / Aldey apa da uktabay catıptır Karañgıda cılıp (23/14)

ketkende suu taşığıç bolup kala berdim Iras / azaptozoğum arabadan *baştalğan* cok (8/17)

2. Çalışır, işler, yürür duruma girmek.

men calğız cönödüm Buyerdegi işter bıyıl cazda ğana / *baştaldı* Oşol üçün eki ele traktor işteyt Başçıbız (6/14)

Abakir ekööbüzdün çekişibiz alğaçkı ele künü / *baştaldı* (24/1)

3. Olmak, oluşmak, ortaya çıkmak, doğmak.

carkıratıp kün çıktı / Bu künüm cakşı *baştaldı* Motorlordun ünü öçpödü (16/10)

Kapilet *baştalgan* ötkün kapiletten toktodu Oşol / zamat tüpsüz tuñguyuk kök asman çayıttay açıldı (33/4)

baştalış: Başlama, iptida.

baştalışı gana emespi Ken izdööçülör Anarḥaydın / astınan agıp catkan özöndördü taaptır dep (15/16)

baştap caz-: Başlamak.

cañı colunan *baştapcazgandı* cakşı körör / elem Tañ erte tura kalıp cañı kardın iz tüşpögön (39/6)

baştap tur-: Başlamak.

iş bolso ar kaçan cañısınan *baştapturgan* ıraḥat / Mektepte okup cürgöndö da ar kaçan cañı depterdin (39/5)

baştooçu: Yöneten, yürüten, öncü.

cañırğan çölkömdün taymanbas *baştooçuları* / dep atağan Emiçi Akademik atka kondum Uyat Anı (6/3)

bat-: Batmak.

turğan kalıbınan cazbay belçesinen cerge *batıp* / telmirip kala berdi (18/18)

Irımın ebi sını ança kelişpey kalganına karagan / cokmun Kökürögümö *batpay* orguştap catkan (34/5)

çöyçökkö *batıp* turgansıyt Cıldızdar bulak tübünön / köktögüdön beter suktandırıp cımındaşat suzup alıp (35/18)

bat: Acele, derhal, hızla, çabuk, tez.

aldı da çılımının kaldığın ırğıtıp ciberdi ele / anısı kiyizdin çetine barıp tüştü *Bat* ele kurmuşu (12/15)

uşunum ıksız bolup kaldı Uyalğanıman betim çımırap / ısıp çıktı da *bat* ele kayra muzdadı (17/15)

batıp tur-: Batmak, sinmek, sızmak, aşağı çekmek.

turgan çakta kıyalıñ alıp uçup turgan çakta / candüynöñö bütündöy aalam *batıpturabı* deym (36/4)

batış: batı, garp.

batışka cortuuldap baratkan moñğoldor koyso / kerek Alar menen Eniseydin başınan Tyanşanğa (10/11)

batkak: Bataklık.

tamanına *batkak* çaptaşıp bir ordunda cılbışa berbegende / Abakirdin toktotor türü cok bolçu Motordu (32/16)

bay:

1. Zengin, ulu, soylu kimse.

Emgekke şay ırga *bay* / Irıska şerik el konor (34/4)

2. Patron, bey, efendi.

ele cumuşçuluk bolboso diliñde cumuşçuluktun / kenedey niyeti cok *Bay* bolsoñ caraşmak (27/14)

bayka-: Gözlemlemek, izlemek, takip etmek, gözetlemek.

Özüñ bilesiñ go degi *bayka* dep Aldey akırın / üşkürüp alıp orduna ketti (23/18)

ekkeni emne bolor eken *baykaylı* dep tartkınçıktap / mal kıştatçu kolhozdor da azırınça başkalardın (6/19)

bayke: Ağabey, abi, ağa, amca.

Birin biri öltürüüdön tayuu tartkıday emes / Koyuñuz Abakir *bayke* dep men arağa tüştüm (13/14)

baykuş: Zavallı, âciz.

Karaçı ansız da öñ daletten cok *baykuş* bala Menin / kaltırağan koluman çakanı alıp Kaliypa radiatorgo (11/10)

soñ tamaktanuuga cönödüm / *Baykuş* Aldey apa booruker can Alıp koygon tamagın (25/8)

bayla-: Bağlamak.

cürüp barat Büt köñülüm aldımdagı tetikterge *baylanıp* / özüm da çırmalışkan uşul köp tetikterdin biri (30/16)

boosun kantip *baylagandı* bilbeyt Munun tüyşügün / men tartıp cindi bolupmunbu Okumuştuuluğun (21/12)

baylan-: Bağlanmak.

cakındatıp koymok elek kaydan al da calgız başatka / *baylanuu* Tigi Abakir degen neme anı tüşüngüsü cok (5/13)

beçaralak: Biçarelik, perişanlık.

başbaaneksiz *beçaralagımdı* koluman / eçteme kelbey basınganımdı sezip oşogo öçöşüp (19/8)

bekem: Dayanıklı, sağlam.

bir kolu butu cok muncu bekem ce Abakir bilgendi / kezi kelgende ala albas makoo *bekem* Ce bilimdin (22/3)

Men sokonu çirkedim Zagon boylop cürüp kettik / Keçeegidey emes bügün sokodo *bekem* oturdum (26/16)

cerden kubat alganday *bekem* elem carkın kıyalıma / azır eçkim kölökö tüşürö almak emes Anarhaydın (33/15)

Kıykıra berip çarçadım barıp rıçagıñdı *bekemde* / da kayra kelip sen aydaçı Negedir canım (41/13)

bekem tur-: Sağlam durmak, iradeli kalmak.

Birok müñküröp kalayın degen nietim / cok Cıgılıp ketkiçe turgan ordunda *bekemturuşuñ* (15/1)

bekerçilik: Avarelik.

bolup aldı Üygö amalsız kamaldık *Bekerçilikten* / başıbız oorudu Arğonom Sorokin ğana attanıp ketti (12/6)

beket-: Bağlamak.

bekitilgen tişter carkıldayt Katarınan kıyğaçtap / tizilip dıñdın buulanğan çım kırtışın tilip (24/5)

bekit-: Sağlamlaştırmak, pekiştirmek.

Rıçagdı *bekitip* beri kel / Men tañ kalıp sokodon tüştüm da Abakirge bardım (30/7)

bel: Dağ geçidi/sırtı.

Bet aldımı tüz karap baram Al caktagı apay betti / boorlop biröö şıpıldap ketip barattı Kaykı *belge* (42/3)

belçe: bel.

turğan kalıbınan cazbay *belçesinen* cerge batıp / telmirip kala berdi (18/18)

sirkesi suu kötörböy papirosun *belçesinen* çaynap / kombinezonun anan köynögün çeçti da baarın astına (27/4)

belçesinen cerge bat-: Beline kadar yere batmak.

belçesinen cerge batıp cansız sokur közdörün / aytalaağa kadap boz taştan somdogon molo kılımdar (10/3)

belgi: İz, belirti, işaret.

kekireygeninen başka *belgi* körö albadım / Akademik ayda öz orduña bar dep dalıga kaktı (31/13)

kete berüügö canım tınçıbayt / Kantip bir *belgi* berem kızga dep kabinada (31/17)

ber-: Vermek, ikram etmek.

bergen tamağın eptep içip boz üygö süyrölüp kirem da / tars katıp uktaym (7/17)

şişe carma berdi Carmanı kere cutkanda çeçekeyim / açıldı Bu da bolso Aldeydin *berip* cibergeni go (26/14)

Aldeyin fonarın suradım / Emne kılasıñ dedi fonardı *berip* catıp (25/10)

bastı Anan eköö teñ sekirdi Abakir açkıç menen / *berip* kelip kaldı ele, Saadabek eñkeye kalıp (13/17)

özüm ele taşıp ordumdu sağa *berer* elem / Kemel birok özüñ barbaysıñ da (22/9)

Bergin dep cindene atırılıp cetip bardım / Biröönün cazganın okugan cakşı emes (34/10)

Kaynar bulaktan çakanın kap ortosunan suu suza *bergençe* / een talaanı cañırtkan aç aykırık çıktı (5/4)

mıyıgınan külümsürögön boldu da meni tike karabastan / naarazı bolgondoy kayrıp *berdi* (40/6)

kete *berüügö* canım tınçıbayt / Kantip bir belgi berem kızga dep kabinada (31/17)

bere koy-: Vermek, bırakmak.

kerek Abakirge cazatayıp surağan açkıçtı emes başkasın / ce boltubu gaykasıbı uçurunda taap *berekoybosoñ* (23/13)

bereek cat-: Yaklaşmak, sokulmak.

seni eerçip ketem go Kantip sensiz calgız kalam / Akırın süylöçü ey *Bereek cat* Baya ele uşintpeysiñbi (38/2)

bereke: Bereketli.

ali şaarlar ornop ayıl kıştaktar caygaşar Keleçek / muundar bu cerdi *berekelüü* Anarḥay dep dañazalaşar (16/3)

berip cür-: İkram etmek, önüne koymak.

akmak bolsun dedi tanooloru kıpçılıp Seniñçe / baarıbızğa tamak bışırıp *beripcürgön* katınım da (13/9)

beşik: Beşik.

beşigi bolğon bizdin kündördö Anarhay kütürögön / kolhoz malına kışta cıluu kıştoosu cayda (7/12)

bet:

1. Yüz, surat, çehre, beniz.

cönösök dep çıdamım ketpedibi Oşentip kelgen men / kayra barsam eldin *betin* kantip karamakmın (8/16)

bet şadıluu kol karmasa kapkan tiştegendey / Karıp kalğan ceri cok aşsa otuzdan aşkandır Burcuk (12/2)

bakene katıñkı Aldey kakçıñdap *bet* mañdayına / keldi da tike karap tumşuğuna ayttı (14/8)

da calğız bulaktın bir atı boluş kerek go Antip / turğanımça suunun ılayı tunup *beti* möltüröp tübü (17/3)

uşunum ıksız bolup kaldı Uyalğanıman *betim* çımırap / ısıp çıktı da bat ele kayra muzdadı (17/5)

sakal baskan çarçañkı *betin* alakanı menen / ukalay sürttü da (20/5)

bulakka kayrıldım Kaynar bulaktın çordonu bülküldöp / *betime* salkını urdu Fonardın carıgına tübü (25/18)

koygon sayın kayra ırgıp turup carmaşa berdim / Kolum cetse men anı *betke* közgö muştap kalam al (28/3)

emnege keldi deym kelbey ele koyboybu Traktordu / toktotup koyo albaym ce öz *betim* menen aydap (31/16)

Bet aldımı tüz karap baram Al caktagı apay betti / boorlop biröö şıpıldap ketip barattı Kaykı belge (42/3)

2. Yüzey, satıh.

cazbay sebelep kölçük *betteri* mayda cıbır / Abakir erine esinep muundarın kırsıldata kerilip (12/14)

Anarḥaydın *betinde* bir kezderde neçendegen / köçmön kalktar coolaşıp salgılaşıp ötkön Al kezdegi (40/14)

3. Yüz, kitap/dergi kapağı.

maga negedir taanış köründü Bir curnaldın *betinen* / dal uşunday kökülü mandayına tüşkön vetnam kızdın (16/15)

4. Yön, istikamet.

Kemel birok tigi kıykırgan neme akademik degen / atka kondurup iydi tıñşasam narkı *bettegi* traktordun (5/6)

bet al-: Yönelmek, yönünü çevirmek.

kagınıp silkinip üstü boyun tüzönüp sakmançı kızga / *bet aldı* Anın aram oyun mına oşondo tüşündüm (31/5)

bet aldı: Doğruca, dosdoğru, dümdüz.

Bet aldımı tüz karap baram Al caktagı apay betti / boorlop biröö şıpıldap ketip barattı Kaykı belge (42/3)

beykünöö: Günahsız, suçsuz, masum.

Kep kim künöökör kim *beykünöö* ekenin teriştirüüdö / emes dedi Sorokin anı kılçayıp karap koyboston (21/5)

beykutçuluk: Sakinlik, sessizlik, sükun.

soğuş basılıp Anarhaydın kök cayığında cumurtkaday / boz üylör tigildi *Beykutçuluk* ornop boz üylördün (9/12)

bılcır: Sümük.

Kuturba dep Abakir aybattandı Me men dagı / birdeme eken dese kaydagı *bılcır* Bloknotumdu maga (34/13)

bıltır: Geçen yıl, geçen sene.

ağronom Sorokin *bıltır* uşerge uy tilindey tilkege / kayrakı arpa aydap tacrıyba kılıp östürüptür (6/15)

kettim Mektepti *bıltır* bütürüptür azır buyerde / sakmançı bolup cürüptür (17/9)

kööp erigen kardın zagi urat Aga aralaş buuluu abadan / *bıltırkı* kuurağan şıbaktın tübünön kıltıyıp (9/3)

bışakta-: Hıçkırmak, iç çekmek.

catıp cürüşkönbü anısın bilbeyt ekem Kaliypa / birdemelerdi *bışaktay* küñküldöp catat söz acırım (37/11)

bışık: Kesinlikle, kuşkusuz, şüphesiz.

Cok ökünörüm *bışık* Ömür boyu ökünüp cürüp / ötörümü özüm dele bilip cüröm Oşondo dele bolboy (38/1)

bışır-: Pişirmek, hazırlamak.

akmak bolsun dedi tanooloru kıpçılıp Seniñçe / baarıbızğa tamak *bışırıp* berip cürgön katınım da (13/9)

bışkır-: Aksırmak, hapşırmak, püskürmek.

elcurtka elge ketem / Art cagıman at dübürtü *bışkırganı* uğulğanda da (19/14)

bıyıl: Bu yıl.

men calğız cönödüm Buyerdegi işter *bıyıl* cazda ğana / baştaldı Oşol üçün eki ele traktor işteyt Başçıbız (6/14)

bloknot: Not defteri.

üzündülörün köçürüp alıp cürçümün *Bloknottu* ötügümün / konçuna tıktım (33/3)

nersem calgız *bloknotum* ele Oyuma tüşkön birdemelerdi / cazıp okugan kitepterimen köñülgö (33/2)

gezitke keede ırım çıga kalıp cürgönüm bolboso menin / akındıgım cok ele Aga bolboy konçuman *bloknotumdu* (33/17)

Kuturba dep Abakir aybattandı Me men dagı / birdeme eken dese kaydagı bılcır *Bloknotumdu* maga (34/13)

sözdü kantip tapsam dep mee katırıp oylonup oturup / kaldım ele Añgıça biröö koluman *bloknotumu* culup (34/7)

boçke: Fıçı, varil.

turat / Atka kamçı saldım *Boçkedegi* suu çaypalıp dalıma (6/11)

cıldağan aydap çığıp colğo tüştüm Mında col degendey / Oşonu menen *boçkemdi* tolturbastan arabamdı (6/8)

Emi tamak içip alsam kayra tınbay suu taşıym / kuyup koyoyun dep *boçkeni* kaldıratıp bulakka cönödüm (15/7)

könümüş kıymıl menen *boçkege* suu kuya baştadım (16/19)

Meḥanizatsya cağına Meni buyakka traktorçulukka / ciberişken azır ançeyin ubaktıluu dep *boçkeni* körsöttüm (17/13)

attı kubaladım / *Boçkedegi* suu çaypalıp başıman ayağıma çeyin (18/3)

bocomol çık-: Tahmin etmek, tahmini hesap, tarif etmek.

bir cerden okuganım bar Mümkün ali *bocomolçıgar* / Kantken menen adamdar bu katkaksıgan cerdin suusunun (15/17)

bidon: Bidon, plastik taşıma kabı.

turdu da arabadagı *bidondu* culkup alıp cerge kürs koydu / Emneme suu taşıp cüröm men dep öz aldınça süylöndü (43/17)

Men *bidondu* alıp radiatorgo suu kuya baştadım / Kaliypa kabinaga çekesin tayap alıp burkurap (44/1)

bil-:

1. Bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak.

üçün meni cek köröt uşuğa tüşünö albaym Körör künüm / mınday bolorun murda *bilsemçi* Men maselen tabiyattın (8/2)

körörümdü *bilsemçi* / Men çirkööçülükkö kelbedim bele Cazdı cazday (8/7)

köktögöndü *bilseñçi* başkanı emne kılasıñ / Kep dünüyödö emes Sen öz üyündö oturgan coksuñ (13/2)

ızadan tula boyum kalçıldap ıyladım Meni eç kim / körgön cok Emne bolup ketkenimi özüm da *bilbedim* (14/13)

iştebesem bolboyt dedim Başkalardan menin eç / cerim emes ekenin *bilişsin* (15/5)

özüñ *bilesiñ* go degi bayka dep Aldey akırın / üşkürüp alıp orduna ketti (23/18)

cata kalıp üylöym Kança ubakıt ötkönün *bilbedim* / aytor baardık tişterdi almaştırıp çıkkança (26/8)

Cakşıbı cakşı emespi anı maga üyrötpö / Emne cakşı ekenin men özüm *bilem* Bar arı (34/11)

bilsin aytor ünü öçtü Tünörgön boydon traktorgo barıp / ot aldırgıçtı culka tarttı Motor kür kür etti (35/11)

künöölüü ekenin buyerdegiler kaydan *bilsin* ölkö / taanıtkıç Aldıyarov Anın aytkanın oozumu açıp uga (6/6)

Ey bala dep mağa kıcırluu karadı *Bildik* / senin okumuştuu ekenindi Üydön barıp tavot salğan (10/15)

ızadan tula boyum kalçıldap ıyladım Meni eç kim / körgön cok Emne bolup ketkenimi özüm da *bilbedim* (14/13)

boosun kantip baylagandı *bilbeyt* Munun tüyşügün / men tartıp cindi bolupmunbu Okumuştuuluğun (21/12)

urğanım cok Dagı Taş Babanın tarıḥın *bilet* / imiş İşke kelse karaylap közün tappayt Anday bolso (21/13)

bir kolu butu cok muncu bekem ce Abakir *bilgendi* / kezi kelgende ala albas makoo bekem Ce bilimdin (22/3)

da Çirkegiç boluşka çıdamkaylık köktük kerek men / andan korkpoymun Ariyne talaanın oy kırın *bilip* (23/10)

başkalar bilbese da Abakir cakşı *bilet* Meyli men / da kaytpaymın Sokonun rulun karıma uuçtap can (24/11)

i cattıñbı akademik Oşentip cerdin cıtın / *bil* dedi etinge dem alıp carılgan erdinin kanın (28/7)

kubanıp turam birok emne dep süylöşörümü *bilbeym* / Emnege suu taşıbay kaldıñız azır kaydasız (29/8)

Bilbeym (29/19)

oylogonum traktordun meḥanizmderdin *bilip* aydagandı / üyrönüp alsam deym Köptön beri kaalaganım uşul emes (30/14)

kökülüm Ali atıñdı da *bilbeymin* / Erteñ kezdeşebiz degenim beker eken Abakir ekööbüz (32/5)

kantip tıyıp koyo alasıñ Kim menen süylöşörüp ar / kim özü *biliş* kerek da (32/1)

catıp cürüşkönbü anısın *bilbeyt* ekem Kaliypa / birdemelerdi bışaktay küñküldöp catat söz acırım (37/11)

aylasın özü *bilet* / Abakir ekööbüz tün ortosuna çeyin cer aydadık (38/13)

Bilbeym / Birotolo kettibi (43/14)

kanday asıl kazınadan ırıs taalayınan ayrılgan / Abakir *bilse* tüşünsö o anda al kışkı boroondo (44/14)

da añ tañ kalgan Abakirdi da işendire berdim / Cer aldında munun kança catkanın *bilesiñbi* (40/12)

kördü / Altınbı cokpu anı *bilgen* kişilerge körsötüp (40/17)

ıylap ciberdi / Şaştım ketti emne dep cubatarımdı *bilbedim* (44/2)

sırdaşsam sırıma tolkundansam kıyalıma tüşünö turgan / calgız gana aligi atın özüm *bile* elek beş kökül (36/8)

2. Tanımak, hatırlamak.

sen ali Abakirdin kim ekenin *bile* elek ekensiñ / dep caaldandı (14/7)

çıktı Atügül muğalimim Aldıyarovdu da *bilet* / eken Mınday een talaada cürüp süyüktüü muğalimiñdin (17/7)

3. Elinden bir iş gelmek.

Abakirdi kağıp saldı Anı biz sensiz da *bilebiz* / Kep alda emes Kana aytçı Kemel özüñün oyuñ kanday (21/18)

Sağa emne cok Kuyuşkanğa kıpçılba Özübüz *bilebiz* / Traktorğo da cumuşka da Men coop berem (23/5)

Atı kim eken / *Bilbedim* (30/1)

bilip aldım go Anı eldin baarı *bilet* Uşu cumuştu / iştey berse dele bolot Birok men emi suu taşığıç (22/6)

bilbes çık-: Bilmemek, anlamamak.

ekenibizdi düynödö can adam *bilbes* çığar düynödö / emne bolup catkanın biz da bilbeybiz tek Sorokin (7/3)

bilbey kal-: Tanımamak, bilmemek.

körüpmünbü Atam soğuşta ölgön Atamı *bilbey kaldım* / cardamdaşpasam ömürümdö kara cumuş iştep (8/12)

Artınan eerçip sendele baskanımı özüm *bilbey / kalıpmın* (20/11)

bildir-: Bildirmek, haberdar etmek.

biri biribizge *bildirbey* kızdı üç kün katarı menen / küttük Abakir adattagısınan açuuluuraak cürdü (32/6)

bildirip al-: Bildirmek, ders vermek, haber vermek.

Men bar sırımdı koşko kelgen künü ele *bildirip / aldım* Coldu katar körgön kıyal elesterimen ali boşono (10/1)

bilgiz-: Göstermek, belli etmek.

Artıman motor tatıradı Abakirdin traktoru / açuulansa da *bilgizbeyt* (11/21)

bilim: İlim, bilim.

bir kolu butu cok muncu bekem ce Abakir bilgendi / kezi kelgende ala albas makoo bekem Ce *bilimdin* (22/3)

bilin-: Bilinmek.

ketti Men artınan karap turup açuum da keldi birok / suktanıp da turdum Çarçaganı *bilinbey* teñsele (25/4)

Bayırkı Anarhay Caşıl ırañ camınğan talaada cülgösü / arañ *bilingen* kara col menen maşine zımırap (9/1)

bilip al-: Bilmek.

bilip aldım go Anı eldin baarı bilet Uşu cumuştu / iştey berse dele bolot Birok men emi suu taşığıç (22/6)

tıyuu sala albayt uşunu *bilip alsañ* bolo Adamdın / aybandan ayırmaçılıgı da oşentip oylono bilgeni (35/9)

bilip bolbo-: Belli olmamak.

kayda baratkanın *bilip bolboyt* / Parovozdun sozuluñku cañırıktuu dooşu meni (9/15)

bilip cat-: Bilmek, farkına varmak.

kadamımdı añdıp şıbırtıma kulak töşöp oylogon / oylorumdu *bilip catkanday* Oylogon oylorum bolso (43/1)

bilip cür-: Bilmek.

Cok ökünörüm bışık Ömür boyu ökünüp cürüp / ötörümü özüm dele *bilip cüröm* Oşondo dele bolboy (38/1)

biliş: Başarı, beceri, yetenek.

korkok *biliş* kılıp alayın degeniñ go Bayatan / beri ündöböy oturgan Esirkep çıday albay ketti (23/3)

bir:

1. Aynı, bir, benzer.

bir kolunda ötükçön aybattuu umtuldu / Meyli men akmak boloyun meni erçip (13/8)

Toktoboston kete berdim kete berdim Kayda barsam / baarı *bir* da Aylanada kıbır etken can cok (18/15)

Barıñız barıñız dep kız maga kol bulgadı / Arabanı kubalap curkap baratam *Bir* iret artıma (29/10)

Ketüügö turup atıp cıldız cabalaktap caynagan / asmandı dagı *bir* colu çalkalay karadım Közüm (36/15)

Traktordun ulkup culkup cürgönü çarçattı baarınan / *Birde* akırındap cılcıp kalat birde motordun (41/5)

2.

Bir. Belgisiz sıfat.

Kaydagı *bir* bokmurun student söröydün ayınan / kaçan bolso Traktor turup kalsa tumşuğuñdu kancalatam (5/14)

gana okto tekte *bir* cañılık aytıp kelet Al atçan / cakın curttağı çabandarğa barıp ratsiya arkıluu çoñdor (7/4)

elek bolsom kerek koşton tigindeyreek *bir* / döbödö bayırkı Taş Baba turuptur Karoolgo koygonsup (10/2)

Sorokin *bir* cakka attanıp catıptır / Kalmaktar koyğon çığar dep koyup cönöp ketti (10/7)

ittin balası Azar bolso *bir* bokmurun akademik kem / bolor (11/6)

Zağondun narkı başında Saadabek degen dağı *bir* / traktorçu kütüp oturat Caşap kalğan oluttuu kişi (11/20)

Abakirden cakşılık kütpö / Cakında *bir* okuya boldu İñirde caağan camğır (12/4)

Üy içi it baylasa turğus Suu bolgon tuurduktan / köktöp oturat Kitebimi okup men *bir* burçtamın (12/12)

şibegesi uçup ketti artına barıp tüştü Abakirdi çaarı / közünön çığa karap *bir* kolunda sozo karmağan kök (13/7)

bir cerden okuganım bar Mümkün ali bocomol çıgar / Kantken menen adamdar bu katkaksıgan cerdin suusunun (15/17)

Oşondo bir künü maga okşogon *bir* bala keler / birok al maga okşop tañdın atışı menen kündün batışı (16/4)

Başatka kayra aylanıp kelgenimde anın başınan / *bir* koroo kozuluu koy kördüm Bir kız caşıp keliptir (16/12)

maga negedir taanış köründü *Bir* curnaldın betinen / dal uşunday kökülü mandayına tüşkön vetnam kızdın (16/15)

da calğız bulaktın *bir* atı boluş kerek go Antip / turğanımça suunun ılayı tunup beti möltüröp tübü (17/3)

Başka *bir* suu taşığıç kelmek / Oozuman kandayça çığıp ketkenin bilbey kaldım (17/14)

çaçılıp kelet Meyli tögülsö *Bir* tamçısı kalbay tögülsö / da meyli Mınday kordukka emi çıday albaymın (18/4)

adaşıp tuş bolğonum belgisiz capaday calğız nokottoy / kiçinekey *bir* can baratam (19/11)

Oşentip kete berdim Col da cok iz da cok Tim / ele cürüp baratam *Bir* cerden temir colğo çığarmın (19/12)

dep oyloym Anan şpal sanap kete bersem dagı / *bir* razyezdden poyezdge carmaşarmın Oşentem (19/13)

kılçaybadım Sorokin go Başka kim bolmok ele Azır / cemelegen bolup anan suranat Baarı *bir* kayra kaytpaymın (19/15)

karağanda *bir* nerse aytçuday / Kana emi emne kılabız dedi Sorokin akırında (20/14)

Abakir anı menen da ırıldaşıp algan / Men calınıp koyboğon soñ *bir* künü Esirkep ekööbüz orun (20/19)

kerek Abakir adatınça atırılıp *bir* tiyiptir / Esirkep cemin cedire koyçudan emes menden üç (21/2)

caltıldadı / Saal *bir* deme bolso emne kılasıñ Kün muruntan (23/2)

Biröö esirkegensip booru ooruganı da keede katuu / tiyet emespi Kaliypa arabadan *bir* tüyünçök tamak bir (26/13)

içboorumu ezip kabırgalarımdı kıyratıp salgansıdı / Dagı *bir* colu turup akırın cütkünö berdim Al (28/4)

Dagı *bir* cañılık bar / Eki üç kün murun arabaga tüşüp tüşkü tamaktan kaytıp (29/2)

Ertesi sakmançı kız koyun cayıp bizdin zagondun / canınan köründü Cakınıraaktagı *bir* döbögö (29/14)

kete berüügö canım tınçıbayt / Kantip *bir* belgi berem kızga dep kabinada (31/17)

tamanına batkak çaptaşıp *bir* ordunda cılbışa berbegende / Abakirdin toktotor türü cok bolçu Motordu (32/16)

biri biribizge bildirbey kızdı üç kün katarı menen / küttük Abakir adattagısınan açuuluuraak cürdü (32/6)

Anarḥay ölkösü dep tapkan sözün Ha ha Ali dagı saga / atañı taanıtar bu Anarḥay ölkösü *Bir* ele kış kıştap (34/16)

tünkü talaanın tabiyatın can düynömö siñirip / oturdum kıyalım koşulup köz aldıma ne *bir* acayıp (36/6)

taap köpkö uktay albay çakıyıp cattım / Oşondo argasızdan şıbış söz uktum Abakir menen Kaliypa *bir* töşöktö catıptır Murda dele uşintip (37/10)

Anarḥaydın betinde *bir* kezderde neçendegen / köçmön kalktar coolaşıp kaşayat (37/17)

salgılaşıp ötkön Al kezdegi (40/14)

birok kaş karaya elek Abakir *bir* neçe colu kabinadan / maga kılçaktadı karaganı tüşünüksüz Bir maalda (41/9)

ordunan kozgodum / Traktor çirene tartıp *bir* kalıpta cürüp kelet (41/18)

kutulgusu keldi da Aylık akçasın aların aldı / Akırı citip cogolmok tura Bügün gana *bir* kün beker (43/7)

Uşunun *birine* da tüşünböy ketpedibi Kelgende / kanday bolso oşo boydon kete berdi Küygüzüp (44/11)

3. Bir. Sayı sıfatı.

bir kolu butu cok muncu bekem ce Abakir bilgendi / kezi kelgende ala albas makoo bekem Ce bilimdin (22/3)

çıgıp alıp koy kozusuna köz salıp turdu *Bir* münötkö / bolso da canına cakın bargım keldi birok kaydan (29/15)

iştep berdi Aligi tabılga altın bolup kalgısı bardır / dep beker iştegen *bir* kündük emgeginen keçkeni (43/8)

4. Azıcık.

kelip ıza menen dagı umtuldum Men umtulgan sayın al / *bir* koyot Koygon sayın calp etip uçup tüşöm (27/18)

Oşonu menen al ayak astıbızda tepselgen kiyimin / alıp kagıp silkip *bir* bugun çıgarıp ıraazı bolgondoy (28/9)

5. Bir kez, bir defa.

Abakir mınday teskeri açuuluu bolup kaldı eken / içindegi terlüü denem *bir* çıyrığıp aldı Emne üçün (12/1)

Anda menin ketkenim oñ dedim / Kaliypa meni *bir* karap aldı da muñayım kürsündü (22/8)

Ooba / Mağa baarı *bir* dep Abakir oçokko çıyt tükürdü (22/18)

Bul tünü uykum çala boldu Abakir menen kantip / işteşer ekem Buğa çeyin anda sanda *bir* kağışıp (23/8)

Uktap kalıp sokonun astına tüşüp ketseñ men / coop berbeym Dep işke çığar aldında *bir* ayttı (24/2)

toktoosuz cürüp barat / Abakir meni ölüü tirüübü dep *bir* kılçayıp koybodu (24/7)

möndürgö kulagın sabatıp şümtüröp suu bolup baratkan / meni *bir* kılçayıp karap koybodu Suu siñgen (32/14)

6. Herhangi bir.

biri biribizge bildirbey kızdı üç kün katarı menen / küttük Abakir adattagısınan açuuluuraak cürdü (32/6)

birge: Beraber, birlikte.

Birok *birge* iştep birge cürö turğan kişiler tuuraluu / takır oylobopmun Adam baardık cerde birdey ele (8/4)

catsam tursam özüm menen *birge* / Keçkisin el uykuga kirgende men üydön çıgıp (35/14)

Ce bu sezim al kız ekööbüz algaç uşu bulaktın başınan / kezdeşip atın Botoköz dep *birge* koygonubuzdan (36/10)

birik-: Birlikte olmak.

menen cer *birikken* kanduu soğuş cürüp cattı / Kılıçtar carkıldap cookerler uraan taştap kıykırıp (9/10)

biriktir-: Birleştirmek, bitiştirmek.

Asman menen Anarḥaydı *biriktirip* kün celesi tartıldı / Aalamdın tigi çeti menen bu çetine cete iyilip (33/7)

birotolo: Temelli, kalıcı, devamlı.

tünü menen sebelep toktobodu cadattı üzük tuurduktan / sarığıp aktı Ertesi da basılbay *birotolo* ak caan (12/5)

Al ün katpadı Motordu *birotolo* öçürdüm da / dagı kıykırdım (42/8)

Bilbeym / *Birotolo* kettibi (43/14)

Birotolo / Altın tuuraluu unçukpadım Abakir üçün özüm (43/15)

bit: Bit, kanatsız böcek.

Sen bala sıkkan *bitten* beter ilbiysiñ da Seni / kütüp akıyıp otura berebizbi Muuntup salayınbı (11/5)

bitçe sık-: Bit gibi sıkmak, ezmek.

mınday akademikterdin baarın *bitçesığıp* / karaanıma zar bolosuñar A canagı aytkanım aytkan (21/16)

bıyak: Bu yan, bu cihet, bu taraf.

keldim Bizdin *bıyakka* cönötör aldındağı cıynalışta / içinde men barmın bizdi dıñ buza turğan er azamattar (6/2)

çaçırap kelatat Ağa karabay attı kubalap baram / *Bıyakka* da suranıp kelgen özüm Kıynağan eç kim (6/12)

biyik: Yüksek, yukarıda, üst tarafta olan yer.

bürküt cürdü Anı oşonço *biyikke* kötörgön özü / emes küçtüü kanattarı emes mobu talaanın boygo kubat (33/12)

bokmurun: Sümüklü.

Kaydagı bir *bokmurun* student söröydün ayınan / kaçan bolso Traktor turup kalsa tumşuğuñdu kancalatam (5/14)

ittin balası Azar bolso bir *bokmurun* akademik kem / bolor (11/6)

Eneñdi *bokmurun* akademik sensiz da bu örttönüp / ketkir Anarhay örttönböy tura beret cer cutup (18/8)

böksö: Dağ eteği.

Aldıyarov Oozun açkan okuuçularğa Anarhay / degen Kordoydun *böksö* toolorunan Balhaştın kalıñ (7/7)

bol-:

1. Olmak eylemi, haline gelmek, şeklini almak.

bolup aldı Üygö amalsız kamaldık Bekerçilikten / başıbız oorudu Arğonom Sorokin ğana attanıp ketti (12/6)

ekkeni emne *bolor* eken baykaylı dep tartkınçıktap / mal kıştatçu kolhozdor da azırınça başkalardın (6/19)

Uyaldım da Cınalışta kanca çuru çuu *boldu* ele / Apam koyo berbey tırıştı al meni vraç bolso dep (8/14)

bolom Cer mayışkan kalın kol Nayzaları / kılkıldap asaba tuuları celbirep köçmön eldin (9/8)

buyerde on cetinçi kılımda bolğon Tigi *bolso* on ekinçi / kör başına koyğon estelik Kıyazı Taş Babanı (10/10)

Tüşündüñbü carğak şımduu şorduum Karğış tiygen / üyümdö *bolsom* sendey neme menen süylöşüp koybos elem (13/4)

akmak *bolsun* dedi tanooloru kıpçılıp Seniñçe / baarıbızğa tamak bışırıp berip cürgön katınım da (13/9)

kelatkan eki katınğa *Bolğula* tez Muştaşıp atat / öltüröt (14/3)

Taş Babanın tübünö köömp saldım Anan otura / kalıp ıylap cibersem *bolobu* kısıp kelgen dülöy (14/12)

ızadan tula boyum kalçıldap ıyladım Meni eç kim / körgön cok Emne *bolup* ketkenimi özüm da bilbedim (14/13)

akırın kıltıyıp murdun körsöttü Kün çıgardagı / acarlangan keñ talaaday acayıp körünüş düynödö *bolbos* (15/10)

iştebesem *bolboyt* dedim Başkalardan menin eç / cerim emes ekenin bilişsin (15/5)

kılçaybadım Sorokin go Başka kim *bolmok* ele Azır / cemelegen bolup anan suranat Baarı bir kayra kaytpaymın (19/15)

cetişpeybi / Tañkı kıyaldarım emi bolboğon keñkelestik *bolup* (19/6)

kılçaybadım Sorokin go Başka kim bolmok ele Azır / cemelegen *bolup* anan suranat Baarı bir kayra kaytpaymın (19/15)

körö albadım Ayıptap da ayap da turğan cok / Cumuş başı *bolup* moynunda mildeti çoñ kündö ar (20/3)

boldu Andan emne çıktı emne üyröndü Ce maşine / ayday albasa ce atka moyunçak kata albasa Moyunçaktın (21/11)

almaşıp men Saadabekke tirkegiç *bolup* al suu taşıp / kalğan Belgilüü emespi Suunu keçiktirip cetkirse (21/1)

bolup taltañdap on cıl ubaktısın boşko ketirdi / Bulardı asırağan da biz Kursağı tok kiyimi bütün (21/10)

bilip aldım go Anı eldin baarı bilet Uşu cumuştu / iştey berse dele *bolot* Birok men emi suu taşığıç (22/6)

birok eskertip koyoyun saal ele birdeme bolso (22/19)

Men buyerge tirkegiç *bolup* iştegeni kelgen Traktor / aydağandı üyrönöyün degem Atka moyunçak katuunu (22/5)

üyüp koydum Tün içinde ottun carıgında tişteri / almaştırbasam *bolboyt* da Otun cıynap bütkön (25/7)

şişe carma berdi Carmanı kere cutkanda çeçekeyim / açıldı Bu da *bolso* Aldeydin berip cibergeni go (26/14)

Bolso *bolmokmun* Menin niyetim menen işiñi / *bolbosun* dep baykooston murduma çertip kaldı (27/15)

azır sak *bolbosobolboyt* / Kız koyun aydap ketkiçe bir carım saatpay traktor (31/11)

gezitke keede ırım çıga kalıp cürgönüm *bolboso* menin / akındıgım cok ele Aga *bolboy* konçuman bloknotumdu (33/17)

Keñ Anarḥay ölkösü / Gül caynagan cer *bolor* (34/3)

Kayerde *bolboyun* akımı biröögö cedirbeym Narı basa / berdi da birdeme esine tüşköndöy kayra kayrılıp (35/2)

tıyuu sala albayt uşunu bilip alsañ *bolo* Adamdın / aybandan ayırmaçılıgı da oşentip oylono bilgeni (35/9)

baştagıday *bolboy* koñtorulup catkan aydoonu / basuudan çoçulap turup kalıştı Ay şoolasına condoru (37/2)

Cok ökünörüm bışık Ömür boyu ökünüp cürüp / ötörümü özüm dele bilip cüröm Oşondo dele *bolboy* (38/1)

bolor emes kün ötkön sayın cer kurgap baratat Dagı / beş kün ayday turgan cer kaldı ürön sepçülörgö da (38/6)

Başka metall *bolso* aldagaçan çirip kalmak bu taza / altın *bolgondugunan* uşu kezge çeyin saktalıp catıptır (40/13)

A eger altın *bolsoçu* dep men tabılgamı caktadım / Karaçı salmagın segiz cüz grammday bar (40/17)

anan aytalı dep al tabılganı çöntögünö salıp aldı / Koştun üstünön tüşürüp alasıñ mende *bolsun* (40/18)

çıktı da toktoosuz narı tüşüp körünböy ketti Dalısın / gana körüp kaldım Abakir eken Aga emne *bolgon* (42/4)

kirip talaa salkın tarttı Emi eki aylangandan / kiyin farın küygüzsöm *bolot* dedim özümö içimen (42/2)

Abakir ilgeri zamandarda bu cerlerde emneler *bolup* / ötkönün aytsam maga küldü ele Anan aligi tabılganı (43/2)

başkanın ümüt tilegin sezbeybi ayabaybı Oşondo / emgeginin akıbeti kaytıp üzürü ırıs *bolboybu* Abakirçi (44/10)

cürböybü Aybandan adamdın / ayırması can dili bar emespi Can dili *bolso* (44/9)

Uşunun birine da tüşünböy ketpedibi Kelgende / kanday *bolso* oşo boydon kete berdi Küygüzüp (44/11)

aruu carkınım azır canımda *bolso* kana Bu capayı / Anarḥayga erteñ gül caynap ırıska şerik el konorun (45/5)

2. Olmak eylemi, haline gelmek, şeklini almak.

elek *bolsom* kerek koşton tigindeyreek bir / döbödö bayırkı Taş Baba turuptur Karoolgo koygonsup (10/2)

Bul tünü uykum çala *boldu* Abakir menen kantip / işteşer ekem Buğa çeyin anda sanda bir kağışıp (23/8)

Üy içi it baylasa turğus Suu *bolgon* tuurduktan / köktöp oturat Kitebimi okup men bir burçtamın (12/12)

mintip suu taşığıç kılıp koyuştu Oşondo ele kayra / tartıp kete bersem *bolmok* eken Anın üstünö ömürümdö (8/10)

Tüşümü durus bolğon deşet Aylana talaağa da oşondoy / *bolup* ösüp berse Anarhayda kıştağan maldın toyut (6/16)

Kaydan *bolo* koysun Tabılganın conundagı bıdır / arasına turgan topuraktı tırmaktap çukup küçürkönö (40/5)

Anarhay degen ötkön zamandardın tilsiz kübösü cer / mayışkan soğuş maydanı *bolğon* köçkön elderdin termelgen (7/11)

beşigi *bolğon* bizdin kündördö Anarhay kütürögön / kolhoz malına kışta cıluu kıştoosu cayda (7/12)

eki çirkööçü aşpoz katın suu taşığan men anan arğonom / Sorokin *bolğonu* uşularbız bu cerde biz bar (7/2)

üçün meni cek köröt uşuğa tüşünö albaym Körör künüm / mınday *bolorun* murda bilsemçi Men maselen tabiyattın (8/2)

Koyçu emi dep Kaliypa anı cooşutuu menen / elek Açuuñ ayabay çukul da Antkeniñ *bolboyt* Abakir (11/13)

Menin tübümö cetken uşu makoo okumuştuu ekeni / menen kimdin işi *bolot* (11/15)

Ter *bolso* kanteyin dep Abakir oğo beter zaarlandı / Üyündö kitebin okup otura berbeybi (11/12)

Abaylasañ *bolboybu* dedi al tükürüktöp suulağan / köktü tarttı Ordunan kozğolo albay kalğansıñbı (12/17)

Abakirden cakşılık kütpö / Cakında bir okuya *boldu* İñirde caağan camğır (12/4)

iyine kattı / Menin esim çığıp ketti Çın ele korkunuçtuu *boldu* (13/13)

ötükçön aybattuu umtuldu / Meyli men akmak *boloyun* meni eerçip kelip (13/8)

Tek Taş Baba ğana menin kayğıma arğasız kübö / *bolğondoy* sokur közün olurayta kadap turdu Terebel (14/14)

bolboym Ayttım boldu / Bizde başka cumuş cok dedi Sorokin (22/7)

cek körgön adamdın uuçuna özüm barıp tüşkön / *bolup* çıktım Birok men ündöbödüm Ayttım (22/16)

kalğanıbız *bolboso* ortobuz okçun ele erteñden baştap / künü tünü debey anın kol aldına tüşmöy *boldum* (23/9)

caltıldadı / Saal bir deme *bolso* emne kılasıñ Kün muruntan (23/2)

kerek Abakirge cazatayıp surağan açkıçtı emes başkasın / ce *boltubu* gaykasıbı uçurunda taap bere koybosoñ (23/13)

Sokonun tişterin almaştıram / Kuday ay uşunday da *bolçu* bele dep Aldey (25/11)

colukkanda cadegende atın surap kalbapmın Kökül / çaçı celpildegen al süykümdüü kız kayda *boldu* eken (26/2)

sokonun astında soylop cürdüm okşoyt Gaykalardı / kayra burap salış baarınan kıyın *boldu* anın (26/6)

Bolsobolmokmun Menin niyetim menen işiñi / bolbosun dep baykooston murduma çertip kaldı (27/15)

ele cumuşçuluk *bolboso* diliñde cumuşçuluktun / kenedey niyeti cok Bay *bolsoñ* caraşmak (27/14)

tiştep catsam da bu menin ceñilgenim emes bolçu / Akıykat üçün muştaşsa *bolorun* men emi tüşündüm (28/11)

çıgıp alıp koy kozusuna köz salıp turdu Bir münötkö / *bolso* da canına cakın bargım keldi birok kaydan (29/15)

Kanday kuday calgadı munu Uşintet dep kim oyloptur / Abakirge emne *boldu* çını menen maga niyeti (30/9)

bolso motordu öçür / Al cürüp baratkan traktordon sekirip tüştü da (31/4)

şaşmak İşi bolso cürüp atat Traktoru cakın / birdeme *bolso* cügürüp kelet (31/7)

tamanına batkak çaptaşıp bir ordunda cılbışa berbegende / Abakirdin toktotor türü cok *bolçu* Motordu (32/16)

koyup cügürö basıp baratat Keçir meni carkınım dedim / men içimen Tez ketip kalganıñ cakşı *boldu* (32/13)

ulam kozgoldubu / Al kız azır kayda *boldu* eken anı oylop oturganımdı (36/11)

çaçsañ *bolguday* Bulaktın agıp çıgıp catkan oozunda / cıldızdar da koşo agıp ketip catat Beregi tunup (36/1)

turgan çordonunda *bolso* kudu köktögüdöy bolup / cıltıldaşat Anı karap oturup oygo çömüldüm Talaanın (36/2)

bir adamga kılgan cakşılıgıñ *bolçosu* Oşonoña / karabay itten beter eerçip alganıma canım kaşayat (37/17)

ugulbayt / *Boldu* emi cetişet dedi Abakir uykusurap (37/12)

al eköö Bu talaaga emne *bolgon* Eski colubuz / kayda cogolgon Bu cerdi koñtorup taştagan (37/6)

Mezgil ötkön sayın kün katuulap ısıdı Sorokin / da tez tez kele turgan *boldu* Aydoonu şaştırbasa (38/5)

mıyıgınan külümsürögön *boldu* da meni tike karabastan / naarazı *bolgondoy* kayrıp berdi (40/6)

Başka metall bolso aldagaçan çirip kalmak bu taza / altın *bolgondugunan* uşu kezge çeyin saktalıp catıptır (40/13)

kala berse baarıbızdı korkutçu emes bele Biz korktuk / bele surandık bele anı menen işi cok *bolçu* (43/5)

kadamımdı añdıp şıbırtıma kulak töşöp oylogon / oylorumdu bilip catkanday Oylogon oylorum *bolso* (43/1)

ot aldırdım Tatıragan açuu dooşko tün ürküp / oygongondoy *boldu* Kabinaga tüşüp faranı candırdım (45/3)

3. Bir görevde bulunmak.

kızga kol bulgagım kelet birdeme aytıp ün salsam / deym Kargaşaday *bolup* Abakirdin turup alganın karaçı (31/9)

4. Maksada uygun olmak, kafi olmak.

Oşondon baştan akademik ataldım da kaldım / Mına azır da arabanı kubalap kelem aga *bolboy* (11/3)

Abakirge atırılıp koyo berdi Ciberbeymin Balanı / kordogon da *bolobu* (25/12)

bolbogon: Gereksiz, lüzumsuz.

cetişpeybi / Tañkı kıyaldarım emi *bolboğon* keñkelestik bolup (19/6)

bolboso: Yoksa, aksi takdirde.

kalğanıbız *bolboso* ortobuz okçun ele erteñden baştap / künü tünü debey anın kol aldına tüşmöy boldum (23/9)

ele cumuşçuluk *bolboso* diliñde cumuşçuluktun / kenedey niyeti cok Bay bolsoñ caraşmak (27/14)

gezitke keede ırım çıga kalıp cürgönüm *bolboso* menin / akındıgım cok ele Aga bolboy konçuman bloknotumdu (33/17)

bolboy koy-: Bir şeyin olmaması durumu.

korkkonço tirkegiç *bolboykoyğon* cakşı / Taltaya oturğan buttarımın astınan kronşteynge (24/4)

cürgön Men özüm kögörüp *bolboykoybodumbu* cardam / berip turam dep arañ ınandırbadımbı Tezireek (8/15)

bolo başta-: Olmaya başlamak.

Zagondu eki üç iret aylanıp çıktık Cürögüm orduna / kelip kıymılım işenimdüü *bolobaştadı* (31/2)

bolo ber-: Olmak, olmaya başlamak, vuku bulmak.

Mındaylardın kılığı menen *bolobersең* aram / ölösüñ Plandın atkarılğanın senden emes menden surayt (11/14)

boltun: Cıvata.

çıgarıp alıp kayra *boltun* burap kiygizip cogolup / kalbasın dep şapkeme salıp catam Oşentip tünü menen (26/5)

bolup catkanın bilbe-: Ne olup bittiğini bilmemek.

ekenibizdi düynödö can adam bilbes çığar düynödö / emne *bolup catkanın* biz da *bilbeybiz* tek Sorokin (7/3)

bolup çık-: Olmak.

cek körgön adamdın uuçuna özüm barıp tüşkön / *bolupçıktım* Birok men ündöbödüm Ayttım boldu (22/16)

bolup cür-: Görevli olarak çalışmak.

kettim Mektepti bıltır bütürüptür azır buyerde / sakmançı *bolupcürüptür* (17/9)

bolup kal-: Olmak, olarak kalmak.

Suu taşıgıç gana *bolup kalganıma* ökünböym Men / ali maşinelerdi cügöndöp bu keñ talaanın kökürögündö (15/14)

bolup kal-:

1. Olmak.

uşunum ıksız *bolupkaldı*uyalğanıman betim çımırap / ısıp çıktı da bat ele kayra muzdadı (17/15)

Tabılgan çın ele altın bolup kalsa dep negedir / Abakirdin közünçö tapkanın altın *bolupkalışın* (40/10)

Abakir mınday teskeri açuuluu *bolupkaldı* eken / içindegi terlüü denem bir çıyrığıp aldı Emne üçün (12/1)

kıynalıp turat keçki salkınga kiçine basayınçı / cakşı *bolupkalar* (41/14)

Tabılgan çın ele altın bolup kalsa dep negedir / Abakirdin közünçö tapkanın altın *bolupkalışın* (40/10)

2. Bir yerde uzun yıllar kalmak, ikamet etmek.

menen siñip coğolup ketçü eken da köptön kiyin / közgö çaldıksa baarı capayı *bolupkalçu* eken (7/10)

bolup kala ber-: Olarak kalmak.

suu taşığıç *bolupkalaberdim* Iras / azaptozoğum arabadan baştalğan cok (8/17)

bolup ket-: Olmak.

Ançalık emne *bolupketti* Abakir atırılçudan / beter başın cerden culup aldı (12/18)

bolup körün-: Bir şey olarak görünmek.

eñ baktıluu eñ küçtüü kala berse eñ suluu adam *bolup* / *köründüm* Başıña bak bayırlap kün ketpesin (16/8)

boluş: Yardım.

da Çirkegiç *boluşka* çıdamkaylık köktük kerek men / andan korkpoymun Ariyne talaanın oy kırın bilip (23/10)

boo: Halat, ip, sicim, bağ, bağcık.

boosun kantip baylagandı bilbeyt Munun tüyşügün / men tartıp cindi bolupmunbu Okumuştuuluğun (21/12)

boor: Yamaç, dağ yamacı.

cerinen cañı col salıp baskandı cakşı körör elem / Köktömdö too *boorun* kıdırıp ali eç kimdin közü (39/7)

Kıynalıp catasın İçi oorugança üç büktölüp / *boordo* oonalaktap cer süzüp catkanday elestedi (42/10)

boorlo-: Dağ yamacı boyunca yürümek.

Bet aldımı tüz karap baram Al caktagı apay betti / *boorlop* biröö şıpıldap ketip barattı Kaykı belge (42/3)

booru ooru-: Canı acımak.

Biröö esirkegensip *booruoorugan*ı da keede katuu / tiyet emespi Kaliypa arabadan bir tüyünçök tamak bir (26/13)

booruker: Fedakar, cana yakın, sevimli, hoş, nezaketli.

tamaktanuuga cönödüm / Baykuş Aldey apa *booruker* can Alıp koygon (25/8)

boorum ooru-: Canı acımak, merhamet duygusu kabarmak.

açuuga muunup zaarı başına çıkkan uşu nemeni karap / turup birese *boorumoorudu* Şaşpay turup (35/6)

borcukta-: Kabarmak.

betin zamatta *borcuktagan* kölçük bastı da kaldı / Birok Abakir traktordun toktotpodu küçöp aydap artta (32/13)

boroon: Boran, fırtına.

kanday asıl kazınadan ırıs taalayınan ayrılgan / Abakir bilse tüşünsö o anda al kışkı *boroondo* (44/14)

boroz: Sabanın açtığı iz.

Abakir da öçöşköndön öçöşüp traktordu / taştak cerge saldı da soko *borozdon* sekirip çığıp (24/13)

küç barday Mına bu Anarḥayda sokonun tişi tilbegen / dıñdı buzup cañı *boroz* saluu cañı depterdin (39/9)

kayra *boroz* astına cılt kirip ketti Daroo koşton / sekirip tüşüp oşol cerge cettim da kalıñ çımdın (39/14)

çıkkan kara tütün aydoonu kaptap dem kısıp / sokonun astın coylop koñtorulgan *boroz* menen (41/7)

boto: Deve yavrusu.

botonun közündöy eken / Ekööbüz süylöşüp kettik Kız menin cerdeşim bolup (17/6)

küñürt şoolalanıp koymolcup catat Çını menen / *botonun* közündöy Sakmançı kız esime tüştü bayagı (26/1)

börü: Kurt.

aç *börüdöy* ulubas bele / Kaliypa başka eçteme debesten arabasın aydap (44/15)

boşko ketir-: Mahvetmek.

bolup taltañdap on cıl ubaktısın *boşkoketirdi* / Bulardı asırağan da biz Kursağı tok kiyimi bütün (21/10)

boşko kor-: Boşa harcamak, israf etmek.

dep bakırganı bakırgan / ubaktımı *boşkokorotoyun* dep cürgön men cok (5/15)

boşono ele-: Serbest kalmak, olmak, kurtulmak.

Boşonoelek bolsom kerek koşton tigindeyreek bir / döbödö bayırkı Taş Baba turuptur Karoolgo koygonsup (10/2)

boşot-: Boşaltmak.

İş uçurunda al meni kabinaga kirgizçü emes / Otur dep ordun *boşottu* Aydap üyrön (30/8)

bötön: Yabancı.

senden başka da kişi bar / Oşo *bötön* üydö oturğanım bolup atpaydı Öz (13/3)

Oy baratam baratam Caagıñı basçı *Bötön* biröönün / közünçö aykırbasañ kantet dep tiştene kübüröp (18/2)

boy: Beden, vücut.

bürküt cürdü Anı oşonço biyikke kötörgön özü / emes küçtüü kanattarı emes mobu talaanın *boygo* kubat (33/12)

boygo cetip kalgan: Reşit, yetişkin.

Ey akademik ay dep al şıldıñday tukurunup / kızga köz ırgıttı *Boygocetipkalgan* kız eken (30/2)

boylo-: Sarkmak; aşağıya doğru uzamak veya uzanmak.

Men sokonu çirkedim Zagon *boylop* cürüp kettik / Keçeegidey emes bügün sokodo bekem oturdum (26/16)

boyok: Boya.

düynönün düyüm kooz tüs *boyoktorun* boyuna siñirip / kün celesi kıymılsız iyilip turdu Cürögüm öröpküp (33/8)

boyuna bütüp kal-: Hamile/gebe kalmak.

Baarıbızdı cek körüp atügül bir colu muştaş çıgarganıçı / Anın üstünö *boyuna bütüp kalgan* Kaliypadan (43/6)

boz: Boz, beyaz ile siyah karıştırıldığında meydana gelen açık olmayan soluk renk.

belçesinen cerge batıp cansız sokur közdörün / aytalaağa kadap *boz* taştan somdogon molo kılımdar (10/3)

Azırınça işim oydoguday cürüp cattı / Al ortodo *boz* çalgan kök ceektin narı cagınan (15/8)

boz üy: Bozüy, göçebe çadırı.

bergen tamağın eptep içip *boz üygö* süyrölüp kirem da / tars katıp uktaym (7/17)

soğuş basılıp Anarhaydın kök cayığında cumurtkaday / *boz üylör* tigildi Beykutçuluk ornop boz üylördün (9/12)

bölüp ket-: Bölmek, ayırmak, parçalamak.

Makul dedim men Zapas tişterdi sokodon *bölüp ket* / Al unçukpastan aytkanımdı atkardı da koşko (25/3)

bölün-: Bölünmek, dağılmak.

böldündü Abakir ekööbüz murdagıday ele cer / aydoodobuz (29/1)

bugun çıgar-: Tasa dağıtmak.

Oşonu menen al ayak astıbızda tepselgen kiyimin / alıp kagıp silkip bir *bugun çıgarıp* ıraazı bolgondoy (28/9)

bulak: Pınar, kaynak.

Kaynar *bulaktan* çakanın kap ortosunan suu suza bergençe / een talaanı cañırtkan aç aykırık çıktı (5/4)

uşu *bulaktan* kün sayın alıstap baratat uçu kıyırına / turuş mildetim Traktorlor bolso bu aymaktagı calgız (5/10)

inisi Esirkep menin atımı tokup minip çabandarğa / ketken Aldey menen Kaliypa *bulakka* suuğa ketken (12/9)

Emi tamak içip alsam kayra tınbay suu taşıym / kuyup koyoyun dep boçkeni kaldıratıp *bulakka* cönödüm (15/7)

Botogöz *bulak* deybi Kız kökülün serpip taştap / cılmayıp koydu Sonun at eken Muñayım tartıp (17/5)

Bizdin kaşardagı kuduktun suusu tuzduu dedi / kız Uşuyakta *bulak* bar dep uktum ele Özüm da körgüm (17/10)

da calğız *bulaktın* bir atı boluş kerek go Antip / turğanımça suunun ılayı tunup beti möltüröp tübü (17/3)

düynönün tört tarabına col açık *Bulaktın* tuşunan / koştun tuşunan öttüm Taş Baba turğan döbönün tübünön (18/16)

bulakka kayrıldım Kaynar bulaktın çordonu bülküldöp / betime salkını urdu Fonardın carıgına tübü (25/18)

kelatıp *bulaktın* başınan bayagı sakmançı kızdı / körüp kaldım Arabakeç attın başın tarta berdi (29/3)

bulakka cönödüm Bulak başına calgız barıp calgız / oturgum keldi (35/15)

çöyçökkö batıp turgansıyt Cıldızdar *bulak* tübünön / köktögüdön beter suktandırıp cımındaşat suzup alıp (35/18)

Asmanga cıldız baspay kay bir darkan talaanın / çetine agılıp tüşüp cattı Tegerek *bulaktın* közü (35/16)

Koy kozunu *bulaktın* közünö colotpoy agıp çıkkan / cerinen sugarıp turat Bu kız kaydan payda boldu (16/13)

Bulak başında oturup tün camıngan talaa sırına / çömüldüm kulak turup dilimdi açıp koyup memiregen (36/5)

çaçsañ bolguday *Bulaktın* agıp çıgıp catkan oozunda / cıldızdar da koşo agıp ketip catat Beregi tunup (36/1)

Ce bu sezim al kız ekööbüz algaç uşu *bulaktın* başınan / kezdeşip atın Botoköz dep birge koygonubuzdan (36/10)

tuyar beken Cakında koştu bütöbüz oşondo al / kızdı izdep taap uşu *bulaktın* başına apkelip Anarḥay (36/12)

bulañğırlan-: Bulanmak, bulanıklaşmak, rengi dönüşmek.

bulañğırlandı / Botogöz dedim kızğa burulup (17/4)

bulkup al-: Ani hareket yapmak, fırlamak.

Uktuñbu dep başın kötörböy kaarlana / ıyıgın *bulkupaldı* (27/9)

bur-: Dönmek, çevirmek, döndürmek.

Eger razyezd izdeseñ oñgo tarta cür tetigi cılğanı / ördö dep kamçı suna körsötüp atın *burup* cönöp (20/6)

maga başın *burdu* / Dalımı kaşı (27/7)

Anı coktop catkan men cok dep kabinadan / başın culup alıp caş çayıgan cüzün maga *burdu* (44/4)

burap: Vida.

kötörülgönçö kötörüp koyup ot caktım Fonardın / da cardamı cakşı tiydi Gaykalardı *burap* (26/4)

çıgarıp alıp kayra boltun *burap* kiygizip cogolup / kalbasın dep şapkeme salıp catam Oşentip tünü menen (26/5)

sokonun astında soylop cürdüm okşoyt Gaykalardı / kayra *burap* salış baarınan kıyın boldu anın (26/6)

burç: Köşe, köşebaşı.

Üy içi it baylasa turğus Suu bolgon tuurduktan / köktöp oturat Kitebimi okup men bir *burçtamın* (12/12)

burcuk: Mantar türü.

bet şadıluu kol karmasa kapkan tiştegendey / Karıp kalğan ceri cok aşsa otuzdan aşkandır *Burcuk* (12/2)

buş-: Şaşakalmak.

suurup çıgıp entelep kelgen algaçkı saptardı / şaşıp *buşup* cazıp kirdim (33/18)

but:

1. Ayak.

Urba Aba Saadabek aba buğa teñelbeñizçi Eköönün / *buttarının* arasında cürdüm çırıldap (13/15)

bir kolu *butu* cok muncu bekem ce Abakir bilgendi / kezi kelgende ala albas makoo bekem Ce bilimdin (22/3)

2. Bacak.

korkkonço tirkegiç bolboy koyğon cakşı / Taltaya oturğan *buttarımın* astınan kronşteynge (24/4)

burul-: Dönmek, çevrilmek, sapmak.

taştaar elem / Cetişet dep Sorokin dağı *burulup* karabastan (21/17)

sıyaktanıp kaldım / Zagondun ayagınan ayaptoor *buruldum* Iras tirkegiçim (30/17)

Kayra *buruluştu* da sooruları ay şoolasına küñürt / muñayım cıltıldap şıbırtsız basıp kete berişti (37/8)

bulañğırlandı / Botogöz dedim kızğa *burulup* (17/4)

burula ber-: Viraj almak, dönmek.

coktugunan *burulabergen* cerde ala kalıp kaldı / Oşo da söz beken Anarḥayda cer cetpeybi (30/18)

burkurap ıylap ciber-: Acı acı hıçkırarak ağlamak.

Burkurap ıylapciberdi / Şaştım ketti emne dep cubatarımdı bilbedim (44/2)

butakta-: Dallanmak, budaklanmak, yayılmak, genişlemek.

kümüştönüp ceyrender kulak sereyte elendegen / kalıbında köpkö turuştu Kuranı *butaktagan* kiçine (37/3)

buudan: Yürük atı.

Buudan cetpey arıgan / Kuş kanatı talıgan (5/1)

Buudandar cer tepkilep azınayt Oşol kızıl / Kırğın kara sürgündün içinde men da cüröm Anan (9/11)

buuday: Buğday.

kandırar Anarḥaydın keñ kökürögün düpüygön / caşıl bak ıñkıgan egin basar Altın danduu ak *buuday* (16/1)

buulan-: Buharlaşmak.

Cer cıluu *buulanıp* kurgap barattı Töbödö kögültür / tunuk abada karcarday kanattarın kakpay kaalgıp (33/11)

buulanğan: Buğulu, buharlı.

bekitilgen tişter carkıldayt Katarınan kıyğaçtap / tizilip dıñdın *buulanğan* çım kırtışın tilip (24/5)

buuluu: Buğulu, buharlı.

kööp erigen kardın zagi urat Aga aralaş *buuluu* abadan / bıltırkı kuurağan şıbaktın tübünön kıltıyıp (9/3)

buurusun: Saban, sabanın sapı.

kılımdar boyu *buurusun* çiybegen ketmen tiybegen / kamıştuu ceegine çeyin cayılıp catkan neçen (7/8)

buydal-: Duraklamak, duraksamak, tereddüt etmek, oyalanmak.

azır / Sokogo cetip *buydalbastan* işke kiriştim Sokolordu (26/3)

buyruk: Emir, buyruk.

ketkideymin Birok orduman tap cılbastan / Abakirdin *buyruğun* küttüm (24/17)

buyrugum eki bolbo-: Bir dediği iki olmamak.

Buyrugumekibolboyt degen kıyazda zildey başın / eki koluna cazdap catıp kaldı Men kozgolbodum (27/8)

buyur-: Buyurmak, emretmek, ısmarlamak.

zıyanın tartıp cürüpmünbü Tüşünsöm *buyurbasın* Birok / Sorokinge toktoo coop berüügö tırıştım (22/4)

buz-: Bozmak, tahrip etmek, dağıtmak.

tumandanıp caanğa ezilip çarçağanday dımıp catat / Anın atam zamandan berki kozğolbos tınçtığın *buzğan* (14/15)

küç barday Mına bu Anarḥayda sokonun tişi tilbegen / dıñdı *buzup* cañı boroz saluu cañı depterdin (39/9)

darkan talaasının kelecegi tuurasındagı işenimdüü / elesterimdi eç kim *buza* almak emes Mektepte dubal (33/16)

buza tur-: İhlal etmek.

keldim Bizdin bıyakka cönötör aldındağı cınalışta / içinde men barmın bizdi dıñ *buzaturğan* er azamattar (6/2)

bürküt: Kartal.

bürküt cürdü Anı oşonço biyikke kötörgön özü / emes küçtüü kanattarı emes mobu talaanın boygo kubat (33/12)

bürüşö tüş-: Büzülmek, kıvranmak.

Çını menen katuu oorup kalgan go İçi oorup atsa / kerek *bürüşötüşüptür* dep oylodum da traktordu (41/17)

büt: Bütün, tamamen, tam olarak.

cürüp barat *Büt* köñülüm aldımdagı tetikterge baylanıp / özüm da çırmalışkan uşul köp tetikterdin biri (36/16)

ölkösü tuurasındagı kıyaldanganımı *büt* aytıp berbesem / Cazgan ırımı okup bergenim bolbos kız külsö (36/13)

Cazdıktı *büt* suu kılıp / Men çümkönüp aldım Carkın köñülümdü kapalantkan (38/3)

büt-: Bitmek, sona ermek,tamamlanmak.

özüm menen koş *bütüp* tigi kırdın narı cagındagı / çabandardın koşuna barar künümdü ayerden beş (39/3)

üyüp koydum Tün içinde ottun carıgında tişteri / almaştırbasam bolboyt da Otun cıynap *bütkön* (25/7)

tuyar beken Cakında koştu *bütöbüz* oşondo al / kızdı izdep taap uşu bulaktın başına apkelip Anarḥay (36/12)

Kiyin ökünböysüñ Cumuştu *bütölü* anan / özüm alıp ketem seni (37/18)

bügün: Bugün, içinde bulunulan zaman.

Cağınayın degen men cok Cegiç bolso cep / körsün *bügün* körüp catıpmınbı (23/17)

Men sokonu çirkedim Zagon boylop cürüp kettik / Keçeegidey emes *bügün* sokodo bekem oturdum (26/16)

Keçeegi kız *bügün* dagı keldi Abakir meni dagı / kabinaga oturguzup özü kızga ketti Sakmançı kız (31/15)

kutulgusu keldi da Aylık akçasın aların aldı / Akırı citip cogolmok tura *Bügün* gana bir kün beker (43/7)

bük tüş-: Kavga anında yere yapışmak.

dep kök celkeme koyup kaldı Men etbetimen *büktüştüm* / Kasapçı balta çapkandan beter kerile kalıp Uh (28/5)

büktöl-: Kıvranmak, bükülmek.

Kıynalıp catasın İçi oorugança üç *büktölüp* / boordo oonalaktap cer süzüp catkanday elestedi (42/10)

büktöp al-: Büzmek, katlamak, sarıp bağlamak.

açkıçtı koş koldop tuurasınan karmadı Degen menen / Abakir küçtüü ele Saadabekti *büktöpaldı* (13/18)

bülküldö-: Ürpermek, hareketsiz kalmak.

bulakka kayrıldım Kaynar bulaktın çordonu *bülküldöp* / betime salkını urdu Fonardın carıgına tübü (25/18)

bürköö: Kapalı.

öçüp barattı Oy menen kırdı *bürköö* kabak / ireşire bastı (42/16)

bütün: Tam.

bolup taltañdap on cıl ubaktısın boşko ketirdi / Bulardı asırağan da biz Kursağı tok kiyimi *bütün* (21/10)

cıltır tunuk tüpsüz tereñ körünöt Asmandagı / cıldızdar atügül *bütündöy* asman uşul kiçinekey (35/17)

turgan çakta kıyalıñ alıp uçup turgan çakta / candüynöñö *bütündöy* aalam batıp turabı deym (36/4)

bütür-: Bitirmek, tamamlamak.

kettim Mektepti bıltır *bütürüptür* azır buyerde / sakmançı bolup cürüptür (17/9)

Keregi cok dedim men Cön kalgıla Özüm / ele *bütüröm* (25/16)

C

caa-: Yağmak.

Keñ talaanı alay dülöy tüşürgön möndür aralaş *caagan* / ötkün ele Asman güüldöp çañdap catkan cerdin (32/12)

Abakirden cakşılık kütpö / Cakında bir okuya boldu İñirde *caağan* camğır (12/4)

caagı bas-: Çenesini kapatmak.

Abakirdin *caağıbasılar* emes Aydoo cerdi maltap / sögünüp karşı kelatat (11/4)

Oy baratam baratam *Caagıñıbasçı* Bötön biröönün / közünçö aykırbasañ kantet dep tiştene kübüröp (18/2)

caaktaş-: Ağız kavgası yapmak, atışmak, tartışmak.

menen *caaktaşat* iştin cürüşün kabarlayt / E e e dıñ degeniñ dıñ koñtorot degeniñ kazğanaktağan (7/5)

caaktaşıp cat-: Ağız kavgası yapmak.

dep Kaliypa cemelep kaldı / Eköö *caaktaşıpcatkanın* köpkö uğup bardım (18/14)

caaldan-: Öfkelenmek.

sen ali Abakirdin kim ekenin bile elek ekensiñ / dep *caaldandı* (14/7)

caan:

1. Yağmur.

kıymılsız uşul ordunda turğandır *Caan* menen cel / cegen oñ közü ağıp kalğanday kıyğaç kabağı cabıluu (10/4)

kaçan körsöñ at üstündö / *Caan* kiçine basandağanda Saadabektin çirkegiç (12/8)

Oşol kündördün birinde katuu *caanda* kaldık Kaydan / caydan çapkındap bolup keldi da tögüp kirdi (32/11)

2. Cihan, alem, evren.

tumandanıp *caanğa* ezilip çarçağanday dımıp catat / Anın atam zamandan berki kozğolbos tınçtığın buzğan (14/15)

caan-çaçın: Yağış, yağmur, rahmet.

Anın işi *caançaçında* da toktoboyt Mal çarbasına da / coop beret Oşol üçün tınım tınçı cok (12/7)

cabalakta-: Bir işi topluca işlemek, topluca saldırmak.

Ketüügö turup atıp cıldız *cabalaktap* caynagan / asmandı dagı bir colu çalkalay karadım Közüm (36/15)

cabıl-: Toptan, kütle halinde atılmak.

kalıñ el *cabıla* iştegen uluu cürüş dep / cürbödüm bele Uşunun baarın kılğan tarıh muğalimibiz (7/6)

cabıluu: Kapaklı, örtük, örtülü.

kıymılsız uşul ordunda turğandır Caan menen cel / cegen oñ közü ağıp kalğanday kıyğaç kabağı *cabıluu* (10/4)

cabış-: Yapışmak, tutmak, kapmak.

Eköö küröşüp sögünüp üy içinde oonap baratışat Men / ırğıp cetip açkıçka *cabıştım* Arañ culup alıp (14/1)

Aldagaydan zıñıldap şıbak başın ürkütkön parovoz / ünü uguldu Balkim uşu poyezdge *cabışıp* Abakir (44/17)

cadat-: Canını sıkmak, rahatsız etmek.

tünü menen sebelep toktobodu *cadattı* üzük tuurduktan / sarığıp aktı Ertesi da basılbay birotolo ak caan (12/5)

cak:

1. Taraf, yön, yan.

Kıyazı tigi koş döbönün narı *cagındagı* konuştan / kelgen okşoyt Ayerde çabandar köp Kızdın cüzü (16/14)

özüm menen koş bütüp tigi kırdın narı *cagındagı* / çabandardın koşuna barar künümdü ayerden beş (39/3)

Sorokin bir *cakka* attanıp catıptır / Kalmaktar koyğon çığar dep koyup cönöp ketti (10/7)

Meḥanizatsya *cağına* Meni buyakka traktorçulukka / ciberişken azır ançeyin ubaktıluu dep boçkeni körsöttüm (17/13)

Men arabadan ırğıp tüştüm kamçını traktordon / aşıra ırğıtıp iyip baş ooğon *cakka* basıp kettim (18/10)

elcurtka elge ketem / Art *cagıman* at dübürtü bışkırganı uğulğanda da (19/14)

cağıma karabay tırışkandan tırışıp oturam Kança / ubakıt ötsö da lam dep ooz açpadım kıñkıs ün çığarbadım (24/12)

alar *caktı* calt calt karaym Abakirge kezdeşe / bergeni cakşı emes Birok eki kişini süylöştürböy (31/18)

Korkoydun narı *cagında* / Aydıñ talaa Anarḥay (34/1)

kökül kızdı taap alar kündü kıyaldanam / Oşol kündörü biz cañı zagongo tüştük Özüñö *caktan* (39/4)

Bet aldımı tüz karap baram Al *caktagı* apay betti / boorlop biröö şıpıldap ketip barattı Kaykı belge (42/3)

caman söz menen kordogon okşoyt dep caman köz suuk / sözdön *cakınımı* korgop kala albaganıma canım (32/8)

2. Zaman, çağ.

turgan *çakta* kıyalıñ alıp uçup turgan çakta / candüynöñö bütündöy aalam batıp turabı deym (36/4)

cağın-: Pohpohlamak, koltuklamak, yaranmak.

Cağınayın degen men cok Cegiç bolso cep / körsün bügün körüp catıpmınbı (23/17)

cak-:

1. Yırtmak, parçalanmak.

Koy oozunan çöp albağan momun balasıñ Cep koyot / bu seni Tük da *cakpaysıñ* (23/16)

2. Yakmak.

kötörülgönçö kötörüp koyup ot *caktım* Fonardın / da cardamı cakşı tiydi Gaykalardı burap (26/4)

tişteri taşka şakıldap tiygende cark curk etip ot / *çagılat* selkildegen orduman men uçup tüşö cazdaym (24/14)

Fonardı *cagıp* üydön çıktım / Tün koyunu közgö saysa körüngüs Suu içip alışka (25/17)

3. Beğenilmek, hoşa gitmek.

Bu corugu maga *cakpadı* Birok oşondo da traktor / aydap cürgönümö korstonmun Kabinadan baş çıgarıp (31/8)

cakala-: Kenarından geçmek, ilerlemek.

Tolukşup ay çıktı Oşondo men aydoonun narkı / ceegin *cakalay* cılcıp kelatkan ürkünçök eki karaandı (36/18)

cakın: Yakın, uzak olmayan yer.

gana okto tekte bir cañılık aytıp kelet Al atçan / *cakın* curttağı çabandarğa barıp ratsiya arkıluu çoñdor (7/4)

çıgıp alıp koy kozusuna köz salıp turdu Bir münötkö / bolso da canına *cakın* bargım keldi birok kaydan (29/15)

şaşmak İşi bolso cürüp atat Traktoru *cakın* / birdeme bolso cügürüp kelet (31/7)

cakındat-: Yakınlaştırmak.

cakındatıp koymok elek kaydan al da calgız başatka / baylanuu Tigi Abakir degen neme anı tüşüngüsü cok (5/13)

cakınıraak: Oldukça yakın mesafe.

Ertesi sakmançı kız koyun cayıp bizdin zagondun / canınan köründü *Cakınıraaktagı* bir döbögö (29/14)

cakpay kal-: Hoşlanmamak, hoşuna gitmemek.

Dep suktanasıñ birok ubakıt cok Başkası eçteme / emes ele Abakirge kayerimen *cakpaykaldım* al emne (8/1)

cakşı: İyi, güzel.

açpağanda kantmek / Al kezde *cakşı* eken Anarhaydı kartadan karasak (7/14)

carkıratıp kün çıktı / Bu künüm *cakşı* baştaldı Motorlordun ünü öçpödü (16/10)

Meni cañılış aytıp aldı azır ele sözünön / kaytat dep oturuştu okşoyt Maga *cakşılık* kaalabağan (22/15)

korkkonço tirkegiç bolboy koyğon *cakşı* / Taltaya oturğan buttarımın astınan kronşteynge (24/4)

başkalar bilbese da Abakir *cakşı* bilet Meyli men / da kaytpaymın Sokonun rulun karıma uuçtap can (24/11)

Uşundan arttırganım traktor aydagandı üyrönüp alsam / *cakşı* da (31/1)

alar caktı calt calt karaym Abakirge kezdeşe / bergeni *cakşı* emes Birok eki kişini süylöştürböy (31/18)

koyup cügürö basıp baratat Keçir meni carkınım dedim / men içimen Tez ketip kalganıñ *cakşı* boldu (32/3)

Bergin dep cindene atırılıp cetip bardım / Biröönün cazganın okugan *cakşı* emes (34/10)

Cakşıbıcakşı emespi anı maga üyrötpö / Emne cakşı ekenin men özüm bilem Bar arı (34/11)

kıynalıp turat keçki salkınga kiçine basayınçı / *cakşı* bolup kalar (41/14)

cakşı kör-: Sevmek.

cañı colunan baştap cazgandı *cakşı* körör / elem Tañ erte tura kalıp cañı kardın iz tüşpögön (39/6)

cerinen cañı col salıp baskandı *cakşı* körör elem / Köktömdö too boorun kıdırıp ali eç kimdin közü (39/7)

çalbagan cañı kızgaldaktardı tergendi *cakşı* körör / elem Uşunun baarında cañıga umtultkan azgırgan (39/8)

cakşı tiy-: Faydası/yararı dokunmak.

kötörülgönçö kötörüp koyup ot caktım Fonardın / da cardamı *cakşı* tiydi Gaykalardı burap (26/4)

cakşılap: Güzelce, iyice.

cakşılap aydoogo tırışıp adatımça tolkundan aldım / Zagondun etegine cetip kayra kayrıldım İñir (42/1)

cakşılık: İyilik, yardım.

Abakirden *cakşılık* kütpö / Cakında bir okuya boldu İñirde caağan camğır (12/4)

Abakir anday *cakşılıkka* caralıppı Men da suranbay / koydum Kızga kiyinki colukkanda Abakir ekööbüz (29/16)

bir adamga kılgan *cakşılıgıñ* bolçosu Oşonoña / karabay itten beter eerçip alganıma canım kaşayat (37/17)

cakta-: Savunmak, korumak.

A eger altın bolsoçu dep men tabılgamı *caktadım* / Karaçı salmagın segiz cüz grammday bar (40/7)

caktır-: Beğenmek, hoşlanmak.

Toktot dep Sorokin *caktırbay* Abakirdi dağı / kaktı anan mağa ayttı Tañ erteden baştap işke (23/6)

ele Abakir *caktırbay* şaştırdı / Ayda toktobo (29/4)

nege süyüp kaldım dep oşogo özümü özüm cektep / catam Degi seniñ emneñi *caktırıp* kaldım eken Ce (37/16)

cal: Yele.

kıyalımdan oyğotup ciberdi *Cal* kuyruğu celge sapırılğan / tulparday tütünü vağondordun üstünön tolkuy uçup (9/16)

calına cel erkelep oynoor kün kelerine işenem / Arıktarınan şıldırap möltür suu agar Bul cerge (16/2)

caldan-: Çarter, kiralama.

Tamılcıgan çoñ deñiz cayılıp ketip oşo kögültür / tolkundarı *caldangan* boydon kee ceri caşıldanıp (15/11)

calınıp koy-: Dilemek, yalvarmak, yakarmak.

Abakir anı menen da ırıldaşıp algan / Men *calınıpkoyboğon* soñ bir künü Esirkep ekööbüz orun (20/19)

calınt-: Yalvartmak, dilendirmek.

kuçağınan culkunup çığıp / Şaşpa iyri takım it Seni *calıntpasam* elebi (14/6)

calpak: Yassı.

koñtorup taştap barat Traktor ıçkına kürüldöp kırduu / *calpak* tamanı şakıldap şıbaktı capşıra tepsep (24/6)

calt: Çabuk,ani.

calt karadım Kız da menin soñuman karap canagı / ordunda turgan eken Araba toktopodu Birok aga kapa (29/11)

alar caktı *calt* calt karaym Abakirge kezdeşe / bergeni cakşı emes Birok eki kişini süylöştürböy (31/18)

calt ber-: Bir yana atılmak, sapmak.

Abakir *caltberip* tiginde catkan tokmoktoy açkıçtı / ala koydu da uruuğa kamdanıp başın eki (13/12)

calt cult et-: Işıl ışıl parlamak.

müyüzü bar telkisi capısıraak ekөönün teñ alakanday / közdörü ay nuruna çagılısıp *caltcultetet* (37/4)

caman: Kötü, berbat, fena.

caman söz menen kordogon okşoyt dep *caman* köz suuk / sözdön cakınımı korgop kala albaganıma canım (32/8)

camankör-: Hoşlanmamak, nefret etmek.

sunup / Köz karaşınan ce *camankörgönün* ce cemelep turganın (20/2)

cambaş: Kalça, but.

Canım cer tartat *cambaşım* tiyse ele uykuğa / Oozu murdum köz kulağım çañ menen kumğa toluptur (24/16)

camgır: Yağmur.

Abakirden cakşılık kütpö / Cakında bir okuya boldu İñirde caağan *camğır* (12/4)

baanek surap cügürüp kelet dep oylodu okşoyt meni / Maga bolso emi baarı bir bolup kalgan *Camgır* ötmö (32/18)

Cazdın coomart *camgırı* cuup ötkön darkan talaa / suluulanıp carkın sala berdi Cerdin bu körkünön (33/5)

camın-: Örtülmek, örtünmek.

Bayırkı Anarhay Caşıl ırañ *camınğan* talaada cülgösü / arañ bilingen kara col menen maşine zımırap (9/1)

Bulak başında oturup tün *camıngan* talaa sırına / çömüldüm kulak turup dilimdi açıp koyup memiregen (36/5)

can:

1. Can, insanın kendi varlığı.

Kıykıra berip çarçadım barıp rıçagıñdı bekemde / da kayra kelip sen aydaçı Negedir *canım* (41/13)

küygön kubakay kaşının astındağı tuzday kök / közdörün kadap karap turdu da *can* cumkasınan kıpkızıl (19/17)

Körkömü köktü suktantkan şıbaktuu talaada men / uşundayça kün körüp cüröm *Can* ayabay arekettensem (14/17)

2. Arkadaş, yoldaş, dost.

soñ tamaktanuuga cönödüm / Baykuş Aldey apa booruker *can* Alıp koygon (15/13)

3. Can, birey, kişi.

adaşıp tuş bolğonum belgisiz capaday calğız nokottoy / kiçinekey bir *can* baratam (19/11)

maga Traktordon sekirip tüşüp oşo tarapka çurkadım / Kırdı aşıp narı karadım beri karadım *can* (42/11)

başkalar bilbese da Abakir cakşı bilet Meyli men / da kaytpaymın Sokonun rulun karıma uuçtap *can* (24/11)

4. Yan, yan taraf.

traktordun *canında* turğan kombinezonçon kişi / sözümdü bölüp ciberdi (10/14)

kelip *canıma* oturdu da başıman sıladı / Oylonup körsöñçü Kemel Senin teñiñ emes bul (23/15)

ayban / Kürsünüp aldım da kuuray çogulttum Sokonuñ *canına* (25/6)

çıgıp alıp koy kozusuna köz salıp turdu Bir münötkö / bolso da *canına* cakın bargım keldi birok kaydan (29/15)

Ertesi sakmançı kız koyun cayıp bizdin zagondun / *canınan* köründü Cakınıraaktagı bir döbögö (29/14)

traktordun *canında* turganbız Abakir / motordun birdemesin karap catkan (29/17)

Biz cürüp kettik / Al ortodo kız koyun kırdan beri cayıp tüştü *Canına* (30/4)

aruu carkınım azır *canımda* bolso kana Bu capayı / Anarḥayga erteñ gül caynap ırıska şerik el konorun (45/5)

çan: toz.

toktotposton cürdü okşoyt *Çañ* menen açuu / tütüngö tumçuğup katuu temirge oturuu emne ekenin (24/10)

Canım cer tartat cambaşım tiyse ele uykuğa / Oozu murdum köz kulağım *çañ* menen kumğa toluptur (24/16)

can adam: Tek bir kişi, birey.

ekenibizdi düynödö *canadam* bilbes çığar düynödö / emne bolup catkanın biz da bilbeybiz tek Sorokin (7/3)

can bas-: Ayak basmak.

cañı colunday *canbaspagan* cañı kardagı cañı izdey / can körbögön cañı kızgaldaktay köñül tolkuttu (39/10)

canı çık-: Canı çıkmak.

İşembilikte ğana kant zavoduna barıp apama / moyunçak menen *cancığaç* karmap körgön emesmin (8/11)

can dili: Can lisanı, gönül lisanı.

cürböybü Aybandan adamdın / ayırması can dili bar emespi *Candili* bolso (44/9)

can düynösü: İç dünyası, ruh alemi.

tünkü talaanın tabiyatın *candüynömö* siñirip / oturdum kıyalım koşulup köz aldıma ne bir acayıp (36/6)

kaynar bulagı adamdın *candüynösünö* okşoş belem / keede adamdın da dili tazalanıp köñülü kötörülüp (36/3)

turgan çakta kıyalıñ alıp uçup turgan çakta / *candüynöñö* bütündöy aalam batıp turabı deym (36/4)

can körbö-: Hiç kimseyi görmemek.

cañı colunday can baspagan cañı kardagı cañı izdey / *cankörbögön* cañı kızgaldaktay köñül tolkuttu (39/10)

canar may: Yakıt, benzin, motor yağı.

koştogu *canarmay* kuygan tsisternadan da akırındap / alıstap barat Tsisternanı süyrötüp traktorlorgo (5/12)

Eñ obolu *canarmay* taşıp traktorlordun baktarın / özüm tolturup koydum Anan radiatorloruna suu (15/16)

canaşa: Beraber, birlikte, yan yana.

cetip barıp *canaşa* oturup süylöşsöm cadegende / celpildegen kökül çaçın ele karap kelsem degende eki közüm tört (30/5)

canday cürüp üyrönüp al-: Yanında yürümek, aynı hizada yürümek.

traktordu *canday cürüp üyrönüp alarmın* anan özüm / traktor aydaarmın dep oylop kelbedim bele Rayondo (8/8)

candır-: Yakmak.

ot aldırdım Tatıragan açuu dooşko tün ürküp / oygongondoy boldu Kabinaga tüşüp faranı *candırdım* (45/3)

canı açı-: Acımak.

canımaçıdı Abakirdey nemeni kandayça / süygönün gana tüşünböym Attiñ Kaliypanı taştap ketip (44/13)

canı kaşay-: Canına yetmek.

Canı kaşaya çırıldaganda tınıp catkan talaa tınçtıgı kamçı / tiygendey silkinip ciberdi İşterman cigit dep (44/6)

bir adamga kılgan cakşılıgıñ bolçosu Oşonoña / karabay itten beter eerçip alganıma *canımkaşayat* (37/17)

canıbar: Hayvan.

kerek / Çü *cañıbar* Ekööbüz muñayışka ubakıt cok (15/2)

canım cer tart-: Canı yatacak yer çekmek, uyumak istemek.

Canım cer tartat cambaşım tiyse ele uykuğa / Oozu murdum köz kulağım çañ menen kumğa toluptur (24/16)

canı keyi-: Canı acımak, canı yanmak.

Canı keyidi Kolum boşoy kalsa kızdı izdep taap alıp / tartınbastan ezilişe sırdaşuuga söz berdim özümö (32/9)

canı tınç-: İçi rahatlamak, sakinleşmek, sükun bulmak.

kete berüügö *canım tınçıbayt* / Kantip bir belgi berem kızga dep kabinada (31/17)

canıma kanat büt-: Kanatlanıp uçar gibi, kuş misali.

bolbodum *Canıma kanat bütköndöy* Kız maga kol / bulgaganına cazdın darkan talaasında cügürüp (29/12)

canıman ötüp bar-: Yanından geçmek.

Suuğa kanğan koydu kız narı türtüp çığa berdi / *Canıman ötüp baratıp* (17/1)

canınan tezireek: Bir an önce.

tuş bolğonun karasañ / Abakirdin *canınan tezireek* coğolğuça şaşam (11/19)

cansız: Cansız, hissiz, ölü.

belçesinen cerge batıp *cansız* sokur közdörün / aytalaağa kadap boz taştan somdogon molo kılımdar (10/13)

cañı:

1. Yeni, henüz.

kelet Köz uçunda kögültür zakım oynoyt Cer *cañı* (9/2)

kökül kızdı taap alar kündü kıyaldanam / Oşol kündörü biz *cañı* zagongo tüştük Özüñö caktan (39/4)

2. Yeni, taze, körpe.

adırların açıp alıstağandan alıstap cetkizbey / ceekti kubalap kelebiz al ansayın kök ceek *cañı* (9/6)

iş bolso ar kaçan cañısınan baştap turgan ıraḥat / Mektepte okup cürgöndö da ar kaçan *cañı* depterdin (39/5)

cañı colunan baştap cazgandı cakşı körör / elem Tañ erte tura kalıp cañı kardın iz tüşpögön (39/6)

cerinen *cañı* col salıp baskandı cakşı körör elem / Köktömdö too boorun kıdırıp ali eç kimdin közü (39/7)

çalbagan *cañı* kızgaldaktardı tergendi cakşı körör / elem Uşunun baarında cañıga umtultkan azgırgan (39/8)

küç barday Mına bu Anarḥayda sokonun tişi tilbegen / dıñdı buzup *cañı* boroz saluu cañı depterdin (39/9)

cañı colunday can baspagan cañı kardagı cañı izdey / can körbögön *cañı* kızgaldaktay köñül tolkuttu (39/10)

çalbagan *cañı* kızgaldaktardı tergendi cakşı körör / elem Uşunun baarında cañıga umtultkan azgırgan (39/8)

iş bolso ar kaçan cañısınan baştap turgan ıraḥat / Mektepte okup cürgöndö da ar kaçan *cañı* depterdin (39/5)

cañı kelgen: Yeni moda.

kılıp menin putyuvkamdı alıp çıktı Anı men / *cañıkelgen* künü zor sıymık menen özünö tapşırğam (19/18)

cañılık: Yenilik, farklılık, yeni haber.

gana okto tekte bir *cañılık* aytıp kelet Al atçan / cakın curttağı çabandarğa barıp ratsiya arkıluu çoñdor (7/4)

Dagı bir *cañılık* bar / Eki üç kün murun arabaga tüşüp tüşkü tamaktan kaytıp (29/2)

cañılış: Yanlış, hata, yanlışlık.

Meni *cañılış* aytıp aldı azır ele sözünön / kaytat dep oturuştu okşoyt Maga cakşılık kaalabağan (22/15)

cañır-: Yankılanmak, çınlamak.

cañırğan çölkömdün taymanbas baştooçuları / dep atağan Emiçi Akademik atka kondum Uyat Anı (6/3)

cañırıktuu: Çınlama, ses, yankı.

kayda baratkanın bilip bolboyt / Parovozdun sozuluñku *cañırıktuu* dooşu meni (9/15)

cañırt-: Yankılandırmak, gürletmek.

Kaynar bulaktan çakanın kap ortosunan suu suza bergençe / een talaanı *cañırtkan* aç aykırık çıktı (5/4)

sundu da azdan soñ talaa *cañırta* katkıra küldü / Aydıñ talaa Anarḥay Keñ ölkösü deyt (34/14)

Alıs ketip kalıptır / Abakir Kayda barasıñ dep ay talaanı *cañırttım* (42/13)

cañsa-: El kol hareketi yapmak.

turat Kabinasının üstünö çığıp alıp Abakir dale / muştumun abağa *cañsap* meni aşata sögüp kıykırıp (6/10)

capa: Azap, baskı, ızdırap.

tuş bolğonum belgisiz *capaday* calğız nokottoy / kiçinekey bir can baratam (19/11)

capa çek-: Cefa çekmek, zulüm görmek.

eken Korduk körüp *capaçekken* başım bu kermek / cıtı cürök aylantkan şıbaktuu sur talaanı sendele (19/4)

capayı: Vahşi, yabani, saf.

menen siñip coğolup ketçü eken da köptön kiyin / közgö çaldıksa baarı *capayı* bolup kalçu eken (7/10)

aruu carkınım azır canımda bolso kana Bu *capayı* / Anarḥayga erteñ gül caynap ırıska şerik el konorun (45/5)

capısıraak: Alçak, kısa.

müyüzü bar telkisi *capısıraak* eköönün teñ alakanday / közdörü ay nuruna çagılısıp calt cult etet (37/4)

capşır-: Sertçe yapıştırmak, çarpmak.

koñtorup taştap barat Traktor ıçkına kürüldöp kırduu / calpak tamanı şakıldap şıbaktı *capşıra* tepsep (24/6)

bele Mına emi küçtüü traktor menin kol kıymılıma / baş iyip kaz tamanı menen cerdi *capşırta* tepsep (30/15)

cara-: Uygun, makbul, münasip olmak, yaramak.

Me munu taştap ketip *carabayt* dedi maga (20/1)

ce *carabayt* ekem dep ketip kalar beken degendey / Oşol üçün meni arğasız ketiriş üçün uşintip traktorun (24/9)

caral-: Yaratılmak.

Abakir anday cakşılıkka *caralıppı* Men da suranbay / koydum Kızga kiyinki colukkanda Abakir ekööbüz (29/16)

caraş-: Uygun, münasip, yerinde olmak, yaraşmak.

ele cumuşçuluk bolboso diliñde cumuşçuluktun / kenedey niyeti cok Bay bolsoñ *caraşmak* (27/14)

carat-: Yaratmak.

cılgaları baarı biri birine okşoş içiñ bışıp / ketkidey Bul kunarsız ölüü talaanı kim *carattı* (19/3)

cardam: Yardım.

kötörülgönçö kötörüp koyup ot caktım Fonardın / da *cardamı* cakşı tiydi Gaykalardı burap (26/4)

cardam ber-: Yardım etmek.

başka da traktordu ondooğo ce traktoristtin başka / cumuşuna işi kılıp baarına *cardamberişim* (23/12)

cürgön Men özüm kögörüp bolboy koybodumbu *cardam* / *berip* turam dep arañ ınandırbadımbı Tezireek (8/15)

cardamdaş-: Yardımlaşmak.

emes Kemel biz *cardamdaşabız* Cür / Esirkep dep Kaliypa ordunan turdu (25/15)

körüpmünbü Atam soğuşta ölgön Atamı bilbey kaldım / *cardamdaşpasam* ömürümdö kara cumuş iştep (8/12)

cardamı tiy-: Yardımı dokunmak.

tükürüp Bu saga Taş Baba tuuraluu lektsiya okuu emes / Mındayda tarıḥtın *cardamıtiybeyt* (28/8)

cargak şım: Deri şalvar.

Tüşündüñbü *carğakşımduu* şorduum Karğış tiygen / üyümdö bolsom sendey neme menen süylöşüp koybos elem (13/4)

carık: Aydınlık, ışık.

bulakka kayrıldım Kaynar bulaktın çordonu bülküldöp / betime salkını urdu Fonardın *carıgına* tübü (25/18)

üyüp koydum Tün içinde ottun *carıgında* tişteri / almaştırbasam bolboyt da Otun cıynap bütkön (25/7)

carıl-: Kırılmak, yarılmak, parçalanmak.

İ cattıñbı akademik Oşentip cerdin cıtın / bil dedi etinge dem alıp *carılgan* erdinin kanın (28/7)

Cark çağıl-: Birden bire parlama.

cılt körünüp kayra cılt cogolgon balık sımal / birdeme küzgüdöy tişke ottoy *carkçagılışıp* (39/13)

cark curk et-: Hop hop etmek.

tişteri taşka şakıldap tiygende *carkcurketip* ot / çagılat selkildegen orduman men uçup tüşö cazdaym (24/14)

carkılda-: Parıldamak, ışıldamak, ışık saçmak.

bekitilgen tişter *carkıldayt* Katarınan kıyğaçtap / tizilip dıñdın buulanğan çım kırtışın tilip (24/5)

menen cer birikken kanduu soğuş cürüp cattı / Kılıçtar *carkıldap* cookerler uraan taştap kıykırıp (9/10)

Abakir meni közdöy obolu şaşpay bastı da anan / aptıgıp cetip keldi Kolumdagı *carkıldagan* nerseni (40/1)

carkın: Aydınlık, parlaklık, göz alıcılık.

koyup cügürö basıp baratat Keçir meni *carkınım* dedim / men içimen Tez ketip kalganıñ cakşı boldu (32/3)

Cazdın coomart camgırı cuup ötkön darkan talaa / suluulanıp *carkın* sala berdi Cerdin bu körkünön (33/5)

cerden kubat alganday bekem elem *carkın* kıyalıma / azır eçkim kölökö tüşürö almak emes Anarhaydın (33/15)

Cazdıktı büt suu kılıp / Men çümkönüp aldım *Carkın* köñülümdü kapalantkan (38/3)

aruu *carkınım* azır canımda bolso kana Bu capayı / Anarḥayga erteñ gül caynap ırıska şerik el konorun (45/5)

comoktop aytıp berer elem *Carkınım* Anarḥay / ölkösünün keleçegine menin comoguma işenmek (45/6)

carkır-: Parıldamak, ışıldamak, ışık saçmak.

carkıratıp kün çıktı / Bu künüm cakşı baştaldı Motorlordun ünü öçpödü (16/10)

carma: Kavrulmuş buğdayla yapılan ekşi bir içecek.

şişe carma berdi *Carmanı* kere cutkanda çeçekeyim / açıldı Bu da bolso Aldeydin berip cibergeni go (26/14)

carmaş-: Tutmak, yapışmak, asılmak.

dep oyloym Anan şpal sanap kete bersem dagı / bir razyezdden poyezdge *carmaşarmın* Oşentem (19/13)

koygon sayın kayra ırgıp turup *carmaşa* berdim / Kolum cetse men anı betke közgö muştap kalam al (28/3)

caş:

1. Genç.

Kep bu *caş* cigittin tagdırı tuuraluu Emi / emne işteyt (21/6)

2. Yaş, ömür.

caş uluumuştaş dese muşka kıyın / Abakirge eç kim coop bergen cok (21/3)

3. Genç, taze. Gelişimini tamamlamamış olan (bitki, hayvan).

çığıp kelatkan *caş* şıbaktın kermek cıtı / kañılcaardı kıtığılayt Karşı sokkon celden cazğı (9/4)

caş cayı-: Gözyaşı sel olmak.

Anı coktop catkan men cok dep kabinadan / başın culup alıp *caş çayıgan* cüzün maga burdu (44/4)

caşagan: Sakin, mukim, ikamet eden.

Ayttı aytpadı debegin esiñde bolsun / Özünön özgöçö *caşagandardın* baarın cek körüp (35/5)

casal-: Yapılmak, hazırlanmak.

ḥandardın kılıçtarının tutkası taza çulu altından / *casalçu* Mına karaçı bu da tutkaga okşop turat (40/15)

caşap kal-: Yaşlanmak.

Zağondun narkı başında Saadabek degen dağı bir / traktorçu kütüp oturat *Caşapkalğan* oluttuu kişi (11/20)

caşıl: Yeşil.

Bayırkı Anarhay *Caşıl* ırañ camınğan talaada cülgösü / arañ bilingen kara col menen maşine zımırap (9/1)

kandırar Anarḥaydın keñ kökürögün düpüygön / *caşıl* bak ıñkıgan egin basar Altın danduu ak buuday (16/1)

caşıldan-: Yeşillenmek, yeşermek.

Tamılcıgan çoñ deñiz cayılıp ketip oşo kögültür / tolkundarı caldangan boydon kee ceri *caşıldanıp* (15/11)

caşıp kel-: Halsizce gelmek.

Başatka kayra aylanıp kelgenimde anın başınan / bir koroo kozuluu koy kördüm Bir kız *caşıpkeliptir* (16/12)

caşıra al-: Gizlemek, saklamak, örtbas etmek.

Men aga kayradan ceksur körünüp cürdüm Anı cek / körörümdü men da *caşıraalbadım* Bu oñbogur kızdı (32/7)

cat: Yad, yabancı.

tınçtık da *cat* köründü. Aylana talaa menin ar bir (42/18)

cat-: küngö kiçine toorukkum keldi Köynögümdü çeçip / astıma töşöp *catayın* dep catkanda Abakir uykusuday (27/6)

İ *cattıñbı* akademik Oşentip cerdin cıtın / bil dedi etinge dem alıp carılgan erdinin kanın (28/7)

catıp cürüşkönbü anısın bilbeyt ekem Kaliypa / birdemelerdi bışaktay küñküldöp catat söz acırım (37/11)

taap köpkö uktay albay çakıyıp cattım / Oşondo argasızdan şıbış söz uktum Abakir menen Kaliypa bir töşöktö *catıptır* Murda dele uşintip (37/10)

töşöp küngö dalısın tosup *cata* ketti Keñ dalı uy / conduu eti maylanışıp küngö cıltırayt Men da (27/5)

Buyrugum eki bolboyt degen kıyazda zildey başın / eki koluna cazdap *catıp* kaldı Men kozgolbodum (27/8)

salabız Köp bolso eki üç gün *catıp* çıgasıñ da / Kuru-beker ıylay beresiñbi (37/14)

catsam tursam özüm menen birge / Keçkisin el uykuga kirgende men üydön çıgıp (35/14)

Menin emnem ketti ciberbeseñ koy dep kors etti / Abakir *catuuga* kamdanıp atıp (25/13)

cay:

1. Yaz mevsimi.

catat Anarhaydın *cayı* kurğak künü ısık Başka / çöp emes temir tiken kök kezinde kuurap kalat Buyerge (6/18)

katını bala bakıracı alısta özü bolso üy betin / körböy kıştır *caydır* el işi dep een talaada (20/19)

2. Yer, mevki.

beşigi bolğon bizdin kündördö Anarhay kütürögön / kolhoz malına kışta cıluu kıştoosu *cayda* (7/12)

Oşol kündördün birinde katuu caanda kaldık Kaydan / *caydan* çapkındap bolup keldi da tögüp kirdi (32/11)

Adamdın butu baspagan / Keñirsigen kenen *cay* (34/2)

cay-: Gütmek, otlatmak.

Ertesi sakmançı kız koyun *cayıp* bizdin zagondun / canınan köründü Cakınıraaktagı bir döbögö (29/14)

Biz cürüp kettik / Al ortodo kız koyun kırdan beri *cayıp* tüştü Canına (30/4)

caybarakat: Sakince, rahatça.

apıl tapıl aşap catkanımı zeeni keyiy karap / oturdu *Caybarakat* es aluuga çolom cok ele (25/9)

Kanday ele meni kabinaga oturguzup kaldı dese / Kızdın kaşında *caybarakat* süylöşüp turdu Kayda (31/6)

caygaş-: Bir yerde bulunmak, yerleşmek.

ali şaarlar ornop ayıl kıştaktar *caygaşar* Keleçek / muundar bu cerdi berekelüü Anarḥay dep dañazalaşar (16/3)

cayık: Çayır.

soğuş basılıp Anarhaydın kök *cayığında* cumurtkaday / boz üylör tigildi Beykutçuluk ornop boz üylördün (9/12)

cayıl-: Yayılmak.

Tamılcıgan çoñ deñiz *cayılıp* ketip oşo kögültür / tolkundarı caldangan boydon kee ceri caşıldanıp (15/11)

kılımdar boyu buurusun çiybegen ketmen tiybegen / kamıştuu ceegine çeyin *cayılıp* catkan neçen (7/8)

cayınça: İyilikle, hoşnutlukla.

Cayınça ele dedim kayra kızarıp Suu cetkiriş kerek (17/18)

Tokto dedi Sorokin *cayınça* / Toktodum Atı kara terge tüşüptür Sorokin küngö (19/16)

cayıp cönö-: Hayvan gütmek için bir yere gitmek.

Kız koyun *cayıpcönödü* Abakir bolso traktordun / kabinasına çıgıp alıp aba muştap aykırıp turat (18/1)

cayıt: Mera, otlak.

salkın *cayıtına* aylanmak Aytor uşintip comoktop / ayta berse közü açıla elek baldar oozun (7/13)

caykın: Sakin, sükunetli ortam.

Anarhay şıbaktuu *caykın* talaa ekeni ıras / Kıdırıp cürö bersem köz kaykığan körkün körö bersem (7/18)

caylatıp koy-: Yavaşlamak, hızını kaybetmek.

caylatıpkoydum / Abakir (42/7)

cayna-: Dolup taşmak, yayılmak.

aruu carkınım azır canımda bolso kana Bu capayı / Anarḥayga erteñ gül *caynap* ırıska şerik el konorun (45/5)

caz-:

1. Yazmak, kağıda dökmek.

ketti karasam Abakir / Küydüm süydüm dep *cazıp* catasıñbı dep narı (34/8)

suurup çıgıp entelep kelgen algaçkı saptardı / şaşıp buşup *cazıp* kirdim (33/18)

Bergin dep cindene atırılıp cetip bardım / Biröönün *cazganın* okugan cakşı emes (34/10)

2. Hata yapmak, yanılmak.

turğan kalıbınan *cazbay* belçesinen cerge batıp / telmirip kala berdi (18/18)

ölkösü tuurasındagı kıyaldanganımı büt aytıp berbesem / *Cazgan* ırımı okup bergenim

kerek Abakirge *cazatayıp* surağan açkıçtı emes başkasın / ce boltubu gaykasıbı uçurunda taap bere koybosoñ (23/13)

caz:

1. Yazın, yaz mevsimi.

men calğız cönödüm Buyerdegi işter bıyıl *cazda* ğana / baştaldı Oşol üçün eki ele traktor işteyt Başçıbız (6/14)

körörümdü bilsemçi / Men çirkööçülükkö kelbedim bele *Cazdı* cazday (8/7)

2. Bahar, ilkbahar.

bolbodum Canıma kanat bütköndöy Kız maga kol / bulgaganına *cazdın* darkan talaasında cügürüp (29/12)

Cazdın coomart camgırı cuup ötkön darkan talaa / suluulanıp carkın sala berdi Cerdin bu körkünön (33/5)

oodarat ekenbiz Emki *cazdan* baştap köp traktor / apkelip PTC ornoto turgan körünöt Sorokindin (38/8)

cazbay sebele-: Açılmadan, çözülmeden serpiştirmek, ufak ufak serpilmek.

cazbaysebelep kölçük betteri mayda cıbır / Abakir erine esinep muundarın kırsıldata kerilip (12/14)

cazda-: Başının altına yastık koymak.

Buyrugum eki bolboyt degen kıyazda zildey başın / eki koluna *cazdap* catıp kaldı Men kozgolbodum (27/8)

cazdık: Yastık.

Cazdıktı büt suu kılıp / Men çümkönüp aldım Carkın köñülümdü kapalantkan (38/3)

cazık: Günah, suç, yanlışlık, suçluluk.

ülüşü bar go dep oylodum Birok kıcırlanıp zaarın / sözünö çığarıp aytıp catpaydı Kay *cazığıma* Men (22/2)

cazıp oku-: Okuyup yazmak.

nersem calgız bloknotum ele Oyuma tüşkön birdemelerdi / *cazıp okugan* kitepterimen köñülgö cukkan (33/2)

ceek: Kıyı, kenar, sahil yaka.

kılımdar boyu buurusun çiybegen ketmen tiybegen / kamıştuu *ceegine* çeyin cayılıp catkan neçen (7/8)

adırların açıp alıstağandan alıstap cetkizbey / *ceekti* kubalap kelebiz al ansayın kök ceek cañı (9/6)

Azırınça işim oydoguday cürüp cattı / Al ortodo boz çalgan kök *ceektin* narı cagınan (15/8)

Tolukşup ay çıktı Oşondo men aydoonun narkı / *ceegin* cakalay cılcıp kelatkan ürkünçök eki karaandı (36/18)

cegiç: Obur.

Cağınayın degen men cok *Cegiç* bolso cep / körsün bügün körüp catıpmınbı (23/17)

cek kör-: Nefret etmek, kin beslemek.

üçün meni *cekköröt* uşuğa tüşünö albaym Körör künüm / mınday bolorun murda bilsemçi Men maselen tabiyattın (8/2)

cekkörgön adamdın uuçuna özüm barıp tüşkön / bolup çıktım Birok men ündöbödüm Ayttım boldu (22/16)

Men aga kayradan *ceksurkörünüp* cürdüm Anı cek / körörümdü men da caşıra albadım Bu oñbogur kızdı (32/7)

Ayttı aytpadı debegin esiñde bolsun / Özünön özgöçö caşagandardın baarın *cekkörüp* (35/5)

Baarıbızdı *cekkörüp* atügül bir colu muştaş çıgarganıçı / Anın üstünö boyuna bütüp kalgan Kaliypadan (43/6)

ceksur: Soysuz, alçak kişi.

Men aga kayradan *ceksur* körünüp cürdüm Anı cek / körörümdü men da caşıra albadım Bu oñbogur kızdı (32/7)

cektep cat-: Nefret etmek, hor görmek.

nege süyüp kaldım dep oşogo özümü özüm *cektep / catam* Degi seniñ emneñi caktırıp kaldım eken Ce (37/16)

cel: Yel, rüzgar.

çığıp kelatkan caş şıbaktın kermek cıtı / kañılcaardı kıtığılayt Karşı sokkon *celden* cazğı (9/4)

kıyalımdan oyğotup ciberdi Cal kuyruğu *celge* sapırılğan / tulparday tütünü vağondordun üstünön tolkuy uçup (9/16)

kıymılsız uşul ordunda turğandır Caan menen *cel* / cegen oñ közü ağıp kalğanday kıyğaç kabağı cabıluu (10/4)

calına *cel* erkelep oynoor kün kelerine işenem / Arıktarınan şıldırap möltür suu agar Bul cerge (16/2)

cel öpkö: Övüngen, farfara.

Ha ha ha Ey akmak akademik Saga okşogon kuru kıyal / *cel* öpkölördü aydap kele turgan eken uşerge Keñ (34/15)

celbire-: Esmek, hafif esmek, dalgalanmak.

bolom Cer mayışkan kalın kol Nayzaları / kılkıldap asaba tuuları *celbirep* köçmön eldin (9/8)

cele: Hayvan ipi, zinciri.

çette koñğurooloru şıñğırap karkıraday *cele* tartıp / kerben töölör ketip barat Kaydan kelatkanın (9/14)

celke: Ense, atın yelesinin arkası.

Kürcüygön bıcığır *celkesi* gana körünöt Uşul / oturuştu ele meni sınağanday çıdap kötörö alar beken (24/8)

celke körünöt Traktor keçegisindey ele tınım (26/19)

Traktor tatırap ot alıp ordunan kozgoldu Kabinanın / ayneginen murdagıday ele bıcıgır *celke* (28/14)

celkemdin çuñkuru kör-: Arkasından bakakalmak.

emi *celkemdin çuñkuru körsün* / Kıyırsız talaa tomsorup catat Oy kırı döbö (19/2)

celpilde-: İleri geri sallanmak, öne arkaya gidip gelmek.

colukkanda cadegende atın surap kalbapmın Kökül / çaçı *celpildegen* al süykümdüü kız kayda boldu eken (26/2)

cetip barıp canaşa oturup süylöşsöm cadegende / *celpildegen* kökül çaçın ele karap kelsem degende eki közüm tört (30/5)

cemçöp: Besi.

çıkkan kişi / Kışı katuu cıldarı Anarḥaydagı malda *cemçöptü* (38/11)

cemele-: Sitem etmek, azarlamak, paylamak.

kılçaybadım Sorokin go Başka kim bolmok ele Azır / *cemelegen* bolup anan suranat Baarı bir kayra kaytpaymın (19/15)

dep Kaliypa *cemelep* kaldı / Eköö caaktaşıp catkanın köpkö uğup bardım (18/14)

sunup / Köz karaşınan ce caman körgönün ce *cemelep* turganın (20/2)

cemin cedirbegen: İntikamcı, intikam alan kimse.

Abakir adatınça atırılıp bir tiyiptir / Esirkep *cemincedire* koyçudan *emes* menden üç (21/2)

ceñ:

1. Yön, doğrultu.

Kayda cügürüp baratat Birdeme körgön go Zagondun / orto *cenine* cetip kabinadan suurulup tura karadım (42/5)

2. Yen, kol.

karadı da *ceñine* sürttü Uşerge emne altındı / biröö taştap ketti deysiñbi dep koş kaydıger (40/3)

ceñ-: Yenmek

Özüñdü biröö urup catsa tartınbay anı uruş kerek / ekenin tüşündüm Men üçün uşunun özü *ceñiş* ele (28/12)

ceñil: Hafif, yeğni.

Telkisi kuranga ıktap kiçinekey *ceñil* başın sak / kötörüp turat Seleyişip katıp turgan uşu kalıbında (37/5)

ceñildene: Daha rahat olarak, rahatça.

ordunan cıldı Men *ceñildene* dem alıp kupaykenin (11/22)

Emi suu taşuunun cumuşu *ceñildep* / kaldı Ürön sebüügö Saadabek menen Esirkeptin traktoru (28/17)

ceñilgenim: Mağlup, yenik.

tiştep catsam da bu menin *ceñilgenim* emes bolçu / Akıykat üçün muştaşsa bolorun men emi tüşündüm (28/11)

ceñ-: Yenmek, üstün gelmek.

Kıyalımdı men karmaşta *ceñip* aldım emi al kıyaldın / eesi özümmün Kıyalım da menden adaşkan cok (35/13)

şaşpay kiyine baştadı Birok bu salgılaşta / da men *ceñip* çıkkanım anın oyuna kelbedi Iras cer (28/10)

ce-: Yemek.

Cağınayın degen men cok *Cegiç* bolso cep / körsün bügün körüp catıpmınbı (23/17)

Koy oozunan çöp albağan momun balasıñ *Cep* koyot / bu seni Tük da cakpaysıñ (23/16)

cer:

1. Dünya, yer, arazi, mahal.

col dele cok Uşu arabamdan ele kalgan iz / Traktor beregi karargan keñ aydoo *cerdin* eteginde (6/9)

Kıynalıp catasın İçi oorugança üç büktölüp / boordo oonalaktap *cer* süzüp catkanday elestedi (42/10)

Koy kozunu bulaktın közünö colotpoy agıp çıkkan / *cerinen* sugarıp turat Bu kız kaydan payda boldu (16/13)

Eçteme oylonboston cürüp kelatam Uşu *cerden* tezireek / ketsem degen gana kaaloo Kargış tiygen Anarhaydı (19/1)

Oşentip kete berdim Col da cok iz da cok Tim / ele cürüp baratam Bir *cerden* temir colğo çığarmın (19/12)

Keñ Anarḥay ölkösü / Gül caynagan *cer* bolor (34/3)

al eköö Bu talaaga emne bolgon Eski colubuz / kayda cogolgon Bu *cerdi* koñtorup taştagan (37/6)

cerinen cañı col salıp baskandı cakşı körör elem / Köktömdö too boorun kıdırıp ali eç kimdin közü (39/7)

Elden / Anarhay degen *cer* oşol (5/3)

köz cetpegen cer üstündögü calgız koşton da (5/11)

Anarhay degen ötkön zamandardın tilsiz kübösü *cer* / mayışkan soğuş maydanı bolğon köçkön elderdin termelgen (7/11)

miñ san askeri aç aykırık kuu süröön menen *cer* / düñgüröp at koyup kelet Köz aldıman kara çañğa kök (9/9)

menen *cer* birikken kanduu soğuş cürüp cattı / Kılıçtar carkıldap cookerler uraan taştap kıykırıp (9/10)

turğan kalıbınan cazbay belçesinen *cerge* batıp / telmirip kala berdi (18/18)

kezip emne azap kayagıñı karaba meltiregen çöl Toobo / bul aymaktan adam emne tapmak Başka *cer* (19/5)

kayra boroz astına cılt kirip ketti Daroo koşton / sekirip tüşüp oşol *cerge* cettim da kalıñ çımdın (39/14)

turdu da arabadagı bidondu culkup alıp *cerge* kürs koydu / Emneme suu taşıp cüröm men dep öz aldınça süylöndü (43/17)

alakanday *cer* Emiçi Tañ atkandan mobu oñbogon / arabanı kubalap cürgönüm cürgön Kaş karayğanda (7/15)

Birok birge iştep birge cürö turğan kişiler tuuraluu / takır oylobopmun Adam baardık *cerde* birdey ele (8/4)

ar kanday kapilet kıyınçılıktarın kötörüügö / makul elem Buyerge meymanğa kelgen *cerim* cok da (8/3)

kelet Köz uçunda kögültür zakım oynoyt *Cer* cañı (9/2)

bolom *Cer* mayışkan kalın kol Nayzaları / kılkıldap asaba tuuları celbirep köçmön eldin (9/8)

Buudandar *cer* tepkilep azınayt Oşol kızıl / Kırğın kara sürgündün içinde men da cüröm Anan (9/11)

Abakirdin caağı basılar emes Aydoo *cerdi* maltap / sögünüp karşı kelatat (11/4)

bul Anarhay seni menen ayalıñ ekööñö okşoğon / akmaktardı sürgüngö ayday turğan *cer* tura Silerge koşup (13/5)

meni da kuday aydap kelip oturbaybı bu *cerge* / Saadabek köktü culka tartıp aldı Kolundağı (13/6)

Katındar çakaların koyo koyuşup maga cügürdü / üygö çurkap kirsek Saadabek menen Abakir *cerde* (14/4)

bir *cerden* okuganım bar Mümkün ali bocomol çıgar / Kantken menen adamdar bu katkaksıgan cerdin suusunun (15/17)

Tamılcıgan çoñ deñiz cayılıp ketip oşo kögültür / tolkundarı caldangan boydon kee *ceri* caşıldanıp (15/11)

kee *ceri* kıyarıp katıp kalgan öñdönöt / O Anarḥay keñ talaa Emnege ündöböysüñ Emneni (15/12)

iştebesem bolboyt dedim Başkalardan menin eç / *cerim* emes ekenin bilişsin (15/5)

Abakir da öçöşköndön öçöşüp traktordu / taştak *cerge* saldı da soko borozdon sekirip çığıp (24/13)

cer tayangan kalıbında turup kaldı Kana / Kança kütöm (27/11)

şaşpay kiyine baştadı Birok bu salgılaşta / da men ceñip çıkkanım anın oyuna kelbedi Iras *cer* (28/10)

İ cattıñbı akademik Oşentip *cerdin* cıtın / bil dedi etinge dem alıp carılgan erdinin kanın (28/7)

bölündü Abakir ekööbüz murdagıday ele *cer* / aydoodobuz (29/1)

coktugunan burula bergen *cerde* ala kalıp kaldı / Oşo da söz beken Anarḥayda cer cetpeybi (30/18)

bele Mına emi küçtüü traktor menin kol kıymılıma / baş iyip kaz tamanı menen *cerdi* capşırta tepsep (30/15)

Cer cıluu buulanıp kurgap barattı Töbödö kögültür / tunuk abada karcarday kanattarın kakpay kaalgıp (33/11)

Cazdın coomart camgırı cuup ötkön darkan talaa / suluulanıp carkın sala berdi *Cerdin* bu körkünön (33/5)

Suuga kelatkan go Eki ceyren aydoonun dal / mizine kelip *cer* may menen temir cıttangan (37/1)

bolor emes kün ötkön sayın cer kurgap baratat Dagı / beş kün ayday turgan *cer* kaldı ürön sepçülörgö da (38/6)

aylasın özü bilet / Abakir ekööbüz tün ortosuna çeyin *cer* aydadık (38/13)

talaanın oyu menen kırın al tim ele karap cürgön / ceri cok alakanday *cerine* çeyin eseptep baalap (38/10)

Oy bu *cerdin* çöldügünö alıstıgına baarına / tölögünö uşul elebi (38/1)

da añ tañ kalgan Abakirdi da işendire berdim / *Cer* aldında munun kança catkanın bilesiñbi (40/12)

On ekinçi kılımda bul *cerlerde* moñgoldor turgan / Buyerge keler aldında alar Kıtaydı çaap köp altın (40/8)

Abakir ilgeri zamandarda bu *cerlerde* emneler bolup / ötkönün aytsam maga küldü ele Anan aligi tabılganı (43/2)

2. Yer, aralık, mesafe.

bolor emes kün ötkön sayın *cer* kurgap baratat Dagı / beş kün ayday turgan cer kaldı ürön sepçülörgö da (38/6)

3. Belirli bir yer, ülke, bölge, yöre.

kırğızdar biz da kelgenbiz Biz kelgençe bu cerdi / kıpçaktar *cerdep* turğan Alardan murun kuykul çaç (10/12)

bir cerden okuganım bar Mümkün ali bocomol çıgar / Kantken menen adamdar bu katkaksıgan *cerdin* suusunun (15/17)

ali şaarlar ornop ayıl kıştaktar caygaşar Keleçek / muundar bu *cerdi* berekelüü Anarḥay dep dañazalaşar (16/3)

calına cel erkelep oynoor kün kelerine işenem / Arıktarınan şıldırap möltür suu agar Bul *cerge* (16/2)

cer cutup ket-: Defolup gitmek.

Cer cutup ketmek bele Ket ketseñ tigiñe coluñ Munun kayaşaçılın / cırtık ıştan (18/9)

cer sorgonsu-: Yer yarılıp da yerin içine girmek, kaybolmak, birini bulamamak.

Abakir kılçayıp koybodu azdan soñ *cer sorgonsup* / taptakır körünböy ketti (42/14)

Cerde-: Yaşamak, oturmak, ikamet etmek.

kök köz adamdar *cerdegen* / Tarıhka andan arı süñgüp kire beret belem birok (10/13)

cerden kubat al-: Yerden kuvvet almak, yaslanmak.

cerdenkubatalganday bekem elem carkın kıyalıma / azır eçkim kölökö tüşürö almak emes Anarhaydın (33/15)

cerdep tur-: Yerleşmek, mesken edinmek, yeri bellenmek.

kırğızdar biz da kelgenbiz Biz kelgençe bu cerdi / kıpçaktar *cerdepturğan* Alardan murun kuykul çaç (10/12)

cerdeş: Hemşehri.

çın ele botonun közündöy eken / Ekööbüz süylöşüp kettik Kız menin *cerdeşim* bolup (17/6)

cerdin beti: Yeryüzü.

Cerdin betin zamatta borcuktagan kölçük bastı da kaldı / Birok Abakir traktordun toktotpodu küçöp aydap artta (32/13)

cerge: Belirli bir yer, ülke, bölge, yöre.

Anarḫay *cergesi* / Akırı kök ceekten kötörülüp aalamdı (16/9)

köründü Mına saga körkünö kuştar kılğan şıbaktuu / keñ talaa mına saga Anarhay *cergesi* dep alsızdığımdı (19/7)

cet-:

1. Varmak, ulaşmak, ermek, yetmek.

Buudan *cetpey* arıgan / Kuş kanatı talıgan (5/1)

coktugunan burula bergen cerde ala kalıp kaldı / Oşo da söz beken Anarḫayda cer *cetpeybi* (30/18)

Bergin dep cindene atırılıp *cetip* bardım / Biröönün cazganın okugan cakşı emes (34/10)

cetip barıp canaşa oturup süylöşsöm cadegende / celpildegen kökül çaçın ele karap kelsem degende eki közüm tört (30/5)

Abakir meni közdöy obolu şaşpay bastı da anan / aptıgıp *cetip* keldi Kolumdagı carkıldagan nerseni (40/1)

Abakir körünbödü kayda *cetip* ketti Oorup turbadı / bele Kızık Traktordu toktotup motorun (42/6)

azır / Sokogo *cetip* buydalbastan işke kiriştim Sokolordu (26/3)

tınım albadım Oşondon kiyin temtendep traktorgo / *cettim* da kabinanın içine kuladım Kantalagan koldorum (26/9)

koygon sayın kayra ırgıp turup carmaşa berdim / Kolum *cetse* men anı betke közgö muştap kalam al (28/3)

Asman menen Anarḥaydı biriktirip kün celesi tartıldı / Aalamdın tigi çeti menen bu çetine *cete* iyilip (33/7)

maşinelep samolyottop taşıp catışpaybı Anı / tıya turgan mezgil *cetti* deyt Sorokin Kantip tıyar (38/12)

kayra boroz astına cılt kirip ketti Daroo koşton / sekirip tüşüp oşol cerge *cettim* da kalıñ çımdın (39/14)

cakşılap aydoogo tırışıp adatımça tolkundan aldım / Zagondun etegine *cetip* kayra kayrıldım İñir (42/1)

Kayda cügürüp baratat Birdeme körgön go Zagondun / orto çenine *cetip* kabinadan suurulup tura karadım (42/5)

2. Belirli bir yaşa gelmek, ulaşmak.

Men kızdı karay cügürdüm Koyun taştap al da maga / cügürdü Birok men aga *cetpey* toktodum Cumuştan (29/5)

cetiş-:

1. Yetişmek, uzanmak, elde etmek.

cetişpeybi / Tañkı kıyaldarım emi bolboğon keñkelestik bolup (19/6)

keçikpes üçün kayra tigi arabanı kuup *cetişim* / kerek Toktoy kalıp (29/6)

2. Yetmek, kafi gelmek.

taştaar elem / *Cetişet* dep Sorokin dağı burulup karabastan (21/17)

ugulbayt / Boldu emi *cetişet* dedi Abakir uykusurap (37/12)

cetkir-:

1.Ulaştırmak, götürmek, vermek.

almaşıp men Saadabekke tirkegiç bolup al suu taşıp / kalğan Belgilüü emespi Suunu keçiktirip *cetkirse* (21/1)

suunu küttürböy taşıp *cetkirip* cattım Birok kün / batkança dagı dalay ubakıt bar (16/11)

Cayınça ele dedim kayra kızarıp Suu *cetkiriş* kerek (17/18)

2. Tedarik etmek, elde etmek, ortaya çıkarmak.

oysezimderdin cüzdön biri kagazga tüşpöy kalganına / ökündüm Keleçekke uçkan kıyalımdı *cetkirer* körköm (34/6)

cetkizbey ket- Bırakıp gitmek, arkada bırakmak.

Cetkizbey ketip barat / Oşondo men ilgerki ötkön zamandın dooşun ukkanday (9/7)

ceyren: Ceylan, ahu.

kördüm Körsö *ceyrender* eken Kayda baratışat (36/19)

Suuga kelatkan go Eki *ceyren* aydoonun dal / mizine kelip cer may menen temir cıttangan (37/1)

kümüştönüp *ceyrender* kulak sereyte elendegen / kalıbında köpkö turuştu Kuranı butaktagan kiçine (37/3)

kanday küç dep catışkansıyt / *Ceyrender* aydoonu keçip ötö albadı daabadı (37/7)

cıbır:

1. Su üzerindeki pürüzler, kırışıklar.

cazbay sebelep kölçük betteri mayda *cıbır* / Abakir erine esinep muundarın kırsıldata kerilip (12/14)

2. Tepe, küçük tepecik.

Abakir Kaydasıñ coop ber Ala küügüm basıp turgan / *cıbırdın* üstü tuncurap selt etpedi (42/9)

cıbıt: Çukur, çöküк, vadi.

cumuştarının baarı eseptelüü Talaanı çark aylanıp / *cıbıt* cılgasınan beri kıdırıp cürö beret Bul (38/9)

cıgılıp ketkiçe tur-: Devrilmek, düşmek, yığılmak.

Birok müñküröp kalayın degen nietim / cok *Cıgılıpketkiçeturgan* ordunda bekem turuşuñ (15/1)

cıl: Yıl, sene.

bolup taltañdap on *cıl* ubaktısın boşko ketirdi / Bulardı asırağan da biz Kursağı tok kiyimi bütün (21/10)

çıkkan kişi / Kışı katuu *cıldarı* Anarḥaydagı malda cemçöptü (38/11)

cıl-: Hareket etmek, gitmek.

ordunan *cıldı* Men ceñildene dem alıp kupaykenin (11/22)

cılbas: Sabit.

ketkideymin Birok orduman tap *cılbastan* / Abakirdin buyruğun küttüm (24/17)

cılbışa ber-: Kaymak, kımıldamak, yerinden oynamak.

tamanına batkak çaptaşıp bir ordunda *cılbışaberbegende* / Abakirdin toktotor türü cok bolçu Motordu (32/16)

cılc-: Yavaşça hareket etmek, kaymak, yerinden oynamak, sızmak, sızarak akmak.

Tolukşup ay çıktı Oşondo men aydoonun narkı / ceegin cakalay *cılcıp* kelatkan ürkünçök eki karaandı (36/18)

Traktordun ulkup culkup cürgönü çarçattı baarınan / Birde akırındap *cılcıp* kalat birde motordun (41/5)

cılda-: Hareket etmek, kımıldatmak.

cıldağan aydap çığıp colğo tüştüm Mında col degendey / Oşonu menen boçkemdi tolturbastan arabamdı (6/8)

cıldız: Yıldız.

Asmanga *cıldız* baspay kay bir darkan talaanın / çetine agılıp tüşüp cattı Tegerek bulaktın közü (35/16)

cıltır tunuk tüpsüz tereñ körünöt Asmandagı / *cıldızdar* atügül bütündöy asman uşul kiçinekey (35/17)

çöyçökkö batıp turgansıyt *Cıldızdar* bulak tübünön / köktögüdön beter suktandırıp cımındaşat suzup alıp (35/18)

Ketüügö turup atıp *cıldız* cabalaktap caynagan / asmandı dagı bir colu çalkalay karadım Közüm (36/15)

çaçsañ bolguday Bulaktın agıp çıgıp catkan oozunda / *cıldızdar* da koşo agıp ketip catat Beregi tunup (36/1)

cılga: Boğaz, çukur, geçit, oyuk.

cılgaları baarı biri birine okşoş içiñ bışıp / ketkidey Bul kunarsız ölüü talaanı kim carattı (19/3)

cumuştarının baarı eseptelüü Talaanı çark aylanıp / cıbıt *cılgasınan* beri kıdırıp cürö beret Bul (38/9)

cılıp kel-: Sürünerek gelmek, kımıldamak.

Cılıp kelip canıma oturdu da başıman sıladı / Oylonup körsöñçü Kemel Senin teñiñ emes bul (23/15)

cılkı: Yılkı, at sürüsü.

tolukşuğan şıbaktuu aydın talaa Eski kişilerdin / aytuusuna karağanda ilgeri adırlarına *cılkı* üyürüyürü (7/9)

tündügünön tezektin kök tütünü asmanğa sozolondu / Tegerekte koroo koroo koy üyür üyür *cılkı* Tigi (9/13)

cılmayıp koy-: Gülümsemek, tebessüm etmek.

Botogöz bulak deybi Kız kökülün serpip taştap / *cılmayıpkoydu* Sonun at eken Muñayım tartıp (17/5)

cılt: Parlak.

cılt körünüp kayra *cılt* cogolgon balık sımal / birdeme küzgüdöy tişke ottoy cark çagılışıp (39/13)

kayra boroz astına *cılt* kirip ketti Daroo koşton / sekirip tüşüp oşol cerge cettim da kalıñ çımdın (39/14)

cıltılda-: Parıldamak, pırıldamak, ışıldamak.

turgan çordonunda bolso kudu köktögüdöy bolup / *cıltıldaşat* Anı karap oturup oygo çömüldüm Talaanın (36/2)

Kayra buruluştu da sooruları ay şoolasına küñürt / muñayım *cıltıldap* şıbırtsız basıp kete berişti (37/8)

Koştun üstündö sokonun *cıltıldagan* tişteri dıñdı / kantip çıtırata tilip baratkanın karap baratkan (39/11)

cıltır: Parlamak, parıldamak, pırıldamak, ışıldamak.

cıltır tunuk tüpsüz tereñ körünöt Asmandagı / cıldızdar atügül bütündöy asman uşul kiçinekey (35/17)

töşöp küngö dalısın tosup cata ketti Keñ dalı uy / conduu eti maylanışıp küngö *cıltırayt* Men da (27/5)

cıluu:

1. Hoş, cana yakın, sıcak.

Cer *cıluu* buulanıp kurgap barattı Töbödö kögültür / tunuk abada karcarday kanattarın kakpay kaalgıp (33/11)

2. Sıcak, ılık.

beşigi bolğon bizdin kündördö Anarhay kütürögön / kolhoz malına kışta *cıluu* kıştoosu cayda (7/12)

cımcırt bolo tüş-: Sessizleşmek.

Üy içi *cımcırtbolotüştü* Oçoktoğu tersken ğana / bayağısınday tırsıldap cattı Baarı meni añıraya karaştı (22/14)

cımında-: Gülümsemek, işvelice kırılmak, yaranmak.

çöyçökkö batıp turgansıyt Cıldızdar bulak tübünön / köktögüdön beter suktandırıp *cımındaşat* suzup alıp (35/18)

cırtık ıştan: Baldırı çıplak.

ketmek bele Ket ketseñ tigiñe coluñ Munun kayaşaçılın / *cırtıkıştan* student (18/9)

cıt: Koku.

çığıp kelatkan caş şıbaktın kermek *cıtı* / kañılcaardı kıtığılayt Karşı sokkon celden cazğı (9/4)

sarı suu tamçılayt Sırtta ak caan bayağı kalıbınan / koydun terlüü *cıtı* kañırsıyt Tündüktön anda sanda (12/13)

eken Korduk körüp capa çekken başım bu kermek / *cıtı* cürök aylantkan şıbaktuu sur talaanı sendele (19/4)

İ cattıñbı akademik Oşentip cerdin *cıtın* / bil dedi etinge dem alıp carılgan erdinin kanın (28/7)

cıtı murdunan ketkis kıl-: Bir şeyin ilk kez adına bakmak.

Muştumdun *cıtı murdunan ketkis kılbasambı* / Menin niyetim kanday ekenin saga taanıtayın dep (28/1)

Cıttan-: Kokmak, koku vermek.

Suuga kelatkan go Eki ceyren aydoonun dal / mizine kelip cer may menen temir *cıttangan* (37/1)

cıttanıp ketti Saadabek çılımdı ala salıp / külgö taştadı (12/16)

cıyna-: Toplamak.

üyüp koydum Tün içinde ottun carıgında tişteri / almaştırbasam bolboyt da Otun *cıynap* bütkön (25/7)

cıynalış: Toplantı, içtima.

keldim Bizdin bıyakka cönötör aldındağı *cıynalışta* / içinde men barmın bizdi dıñ buza turğan er azamattar (6/2)

Uyaldım da *Cıynalışta* kanca çuru çuu boldu ele / Apam koyo berbey tırıştı al meni vraç bolso dep (8/14)

ciber-:

1. Herhangi bir kimseyi ya da bir şeyi göndermek, yollamak.

kıyalımdan oyğotup *ciberdi* Cal kuyruğu celge sapırılğan / tulparday tütünü vağondordun üstünön tolkuy uçup (9/16)

aldı da çılımının kaldığın ırğıtıp *ciberdi* ele / anısı kiyizdin çetine barıp tüştü Bat ele kurmuşu (12/15)

Saadabek meni çetke türtüp *ciberdi* Eköö atırılçu / ilbirstey birin biri teşe tiktep üydün için tegerene (13/16)

Meḥanizatsya cağına Meni buyakka traktorçulukka / *ciberişken* azır ançeyin ubaktıluu dep boçkeni körsöttüm (17/13)

şişe carma berdi Carmanı kere cutkanda çeçekeyim / açıldı Bu da bolso Aldeydin berip *cibergeni* go (26/14)

2. Bırakmak

Menin emnem ketti *ciberbeseñ* koy dep kors etti / Abakir catuuga kamdanıp atıp (25/13)

Abakirge atırılıp koyo berdi *Ciberbeymin* Balanı / kordogon da bolobu (25/12)

ciger: Güç, kuvvet.

köñülgö ciger koşor sıyaktandı / Oşol *ciger* oşol dem maga da koşulgansıdı (33/13)

cigit: Genç erkek, delikanlı, yiğit.

Kep bu caş *cigittin* tagdırı tuuraluu Emi / emne işteyt (21/6)

kaşaya çırıldaganda tınıp catkan talaa tınçtıgı kamçı / tiygendey silkinip ciberdi İşterman *cigit* dep (44/6)

cindene atırıl-: Cinleri ayağa kalkmak, sinirlenmek.

Bergin dep *cindeneatırılıp* cetip bardım / Biröönün cazganın okugan cakşı emes (34/10)

cindi bol-: Delirmek, kudurmak.

boosun kantip baylagandı bilbeyt Munun tüyşügün / men tartıp *cindibolupmunbu* Okumuştuuluğun (21/12)

cini caşırın-: Sinirini gizlemek.

közünün tereñinde maga degen öçöştük *cini* / *caşırınıp* kaynap turganday (38/16)

cire-: Yarmak, yarık açmak, deşmek, deşelemek.

Emi bu cumuşka coop berçü men Tündü *cirep* baratıp / beş kökül kız esime tüştü Uçkul kıyalımday (45/4)

citip cogolmok tur-: Ortadan kaybolmak, yitip gitmek.

kutulgusu keldi da Aylık akçasın aların aldı / Akırı *citipcogolmoktura* Bügün gana bir kün beker (43/7)

cogol-: Yok olmak, kaybolmak, görünür olmaktan çıkmak, görünmez olmak.

tuş bolğonun karasañ / Abakirdin canınan tezireek *coğolğuça* şaşam (11/19)

ketip baratkandır *Cogolsoñ* cogol naalatı / coluñ oşol Sensiz Anarḥay kurup kalbas sensiz (44/18)

başkalarğa kesepetin tiygizbey *coğolsun* Anan / kalsa Sorokin sen da köp ele ömgöktöy berbegin Önögüm (21/14)

çıgarıp alıp kayra boltun burap kiygizip *cogolup* / kalbasın dep şapkeme salıp catam Oşentip tünü menen (26/5)

al eköö Bu talaaga emne bolgon Eski colubuz / kayda *cogolgon* Bu cerdi koñtorup taştagan (37/6)

cılt körünüp kayra cılt *cogolgon* balık sımal / birdeme küzgüdöy tişke ottoy cark çagılışıp (39/13)

Kayda *cogolup* ketkesiñer dep eleñdey aldıman / çıktı Esim çıkkançı Kütüp turam turam (43/11)

menen siñip *coğolup* ketçü eken da köptön kiyin / közgö çaldıksa baarı capayı bolup kalçu eken (7/10)

cok:

1. Yok, hayır, değil.

Biz ündögön *cokpuz* / Men öz mildetimdi atkarıp cürö berdim Öz kıyalım (39/2)

Oşonu menen tınıp kalsamçı *Cok* Biröö / oozumu tırmağansıp traktoristter menen çirkegiçterge (10/8)

kayrıldım / *Cok* kalmaktar degeni ança tak emes Kalmaktar (10/9)

suu kuyup bereyin dedi / Abalıñ kanday dep suragan *cok* oşogo ıraazı boldum (26/12)

Cok ökünörüm bışık Ömür boyu ökünüp cürüp / ötörümü özüm dele bilip cüröm Oşondo dele bolboy (38/1)

Anı *coktop* catkan men *cok* dep kabinadan / başın culup alıp caş çayıgan cüzün maga burdu (44/4)

2. Yok, mevcut olmamak, bulunmamak.

talaanın oyu menen kırın al tim ele karap cürgön / ceri *cok* alakanday cerine çeyin eseptep baalap (38/10)

cakındatıp koymok elek kaydan al da calgız başatka / baylanuu Tigi Abakir degen neme anı tüşüngüsü *cok* (5/13)

dep bakırganı bakırgan / ubaktımı boşko korotoyun dep cürgön men *cok* (5/15)

col dele *cok* Uşu arabamdan ele kalgan iz / Traktor beregi karargan keñ aydoo cerdin eteginde (6/9)

cok ele Başka baldar Kazakstandın gezitterde / dañazalanıp catkan kadimki dıñına ketişti Anarhayğa (6/13)

Dep suktanasıñ birok ubakıt *cok* Başkası eçteme / emes ele Abakirge kayerimen cakpay kaldım al emne (8/1)

ar kanday kapilet kıyınçılıktarın kötörüügö / makul elem Buyerge meymanğa kelgen cerim *cok* da (8/3)

Sabır et Abakir Kıykırğandan payda *cok* / tüşö kalğanı abiyir boldu (11/9)

Karaçı ansız da öñ daletten *cok* baykuş bala Menin / kaltırağan koluman çakanı alıp Kaliypa radiatorgo (11/10)

ızadan tula boyum kalçıldap ıyladım Meni eç kim / körgön *cok* Emne bolup ketkenimi özüm da bilbedim (14/13)

dabış *cok* men ğana közümü ukalap soluktap oturdum / Imırt kirgençe otura beripmin (14/16)

ızadan tula boyum kalçıldap ıyladım Meni eç kim / körgön *cok* Emne bolup ketkenimi özüm da bilbedim (14/13)

Birok müñküröp kalayın degen nietim / *cok* Cıgılıp ketkiçe turgan ordunda bekem turuşuñ (15/1)

kerek / Çü cañıbar Ekööbüz muñayışka ubakıt *cok* (15/2)

çartçurt küyöt başka dabış *cok* Baarına künöölüü men / Söz baştala elek birok Sorokindin tünörgön türünö (20/13)

caş uluumuştaş dese muşka kıyın / Abakirge eç kim coop bergen *cok* (21/3)

urğanım *cok* Dagı Taş Babanın tarıḥın bilet / imiş İşke kelse karaylap közün tappayt Anday bolso (21/13)

cok calğız özüm iştep cüröm başkanı da ileendiletpeym / *Cok* ağa könböyt ekensiñer erteñ ele menin (21/15)

bir kolu butu *cok* muncu bekem ce Abakir bilgendi / kezi kelgende ala albas makoo bekem Ce bilimdin (22/3)

bolboym Ayttım boldu / Bizde başka cumuş *cok* dedi Sorokin (22/7)

Cağınayın degen men *cok* Cegiç bolso cep / körsün bügün körüp catıpmınbı (23/17)

basıp baratat Menin tırp eter alımdı kaltırbadı / birok özü da tınım algan *cok* Ögüzdöy işteyt eken (25/5)

apıl tapıl aşap catkanımı zeeni keyiy karap / oturdu Caybarakat es aluuga çolom *cok* ele (25/9)

Keregi *cok* dedim men Cön kalgıla Özüm / ele bütüröm (25/16)

Abakir keldi Lam debedi şıltoo izder kıntık / *cok* ele Unçukpastan traktordu sokogo aydap keldi (26/15)

ele cumuşçuluk bolboso diliñde cumuşçuluktun / kenedey niyeti *cok* Bay bolsoñ caraşmak (27/14)

tamanına batkak çaptaşıp bir ordunda cılbışa berbegende / Abakirdin toktotor türü *cok* bolçu Motordu (32/16)

gezitke keede ırım çıga kalıp cürgönüm bolboso menin / akındıgım *cok* ele Aga bolboy konçuman bloknotumdu (33/17)

körçü oşondo başkaça ırdap cürdösöñ maga kel / Kıştaymınbı *cokpu* anı senden surabaym (34/17)

Kıyalımdı men karmaşta ceñip aldım emi al kıyaldın / eesi özümmün Kıyalım da menden adaşkan *cok* (35/13)

kördü / Altınbı *cokpu* anı bilgen kişilerge körsötüp (40/17)

kala berse baarıbızdı korkutçu emes bele Biz korktuk / bele surandık bele anı menen işi *cok* bolçu (43/5)

traktoruñar turat özüñör *cok* / Emne demekmin aga Çının ayttım (43/12)

cok bol-: Yok olmak.

körör künübüz başka sen *cok bolsoñ* mögdöp kalar / biz emes (45/1)

coktop cat-: Pişmanlık duymak, dövünmek.

Anı *coktopcatkan* men cok dep kabinadan / başın culup alıp caş çayıgan cüzün maga burdu (44/4)

coktuk: Yokluk.

coktugunan burula bergen cerde ala kalıp kaldı / Oşo da söz beken Anarḥayda cer cetpeybi (30/18)

col:

1. Yol.

Kırk künçülük *colu* bar / Kaynatıluu şoru bar (5/2)

cıldağan aydap çığıp *colğo* tüştüm Mında col degendey / Oşonu menen boçkemdi tolturbastan arabamdı (6/8)

col dele cok Uşu arabamdan ele kalgan iz / Traktor beregi karargan keñ aydoo cerdin eteginde (6/9)

Coldo kuzovdo turup kelatkanda aylana terebelden / köz ayrıy albadım Mına el oozuna comok bolgon (8/18)

düynönün tört tarabına *col* açık Bulaktın tuşunan / koştun tuşunan öttüm Taş Baba turğan döbönün tübünön (18/16)

ketmek bele Ket ketseñ tigiñe *coluñ* Munun kayaşaçılın / cırtık ıştan student (18/9)

Mındayça *col* çığarın oyloğon emesmin kayrımduuluğubu / ce Abakirdin kılığına kıncıldıbı (22/10)

al eköö Bu talaaga emne bolgon Eski *colubuz* / kayda cogolgon Bu cerdi koñtorup taştagan (37/6)

cerinen cañı *col* salıp baskandı cakşı körör elem / Köktömdö too boorun kıdırıp ali eç kimdin közü (39/7)

cañı *colunday* can baspagan cañı kardagı cañı izdey / can körbögön cañı kızgaldaktay köñül tolkuttu (39/10)

ketip baratkandır Cogolsoñ cogol naalatı / *coluñ* oşol Sensiz Anarḥay kurup kalbas sensiz (44/18)

2. Yol, hat, çözüm.

cañı *colunan* baştap cazgandı cakşı körör / elem Tañ erte tura kalıp cañı kardın iz tüşpögön (39/6)

col da cok iz da cok: Yol yok, iz yok. Kaybolmak, yalnız kalmak, çıkar yol bulamamak.

Oşentip kete berdim *Col da cok iz da cok* Tim / ele cürüp baratam Bir cerden temir colğo çığarmın (19/12)

coldoş: Yoldaş.

Siz kanday oyloysuz *coldoş* arğonom mobu / Taş Babanı kim koydu eken (10/6)

colğo tüş-: Yola düşmek.

cıldağan aydap çığıp *colğo tüştüm* Mında col degendey / Oşonu menen boçkemdi tolturbastan arabamdı (6/8)

colot-: Yakınlaştırmak, yaklaştırmak.

Koy kozunu bulaktın közünö *colotpoy* agıp çıkkan / cerinen sugarıp turat Bu kız kaydan payda boldu (16/13)

coluk-: Karşılaşmak, rastlamak, buluşmak, görüşmek.

Oşol kündön baştap kızga *coluguunu* eñsep köksöp / cürdüm (32/10)

Abakir anday cakşılıkka caralıppı Men da suranbay / koydum Kızga kiyinki *colukkanda* Abakir ekööbüz (29/16)

kanday kütüüsüz işterge *colukkan* mınday şartka / kanığıp bütkön adamdın sabırduu köz karaşı Kuykul (20/4)

colukkanda cadegende atın surap kalbapmın Kökül / çaçı celpildegen al süykümdüü kız kayda boldu eken (26/2)

comok: Masal, efsane, halk hikayesi.

comoktop aytıp berer elem Carkınım Anarḥay / ölkösünün keleçegine menin *comoguma* işenmek (45/6)

comokto-: Anlatmak, hikaye etmek, aktarmak.

salkın cayıtına aylanmak Aytor uşintip *comoktop* / ayta berse közü açıla elek baldar oozun (7/13)

comoktop aytıp berer elem Carkınım Anarḥay / ölkösünün keleçegine menin comoguma işenmek (45/6)

condon-: Şişmek, kabarmak.

elem Kara küröñ dıñ kaş kulak *condonup* kañtarılıp / kalıp cattı Añgıça çetki tiştin astınan tolkunda (39/12)

conduu: Dolgun, tombul, şişman.

töşöp küngö dalısın tosup cata ketti Keñ dalı uy / *conduu* eti maylanışıp küngö cıltırayt Men da (27/5)

cooker: Savaşçı, asker, cengaver, savaşkan.

menen cer birikken kanduu soğuş cürüp cattı / Kılıçtar carkıldap *cookerler* uraan taştap kıykırıp (9/10)

coolaş-: Savaşmak.

Anarḥaydın betinde bir kezderde neçendegen / köçmön kalktar *coolaşıp* salgılaşıp ötkön Al kezdegi (40/14)

coomart: Cömert, eliaçık.

Cazdın *coomart* camgırı cuup ötkön darkan talaa / suluulanıp carkın sala berdi Cerdin bu körkünön (33/5)

coop ber-:

1. Cevap vermek.

Uktap kalıp sokonun astına tüşüp ketseñ men / *coop berbeym* Dep işke çığar aldında bir ayttı (24/2)

Abakir Kaydasıñ *coop ber* Ala küügüm basıp turgan / çıbırdın üstü tuncurap selt etpedi (42/9)

caş uluumuştaş dese muşka kıyın / Abakirge eç kim *coop bergen* cok (21/3)

Oylono turğan emnesi bar cumuştu toktotkon / adam *coopbersin* dedi al dagı (21/4)

zıyanın tartıp cürüpmünbü Tüşünsöm buyurbasın Birok / Sorokinge toktoo *coopberüügö* tırıştım (22/4)

Sağa emne cok Kuyuşkanğa kıpçılba Özübüz bilebiz / Traktorğo da cumuşka da Men *coopberem* (23/5)

Tapatañdan *coopbere* albadım Abakirdin aytkanın / uğup oturup uşunun sandırağında da çındıktın (22/1)

Al emnelerdi aytıp cattı eken Kız emne dep / *coopberip* cattı eken Abaylasa eken kız Abakir (31/10)

2. Cevap vermek, bir işle ilgilenmek.

Anın işi caan çaçında da toktoboyt Mal çarbasına da / *coopberet* Oşol üçün tınım tınçı cok (12/7)

coop kat-: Cevap vermek.

Kaliypa kapalana *coopkattı* / Men aga ıylap catkan cokmun Sendey adamdı (37/15)

Cooşut-: Barıştırmak, uzlaştırmak, ara bulmak.

Koyçu emi dep Kaliypa anı *cooşutuu* menen / elek Açuuñ ayabay çukul da Antkeniñ bolboyt Abakir (11/13)

cortuulda-: Akın, yağmalamak.

batışka *cortuuldap* baratkan moñğoldor koyso / kerek Alar menen Eniseydin başınan Tyanşanğa (10/11)

coruk:

1. Hareket tarzı, gidişat, amel.

ünü kulaktı tundurup tapatandan atırılıp ketet / Abakirdin bu *corugu* tañ kaltırdı Traktordon (41/6)

2. Karakter, davranış, ayırt edici nitelik, tarz.

Bu *corugu* maga cakpadı Birok oşondo da traktor / aydap cürgönümö korstonmun Kabinadan baş çıgarıp (31/8)

coylop koñtorul-: Alt üst etmek.

çıkkan kara tütün aydoonu kaptap dem kısıp / sokonun astın *coylop koñtorulgan* boroz menen (41/7)

cön ket-: Doğruca gitmek.

Alar çoçubay *cönketsin* dep men dagı biraz az oturdum / Anan üygö kelip karañgıda ordumdu sıypalap (37/9)

cönö-: Yönelmek, belirli bir yöne doğru yürümek, gitmek, yola koyulmak.

men calğız *cönödüm* Buyerdegi işter bıyıl cazda ğana / baştaldı Oşol üçün eki ele traktor işteyt Başçıbız (6/14)

Emi tamak içip alsam kayra tınbay suu taşıym / kuyup koyoyun dep boçkeni kaldıratıp bulakka *cönödüm* (15/7)

tamaktanuuga *cönödüm* / Baykuş Aldey apa booruker can Alıp koygon (25/8)

bulakka *cönödüm* Bulak başına calgız barıp calgız / oturgum keldi (35/15)

cönösök dep çıdamım ketpedibi Oşentip kelgen men / kayra barsam eldin betin kantip karamakmın Aylam (8/16)

coldu kesip ötüp biz narı *cönödük* (9/19)

kiriş Ordunan turup eşikke *cönödü* Emese dem / alğıla (23/7)

Salmaktangan çöntögün sılagılap Abakir / traktoruna *cönödü* (41/1)

da mağa uşintip aytışkan Uşul kıyal menen Anarhayğa / *cönöp* berdim da Kelsem çirkööçülör toluk eken (8/9)

cönöp ket-: Bir yöne doğru gitmek.

bir cakka attanıp catıptır / Kalmaktar koyğon çığar dep koyup *cönöpketti* (10/7)

cönöp ketti / Añ tañ oozumu açıp artınan karap kalıpmın (20/7)

cönöt-: Yola göndermek, çıkarmak, uğurlamak.

keldim Bizdin bıyakka *cönötör* aldındağı cıynalışta / içinde men barmın bizdi dıñ buza turğan er azamattar (6/2)

cubat-: Teselli etmek, avutmak, oyalamak.

ıylap ciberdi / Şaştım ketti emne dep *cubatarımdı* bilbedim (44/2)

culka tart-: Aniden, birden çekmek.

bilsin aytor ünü öçtü Tünörgön boydon traktorgo barıp / ot aldırgıçtı *culkatarttı* Motor kür kür etti (35/11)

culkunup çık-: Sıyrılıp kaçmak.

kuçağınan *culkunupçığıp* / Şaşpa iyri takım it Seni calıntpasam elebi (14/6)

culkup al-: Çekip almak, yolmak.

turdu da arabadagı bidondu *culkupalıp* cerge kürs koydu / Emneme suu taşıp cüröm men dep öz aldınça süylöndü (43/17)

cul-: Yolmak, çekip koparmak.

Eköö küröşüp sögünüp üy içinde oonap baratışat Men / ırğıp cetip açkıçka cabıştım Arañ *culupalıp* (14/1)

*Culup*ketti karasam Abakir / Küydüm süydüm dep cazıp catasıñbı dep narı (34/8)

cumka: Çanta, heybe, dağarcık.

küygön kubakay kaşının astındağı tuzday kök / közdörün kadap karap turdu da can *cumkasınan* kıpkızıl (19/17)

cumşart-: Yumuşatma, yumuşaklık verme.

Kaçan bolso Abakir oozuna ak it kirip kara it çıgıp / catkanda koomaylanıp eptep *cumşartuuğa* ayağın (22/11)

cumurtka: Yumurta.

soğuş basılıp Anarhaydın kök cayığında *cumurtkaday* / boz üylör tigildi Beykutçuluk ornop boz üylördün (9/12)

cumuş: İş, birinden istenen hizmet veya birine verilen görev.

cumuş köp / Ertesi kündögünön erte turdum Altündö başıma bir (15/3)

Eger sen mintip aykıra berseñ *cumuştu* taştap / ketip kalam (18/6)

Oylono turğan emnesi bar *cumuştu* toktotkon / adam coop bersin dedi al dagı (21/4)

bolboym Ayttım boldu / Bizde başka *cumuş* cok dedi Sorokin (22/7)

bilip aldım go Anı eldin baarı bilet Uşu *cumuştu* / iştey berse dele bolot Birok men emi suu taşığıç (22/6)

Sağa emne cok Kuyuşkanğa kıpçılba Özübüz bilebiz / Traktorğo da *cumuşka* da Men coop berem (23/5)

başka da traktordu ondooğo ce traktoristtin başka / *cumuşuna* işi kılıp baarına cardam berişim (23/12)

arabakeç keldi Emi suu taşuunun *cumuşu* ceñildep / kaldı Ürön sebüügö Saadabek menen Esirkeptin traktoru (28/17)

Men kızdı karay cügürdüm Koyun taştap al da maga / cügürdü Birok men aga cetpey toktodum *Cumuştan* (29/5)

Kiyin ökünböysüñ *Cumuştu* bütölü anan / özüm alıp ketem seni (37/18)

cumuştarının baarı eseptelüü Talaanı çark aylanıp / cıbıt cılgasınan beri kıdırıp cürö beret Bul (38/9)

Talaaga tünöp tañ erte kayradan işke kiriştik / *Cumuştun* oorlugu oşonçoluk Abakir meni mazaktoogo (38/14)

Abakir ketip kaldı *Cumuştu* taştap ketti / Emne deysiñ Abakir emne üçün dep mukaktandı (43/13)

Kayra anı esime algım kelbedi *Cumuştun* kamın / körüş kerek Köpkö ubaralanıp catıp traktordu arañ (45/2)

cumuş başı: Ustabaşı.

körö albadım Ayıptap da ayap da turğan cok / *Cumuş başı* bolup moynunda mildeti çoñ kündö ar (20/3)

cumuşçu: İşçi.

Sen emne Men *cumuşçumun* Eldin baarın / bakkan men dep töşüñü muştagılay beresiñ Kılğan işiñ (27/13)

cumuşçuluk: İşçilik.

ele *cumuşçuluk* bolboso diliñde cumuşçuluktun / kenedey niyeti cok Bay bolsoñ caraşmak (27/14)

cumuşka coop ber-: Bir işi, bir görevi icra etmek, bir işi yapmaya muktedir olmak.

Emi bu *cumuşkacoop berçü* men Tündü cirep baratıp / beş kökül kız esime tüştü Uçkul kıyalımday (45/4)

cügöndö-: Gem vurmak, yular takmak, hükmetmek.

Suu taşıgıç gana bolup kalganıma ökünböym Men / ali maşinelerdi *cügöndöp* bu keñ talaanın kökürögündö (15/14)

cügür-: Koşmak, hız, sürat yapmak, hızlı koşmak, koşturmak.

Katındar çakaların koyo koyuşup maga *cügürdü* / üygö çurkap kirsek Saadabek menen Abakir cerde (14/4)

Men kızdı karay *cügürdüm* Koyun taştap al da maga / cügürdü Birok men aga cetpey toktodum Cumuştan (29/5)

Ekööbüz dagı kezdeşebiz Emki colu traktorgo oturup / albay aldıñan *cügürüp* çıgam Azır bara koy beş (32/4)

bolbodum Canıma kanat bütköndöy Kız maga kol / bulgaganına cazdın darkan talaasında *cügürüp* (29/12)

baanek surap *cügürüp* kelet dep oylodu okşoyt meni / Maga bolso emi baarı bir bolup kalgan Camgır ötmö (32/18)

Senibi dep *cügürüp* barıp traktordon / otvertkanı alıp çıktım (34/12)

körünböyt Döböçögö *cügürüp* çıgıp karasam te tömönkü / tüzdö ketip baratkan Abakirdin karaanı köründü (42/12)

Katındar çakaların koyo koyuşup maga *cügürdü* / üygö çurkap kirsek Saadabek menen Abakir cerde (14/4)

koyup *cügürö* basıp baratat Keçir meni carkınım dedim / men içimen Tez ketip kalganıñ cakşı boldu (32/3)

şprits apkel / Men *cügürüp* barıp apkelgenim solidol salğan (10/16)

Kayda *cügürüp* baratat Birdeme körgön go Zagondun / orto çenine cetip kabinadan suurulup tura karadım (42/5)

şaşmak İşi bolso cürüp atat Traktoru cakın / birdeme bolso cügürüp kelet (31/7)

cüktö-: Yüklemek, hayvanın sırtına ağırlık koymak.

tırp eter alım kalbay attı arañ çığaram da maşinege / *cüktöp* kelgen tañğak çöptön salam Anan Aldey apa (7/16)

cür-:

1. Yürümek, gitmek, hareket etmek.

toktotposton *cürdü* okşoyt Çañ menen açuu / tütüngö tumçuğup katuu temirge oturuu emne ekenin (24/10)

bürküt *cürdü* Anı oşonço biyikke kötörgön özü / emes küçtüü kanattarı emes mobu talaanın boygo kubat (33/12)

cumuştarının baarı eseptelüü Talaanı çark aylanıp / cıbıt cılgasınan beri kıdırıp *cürö* beret Bul (38/9)

Oşentip kete berdim Col da cok iz da cok Tim / ele *cürüp* baratam Bir cerden temir colğo çığarmın (19/12)

toktoosuz *cürüp* barat / Abakir meni ölüü tirüübü dep bir kılçayıp koybodu (24/7)

cürüp barat Büt köñülüm aldımdagı tetikterge baylanıp / özüm da çırmalışkan uşul köp tetikterdin biri (30/16)

bolso motordu öçür / Al *cürüp* baratkan traktordon sekirip tüştü da (31/4)

Biz ündögön cokpuz / Men öz mildetimdi atkarıp *cürö* berdim Öz kıyalım (39/2)

Andan arı *cürdük* tabılgamı Aldiyarov agayga / alparıp körsötsöm dep oylop kelem Agaydın tüzgön (41/2)

kalıñ el cabıla iştegen uluu *cürüş* dep / cürbödüm bele Uşunun baarın kılğan tarıh muğalimibiz (7/6)

Buudandar cer tepkilep azınayt Oşol kızıl / Kırğın kara sürgündün içinde men da *cüröm* Anan (9/11)

çıktı Atügül muğalimim Aldıyarovdu da bilet / eken Mınday een talaada *cürüp* süyüktüü muğalimiñdin (17/7)

Eger razyezd izdeseñ oñgo tarta *cür* tetigi cılğanı / ördö dep kamçı suna körsötüp atın burup cönöp (20/6)

Uruşpağanı kayra kayt dep suranbağanı emnesi / Çaalıkkan atın çarçañkı minip *cürgönü* kanday Üycayı (20/8)

Eçteme emes Kemel biz cardamdaşabız *Cür* / dep Kaliypa ordunan turdu (25/15)

Eçteme oylonboston *cürüp* kelatam Uşu cerden tezireek / ketsem degen gana kaaloo Kargış tiygen Anarhaydı (19/1)

ordunan kozgodum / Traktor çirene tartıp bir kalıpta *cürüp* kelet (41/18)

2. Bir yerde yaşamak, bulunmak, durmak, zaman geçirmek.

Anarhaydağı başka curttun baarı sürgündö *cürgön* / nemeler eken go ıya Alardı sürgüngö sen aydap keldiñ (13/10)

oy keldi emi meni biröö uruşmak turgay katuu söz / aytpagıday kılıp kantsem da başkaça *cürüp* başkaça (15/4)

3. Olmak, vuku bulmak, olmaya devam etmek.

menen cer birikken kanduu soğuş *cürüp* cattı / Kılıçtar carkıldap cookerler uraan taştap kıykırıp (9/10)

4. İşleri yürütmek, devam ettirmek.

Azırınça işim oydoguday *cürüp* cattı / Al ortodo boz çalgan kök ceektin narı cagınan (15/8)

menen cer birikken kanduu soğuş *cürüp* cattı / Kılıçtar carkıldap cookerler uraan taştap kıykırıp (9/10)

cürdüm çırılda-: Çırpınmak.

Urba Aba Saadabek aba buğa teñelbeñizçi Eköönün / buttarının arasında *cürdümçırıldap* (13/15)

cürgüz-: Harekete geçirmek.

Anı *cürgüzüp* başkarıp kelatkan men Bu colu da (41/19)

curkap bar-: Koşmak, adım atışlarını artırarak ileri doğru hızla gitmek.

Barıñız barıñız dep kız maga kol bulgadı / Arabanı kubalap *curkap baratam* Bir iret artıma (29/10)

curnal: Dergi, magazin, mecmua.

maga negedir taanış köründü Bir *curnaldın* betinen / dal uşunday kökülü mandayına tüşkön vetnam kızdın (16/15)

curt:

1. Halk, millet.

ukkan *curtka* külkü bolom Birok bu kıyalkeçtigime / calañ özüm emes tarıh muğalimibiz Aldıyarov da (6/5)

Anarhaydağı başka *curttun* baarı sürgündö cürgön / nemeler eken go ıya Alardı sürgüngö sen aydap keldiñ (13/10)

2. Vatan, yurt, yer.

gana okto tekte bir cañılık aytıp kelet Al atçan / cakın *curttağı* çabandarğa barıp ratsiya arkıluu çoñdor (7/4)

cut-: Yutmak, yemek.

şişe carma berdi Carmanı kere *cutkanda* çeçekeyim / açıldı Bu da bolso Aldeydin berip cibergeni go (26/14)

cuun-: Yıkanmak.

alıp keliptir / Radiatordu tolturup koydum Kemel *cuunup* al (26/11)

cuup öt-: Yıkamak.

Cazdın coomart camgırı *cuupötkön* darkan talaa / suluulanıp carkın sala berdi Cerdin bu körkünön (33/5)

cürögü lakıldap çık-: Sevinçten, heyecandan nefesi kesilmek, yüreği ağzına gelmek.

berdi Süyüngönümön *cürögümlakıldapçıktı* Başka / eçteme oyuma kelbey düynönü tügöl unuttum Bar (30/13)

cürögü orduna kel-: Yüreği ferahlamak, yüreğini pek tutmak.

Zagondu eki üç iret aylanıp çıktık *Cürögümorduna* / *kelip* kıymılım işenimdüü bolo baştadı (31/2)

cürögü öröpkü-: Yüreği hoplamak, heyecana kapılmak.

düynönün düyüm kooz tüs boyoktorun boyuna siñirip / kün celesi kıymılsız iyilip turdu *Cürögümöröpküp* (33/8)

cürök aylant-: İçini bulandırmak.

eken Korduk körüp capa çekken başım bu kermek / cıtı *cürökaylantkan* şıbaktuu sur talaanı sendele (19/4)

cürüş:

1. Yürüyüş, yürüme.

kalıñ el cabıla iştegen uluu *cürüş* dep / cürbödüm bele Uşunun baarın kılğan tarıh muğalimibiz (7/6)

2. Bir işi yürütmek, devam ettirmek.

caaktaşat iştin *cürüşün* kabarlayt / degeniñ dıñ koñtorot degeniñ kazğanaktağan (7/5)

traktordun *cürüşüp* basañdatpay sokonun tişin kerek / bolso kötörüp kerek bolso tüşürüp turuu mildet Andan (23/11)

catıp *cürüşkönbü* anısın bilbeyt ekem Kaliypa / birdemelerdi bışaktay küñküldöp catat söz acırım (37/11)

cütkün-: Hücuma hazırlanmak, ileri atılmak.

içboorumu ezip kabırgalarımdı kıyratıp salgansıdı / Dagı bir colu turup akırın *cütkünö* berdim Al (28/4)

cüz: Yüz, beniz, surat, cemal.

Kıyazı tigi koş döbönün narı cagındagı konuştan / kelgen okşoyt Ayerde çabandar köp Kızdın *cüzü* (16/14)

Anı coktop catkan men cok dep kabinadan / başın culup alıp caş çayıgan *cüzün* maga burdu (44/4)

Ç

çaalık-: Yorulmak, güçsüzleşmek, hâlsiz düşmek.

Uruşpağanı kayra kayt dep suranbağanı emnesi / *Çaalıkkan* atın çarçañkı minip cürgönü kanday Üycayı (20/8)

çaar: Benek, benekli, alaca.

şibegesi uçup ketti artına barıp tüştü Abakirdi *çaarı* / közünön çığa karap bir kolunda sozo karmağan kök (13/7)

çaban: Çoban.

gana okto tekte bir cañılık aytıp kelet Al atçan / cakın curttağı *çabandarğa* barıp ratsiya arkıluu çoñdor (7/4)

inisi Esirkep menin atımı tokup minip *çabandarğa* / ketken Aldey menen Kaliypa bulakka suuğa ketken (12/9)

Kıyazı tigi koş döbönün narı cagındagı konuştan / kelgen okşoyt Ayerde *çabandar* köp Kızdın cüzü (16/14)

özüm menen koş bütüp tigi kırdın narı cagındagı / *çabandardın* koşuna barar künümdü ayerden beş (39/3)

çaç: Saç.

kırğızdar biz da kelgenbiz Biz kelgençe bu cerdi / kıpçaktar cerdep turğan Alardan murun kuykul *çaç* (10/12)

colukkanda cadegende atın surap kalbapmın Kökül / *çaçı* celpildegen al süykümdüü kız kayda boldu eken (26/2)

cetip barıp canaşa oturup süylöşsöm cadegende / celpildegen kökül *çaçın* ele karap kelsem degende eki közüm tört (30/5)

çaç-: Saçmak, dağıtmak, yaymak.

çaçsañ bolguday Bulaktın agıp çıgıp catkan oozunda / cıldızdar da koşo agıp ketip catat Beregi tunup (36/1)

aylanadagı karañgı tüngö altın uçkun şirendi / *çaçkanday* (35/19)

çaçıl-: Saçılmak, dağılmak.

çaçılıp kelet Meyli tögülsö Bir tamçısı kalbay tögülsö / da meyli Mınday kordukka emi çıday albaymın (18/4)

çaçır-: Saçmak, dağıtmak, yaymak.

çaçırap kelatat Ağa karabay attı kubalap baram / Bıyakka da suranıp kelgen özüm Kınağan eç kim (6/12)

çağıl-: Aks etmek, yansımak.

müyüzü bar telkisi capısıraak eköönün teñ alakanday / közdörü ay nuruna *çagılısıp* calt cult etet (37/4)

kayra cılt cogolgon balık sımal / birdeme küzgüdöy tişke ottoy cark *çagılışıp* (39/13)

çak tüştö: Güpegündüz.

oturam / *Çak tüştö* Abakir kapiletten motordu öçürdü (27/2)

çaka: Madeni kova.

Kaynar bulaktan *çakanın* kap ortosunan suu suza bergençe / een talaanı cañırtkan aç aykırık çıktı (5/4)

Karaçı ansız da öñ daletten cok baykuş bala Menin / kaltırağan koluman *çakanı* alıp Kaliypa radiatorgo (11/10)

Katındar *çakaların* koyo koyuşup maga cügürdü / üygö çurkap kirsek Saadabek menen Abakir cerde (14/4)

çakıy-: Dikkatle bakmak, dik dik bakmak, gözünü dikmek.

taap köpkö uktay albay *çakıyıp* cattım / Oşondo argasızdan şıbış söz uktum Abakir menen Kaliypa bir töşöktö catıptır Murda dele uşintip (37/10)

çal-: Çalmak, bir renge yakın olmak.

işim oydoguday cürüp cattı / Al ortodo boz *çalgan* kök ceektin narı cagınan (15/8)

çala: Eksik, yarım yamalak.

Bul tünü uykum *çala* boldu Abakir menen kantip / işteşer ekem Buğa çeyin anda sanda bir kağışıp (23/8)

çala moñol: Yarı cahil, bilgisiz.

murduñu körsötösüñ / *ÇalaMoñol* bizge lektsiya okuysuñ da özün oozuñ (11/2)

çalıp sal-: Boğmak.

Çalıpsalam / Anı körö catarbız (35/4)

çalkalay kara-: Görkemli bir şekilde yayılmak, kucak açmak.

Ketüügö turup atıp cıldız cabalaktap caynagan / asmandı dagı bir colu *çalkalaykaradım* Közüm (36/15)

çalkalay otur-: Görkemli bir şekilde yayılarak oturmak.

öçürdü da çılımın kere sorup kabinadagı orunduguna / *çalkalayoturdu* Dobuldan baş kalkalap kabinadan (32/17)

çalkı-: Dolup taşmak, böbürlenmek, övünmek.

dirildegen türküm tüs asem totudan kooz kün celesi / andan beri *çalkıgan* darkan talaa (33/10)

çalkıy tüş-: Görkemli bir şekilde yayılmak, yatmak.

asman da kalışkısı kelbegendey Anarḥaydın kıyırsız / kendigi murunkusunan da keñirsip *çalkıytüştü* (33/6)

çañdap cat-: Toz duman olmak.

Keñ talaanı alay dülöy tüşürgön möndür aralaş caagan / ötkün ele Asman güüldöp *çañdapcatkan* cerdin (32/12)

çap-:

1. İşgal etmek.

On ekinçi kılımda bul cerlerde moñgoldor turgan / Buyerge keler aldında alar Kıtaydı *çap* köp altın (40/8)

2. Kesmek, parçalara ayırmak.

dep kök celkeme koyup kaldı Men etbetimen bük tüştüm / Kasapçı balta *çapkandan* beter kerile kalıp Uh (28/5)

çapkılap cür-: Kamçılamak, kırbaçlamak.

çapkılapcüröt Bul özü kanday adam añğırağan / Anarhayda izdegeni emne (20/10)

çapkındap bolup kel-: Şiddetlenmek, hızlanmak.

Oşol kündördün birinde katuu caanda kaldık Kaydan / caydan *çapkındapbolupkeldi* da tögüp kirdi (32/11)

çaptaş-: Yapışmak, yapışıp kalmak.

tamanına batkak *çaptaşıp* bir ordunda cılbışa berbegende / Abakirdin toktotor türü cok bolçu Motordu (32/16)

çarça-: Yorulmak, bitap düşmek, bitkin olmak.

Kıykıra berip *çarçadım* barıp rıçagıñdı bekemde / da kayra kelip sen aydaçı Negedir canım (41/13)

aytıp beret / Anan *çarçasam* kerek tabılgamı da unutup koyupmun (41/4)

tumandanıp caanğa ezilip *çarçağanday* dımıp catat / Anın atam zamandan berki kozğolbos tınçtığın buzğan (14/15)

Oşondo da kıñ debedim Keç kirip Abakir traktordun / toktotkondo gana men ölörçö *çarçağanımdı* sezdim (24/15)

ketti Men artınan karap turup açuum da keldi birok / suktanıp da turdum *Çarçaganı* bilinbey teñsele (25/4)

çarçañkı: Bir parça yorulmuş, hafif yorgun.

sakal baskan *çarçañkı* betin alakanı menen / ukalay sürttü da (20/5)

Uruşpağanı kayra kayt dep suranbağanı emnesi / Çaalıkkan atın *çarçañkı* minip cürgönü kanday Üycayı (20/8)

çarçat-: Yorulmak, bitap düşmek, bitkin olmak.

Traktordun ulkup culkup cürgönü *çarçattı* baarınan / Birde akırındap cılcıp kalat birde motordun (41/5)

çark aylan-: Çark etmek, geri dönmek, yüz geri etmek.

cumuştarının baarı eseptelüü Talaanı *çarkaylanıp* / cıbıt cılgasınan beri kıdırıp cürö beret Bul (38/9)

çayıttay: Berrak, duru, temiz.

Kapilet baştalgan ötkün kapiletten toktodu Oşol / zamat tüpsüz tuñguyuk kök asman *çayıttay* açıldı (33/4)

çayna-:

1. Çiğnemek, ısırarak zarar vermek.

sirkesi suu kötörböy papirosun belçesinen *çaynap* / kombinezonun anan köynögün çeçti da baarın astına (27/4)

2. Dolup taşmak, yayılmak.

Keñ Anarḥay ölkösü / Gül *caynagan* cer bolor (34/3)

3. Güzel görünmek, gösterişli olmak.

Ketüügö turup atıp cıldız cabalaktap *caynagan* / asmandı dagı bir colu çalkalay karadım Közüm (36/15)

çaypal-: Sallanmak, çalkalanmak.

turat / Atka kamçı saldım Boçkedegi suu *çaypalıp* dalıma (6/11)

attı kubaladım / Boçkedegi suu *çaypalıp* başıman ayağıma çeyin (18/3)

çeç-:

1. Çıkarmak, giysi, ayakkabı gibi eşyaları vücuttan ayırmak, soymak.

küngö kiçine toorukkum keldi Köynögümdü *çeçip* / astıma töşöp catayın dep catkanda Abakir uykusuday (27/6)

2. Çözmek, düğümlü, bağlı veya sarılı bir şeyi açmak.

sirkesi suu kötörböy papirosun belçesinen çaynap / kombinezonun anan köynögün *çeçti* da baarın astına (27/4)

çeçekey: Göz bebeği, göz billuru.

şişe carma berdi Carmanı kere cutkanda *çeçekeyim* / açıldı Bu da bolso Aldeydin berip cibergeni go (26/14)

çeçil-: Çözülmek, kararlaşmak, hallolmak;.

oyun *çeçiler* ele deşet / Antken menen bu kelgender dele kılçaktap iştep (6/17)

Tagdır imiş dep Abakir mılcıyıp koydu / Mınday akademikterdin tağdırı aldagaçan *çeçilgen* (21/7)

çegil-: Takılmak, bağlanmak.

Turmuşubuzga ança mınça özgörüş kirdi Ürön / taşuuga koş at *çegilgen* araba keldi Anı menen birge (28/16)

çeke: Kenar, köşe, yan.

Men bidondu alıp radiatorgo suu kuya baştadım / Kaliypa kabinaga *çekesin* tayap alıp burkurap (44/1)

çekiş: Çekme.

Abakir ekööbüzdün *çekişibiz* alğaçkı ele künü / baştaldı (24/1)

çertip kal-: Fiske vurmak.

Bolso bolmokmun Menin niyetim menen işiñi / bolbosun dep baykooston murduma *çertipkaldı* (27/15)

çet:

1. Kenar, kıyı, dışarı.

çette koñğurooloru şıñğırap karkıraday cele tartıp / kerben töölör ketip barat Kaydan kelatkanın (9/14)

aldı da çılımının kaldığın ırğıtıp ciberdi ele / anısı kiyizdin *çetine* barıp tüştü Bat ele kurmuşu (12/15)

Asman menen Anarḥaydı biriktirip kün celesi tartıldı / Aalamdın tigi *çeti* menen bu çetine cete iyilip (33/7)

elem Kara küröñ dıñ kaş kulak condonup kañtarılıp / kalıp cattı Añgıça *çetki* tiştin astınan tolkunda (39/12)

Asmanga cıldız baspay kay bir darkan talaanın / *çetine* agılıp tüşüp cattı Tegerek bulaktın közü (35/16)

kalgan eken Kebetesi ketip şümüröyö / tüşüptür Üñküyüp *çetke* süyrölö bastı (41/16)

2. Dış, harici, yaban.

Saadabek meni *çetke* türtüp ciberdi Eköö atırılçu / ilbirstey birin biri teşe tiktep üydün için tegerene (13/16)

çetke çık-: Teslim olmak.

Al ortodo men sırtka çığıp azırkı topoloñdo özüm / ırğıtıp cibergen açkıçtı izdep taptım da *çetkeçığıp* (14/11)

çıda-: Dayanmak, güç bir duruma katlanmak, çekmek, sabretmek, tahammül etmek.

Kürcüygön bıcığır celkesi gana körünöt Uşul / oturuştu ele meni sınağanday *çıdap* kötörö alar beken (24/8)

çıdabay ket-: Dayanmak, güç bir duruma katlanmak, çekmek, sabretmek, tahammül etmek.

Men eriksizden ketençiktey berdim Izama / *çıdabay kettim* (27/12)

çıdamı ket-: Sabrı bitmek, sabrı taşmak.

cönösök dep *çıdamım ketpedibi* Oşentip kelgen men / kayra barsam eldin betin kantip karamakmın Aylam (8/16)

çıdamkaylık: Sabırlılık, tahammüllü olmak.

da Çirkegiç boluşka *çıdamkaylık* köktük kerek men / andan korkpoymun Ariyne talaanın oy kırın bilip (23/10)

çıday al-: Dayanmak, tahammül etmek.

Koluman kelet eken dep kaldım Algaçkı sınoodon abiyirdüü / ötkön soñ ayagına çeyin *çıdayalarıma* közüm (26/17)

çaçılıp kelet Meyli tögülsö Bir tamçısı kalbay tögülsö / da meyli Mınday kordukka emi *çıdayalbaymın* (18/4)

korkok biliş kılıp alayın degeniñ go Bayatan / beri ündöböy oturgan Esirkep *çıdayalbay* ketti (23/3)

Çıday tur cakında şaarga barabız oşondo aldırıp (37/13)

çıga kal- Çıkmak, sergilenmek.

gezitke keede ırım *çıgakalıp* cürgönüm bolboso menin / akındıgım cok ele Aga bolboy konçuman bloknotumdu (33/17)

çığa kara-: Başından sonuna kadar bakmak, gözden geçirmek.

şibegesi uçup ketti artına barıp tüştü Abakirdi çaarı / közünön *çığakarap* bir kolunda sozo karmağan kök (13/7)

çığar-: Çıkarmak, bir şeyin dışarı çıkmasını sağlamak.

ülüşü bar go dep oylodum Birok kıcırlanıp zaarın / sözünö *çığarıp* aytıp catpaydı Kay cazığıma Men (22/2)

Añgıça traktor toktop kaldı Abakir kabinadan / başın *çıgardı* (30/6)

tırp eter alım kalbay attı arañ *çığaram* da maşinege / cüktöp kelgen tañğak çöptön salam Anan Aldey apa (7/16)

oonalaktap catıptır eköön arañ degende acırattık Aldey / erin sırtka *çığarıp* ketmek boldu ele Abakir (14/5)

Traktordu aydoodon *çıgarıp* motordu öçürdü da sokogo keldi / Eñkeyip tişterin sıypap kördü (25/1)

çıgarıp alıp kayra boltun burap kiygizip cogolup / kalbasın dep şapkeme salıp catam Oşentip tünü menen (26/5)

tolgon kıcırın kücünö *çıgarıp* meni koyup kalganda / kalpaktay uçup tüştüm Arañ degende tizeley tura (27/17)

Bu corugu maga cakpadı Birok oşondo da traktor / aydap cürgönümö korstonmun Kabinadan baş *çıgarıp* (31/8)

çığarğan Abakir Özümdö da bar Añkoo başım bala / kıyaldanıp oyuma kelgendi abaylabay ayta salam Anan (6/4)

sözü Birok al baykooston *çıgıp* ketebi deym / Adamga kıyaldanuuga oy oyloogo tilek tilöögö eç kim (35/8)

Al ortodo men sırtka *çığıp* azırkı topoloñdo özüm / ırğıtıp cibergen açkıçtı izdep taptım da çetke çığıp (14/11)

Abakir kekeerledi / Munu ukkan Saadabek unçukpastan turup üydön *çığıp* (20/16)

suurup *çıgıp* entelep kelgen algaçkı saptardı / şaşıp buşup cazıp kirdim (33/18)

çıkkan kara tütün aydoonu kaptap dem kısıp / sokonun astın coylop koñtorulgan boroz menen (41/7)

Oşentip kete berdim Col da cok iz da cok Tim / ele cürüp baratam Bir cerden temir colğo *çığarmın* (19/12)

2. Çıkmak, tırmanmak.

çıgıp alıp koy kozusuna köz salıp turdu Bir münötkö / bolso da canına cakın bargım keldi birok kaydan (29/15)

Kız koyun cayıp cönödü Abakir bolso traktordun / kabinasına *çıgıp* alıp aba muştap aykırıp turat (18/1)

çıktı da toktoosuz narı tüşüp körünböy ketti Dalısın / gana körüp kaldım Abakir eken Aga emne bolgon (42/4)

3. Çıkmak, ortaya çıkmak

boldu Andan emne *çıktı* emne üyröndü Ce maşine / ayday albasa ce atka moyunçak kata albasa Moyunçaktın (21/11)

Tolukşup ay *çıktı* Oşondo men aydoonun narkı / ceegin cakalay cılcıp kelatkan ürkünçök eki karaandı (36/18)

çılım: Nargile, tömbeki, izmarit, sigara.

sunala cambaştap *çılım* sorup catat Saadabek / bolso oçok başında terdik töşönüp sögülgön ötügün (12/11)

cıttanıp ketti Saadabek *çılımdı* ala salıp / külgö taştadı (12/16)

aldı da *çılımının* kaldığın ırğıtıp ciberdi ele / anısı kiyizdin çetine barıp tüştü Bat ele kurmuşu (12/15)

öçürdü da *çılımın* kere sorup kabinadagı orunduguna / çalkalay oturdu Dobuldan baş kalkalap kabinadan (32/17)

çım: Çim, çimen.

bekitilgen tişter carkıldayt Katarınan kıyğaçtap / tizilip dıñdın buulanğan *çım* kırtışın tilip (24/5)

kayra boroz astına cılt kirip ketti Daroo koşton / sekirip tüşüp oşol cerge cettim da kalıñ *çımdın* (39/14)

çımıra-: Karıncalanmak, vücudunda karıncalar dolaşır gibi bir izlenim uyanmak.

uşunum ıksız bolup kaldı Uyalğanıman betim *çımırap* / ısıp çıktı da bat ele kayra muzdadı (17/15)

çın: Gerçekten, asıl, hakiki.

iyine kattı / Menin esim çığıp ketti *Çın* ele korkunuçtuu boldu (13/13)

çın ele botonun közündöy eken / Ekööbüz süylöşüp kettik Kız menin cerdeşim (17/6)

traktoruñar turat özüñör cok / Emne demekmin aga *Çının* ayttım (43/12)

Tabılgan *çın* ele altın bolup kalsa dep negedir / Abakirdin közünçö tapkanın altın bolup kalışın (40/10)

çındık: Gerçek, hakikat, doğru.

Tapatañdan coop bere albadım Abakirdin aytkanın / uğup oturup uşunun sandırağında da *çındıktın* (22/1)

çırılda-: Zırıl zırıl ağlamak, viyaklamak.

kaşaya *çırıldaganda* tınıp catkan talaa tınçtıgı kamçı / tiygendey silkinip ciberdi İşterman cigit dep (44/6)

çırmal-: Birbirini sarmak.

cürüp barat Büt köñülüm aldımdagı tetikterge baylanıp / özüm da *çırmalışkan* uşul köp tetikterdin biri (30/16)

çıyrığ-: Donmak, üşümek, titremek.

Abakir mınday teskeri açuuluu bolup kaldı eken / içindegi terlüü denem bir *çıyrığıp* aldı Emne üçün (12/1)

çirene tart-: Gergin bir şekilde çekmek.

ordunan kozgodum / Traktor *çirenetartıp* bir kalıpta cürüp kelet (41/18)

çirip kal-: Çürümek, bozulmak, kokuşmak, eskimek.

Başka metall bolso aldagaçan *çiripkalmak* bu taza / altın bolgondugunan uşu kezge çeyin saktalıp catıptır (40/13)

çirke-: İliştirmek, yapıştırmak, bağlamak.

Men sokonu *çirkedim* Zagon boylop cürüp kettik / Keçeegidey emes bügün sokodo bekem oturdum (26/16)

çirkegiç: Pullukçu.

Oşonu menen tınıp kalsamçı Cok Biröö / oozumu tırmağansıp traktoristter menin *çirkegiçterge* (10/8)

turup kalğanı ıras Kayra *çirkegiç* Kaliypanın ortogo (11/8)

kaçan körsöñ at üstündö / Caan kiçine basandağanda Saadabektin *çirkegiç* (12/8)

da *Çirkegiç* boluşka çıdamkaylık köktük kerek men / andan korkpoymun Ariyne talaanın oy kırın bilip (23/10)

çirkööçü: Tırmıkçı; bir tür tarım aracını kullanan kimse, pullukçu.

eki *çirkööçü* aşpoz katın suu taşığan men anan arğonom / Sorokin bolğonu uşularbız bu cerde biz bar (7/2)

da mağa uşintip aytışkan Uşul kıyal menen Anarhayğa / cönöp berdim da Kelsem *çirkööçülör* toluk eken (8/9)

körörümdü bilsemçi / Men *çirkööçülükkö* kelbedim bele Cazdı cazday (8/7)

çiy-: Çizmek, hat çekmek, çizgi çekmek.

kılımdar boyu buurusun *çiybegen* ketmen tiybegen / kamıştuu ceegine çeyin cayılıp catkan neçen (7/8)

çoçu-: Korkmak, ürkmek.

Alar *çoçubay* cön ketsin dep men dagı biraz az oturdum / Anan üygö kelip karañgıda ordumdu sıypalap (37/9)

çoçula-: Ürkmek, korkmak.

baştagıday bolboy koñtorulup catkan aydoonu / basuudan *çoçulap* turup kalıştı Ay şoolasına condoru (37/2)

çoğul-: Toplanmak, yığılmak.

Keçkurun baarıbız üygö *çoğulduk* Baarıbız / unçuguşpay üñküyüp oturduk Oçoktoğu tersken cana (20/12)

çogult-: Toplanmak, yığılmak.

ayban / Kürsünüp aldım da kuuray *çogulttum* Sokonuñ canına (25/6)

çokoy: Tek parça deriden dikilen bir çeşit ayakkabı.

Küybösö örttönüp ketsin Senin dünüyöñ örttönüp / atabı Abakir kekete bırs etip koydu *Çokoyuñdu* (13/1)

çolo: Boş vakit, serbest zaman.

apıl tapıl aşap catkanımı zeeni keyiy karap / oturdu Caybarakat es aluuga *çolom* cok ele (25/9)

çoñ:

1. Büyük ulu, büyük (yaşça).

mınday dedim / Özüñ *çoñ* ele kişisiñ Keede aytkanıñ estüü adamdın (35/7)

2. Baş, şef, amir, başkan, patron.

gana okto tekte bir cañılık aytıp kelet Al atçan / cakın curttağı çabandarğa barıp ratsiya arkıluu *çoñdor* (7/4)

çordon: Göbek.

bulakka kayrıldım Kaynar bulaktın *çordonu* bülküldöp / betime salkını urdu Fonardın carıgına tübü (25/18)

turgan *çordonunda* bolso kudu köktögüdöy bolup / cıltıldaşat Anı karap oturup oygo çömüldüm Talaanın (36/2)

çöl: Çöl, ıssız yer.

kezip emne azap kayagıñı karaba meltiregen *çöl* Toobo / bul aymaktan adam emne tapmak Başka cer (19/5)

közcetkis *çöl* talaa anda baratkan kupaykeçen kirzi / ötükçön küngö oñup kubarğan şapkeçen men kaydan (19/10)

Oy bu cerdin *çöldügünö* alıstıgına baarına / tölögünö uşul elebi (39/1)

çölköm: Bölge, yöre, civar.

cañırğan *çölkömdün* taymanbas baştooçuları / dep atağan Emiçi Akademik atka kondum Uyat Anı (6/3)

çömül-: Gömülmek, batmak.

Bulak başında oturup tün camıngan talaa sırına / *çömüldüm* kulak turup dilimdi açıp koyup memiregen (36/5)

çöntök: Cep, bir şey koymaya yarayan, giysinin belli bir yeri açılarak içine yerleştirilen astardan yapılmış parça.

anan aytalı dep al tabılganı *çöntögünö* salıp aldı / Koştun üstünön tüşürüp alasıñ mende bolsun (40/18)

Salmaktangan *çöntögün* sılagılap Abakir / traktoruna cönödü (41/1)

çöp:

1. Kötü, adi, değersiz.

catat Anarhaydın cayı kurğak künü ısık Başka / *çöp* emes temir tiken kök kezinde kuurap kalat Buyerge (6/18)

2. Ot, kuru ot, saman.

tırp eter alım kalbay attı arañ çığaram da maşinege / cüktöp kelgen tañğak *çöptön* salam Anan Aldey apa (7/16)

çöyçök: Bardak, fincan, kadeh, maşrapa.

çöyçökkö batıp turgansıyt Cıldızdar bulak tübünön / köktögüdön beter suktandırıp cımındaşat suzup alıp (35/18)

çuku-: Kazmak, eşmek.

Kaydan bolo koysun Tabılganın conundagı bıdır / arasına turgan topuraktı tırmaktap *çukup* küçürkönö (40/5)

çul: Hayvanların üzerine konan kıl, kenevir veya yünden yapılmış örtü.

ḫandardın kılıçtarının tutkası taza *çulu* altından / casalçu Mına karaçı bu da tutkaga okşop turat (40/15)

çurka-: Koşmak, adım atışlarını artırarak ileri doğru hızla gitmek.

maga Traktordon sekirip tüşüp oşo tarapka *çurkadım* / Kırdı aşıp narı karadım beri karadım can (42/11)

çurkap kir-: Aceleyle girmek.

Katındar çakaların koyo koyuşup maga cügürdü / üygö *çurkapkirsek* Saadabek menen Abakir cerde (14/4)

çuru çuu bol-: Şamata etmek, gürültü patırtı yapmak.

Uyaldım da Cınalışta kanca *çuruçuuboldu* ele / Apam koyo berbey tırıştı al meni vraç bolso dep (8/14)

çümkönüp al-: Örtülmek,örtünmek.

Cazdıktı büt suu kılıp / Men *çümkönüpaldım* Carkın köñülümdü kapalantkan (38/3)

D

daa-: Cesaret etmek, cüret etmek.

kanday küç dep catışkansıyt / Ceyrender aydoonu keçip ötö albadı *daabadı* (37/7)

daana: Açık açık, bariz.

telmire tiktep baardıgına kaydıger dünüyökapar / kebetesin cazbay turgan elesin köz aldıma *daana* keltirdim (36/17)

dabış: Tıkırtı, hışırtı, patırtı.

dabış cok men ğana közümü ukalap soluktap oturdum / Imırt kirgençe otura (14/16)

çartçurt küyöt başka *dabış* cok Baarına künöölüü men / Söz baştala elek birok Sorokindin tünörgön türünö (20/13)

Abakirge kıykırdım / Altın Abakir *dabışımı* ugup traktordu toktottu da (39/16)

dal:

1. Ağacın gövdesinden çıkıp ayrılan kollardan, uzantılardan her biri.

maga negedir taanış köründü Bir curnaldın betinen / *dal* uşunday kökülü mandayına tüşkön vetnam kızdın (16/15)

2. Sırt.

turat / Atka kamçı saldım Boçkedegi suu çaypalıp *dalıma* (6/11)

maga başın burdu / *Dalımı* kaşı (27/7)

kekireygeninen başka belgi körö albadım / Akademik ayda öz orduña bar dep *dalıga* kaktı (31/13)

3. Tam, tastamam.

Suuga kelatkan go Eki ceyren aydoonun *dal* / mizine kelip cer may menen temir cıttangan (37/1)

dalı: Omuz.

töşöp küngö dalısın tosup cata ketti Keñ *dalı* uy / conduu eti maylanışıp küngö cıltırayt Men da (27/5)

çıktı da toktoosuz narı tüşüp körünböy ketti *Dalısın* / gana körüp kaldım Abakir eken Aga emne bolgon (42/4)

dañ salıp oyno-: Zil takıp oynamak, neşeli bir şekilde oynamak.

dañ salıp oynormun Tigi turgan eki traktor / menen biz iştep cürgön bu tiriligibiz oroşon iştin (15/15)

dañazalanıp cat-: Ünlenmek, şöhret olmak, tanınmak.

cok ele Başka baldar Kazakstandın gezitterde / *dañazalanıpcatkan* kadimki dıñına ketişti Anarhayğa (6/13)

dañazalaş-: Yüceltmek.

ali şaarlar ornop ayıl kıştaktar caygaşar Keleçek / muundar bu cerdi berekelüü Anarḥay dep *dañazalaşar* (16/3)

dayar bol-: Hazır olmak.

Mokop kalıptır almaştıruu kerek Ertemenen / *dayarbolsun* (25/2)

dayardanıp cür-: Hazırlanmak.

Kaçuuga aldagaçan *dayardanıpcürgön* neme / körünöt Keede özü da ketem dep Sorokindi Kaliypanı (43/4)

de-: Demek, söylemek.

Elden / Anarhay *degen* cer oşol (5/3)

cıldağan aydap çığıp colğo tüştüm Mında col *degendey* / Oşonu menen (6/8)

cañırğan çölkömdün taymanbas baştooçuları / *dep* atağan Emiçi Akademik atka kondum Uyat Anı (6/3)

ekkeni emne bolor eken baykaylı *dep* tartkınçıktap / mal kıştatçu kolhozdor da azırınça başkalardın (6/19)

Tüşümü durus bolğon *deşet* Aylana talaağa da oşondoy / bolup ösüp berse Anarhayda kıştağan maldın toyut (6/16)

maselesi oyun çeçiler ele *deşet* / Antken menen bu kelgender dele kılçaktap (6/17)

caaktaşat iştin kabarlayt dıñ degeniñ dıñ koñtorot *degeniñ* kazğanaktağan (7/5)

menen caaktaşat iştin cürüşün kabarlayt / E e e dıñ *degeniñ* dıñ koñtorot degeniñ kazğanaktağan (7/5)

Dep suktanasıñ birok ubakıt cok Başkası eçteme / emes ele Abakirge kayerimen cakpay kaldım al emne (8/1)

traktordu canday cürüp üyrönüp alarmın anan özüm / traktor aydaarmın *dep* oylop kelbedim bele Rayondo (8/8)

cönösök *dep* çıdamım ketpedibi Oşentip kelgen men / kayra barsam eldin betin kantip karamakmın Aylam (8/16)

emespi *desem* kerek / Uşerge maşine menen eki tünöp cettik Meni menen (8/5)

Ey bala *dep* mağa kıcırluu karadı Bildik / senin okumuştuu ekenindi Üydön barıp tavot salğan (10/15)

Ter bolso kanteyin *dep* Abakir oğo beter zaarlandı / Üyündö kitebin okup otura berbeybi (11/12)

Koyçu emi *dep* Kaliypa anı cooşutuu menen / elek Açuuñ ayabay çukul da Antkeniñ bolboyt Abakir (11/13)

açkıçtı koş koldop tuurasınan karmadı *Degen* menen / Abakir küçtüü ele Saadabekti büktöp aldı (13/18)

bele Kana ayt ey it *dep* Saadabek takasında naalı / bar ötüktü konçunun karmap atıp turdu (13/11)

Birin biri öltürüüdön tayuu tartkıday emes / Koyuñuz Abakir bayke *dep* men arağa tüştüm (13/14)

oonalaktap catıptır eköön arañ *degende* acırattık Aldey / erin sırtka çığarıp ketmek boldu ele Abakir (14/5)

sırtka kaçıp çıktım / Aldey apa Kaliypa *dep* bakırdım suudan (14/2)

sen ali Abakirdin kim ekenin bile elek ekensiñ / *dep* caaldandı (14/7)

Birok müñküröp kalayın *degen* nietim / cok Cıgılıp ketkiçe turgan ordunda bekem turuşuñ (15/1)

Emi tamak içip alsam kayra tınbay suu taşıym / kuyup koyoyun *dep* boçkeni kaldıratıp bulakka cönödüm (15/7)

baştalışı gana emespi Ken izdööçülör Anarḥaydın / astınan agıp catkan özöndördü taaptır *dep* (15/16)

şaarlar ornop ayıl kıştaktar Keleçek / muundar bu cerdi berekelüü *dep* (16/3)

Unçuguşpay telmirip ekööbüz tikteşip kaldık / Kaydan payda boldu *dep* men tañ kalıp tursam bu (16/17)

turganday Birok men sır berbey arabaman ırgıp tüşüp / bu arabakeç bala kaydan payda boldu *dep* kız da tañ kalıp (16/18)

Bul başattın atı emne eken *dep* suradı / Özüm ılaylağan suunu tiktep (17/2)

ısmın eşitüü kançalık kanimet Kızdın özü da / oşo kelgenbi *dep* oylop (17/8)

Bizdin kaşardağı kuduktun suusu tuzduu dedi / kız Uşuyakta bulak bar *dep* uktum ele Özüm da körgüm (17/10)

keldi şirin suudan kozular da içsin *dep* izdep kelgem / Kozuların östürüp küzündö otorğo koşom da özüm (17/11)

Meḥanizatsya cağına Meni buyakka traktorçulukka / ciberişken azır ançeyin ubaktıluu *dep* boçkeni körsöttüm (17/13)

universitetke kirem / Kiyinçereek men da okuuğa kirsem *deym* (17/12)

Toktomok belem kayra ıldamday bastım / Tim koy karaanı öçsün *degen* Abakirdin ünü (18/12)

Oy baratam baratam Caagıñı basçı Bötön biröönün / közünçö aykırbasañ kantet *dep* tiştene kübüröp (18/2)

Tokto Kemel Ketpe Kayda barasıñ tokto *dep* / artıman Kaliypa kıykırdı (18/11)

dep Kaliypa cemelep kaldı / Eköö caaktaşıp catkanın köpkö uğup bardım (18/14)

Eçteme oylonboston cürüp kelatam Uşu cerden tezireek / ketsem *degen* gana kaaloo Kargış tiygen Anarhaydı (19/1)

köründü Mına saga körkünö kuştar kılğan şıbaktuu / keñ talaa mına saga Anarhay cergesi *dep* alsızdığımdı (19/7)

dep oyloym Anan şpal sanap kete bersem dagı / bir (19/13)

Me munu taştap ketip carabayt *dedi* maga (20/1)

ketti Baya künkü muştaşkandan beri al Abakir / menen süylöşpöyt azır da sözgö aralaşpayın *dedi* (20/17)

Eger razyezd izdeseñ oñgo tarta cür tetigi / ördö *dep* kamçı suna körsötüp (20/6)

Uruşpağanı kayra kayt *dep* suranbağanı emnesi / Çaalıkkan atın çarçañkı minip cürgönü kanday Üycayı (20/8)

katını bala bakıracı alısta özü bolso üy betin / körböy kıştır caydır el işi *dep* een(20/9)

dep Abakir kekeerledi / Munu ukkan Saadabek unçukpastan turup üydön (20/16)

emne kelet Biz tamanıbız / taşka tilinip nan taap cürgöndö *demiş* (21/9)

Tagdır imiş *dep* Abakir mılcıyıp koydu / Mınday akademikterdin tağdırı aldagaçan çeçilgen (21/7)

taştaar elem / Cetişet *dep* Sorokin dağı burulup karabastan (21/17)

caş uluumuştaş *dese* muşka kıyın / Abakirge eç kim coop bergen cok (21/3)

ülüşü bar go *dep* oylodum Birok kıcırlanıp zaarın / sözünö çığarıp aytıp catpaydı Kay cazığıma Men (22/2)

Meni cañılış aytıp aldı azır ele sözünön / kaytat *dep* oturuştu okşoyt Maga cakşılık kaalabağan (22/15)

Ooba / Mağa baarı bir *dep* Abakir oçokko çıyt tükürdü (22/18)

Cağınayın *degen* men cok Cegiç bolso cep / körsün bügün körüp catıpmınbı (23/17)

korkok biliş kılıp alayın *degeniñ* go Bayatan / beri ündöböy oturgan Esirkep çıday albay ketti (23/3)

ce carabayt ekem dep ketip kalar beken *degendey* / Oşol üçün meni arğasız ketiriş üçün uşintip traktorun (24/9)

astına tüşüp ketseñ men / coop berbeym *Dep* işke çığar aldında bir ayttı (24/2)

dep tiktegenim / sokonun tişteri Sokonun tişine tüşüp ölöm *dep* (24/3)

toktoosuz cürüp barat / meni ölüü tirüübü *dep* bir kılçayıp koybodu (24/7)

ce carabayt ekem *dep* ketip kalar beken degendey / üçün uşintip traktorun (24/9)

Tişterin kötör *dep* kabinadan başbağa / kılçayıp kıykırdı Abakir (24/18)

Aldeyin fonarın suradım / Emne kılasıñ *dedi* fonardı berip catıp (25/10)

Kerek Sokonun tişterin almaştıram / Kuday ay uşunday da bolçu bele *dep* (25/11)

Menin emnem ketti ciberbeseñ koy *dep* kors etti / catuuga kamdanıp atıp (25/13)

Kirişpegin *dep* Saadabek ayalın tıydı / Kemeldin öz akılı bar (25/14)

Eçteme emes Kemel biz cardamdaşabız Cür / *dep* ordunan turdu (25/15)

kayra boltun burap kiygizip cogolup / kalbasın *dep* şapkeme salıp catam (26/5)

bereyin dedi / Abalıñ kanday *dep* suragan cok oşogo ıraazı boldum (26/12)

Buyrugum eki bolboyt *degen* kıyazda zildey başın / eki koluna cazdap catıp kaldı Men kozgolbodum (27/8)

tolgon kıcırın kücünö çıgarıp meni koyup kalganda / kalpaktay uçup tüştüm Arañ *degende* tizeley tura (27/17)

Uktuñbu *dep* başın kötörböy kaarlana / ıyıgın bulkup aldı (27/9)

Kaşıbaymın / Kaşıysıñ *dedim* kaşıysıñ *dep* maga atırılıp (27/10)

Sen emne Men cumuşçumun Eldin baarın / bakkan men *dep* töşüñü muştagılay beresiñ Kılğan işiñ (27/13)

Bolso bolmokmun Menin niyetim menen işiñi / bolbosun *dep* baykooston murduma çertip kaldı (27/15)

Muştumdun cıtı murdunan ketkis kılbasambı / Menin niyetim kanday ekenin saga taanıtayın *dep* (28/1)

dep kök celkeme koyup kaldı Men etbetimen bük tüştüm / Kasapçı balta çapkandan beter kerile kalıp Uh (28/5)

Salamat dedim / Salamat *dep* kız da toktodu Anı körgönümö (29/7)

kubanıp turam birok emne *dep* süylöşörümü bilbeym / Emnege suu taşıbay kaldıñız azır kaydasız (29/8)

Traktorgo ötkömün *dep* maktana kıykırdım / Tetigi zagondobuz Keçiriñiz men şaşıp baratam (29/9)

Barıñız barıñız *dep* kız maga kol bulgadı / Arabanı kubalap curkap baratam (29/10)

canaşa oturup süylöşsöm / celpildegen kökül *degende* eki közüm tört (30/5)

akademik ay *dep* al şıldıñday tukurunup / kızga köz ırgıttı Boygo cetip (30/2)

Men anı akıraya karadım / Bar orduña *dep* Abakir burk etti (30/3)

İş uçurunda al meni kabinaga kirgizçü / Otur *dep* ordun boşottu Aydap üyrön (30/8)

Kanday kuday calgadı munu Uşintet *dep* kim oyloptur / Abakirge emne boldu çını menen maga niyeti (30/9)

oylogonum traktordun meḥanizmderdin bilip aydagandı / üyrönüp alsam *deym* Köptön beri kaalaganım uşul emes (30/14)

Şaşpagın akademik *dep* kulagımın / tübünö kıykırdı Men azır kelem Eger (31/3)

Al emnelerdi aytıp cattı eken Kız emne *dep* / coop berip cattı eken eken kız (31/10)

başka belgi körö albadım / Akademik ayda öz orduña bar *dep* dalıga kaktı (31/13)

kete berüügö canım tınçıbayt / Kantip bir belgi berem kızga *dep* kabinada (31/17)

Kanday ele meni kabinaga oturguzup kaldı *dese* / Kızdın kaşında caybarakat süylöşüp turdu Kayda (31/6)

kızga kol bulgagım kelet birdeme aytıp ün salsam / *deym* Kargaşaday bolup Abakirdin turup alganın karaçı (31/9)

emnege keldi *deym* kelbey ele koyboybu Traktordu / toktotup koyo albaym ce öz betim menen aydap (31/16)

koyup cügürö basıp baratat Keçir meni carkınım *dedim* / men içimen Tez ketip kalganıñ cakşı boldu (32/3)

kökülüm Ali atıñdı da bilbeymin / Erteñ kezdeşebiz *degenim* beker eken Abakir ekööbüz (32/5)

caman söz menen kordogon okşoyt *dep* / sözdön cakınımı korgop kala canım (32/8)

surap kelet *dep* oylodu okşoyt meni / Maga baarı bir bolup Camgır ötmö (32/18)

katarıma ötkön Koşton tüşpöy ötügümdün balçıgın / tazalap otura otura berdim Suu tiybesin *dep* korgolotkon (33/1)

sözdü kantip tapsam *dep* mee katırıp oylonup oturup / kaldım ele Añgıça biröö koluman bloknotumu culup (34/7)

ketti karasam Abakir / Küydüm süydüm dep cazıp catasıñbı *dep* narı (34/8)

dep cindene atırılıp cetip bardım / Biröönün cazganın okugan cakşı emes (34/10)

Senibi *dep* cügürüp barıp traktordon / otvertkanı alıp çıktım (34/12)

Kuturba *dep* Abakir aybattandı Me men dagı / birdeme eken *dese* kaydagı bılcır Bloknotumdu maga (34/13)

Anarḥay ölkösü *dep* tapkan sözün Ha ha Ali dagı saga / atañı taanıtar bu Anarḥay ölkösü Bir ele kış kıştap (34/16)

Kuturba dep Abakir aybattandı / birdeme eken *dese* kaydagı bılcır maga (34/13)

sundu da azdan soñ talaa cañırta katkıra küldü / Aydıñ talaa ölkösü *deyt* (34/14)

Ayttı aytpadı *debegin* esiñde bolsun / Özünön özgöçö caşagandardın baarın (35/5)

baykooston çıgıp ketebi *deym* / kıyaldanuuga oy oyloogo tilek tilöögö (35/8)

Ce bu sezim al kız ekööbüz algaç uşu bulaktın başınan / kezdeşip atın Botoköz *dep* birge koygonubuzdan (36/10)

turgan çakta kıyalıñ alıp uçup turgan çakta / candüynöñö bütündöy aalam batıp turabı *deym* (36/4)

kanday küç *dep* catışkansıyt / Ceyrender aydoonu keçip ötö albadı daabadı (37/7)

Alar çoçubay cön ketsin *dep* men dagı biraz az oturdum / Anan üygö kelip karañgıda ordumdu sıypalap (37/9)

nege süyüp kaldım dep oşogo özümü özüm cektep / catam *Degi* seniñ emneñi caktırıp kaldım eken Ce (37/16)

tünörgön közünün tereñinde *degen* öçöştük cini / caşırınıp kaynap turganday (38/16)

bu sözdördü ukpay ertereek uktap ketsem eken *dep* / tumçulana cattım (38/4)

maşinelep samolyottop taşıp catışpaybı Anı / tıya turgan mezgil cetti *deyt* Sorokin tıyar (38/12)

sekirip tüştü / Emne taptım *deysiñ* (39/17)

karadı ceñine sürttü Uşerge emne altındı / biröö taştap ketti *dep* koş kaydıger (40/3)

A eger altın bolsoçu *dep* men tabılgamı caktadım / Karaçı salmagın segiz cüz grammday bar (40/7)

Tabılgan çın ele altın bolup kalsa *dep* negedir / Abakirdin közünçö tapkanın altın bolup kalışın (40/10)

anan aytalı *dep* al tabılganı çöntögünö salıp aldı / Koştun üstünön tüşürüp alasıñ mende bolsun (40/18)

karadı da ceñine sürttü Uşerge emne altındı / biröö taştap ketti deysiñbi *dep* koş kaydıger (40/3)

traktordu toktottu / Beri kel *dedi* kol bulgap (41/10)

Andan arı cürdük tabılgamı Aldiyarov agayga / alparıp körsötsöm *dep* oylop kelem Agaydın tüzgön (41/2)

Çını menen katuu oorup kalgan go İçi oorup atsa / kerek bürüşö tüşüptür *dep* oylodum da traktordu (41/17)

kirip salkın tarttı Emi eki aylangandan / küygüzsöm bolot *dedim* özümö içimen (42/2)

Alıs ketip kalıptır / Abakir Kayda barasıñ *dep* ay talaanı cañırttım (42/13)

altın *dep* kılıçtın altın tutkası dep koysom akılınan / adaştıbı Birok mındaylar akılınan adaşpayt (43/3)

Kaçuuga aldagaçan dayardanıp cürgön neme / körünöt Keede özü da ketem *dep* Sorokindi Kaliypanı (43/4)

iştep berdi Aligi tabılga altın bolup bardır / *dep* beker iştegen bir kündük emgeginen keçkeni (43/8)

Abakir Kemel Kaydasıñar / Tünkü işke *dep* suu apkelgen eken (43/10)

Kayda cogolup ketkesiñer *dep* aldıman / çıktı Esim çıkkançı Kütüp turam (43/11)

Abakir ketip kaldı Cumuştu taştap ketti / Emne deysiñ Abakir emne üçün *dep* mukaktandı (43/13)

turdu da arabadagı bidondu culkup alıp cerge kürs koydu / Emneme suu taşıp cüröm men *dep* öz aldınça süylöndü (43/17)

Abakir ketip kaldı Cumuştu taştap ketti / Emne *deysiñ* Abakir emne üçün dep mukaktandı (43/13)

aç kalgan aç börüdöy ulubas / Kaliypa başka eçteme *debesten* arabasın aydap (44/15)

ıylap ciberdi / Şaştım ketti emne *dep* cubatarımdı bilbedim (44/2)

Kayra kelip kalar balkim *dep* ooz uçuman / bulduradım (44/3)

Anı coktop catkan men cok *dep* kabinadan / başın culup alıp caş çayıgan cüzün maga burdu (44/4)

İşenip cürbödüm bele ümüttönüp cürbödüm bele / İşengen kişim oşo bele ümütüm oşo bele *dep* canı (44/5)

cürgön Men özüm kögörüp bolboy koybodumbu cardam / berip turam *dep* arañ ınandırbadımbı Tezireek (8/15)

kayrıldım / Cok kalmaktar *degeni* ança tak emes Kalmaktar (10/9)

Ey sen akademik bolboy kurup kal *Dedi* aligi / kişi kantalağan közdörün mağa tikenektey kadap (11/1)

traktordun tübünö keldim / Unçukkanda emne *demekmin* Traktor ayıman (11/7)

iştebesem bolboyt *dedim* Başkalardan menin eç / cerim emes ekenin bilişsin (15/5)

bulañğırlandı / Botogöz dedim kızğa burulup (17/4)

Cayınça ele *dedim* kayra kızarıp Suu cetkiriş kerek (17/18)

Botogöz bulak *deybi* Kız serpip / koydu Sonun at eken Muñayım tartıp (17/5)

bolboym Ayttım boldu / Bizde başka cumuş cok *dedi* Sorokin (22/7)

Anda menin ketkenim oñ *dedim* / Kaliypa meni karap aldı muñayım kürsündü (22/8)

toktolboston / Baram dedim (22/13)

Men buyerge tirkegiç bolup iştegeni kelgen Traktor / aydağandı üyrönöyün *degem* Atka moyunçak katuunu (22/5)

kalğanıbız bolboso ortobuz okçun ele erteñden baştap / künü tünü *debey* anın kol aldına tüşmöy boldum (23/9)

Toktot *dep* Sorokin caktırbay Abakirdi / kaktı anan ayttı Tañ erteden işke (23/6)

Özüñ bilesiñ go *degi* bayka dep Aldey akırın / üşkürüp alıp orduna ketti (23/18)

Makul *dedim* men Zapas tişterdi sokodon bölüp ket / Al unçukpastan aytkanımdı atkardı da koşko (25/3)

Keregi cok *dedim* men Cön kalgıla Özüm / ele bütüröm (25/16)

Kaşıbaymın / Kaşıysıñ dedim kaşıysıñ *dep* maga atırılıp (27/10)

Salamat *dedim* / Salamat dep kız da toktodu Anı körgönümö (29/7)

mınday *dedim* / Özüñ çoñ ele kişisiñ Keede aytkanıñ estüü adamdın (35/7)

Meyliñ *dedim* (40/19)

Bar bar *dedim* men / Men koşko barıp kayra kelgiçe Abakir traktordon (41/15)

uyalıp turdum / Ketip kaldı *deçi* Kaliypa nes bolo bir az (43/16)

traktoruñar turat özüñör cok / Emne *demekmin* aga Çının ayttım (43/12)

Abaylasañ bolboybu *dedi* al tükürüktöp suulağan / köktü tarttı Ordunan kozğolo albay kalğansıñbı (42/17)

akmak bolsun *dedi* tanooloru kıpçılıp / tamak bışırıp berip cürgön katınım da (13/9)

Bizdin kaşardağı kuduktun suusu tuzduu dedi / kız Uşuyakta bulak bar *dep* uktum ele Özüm da körgüm (17/10)

Oy men süylöşüp turup kalğan turbaymbı / Kim al *dedi* kız tüşünböy (17/17)

Tokto *dedi* Sorokin cayınça / Toktodum Atı kara terge tüşüptür Sorokin (19/16)

karağanda bir nerse aytçuday / Kana emi emne kılabız *dedi* Sorokin akırında (20/14)

Oylono turğan emnesi bar cumuştu toktotkon / adam coop bersin *dedi* al dagı (21/4)

Kep kim beykünöö ekenin teriştirüüdö / *dedi* Sorokin anı kılçayıp koyboston (21/5)

kuyup bereyin dedi / Abalıñ kanday *dep* suragan cok oşogo ıraazı boldum (26/12)

Tüş Dem alış *dedi* / Traktordun kölökösünö tuncurap oturduk Abakir (27/3)

cattıñbı akademik cerdin cıtın / bil *dedi* etinge dem alıp carılgan erdinin kanın (28/7)

Bu kız emnege aylançıktap kaldı *dedi* / Abakir (29/18)

ugulbayt / Boldu emi cetişet *dedi* Abakir uykusurap (37/12)

dep bakırganı bakırgan / ubaktımı boşko korotoyun *dep* cürgön men cok (5/15)

kalıñ el cabıla iştegen uluu cürüş *dep* / cürbödüm bele Uşunun baarın kılğan tarıh muğalimibiz (7/6)

küngö kiçine toorukkum keldi Köynögümdü çeçip / astıma töşöp catayın *dep* catkanda Abakir uykusuday (27/6)

Uyaldım da Cıynalışta kanca çuru çuu boldu ele / Apam koyo berbey tırıştı al meni vraç bolso *dep* (8/14)

cürböyümbü kara mürtöz taş boorlugu kalar *dep* / cürböyümbü Muz cürögün ak peylim ısık süyüüm (44/7)

dep bakırganı bakırgan / ubaktımı boşko korotoyun dep cürgön men cok (5/15)

Koluman kelet eken *dep* kaldım Algaçkı sınoodon abiyirdüü / ötkön soñ ayagına çeyin çıday alarıma közüm (26/17)

Sorokin bir cakka attanıp catıptır / koyğon çığar *dep* koyup cönöp ketti (10/7)

altın *dep* kılıçtın altın tutkası dep koysom akılınan / adaştıbı Birok mındaylar akılınan adaşpayt (43/3)

dem: Nefes, soluk.

köñülgö ciger koşor *demi* sıyaktandı / Oşol dem maga da koşulgansıdı (33/13)

dem al-: Nefes almak.

ordunan cıldı Men ceñildene *demalıp* kupaykenin (11/22)

kiriş Ordunan turup eşikke cönödü Emese *dem* / *alğıla* (23/7)

cattıñbı akademik cerdin cıtın / bil etinge *demalıp* carılgan erdinin kanın (28/7)

dem alış: Teneffüs, mola.

Tüş *Demalış* dedi / Traktordun kölökösünö tuncurap oturduk Abakir (27/3)

dem kıs-: Nefesi sıkışmak, nefesi daralmak.

çıkkan kara tütün aydoonu kaptap *demkısıp* / sokonun astın coylop koñtorulgan boroz menen (41/7)

deme: Şey, nesne.

caltıldadı / Saal bir *deme* bolso emne kılasıñ Kün muruntan (23/2)

dene: Vücut, beden, ten, gövde.

Abakir mınday teskeri açuuluu bolup kaldı eken / içindegi terlüü *denem* bir çıyrığıp aldı Emne üçün (12/1)

depter: Defter.

iş bolso ar kaçan cañısınan baştap turgan ıraḥat / Mektepte okup cürgöndö da ar kaçan cañı *depterdin* (39/5)

küç barday Mına bu Anarḥayda sokonun tişi tilbegen / dıñdı buzup cañı boroz saluu cañı *depterdin* (39/9)

dil: Dil, ağız.

ele cumuşçuluk bolboso *diliñde* cumuşçuluktun / kenedey niyeti cok Bay bolsoñ caraşmak (27/14)

dili tazalan-: Gönlü ferahlamak, refaha ermek.

kaynar bulagı adamdın can düynösünö okşoş belem / keede adamdın da *dilitazalanıp* köñülü kötörülüp (36/3)

dilindi açıp koy-: Gönlünü açmak.

Bulak başında oturup tün camıngan talaa sırına / çömüldüm kulak turup *dilimdiaçıpkoyup* memiregen (36/5)

dilime dili cakın: Aynı dili konuşan iki insan için kullanılır.

kız sıyaktandı Calgız oşo kız gana *dilime dili / cakın* kıyalıma kıyalı okşoş sıyaktanıp turup aldı (36/9)

dımıp cat-: Sıkmak, boğmak (hava hakkında).

tumandanıp caanğa ezilip çarçağanday *dımıpcatat* / Anın atam zamandan berki kozğolbos tınçtığın buzğan (14/15)

dıñ: Hiç sürülmemiş, sapan görmemiş toprak, bakir toprak.

keldim Bizdin bıyakka cönötör aldındağı cıynalışta / içinde men barmın bizdi *dıñ* buza turğan er azamattar (6/2)

cok ele Başka baldar Kazakstandın gezitterde / dañazalanıp catkan kadimki *dıñına* ketişti Anarhayğa (6/13)

menen cürüşün kabarlayt / *dıñ* degeniñ dıñ koñtorot degeniñ kazğanaktağan (7/5)

bekitilgen tişter carkıldayt kıyğaçtap / tizilip *dıñdın* buulanğan çım kırtışın (24/5)

elem Kara küröñ *dıñ* kaş kulak condonup kañtarılıp / kalıp cattı Añgıça çetki tiştin astınan tolkunda (39/12)

küç barday Mına bu Anarḥayda sokonun tişi tilbegen / *dıñdı* buzup cañı boroz saluu cañı depterdin (39/9)

Koştun üstündö sokonun cıltıldagan tişteri *dıñdı* / kantip çıtırata tilip baratkanın karap baratkan (39/11)

döbö: Tepe.

elek bolsom kerek koşton tigindeyreek bir / *döbödö* bayırkı Taş Baba turuptur Karoolgo koygonsup (10/2)

Kıyazı tigi koş *döbönün* narı cagındagı konuştan / kelgen okşoyt Ayerde çabandar köp Kızdın cüzü (16/14)

düynönün tört tarabına col açık Bulaktın tuşunan / koştun tuşunan öttüm Taş Baba turğan *döbönün* tübünön (18/16)

emi celkemdin çuñkuru körsün / Kıyırsız talaa tomsorup catat Oy kırı *döbö* (19/2)

Ertesi sakmançı kız koyun cayıp bizdin zagondun / canınan köründü Cakınıraaktagı bir *döbögö* (29/14)

körgönünö köñülüm naraaktagı / *döbödö* karayıp Taş Baba turat közdörü alıstı (36/16)

döböçö: Tepe.

körünböyt *Döböçögö* cügürüp çıgıp karasam te tömönkü / tüzdö ketip baratkan Abakirdin karaanı köründü (42/12)

dobul: Fırtına.

öçürdü da çılımın kere sorup kabinadagı orunduguna / çalkalay oturdu *Dobuldan* baş kalkalap kabinadan (32/17)

döñgölök: Teker, tekerlek.

maşineni kuzovunda mobu tört *döñgölök* araba da / kelgen Oşondo uşu arabanın ayınan uşunça korduk (8/6)

dooş: Ses, seda.

kayda baratkanın bilip bolboyt / Parovozdun sozuluñku cañırıktuu *dooşu* meni (9/15)

ketip barat / Oşondo men ilgerki ötkön zamandın *dooşun* ukkanday (9/7)

Mañdayında isirkektegen terin arçıp motordun / *dooşun* basa kıykırdı (41/12)

ot aldırdım açuu *dooşko* ürküp / boldu Kabinaga tüşüp faranı candırdım (45/3)

dubal: Duvar.

darkan talaasının kelecegi tuurasındagı işenimdüü / elesterimdi eç kim buza almak emes Mektepte *dubal* (33/16)

durus bol-: Doğru olmak, meziyetli ve faziletli olmak.

Tüşümü *durusbolğon* deşet Aylana talaağa da oşondoy / bolup ösüp berse Anarhayda kıştağan maldın toyut (6/16)

dübürt: Patırtı, gürültü.

elcurtka elge ketem / Art cagıman at *dübürtü* bışkırganı uğulğanda da (19/14)

: Sağır.

Taş Babanın tübünö köömp saldım Anan otura / kalıp ıylap cibersem bolobu kısıp kelgen *dülöy* (14/12)

düñgürö-: Gürlemek, gümbürdemek.

miñ san askeri aç aykırık kuu süröön menen cer / *düñgüröp* at koyup kelet Köz aldıman kara çañğa kök (9/9)

dünüyö: Dünya, servet.

köktögöndü bilseñçi başkanı emne kılasıñ / Kep *dünüyödö* emes Sen öz üyündö oturgan coksuñ (13/2)

Küybösö örttönüp ketsin Senin *dünüyöñ* örttönüp / atabı Abakir kekete bırs etip koydu Çokoyuñdu (13/1)

dünüyökapar: Dünyadan haberi olmayan.

telmire tiktep baardıgına kaydıger *dünüyökapar* / kebetesin cazbay turgan elesin köz aldıma daana keltirdim (36/17)

düpüy-: Koyu olmak.

kandırar Anarḥaydın keñ kökürögün *düpüygön* / caşıl bak ıñkıgan egin basar Altın danduu ak buuday (16/1)

düynö: Dünya.

ekenibizdi düynödö can adam bilbes çığar *düynödö* / emne bolup catkanın biz da bilbeybiz tek Sorokin (7/3)

akırın kıltıyıp murdun körsöttü Kün çıgardagı / acarlangan keñ talaaday acayıp körünüş *düynödö* bolbos (15/10)

karap turdum Uşul uçurda men özümö *düynödögü* / Arabamdı toktotup tañkı keñirsigen talaanı tegerete (16/7)

düynönün tört tarabına col açık Bulaktın tuşunan / koştun tuşunan öttüm Taş Baba turğan döbönün tübünön (18/16)

berdi Süyüngönümön cürögüm lakıldap çıktı Başka / eçteme oyuma kelbey *düynönü* tügöl unuttum Bar (30/13)

düynönün düyüm kooz tüs boyoktorun boyuna siñirip / kün celesi kıymılsız iyilip turdu Cürögüm öröpküp (33/8)

E

ebi kel-: Uyumlu olmak, denk gelmek.

üstünö *ebi kelbeyt* Bara bara ot da bastay berdi Sokonun / astınan soylop çıgam da otko dagı kuuray taştap (26/7)

ebi sını cok: Acemice

Irımın *ebi sını cok* ança kelişpey kalganına karagan / cokmun Kökürögümö batpay orguştap catkan (34/5)

ee: Sahip.

ünü öçüptür menin tumşugumdu kancalatçu / oşol traktordun *eesi* Abakir al maga dagı ökürüp (5/7)

Kıyalımdı men karmaşta ceñip aldım emi al kıyaldın / *eesi* özümmün Kıyalım da menden adaşkan cok (35/13)

een: Issız, tenha, kimsesiz.

Kaynar bulaktan çakanın kap ortosunan suu suza bergençe / *een* talaanı cañırtkan aç aykırık çıktı (5/4)

salıp eseptep çıksa arañ cetkidey Eki traktorçu / tartkanıçtap turat Oşol üçün *een* talaada iştegen bizdi salaaga (7/1)

çıktı Atügül muğalimim Aldıyarovdu da bilet / eken Mınday *een* talaada cürüp süyüktüü muğalimiñdin (17/7)

katını bala bakıracı alısta özü bolso üy betin / körböy kıştır caydır el işi dep *een* talaada (20/9)

eerçi-: Peşine takılmak, ardından gitmek.

Artınan *eerçip* sendele baskanımı özüm bilbey / kalıpmın (20/11)

seni *eerçip* ketem go Kantip sensiz calgız kalam / Akırın süylöçü ey Bereek cat Baya ele uşintpeysiñbi (38/2)

bir adamga kılgan cakşılıgıñ bolçosu Oşonoña / karabay itten beter *eerçip* alganıma canım kaşayat (37/17)

ötükçön aybattuu umtuldu / Meyli men akmak boloyun meni *eerçip* kelip (13/8)

egin bas-: Ekin basmak, harman basmak.

kandırar Anarḥaydın keñ kökürögün düpüygön / caşıl bak ıñkıgan *egin basar* Altın danduu ak buuday (16/1)

ek-: Toprağa bitki veya ekin ekmek.

ekkeni emne bolor eken baykaylı dep tartkınçıktap / mal kıştatçu kolhozdor da azırınça başkalardın (6/19)

el:

1. Başkası, yabancı, tanımadık.

cönösök dep çıdamım ketpedibi Oşentip kelgen men / kayra barsam *eldin* betin kantip karamakmın Aylam (8/16)

2. Yurt, memleket.

elcurtka *elge* ketem / Art cagıman at dübürtü bışkırganı uğulğanda da (19/14)

aruu carkınım azır canımda bolso kana Bu capayı / Anarḥayga erteñ gül caynap ırıska şerik *el* konorun (45/5)

3. Öz halk, millet, ahali.

Elden / Anarhay degen cer oşol (5/3)

Anarhay degen ötkön zamandardın tilsiz kübösü cer / mayışkan soğuş maydanı bolğon köçkön *elderdin* termelgen (7/11)

bolom Cer kalın kol Nayzaları / kılkıldap asaba tuuları celbirep köçmön *eldin* (9/8)

katını bala bakıracı alısta özü bolso üy betin / körböy *el* işi dep een talaada (20/9)

Anı *eldin* baarı bilet cumuştu / iştey berse dele bolot Birok men suu taşığıç (22/6)

Men cumuşçumun *Eldin* baarın / bakkan men dep töşüñü muştagılay (27/13)

Emgekke şay ırga bay / Irıska şerik *el* konor (34/4)

catsam özüm menen birge / Keçkisin *el* uykuga kirgende men üydön çıgıp (35/14)

el oozuna comok bol-: Dillere destan olmak, dillere düşmek.

Coldo kuzovdo turup kelatkanda aylana terebelden / köz ayrıy albadım *Mına el oozuna comok bolgon* (8/18)

elcurt: Halk, millet, topluluk.

elcurtka elge ketem / Art cagıman at dübürtü bışkırganı uğulğanda da (19/14)

eleñde-: Korkarak etrafına bakınmak.

Kayda cogolup ketkesiñer dep *eleñdey* aldıman / çıktı Esim çıkkançı Kütüp turam turam (43/11)

eles: Silüet, vazıh olmaya çizgiler, hayalet, timsal.

Men bar sırımdı koşko kelgen künü ele bildirip / aldım Coldu katar körgön kıyal *elesterimen* ali boşono (10/1)

darkan talaasının kelecegi tuurasındagı işenimdüü / *elesterimdi* eç kim buza almak emes Mektepte dubal (33/16)

eleste-: Hatırlatmak, anımsatmak, farkına varmak.

elester tartıldı Kimge aytsam munu kim menen / sırdaşsam Emnelikten ekenin baamdabadım birok (36/7)

Kıynalıp catasın İçi oorugança üç büktölüp / boordo oonalaktap cer süzüp catkanday *elestedi* (42/10)

şıldıñ bolom go Anarḥaydın keleçegin kandayça / *elestetkenimi* kara söz menen ele aytıp berbesem (36/14)

emes: Değil.

ukkan curtka külkü bolom Birok bu kıyalkeçtigime / calañ özüm *emes* tarıh muğalimibiz Aldıyarov da (6/5)

catat Anarhaydın cayı kurğak künü ısık Başka / çöp *emes* temir tiken kök kezinde kuurap kalat Buyerge (6/18)

Men student da *emesmin* İnstitutka ötüü kaparıma / da kirgen emes Mektepti bütörüm menen uşu Anarhayğa (6/1)

Dep suktanasıñ birok ubakıt cok Başkası eçteme / *emes* ele Abakirge kayerimen cakpay kaldım al emne (8/1)

emespi desem kerek / Uşerge maşine menen eki tünöp cettik Meni menen (8/5)

kayrıldım / Cok kalmaktar degeni ança tak *emes* Kalmaktar (10/9)

Abakirdin caağı basılar *emes* Aydoo cerdi maltap / sögünüp karşı kelatat (11/4)

Mındaylardın kılığı menen bolo berseñ aram / ölösüñ Plandın atkarılğanın senden *emes* menden surayt (11/14)

köktögöndü bilseñçi başkanı emne kılasıñ / Kep dünüyödö *emes* Sen öz üyündö oturgan coksuñ (13/2)

Birin biri öltürüüdön tayuu tartkıday *emes* / Koyuñuz Abakir bayke dep men arağa tüştüm (13/14)

iştebesem bolboyt dedim Başkalardan menin eç / cerim *emes* ekenin bilişsin (15/5)

baştalışı gana *emespi* Ken izdööçülör Anarḥaydın / astınan agıp catkan özöndördü taaptır dep (15/16)

kerek Abakir adatınça atırılıp bir tiyiptir / Esirkep cemin cedire koyçudan *emes* menden üç (21/2)

Kep kim künöökör kim beykünöö ekenin teriştirüüdö / *emes* dedi Sorokin anı kılçayıp karap koyboston (21/5)

Abakirdi kağıp saldı Anı biz sensiz da bilebiz / Kep alda *emes* Kana aytçı Kemel özüñün oyuñ kanday (21/18)

almaşıp men Saadabekke tirkegiç bolup al suu taşıp / kalğan Belgilüü *emespi* Suunu keçiktirip cetkirse (21/1)

Mındayça col çığarın oyloğon *emesmin* kayrımduuluğubu / ce Abakirdin kılığına kıncıldıbı (22/10)

kerek Abakirge cazatayıp surağan açkıçtı *emes* başkasın / ce boltubu gaykasıbı uçurunda taap bere koybosoñ (23/13)

kelip canıma oturdu da başıman sıladı / Oylonup körsöñçü Kemel Senin teñiñ *emes* bul (23/15)

Eçteme *emes* Kemel biz cardamdaşabız Cür / dep Kaliypa ordunan turdu (25/15)

Men sokonu çirkedim Zagon boylop cürüp kettik / Keçeegidey *emes* bügün sokodo bekem oturdum (26/16)

Biröö esirkegensip booru ooruganı da keede katuu / tiyet *emespi* Kaliypa arabadan bir tüyünçök tamak bir (26/13)

tükürüp Bu saga Taş Baba tuuraluu lektsiya okuu *emes* / Mındayda tarıḥtın cardamı tiybeyt (28/8)

tiştep catsam da bu menin ceñilgenim *emes* bolçu / Akıykat üçün muştaşsa bolorun men emi tüşündüm (28/11)

al meni kabinaga kirgizçü *emes* / Otur dep ordun boşottu Aydap üyrön (30/8)

oylogonum traktordun meḥanizmderdin bilip aydagandı / üyrönüp alsam deym Köptön beri kaalaganım uşul *emes* (30/14)

alar caktı calt calt karaym Abakirge kezdeşe / bergeni cakşı *emes* Birok eki kişini süylöştürböy (31/18)

bürküt cürdü Anı oşonço biyikke kötörgön özü / *emes* küçtüü kanattarı emes mobu talaanın boygo kubat (33/12)

cerden kubat alganday bekem elem carkın kıyalıma / azır eçkim kölökö tüşürö almak *emes* Anarhaydın (33/15)

darkan talaasının kelecegi tuurasındagı işenimdüü / elesterimdi eç kim buza almak *emes* Mektepte dubal (33/16)

Bergin dep cindene atırılıp cetip bardım / Biröönün cazganın okugan cakşı *emes* (34/10)

Cakşıbı cakşı *emespi* anı maga üyrötpö / Emne cakşı ekenin men özüm bilem Bar arı (34/11)

emespi / Bu sözüm kulagına kirdibi ce agıp kaldıbı kim (35/10)

bolor *emes* kün ötkön sayın cer kurgap baratat Dagı / beş kün ayday turgan cer kaldı ürön sepçülörgö da (38/6)

kala berse baarıbızdı korkutçu *emes* bele Biz korktuk / bele surandık bele anı menen işi cok bolçu (43/5)

Aybandan adamdın / ayırması can dili bar *emespi* Can dili bolso (44/9)

körör künübüz başka sen cok bolsoñ mögdöp kalar / biz *emes* (45/1)

emgek:

1. Emek, bir işin yapılması için harcanan beden ve kafa gücü.

Sorokin *emgek* akıbızdı apkeldi Abakir akçasın / kayta kayta sanap küdüktönö tuncurap anan barıp (38/17)

iştep berdi Aligi tabılga altın bolup kalgısı bardır / dep beker iştegen bir kündük *emgeginen* keçkeni (43/8)

başkanın ümüt tilegin sezbeybi ayabaybı Oşondo / *emgeginin* akıbeti kaytıp üzürü ırıs bolboybu Abakirçi (44/10)

2. İş, çalışma, meşgale.

Emgekke şay ırga bay / Irıska şerik el konor (34/4)

emi baarı bir bolup kalgan: Artık bir önemi yok, olsa da olur olmasa da.

baanek surap cügürüp kelet dep oylodu okşoyt meni / Maga bolso *emi baarı bir bolup kalgan* Camgır ötmö (32/18)

emnesi ket-: Umurunda olmamak, umursamamak.

Menin *emnemketti* ciberbeseñ koy dep kors etti / Abakir catuuga kamdanıp atıp (25/13)

ene: Ana, anne.

Eneñdi bokmurun akademik sensiz da bu örttönüp / ketkir Anarhay örttönböy tura beret cer cutup (18/8)

enkey-: Eğilmek, bükülmek.

Traktordu aydoodon çıgarıp motordu öçürdü da sokogo keldi / *Eñkeyip* tişterin sıypap kördü (25/1)

teñ sekirdi Abakir açkıç menen / berip kelip kaldı ele, Saadabek *eñkeye* kalıp (13/17)

eñse-: İstemek, özlemek, arzulamak.

Oşol kündön baştap kızga coluguunu *eñsep* köksöp / cürdüm (32/10)

entelep kel-: Afallamak, şaşırmak.

suurup çıgıp *entelepkelgen* algaçkı saptardı / şaşıp buşup cazıp kirdim (33/18)

er:

1. Er, koca, eş.

oonalaktap catıptır eköön arañ degende acırattık Aldey / *erin* sırtka çığarıp ketmek boldu ele Abakir (14/5)

2. Kahraman, bahadır, yiğit.

Bizdin bıyakka cönötör aldındağı cıynalışta / bizdi dıñ buza turğan *er* azamattar (6/2)

erdi: Dudak.

birok kıñ dep ün çıgarbaska *erdimdi* kese tiştep / catıp kaldım (28/6)

İ cattıñbı akademik Oşentip cerdin cıtın / bil dedi etinge dem alıp carılgan *erdinin* kanın (28/7)

eri-: Erimek.

kööp *erigen* kardın zagi urat Aga aralaş buuluu abadan / bıltırkı kuurağan şıbaktın tübünön kıltıyıp (9/3)

erine esine-: Tembelce esnemek, gerinmek.

sebelep kölçük betteri mayda cıbır / *erine esinep* muundarın kırsıldata kerilip (12/14)

eritip al-: Eritmek.

menen *eritipalarmın* debedim bele / Adam turmak ayban at başkarganıñday (44/8)

erkele-: Okşamak.

calına cel *erkelep* oynoor kün kelerine işenem / Arıktarınan şıldırap möltür suu agar Bul cerge (16/2)

ermek: Avuntu, eğlenti, meşguliyet.

Üydö üçööbüz kalğanbız / Ar kim öz *ermegibiz* menen üñküyüp oturabız (12/10)

erteñ: Yarın.

oylop catasıñ Kılımdardan beri kupuya katkan / kanday sırıñ bar *erteñki* künüñ kanday (15/13)

cok calğız özüm iştep cüröm başkanı da ileendiletpeym / Cok ağa könböyt ekensiñer *erteñ* ele menin (21/15)

kalğanıbız bolboso ortobuz okçun ele *erteñden* baştap / künü tünü debey anın kol aldına tüşmöy boldum (23/9)

kökülüm Ali atıñdı da bilbeymin / *Erteñ* kezdeşebiz degenim beker eken Abakir ekööbüz (32/5)

canımda bolso Bu capayı / Anarḥayga *erteñ* gül caynap ırıska şerik el konorun (45/5)

ertesi: Ertesi gün.

tünü menen sebelep toktobodu cadattı üzük tuurduktan / sarığıp aktı *Ertesi* da basılbay birotolo ak caan (12/5)

cumuş köp / *Ertesi* kündögünön erte turdum Altündö başıma bir (15/3)

Ertesi sakmançı kız koyun cayıp bizdin zagondun / canınan köründü Cakınıraaktagı bir döbögö (29/14)

es al-: Dinlenmek.

Abakir kombinezonun kiyinip bolgonço men *esalıp* / tez kiyindim da sokodogu orduma barıp oturup aldım (28/13)

apıl tapıl aşap zeeni keyiy karap / oturdu Caybarakat *es aluuga* çolom cok (25/9)

esepte-: Hesaplamak.

talaanın oyu menen kırın al tim ele karap cürgön / ceri cok alakanday cerine çeyin *eseptep* baalap (38/10)

eseptelüü: Hesaplı, hesabı yapılmış.

cumuştarının baarı *eseptelüü* Talaanı çark aylanıp / cıbıt cılgasınan beri kıdırıp cürö beret Bul (38/9)

eşik: Dışarı,kapı.

kiriş Ordunan turup *eşikke* cönödü Emese dem / alğıla (23/7)

esim çığıp ket-: Korkudan aklı çıkmak.

iyine kattı / Menin *esimçığıpketti* Çın ele korkunuçtuu boldu (13/13)

esi çık-: Aklı çıkmak, bir şeyin sonu kötüye varacak diye çok korkmak.

Kayda cogolup ketkesiñer aldıman / çıktı *Esimçıkkançı* Kütüp turam (43/11)

esine al-: Aklına getirmek, düşünmek.

Kayra anı *esimealgım* kelbedi Cumuştun kamın / körüş kerek Köpkö ubaralanıp catıp traktordu arañ (45/2)

esine tüş-: Aklına düşmek, aklına gelmek.

küñürt şoolalanıp koymolcup catat Çını menen / botonun közündöy Sakmançı kız *esimetüştü* Bayagı (26/1)

Kayerde bolboyun akımı biröögö cedirbeym Narı basa / berdi da birdeme *esine tüşköndöy* kayra kayrılıp (35/2)

Emi bu cumuşka coop berçü men Tündü cirep baratıp / beş kökül kız *esime tüştü* Uçkul kıyalımday (45/4)

esiñde bolsun: Aklında bulunsun anlamında hatırlatma ve tembih sözüdür.

Ayttı aytpadı debegin *esiñdebolsun* / Özünön özgöçö caşagandardın baarın (35/5)

esirke-: Övünmek, benlik taslamak.

Biröö *esirkegensip* booru ooruganı da keede katuu / tiyet emespi Kaliypa arabadan bir tüyünçök tamak bir (26/13)

eşit-: Duymak, işitmek.

ısmın *eşitüü* kançalık kanimet Kızdın özü da / oşo taasiri menen kelgenbi dep (17/8)

eskert-: İhtar etmek, ikaz etmek, uyarmak.

birok *eskertip* koyoyun saal ele birdeme bolso (22/19)

eski: Bir zamanlar var olup şimdi mevcut olmayan, kadim.

tolukşuğan şıbaktuu aydın talaa *Eski* kişilerdin / aytuusuna karağanda ilgeri adırlarına cılkı üyürüyürü (7/9)

al eköö Bu talaaga emne bolgon *Eski* colubuz / kayda cogolgon Bu cerdi koñtorup taştagan (37/6)

estelik: Abide, heykel, anıt.

buyerde on cetinçi kılımda bolğon Tigi bolso on ekinçi / kör başına koyğon *estelik* Kıyazı Taş Babanı (10/10)

estüü: Akıllı.

mınday dedim / Özüñ çoñ ele kişisiñ Keede aytkanıñ *estüü* adamdın (35/7)

et:

1. Temel besin, et.

töşöp küngö dalısın tosup cata ketti Keñ dalı uy / conduu *eti* maylanışıp küngö cıltırayt Men da (27/5)

2. Vücut, beden, gövde.

akademik Oşentip cerdin cıtın / bil dedi *etinge* dem alıp carılgan erdinin (28/7)

et-: Etmek, yapmak.

Men anı akıraya karadım / Bar orduña dep Abakir burk *etti* (30/3)

Men umtulgan sayın al / bir koyot Koygon sayın calp *etip* uçup tüşöm (27/18)

karma / Traktor gur gur *etip* aldı da zagon boylop cürüp (30/12)

etbetimen: Şiddetle.

dep kök celkeme koyup kaldı Men *etbetimen* bük tüştüm / Kasapçı balta çapkandan beter kerile kalıp Uh (28/5)

etek: Bir yerin en ucu, en dibi, kenarı.

cakşılap aydoogo tırışıp adatımça tolkundan aldım / Zagondun *etegine* cetip kayra kayrıldım İñir (42/1)

ele kalgan iz / Traktor beregi karargan keñ aydoo cerdin *eteginde* (6/9)

ez-: Ezmek.

içboorumu *ezip* kabırgalarımdı kıyratıp salgansıdı / Dagı bir colu turup akırın cütkünö berdim Al (28/4)

ezil-: Yok edilip, mahvedilmek, bir şeyin baskısı, ağırlığı altında bunalmak.

caanğa *ezilip* çarçağanday dımıp catat / Anın atam zamandan berki (14/15)

eziliş: Birbirini kucaklayıp öpmek.

keyidi Kolum boşoy kalsa kızdı izdep taap alıp / tartınbastan *ezilişe* sırdaşuuga söz berdim özümö (32/9)

F

far: Araba farı, aydınlatma amacı.

kirip talaa salkın tarttı Emi eki aylangandan / kiyin *farın* küygüzsöm bolot dedim özümö içimen (42/2)

fara: Araba farı, aydınlatma amacı.

ot aldırdım Tatıragan açuu dooşko tün ürküp / oygongondoy boldu Kabinaga tüşüp *faranı* candırdım (45/3)

fonar: El feneri.

Aldeyin fonarın suradım / Emne kılasıñ dedi *fonardı* berip catıp (25/10)

Fonardı cagıp üydön çıktım / Tün koyunu közgö saysa körüngüs Suu içip alışka (25/17)

bulakka kayrıldım Kaynar bulaktın çordonu bülküldöp / betime salkını urdu *Fonardın* carıgına tübü (25/18)

Aldeyin *fonarın* suradım / Emne kılasıñ dedi *fonardı* berip catıp (25/10)

kötörülgönçö kötörüp koyup ot caktım *Fonardın* / da cardamı cakşı tiydi Gaykalardı burap (26/4)

friktsion: Vites.

Pedaldı tart İlinçegin koş İi oşondoy / Emi pedaldı akırın koyo ber *friktsion* rıçagdarın (30/11)

G

gayka:

1. Kabuklu yemiş.

kerek Abakirge cazatayıp surağan açkıçtı emes başkasın / ce boltubu *gaykasıbı* uçurunda taap bere koybosoñ (23/13)

2. Somun.

kötörülgönçö kötörüp koyup ot caktım Fonardın / da cardamı cakşı tiydi *Gaykalardı* burap (26/4)

sokonun astında soylop cürdüm okşoyt *Gaykalardı* / kayra burap salış baarınan kıyın boldu anın (26/6)

gezit: Gazete.

cok ele Başka baldar Kazakstandın *gezitterde* / dañazalanıp catkan kadimki dıñına ketişti Anarhayğa (4/13)

gezitke keede ırım çıga kalıp cürgönüm bolboso menin / akındıgım cok ele Aga bolboy konçuman bloknotumdu (33/17)

gramm: Gram, kilogramın binde birine eşit değerdeki ağırlık ölçüsü birimi.

A eger altın bolsoçu dep men tabılgamı caktadım / Karaçı salmagın segiz cüz *grammday* bar (40/7)

gül: Gül, çiçek türü.

Keñ Anarḥay ölkösü / *Gül* caynagan cer bolor (34/3)

aruu carkınım azır canımda bolso kana Bu capayı / Anarḥayga erteñ *gül* caynap ırıska şerik el konorun (45/5)

gün: Gün.

salabız Köp bolso eki üç *gün* catıp çıgasıñ da / Kuru-beker ıylay beresiñbi (37/14)

gürüldö-: Gürlemek, gürüldemek.

gürüldögön traktordun canında turganbız Abakir / motordun birdemesin (29/17)

Keñ talaanı alay dülöy tüşürgön möndür aralaş caagan / ötkün ele Asman *gürüldöp* çañdap catkan cerdin (32/12)

H

han: Hükümdar.

ḫandardın kılıçtarının tutkası taza çulu altından / casalçu Mına karaçı bu da tutkaga okşop turat (40/15)

I

ıçkın-: Ikınmak, zorlamak.

koñtorup taştap barat Traktor *ıçkına* kürüldöp kırduu / calpak tamanı şakıldap şıbaktı capşıra tepsep (24/6)

albastan *ıçkına* kürüldöp temirleri şakıldap kelet / Şturvaldı karıştıra karmap oşol köydö men (27/1)

ıksız: Yersiz, konu dışı, gereksiz.

uşunum ıksız bolup kaldı Uyalğanıman betim çımırap / *ısıp* çıktı da bat ele kayra muzdadı (17/15)

ıkta-: Kendini saklamak.

Telkisi kuranga *ıktap* kiçinekey ceñil başın sak / kötörüp turat Seleyişip katıp turgan uşu kalıbında (37/5)

ıktımal: İhtimal, belki, muhtemel, olanaklı.

olcolop kelişken Bu dele oşol kezden kalıp / kalışı *ıktımal* (40/9)

ılay: Çamur, balçık.

da calğız bulaktın bir atı boluş kerek go Antip / turğanımça suunun *ılayı* tunup beti möltüröp tübü (17/3)

ılayıktuu: Layıkıyla, münasip, elverişli.

Karmap körçü tutkaga *ılayıktuusun* / Abakir kayra alıp karmalap kördü salmaktap (40/16)

ılayla-: Bulandırmak.

Bul başattın atı emne eken dep suradı / Özüm *ılaylağan* suunu tiktep oylonup kaldım Iras (17/2)

ıldam: Çabuk, çabucak, hızlı, süratli.

Toktomok belem kayra *ıldamday* bastım / Tim koy karaanı öçsün degen Abakirdin ünü (18/12)

ıñkı-: Pek çok olmak, çoğalmak.

kandırar Anarḥaydın keñ kökürögün düpüygön / caşıl bak *ıñkıgan* egin basar Altın danduu ak buuday (16/1)

ır: Şiir, manzume.

gezitke keede *ırım* çıga kalıp cürgönüm bolboso menin / akındıgım cok ele Aga bolboy konçuman bloknotumdu (33/17)

Emgekke şay ırga bay / *Irıska* şerik el konor (34/4)

ölkösü tuurasındagı kıyaldanganımı büt aytıp berbesem / Cazgan *ırımı* okup bergenim bolbos kız külsö (36/13)

basıp okup baratat *Ir* menen kızdın başın / aylandırmaksıñ go (34/9)

Irımın ebi sını ança kelişpey kalganına karagan / cokmun Kökürögümö batpay orguştap catkan (34/5)

ıraazı bol-: Razı olmak.

kuyup bereyin dedi / Abalıñ kanday dep suragan cok oşogo *ıraazıboldum* (26/12)

Oşonu menen al ayak astıbızda tepselgen kiyimin / alıp kagıp silkip bir bugun çıgarıp *ıraazıbolgondoy* (28/9)

ırahat: Rahat.

iş bolso ar kaçan cañısınan baştap turgan *ıraḥat* / Mektepte okup cürgöndö da ar kaçan cañı depterdin (39/5)

ırañ: Renk, beniz.

Bayırkı Anarhay Caşıl *ırañ* camınğan talaada cülgösü / arañ bilingen kara col menen maşine zımırap (9/1)

ıras: Doğru, gerçek.

Anarhay şıbaktuu caykın talaa ekeni *ıras* / Kıdırıp cürö bersem köz kaykığan körkün körö bersem (7/18)

turup kalğanı *ıras* Kayra çirkegiç Kaliypanın ortogo (11/8)

suu taşığıç bolup kala berdim *Iras* / azaptozoğum arabadan baştalğan cok (8/17)

başattın atı emne eken dep suradı / Özüm ılaylağan suunu oylonup kaldım *Iras* (17/2)

şaşpay kiyine baştadı Birok bu salgılaşta / da men ceñip çıkkanım anın oyuna kelbedi *Iras* cer (28/10)

sıyaktanıp kaldım / Zagondun ayagınan ayaptoor buruldum *Iras* tirkegiçim (30/17)

Köñülüm ergip Anarḥay tuurasındagı uçkul kıyalım / kanat kagıp sabalap uçtu *Iras* uşul turmuşumda (33/14)

ırayımsız: Merhametsiz, vicdansız.

akademik Tumşuguñdu kancalatam Abakirdin / *ırayımsız* ünü meni muzdattı (17/16)

ırdap cürdö-: Türkü/şarkı söylemek.

körçü oşondo başkaça *ırdapcürdösöñ* maga kel / Kıştaymınbı cokpu anı senden surabaym (34/17)

ırgıp cet-: Sıçramak, atlamak.

Eköö küröşüp sögünüp üy içinde oonap baratışat Men / *ırgıp cetip* açkıçka cabıştım Arañ culup alıp (14/1)

ırgıp tur-: Atlamak, sıçramak, fırlamak.

Men *ırgıp turup* muştagılap ciberdim Abakir / uşunumu gana kütüp turgan belem köptön beri içine (27/16)

koygon sayın kayra *ırgıpturup* carmaşa berdim / Kolum cetse men anı betke közgö muştap kalam al (28/3)

ırgıp tüş-: Atlayıp inmek, yüksekten atlamak.

turganday Birok men sır berbey arabaman *ırgıptüşüp* / bu arabakeç bala kaydan payda boldu dep kız da tañ kalıp (16/18)

Men arabadan *ırğıptüştüm* kamçını traktordon / aşıra ırğıtıp iyip baş ooğon cakka basıp kettim (18/10)

ırğıt-: Atmak, fırlatmak.

Men arabadan *ırğıptüştüm* kamçını traktordon / aşıra ırğıtıp iyip baş ooğon cakka basıp kettim (18/10)

ırğıtıp ciber-: Atmak, fırlatmak, göndermek.

Al ortodo men sırtka çığıp azırkı topoloñdo özüm / *ırğıtıpcibergen* açkıçtı izdep taptım da çetke çığıp (14/11)

aldı da çılımının kaldığın *ırğıtıp ciberdi* ele / anısı kiyizdin çetine barıp tüştü Bat ele kurmuşu (12/15)

ırıldaşıp al-: Hırlaşmak.

Abakir anı menen da *ırıldaşıpalgan* / Men calınıp koyboğon soñ bir künü Esirkep ekööbüz orun (20/19)

ırıs:

1. Alın yazısı, talih, kader, kısmet.

Emgekke şay ırga bay / *Irıska* şerik el konor (34/4)

2. Mutluluk.

başkanın ümüt tilegin sezbeybi ayabaybı Oşondo / emgeginin akıbeti kaytıp üzürü *ırıs* bolboybu Abakirçi (44/10)

kanday asıl kazınadan *ırıs* taalayınan ayrılgan / Abakir bilse tüşünsö o anda al kışkı boroondo (44/14)

aruu carkınım azır canımda bolso kana Bu capayı / Anarḥayga erteñ gül caynap *ırıska* şerik el konorun (45/5)

ısı-: Isınmak, sıcak olmak.

birese sızdap birese *ısıp* açışıp cattı / Ertemenen Kaliypa oygottu Araba menen suu (26/10)

Mezgil ötkön sayın kün katuulap *ısıdı* Sorokin / da tez tez kele turgan boldu Aydoonu şaştırbasa (38/5)

ısık:

1. Sıcak.

catat Anarhaydın cayı kurğak künü *ısık* Başka / çöp emes temir tiken kök kezinde kuurap kalat Buyerge (6/18)

2. Sevimli,hoş,cana yakın.

cürböyümbü kara mürtöz taş boorlugu kalar dep / cürböyümbü Muz cürögün ak peylim *ısık* süyüüm (44/7)

ısıp çık-: Kızarmak.

uşunum ıksız bolup kaldı Uyalğanıman betim / *ısıp* çıktı kayra muzdadı (17/15)

ışkırıp koy-: Tıslamak.

Abakir obolu abdaarıy tüştü da anan *ışkırıp* / *koyup* meni aşata sögüp kirdi (18/7)

ısım: Ad, isim, şan.

ısmın eşitüü kançalık kanimet Kızdın özü da / oşo Aldıyarovdun taasiri menen kelgenbi dep oylop (17/8)

ıyıgın bulkup al-: Başını sallamak.

Uktuñbu dep başın kötörböy kaarlana / *ıyıgınbulkupaldı* (27/9)

ıyla-: Ağlamak.

Taş Babanın tübünö köömp saldım Anan otura / kalıp *ıylap* cibersem bolobu (14/12)

Kaliypa kapalana coop kattı / Men aga *ıylap* catkan cokmun Sendey adamdı (37/15)

salabız Köp bolso eki üç gün catıp çıgasıñ da / Kuru-beker *ıylay* beresiñbi (37/14)

ızadan tula boyum kalçıldap *ıyladım* Meni eç kim / körgön cok Emne bolup ketkenimi özüm da bilbedim (14/13)

ıza:

1. Gazap, öfke, hiddet.

kelip *ıza* menen dagı umtuldum Men umtulgan sayın al / bir koyot Koygon sayın calp etip uçup tüşöm (27/18)

2. Güceniklik, küskünlük, dargınlık.

ızadan tula boyum kalçıldap ıyladım Meni eç kim / körgön cok Emne bolup ketkenimi özüm da bilbedim (14/13)

Men eriksizden ketençiktey berdim *Izama* / çıdabay kettim (27/12)

ıza bol-: Kızgın olmak.

oñdop ketüügö tırışat oşondoybu emnesi bolso da / Kaliypa uşintip aytkan soñ *ıza* bolup oturğan men (22/12)

ızırın-: Hiddetle üzerine atılmak, yumruklarla saldırmak.

Oyloy turgan emnesi bar eken Abakir tünörö / *ızırınıp* maga süzö keldi Öz (35/1)

İ

iç: Bir şeyin iç kısmı.

Buudandar cer tepkilep azınayt Oşol kızıl / Kırğın kara sürgündün *içinde* men (9/11)

Üy *içi* it baylasa turğus Suu bolgon tuurduktan / köktöp oturat Kitebimi okup (12/12)

Abakir mınday teskeri açuuluu bolup kaldı eken / *içindegi* terlüü denem bir çıyrığıp aldı Emne üçün (12/1)

Saadabek meni çetke türtüp ciberdi Eköö atırılçu / ilbirstey birin biri teşe tiktep üydün *için* tegerene (13/16)

keldim Bizdin bıyakka cönötör aldındağı cıynalışta / *içinde* men barmın bizdi dıñ buza turğan er azamattar (6/2)

Eköö küröşüp sögünüp üy *içinde* oonap baratışat Men / ırğıp cetip açkıçka cabıştım Arañ culup alıp (14/1)

Üy *içi* cımcırt bolo tüştü Oçoktoğu tersken ğana / bayağısınday tırsıldap cattı Baarı meni añıraya karaştı (22/14)

tınım albadım Oşondon kiyin temtendep traktorgo / cettim da kabinanın *içine* kuladım Kantalagan koldorum (26/9)

Men ırgıp turup muştagılap ciberdim Abakir / uşunumu gana kütüp turgan belem köptön beri *içine* (27/16)

koyup cügürö basıp baratat Keçir meni carkınım dedim / men *içimen* Tez ketip kalganıñ cakşı boldu (32/3)

kirip talaa salkın tarttı Emi eki aylangandan / kiyin farın küygüzsöm bolot dedim özümö *içimen* (42/2)

içboor: Karın, göğüs.

içboorumu ezip kabırgalarımdı kıyratıp salgansıdı / Dagı bir colu turup akırın (28/4)

içi ooru-: Karnı/midesi ağrımak.

Çını menen katuu oorup kalgan go *İçioorup* atsa / kerek bürüşö tüşüptür dep oylodum da traktordu (41/17)

Kıynalıp catasın *İçioorugança* üç büktölüp / boordo oonalaktap cer süzüp catkanday elestedi (42/10)

içiñ bışıp ket-: İçi bulanmak, tiksinmek.

cılgaları baarı biri birine okşoş *içiñbışıp* / *ketkidey* Bul kunarsız ölüü talaanı kim carattı (19/3)

İç-:

1. İçmek, yudumlamak.

Fonardı cagıp üydön çıktım / Tün koyunu közgö saysa körüngüs Suu *içip* alışka (25/17)

keldi şirin suudan kozular da *içsin* dep izdep kelgem / Kozuların östürüp küzündö otorğo koşom da özüm (17/11)

2. Yemek.

Emi tamak *içip* alsam kayra tınbay suu taşıym / kuyup koyoyun dep boçkeni kaldıratıp bulakka cönödüm (15/7)

bergen tamağın eptep *içip* boz üygö süyrölüp kirem da / tars katıp uktaym (7/17)

ilbi-: Sürünerek/güçlükle yürümek, ağır ve gevşek hareket etmek.

Sen bala sıkkan bitten beter *ilbiysiñ* da Seni / kütüp akıyıp otura berebizbi Muuntup salayınbı (11/5)

ilbirs: Beyaz leopar.

Saadabek meni çetke türtüp ciberdi Eköö atırılçu / *ilbirstey* birin biri teşe tiktep üydün için tegerene (13/16)

ileendilet-: İşe yaramamak.

cok calğız özüm iştep cüröm başkanı da *ileendiletpeym* / Cok ağa könböyt ekensiñer erteñ ele menin (21/15)

ilgeri: Eskiden, önceden, geçmişte.

tolukşuğan şıbaktuu aydın talaa Eski kişilerdin / aytuusuna karağanda *ilgeri* adırlarına cılkı üyürüyürü (7/9)

Abakir *ilgeri* zamandarda bu cerlerde emneler bolup / ötkönün aytsam maga küldü ele Anan aligi tabılganı (43/2)

ilgerki: Eskiden, önceden, geçmişte.

ketip barat / Oşondo men *ilgerki* ötkön zamandın dooşun ukkanday (9/7)

ilinçek: İlinti, engel, mani, takıntı.

Pedaldı tart *İlinçegin* koş İi oşondoy / Emi pedaldı akırın koyo ber friktsion rıçagdarın (30/11)

ımırt: Alaca karanlık, akşam karanlığı.

dabış cok men ğana közümü ukalap soluktap oturdum / *Imırt* kirgençe otura beripmin (14/16)

moyunuñdu culup alam *Imırt* maalda Abakirdin / közdörü şıldıñdap catkanday keketkendey muzdak (23/1)

inandır-: Kabul ettirmek, ikna etmek.

cürgön Men özüm kögörüp bolboy koybodumbu cardam / berip turam dep arañ *ınandırbadımbı* Tezireek (8/15)

ini: Küçük erkek kardeş.

inisi Esirkep menin atımı tokup minip çabandarğa / ketken Aldey menen Kaliypa bulakka suuğa ketken (12/9)

okşoyt Anın *inisi* Esirkep da ordunan tura berdi / kayra oturdu (20/18)

iñir: Akşamın alaca karanlığı.

Abakirden cakşılık kütpö / Cakında bir okuya boldu *İñirde* caağan camğır (12/4)

iñir kir-: Karanlık bastırmak, akşam karanlığı çökmek.

İñir kirip talaa salkın tarttı Emi eki aylangandan / kiyin farın küygüzsöm bolot dedim özümö içimen (42/2)

institut: Enstitü.

Men student da emesmin *İnstitutka* ötüü kaparıma / da kirgen emes Mektepti (6/1)

ireşire bas-: Kucaklamak.

öçüp barattı Oy menen kırdı bürköö kabak / *ireşirebastı* (42/16)

iş:

1. iş güç, uğraş.

da *işim* ali oñuna tüşö albadı Mına azır ele Abakirden / dağı til uktum Mından arı emne kılam akılım cetpeyt (14/18)

kanday kütüüsüz *işterge* colukkan mınday şartka / kanığıp bütkön adamdın sabırduu köz karaşı Kuykul (20/4)

Men cumuşçumun Eldin baarın / bakkan men dep töşüñü muştagılay beresiñ Kılğan *işiñ* (27/13)

İşibizdi ulanttık / Uşu kündön men aligi kıyalımdan acırabadım (35/12)

da *işim* ali oñuna tüşö albadı Mına azır ele Abakirden / dağı til uktum Mından arı emne kılam akılım cetpeyt (14/18)

Bolso bolmokmun Menin niyetim menen *işiñi* / bolbosun dep baykooston (27/15)

2. İş, çalışma, faaliyet, görev.

men calğız cönödüm Buyerdegi *işter* bıyıl cazda ğana / baştaldı Oşol üçün eki ele traktor işteyt Başçıbız (6/14)

menen caaktaşat *iştin* cürüşün kabarlayt / E e e dıñ degeniñ dıñ koñtorot (7/5)

Menin tübümö cetken uşu makoo okumuştuu ekeni / menen kimdin *işi* bolot (11/15)

Anın *işi* caan çaçında da toktoboyt Mal çarbasına da / coop beret Oşol üçün (12/7)

Azırınça *işim* oydoguday cürüp cattı / Al ortodo boz çalgan kök ceektin narı (15/8)

dañ salıp oynormun Tigi turgan eki traktor / menen biz iştep cürgön bu tiriligibiz oroşon *iştin* (15/15)

katını bala bakıracı alısta özü bolso üy betin / körböy kıştır caydır el *işi* dep (20/9)

urğanım cok Dagı Taş Babanın tarıḥın bilet / imiş *İşke* kelse karaylap közün (21/13)

başka da traktordu ondooğo ce traktoristtin başka / cumuşuna *işi* kılıp baarına cardam berişim (23/12)

Toktot dep Sorokin caktırbay Abakirdi dağı / kaktı anan mağa ayttı Tañ erteden baştap *işke* (23/6)

İş uçurunda al meni kabinaga kirgizçü emes / Otur dep ordun boşottu Aydap (30/8)

iş bolso ar kaçan cañısınan baştap turgan ıraḥat / Mektepte okup cürgöndö da ar kaçan cañı depterdin (39/5)

kala berse baarıbızdı korkutçu emes bele Biz korktuk / bele surandık bele anı menen *işi* cok bolçu (43/5)

Abakir Kemel Kaydasıñar / Tünkü *işke* dep suu apkelgen eken (43/10)

işembilik: Cumartesi çalışmaları, Cumartesi günleri toplu halde görülen iş.

İşembilikte ğana kant zavoduna barıp apama / moyunçak menen can cığaç karmap körgön emesmin (8/11)

işen-: İnanmak, itimat etmek.

calına cel erkelep oynoor kün kelerine *işenem* / Arıktarınan şıldırap möltür suu agar Bul cerge (16/2)

comoktop aytıp berer elem Carkınım Anarḥay / ölkösünün keleçegine menin comoguma *işenmek* (45/6)

suna berdim / Kana Al tabılganı alıp *işene* berbey aylanta (40/2)

İşenip cürbödüm bele ümüttönüp cürbödüm bele / *İşengen* kişim oşo bele ümütüm oşo bele dep canı (44/5)

işendir-: İnandırmak.

da añ tañ kalgan Abakirdi da *işendire* berdim / Cer aldında munun kança catkanın bilesiñbi (40/12)

işenimdüü: Emin, güvenilir, güvenceli.

Zagondu eki üç iret aylanıp çıktık Cürögüm orduna / kelip kıymılım *işenimdüü* bolo baştadı (31/2)

darkan talaasının kelecegi tuurasındagı *işenimdüü* / elesterimdi eç kim buza almak emes Mektepte dubal (33/16)

işi cür-: İşleri yürümek.

şaşmak *İşi* bolso *cürüp* atat Traktoru cakın / birdeme bolso cügürüp kelet (31/7)

isirkekte-: Ter/çıban çıkmak.

Mañdayında *isirkektegen* terin arçıp motordun / dooşun basa kıykırdı (41/12)

işke çık-: İşe çıkmak, işe başlamak.

Uktap kalıp sokonun astına tüşüp ketseñ men / coop berbeym Dep *işkeçığar* (24/2)

işke kiriş-: İşe girişmek, işe başlamak.

azır / Sokogo cetip buydalbastan *işkekiriştim* Sokolordu (26/3)

Talaaga tünöp tañ erte kayradan *işkekiriştik* / Cumuştun oorlugu oşonçoluk Abakir meni mazaktoogo (38/14)

işte-: Çalışmak.

men calğız cönödüm Buyerdegi *işter* bıyıl cazda ğana / baştaldı Oşol üçün eki ele traktor işteyt Başçıbız (6/14)

salıp eseptep çıksa arañ cetkidey Eki traktorçu / tartkanıçtap turat Oşol üçün een talaada *iştegen* bizdi salaaga (7/1)

kalıñ el cabıla *iştegen* uluu cürüş dep / cürbödüm bele Uşunun baarın kılğan tarıh muğalimibiz (7/6)

körüpmünbü Atam soğuşta ölgön Atamı bilbey kaldım / cardamdaşpasam ömürümdö kara cumuş *iştep* (8/12)

iştep berdi Aligi tabılga altın bolup kalgısı bardır / dep beker iştegen bir kündük emgeginen keçkeni (43/8)

dañ salıp oynormun Tigi turgan eki traktor / menen biz *iştep* cürgön bu tiriligibiz oroşon iştin (15/15)

cok calğız özüm *iştep* cüröm başkanı da ileendiletpeym / Cok ağa könböyt ekensiñer erteñ ele menin (21/15)

Birok birge *iştep* birge cürö turğan kişiler tuuraluu / takır oylobopmun Adam baardık cerde birdey ele (8/4)

iştebesem bolboyt dedim Başkalardan menin eç / cerim emes ekenin bilişsin (15/5)

Kep bu caş cigittin tagdırı tuuraluu Emi / emne *işteyt* (21/6)

İştebegende emnesi bar eken Kemel menin sokomdo dele / *iştegen* (23/4)

basıp baratat Menin tırp eter alımdı kaltırbadı / birok özü da tınım algan cok Ögüzdöy *işteyt* eken (25/5)

koşo kömülüp baratat / Kereeli keçke uşintip *iştedik* Kün batıp ketti (41/8)

iştep berdi Aligi tabılga altın bolup kalgısı bardır / dep beker *iştegen* bir kündük emgeginen keçkeni (43/8)

bilip aldım go Anı eldin baarı bilet Uşu cumuştu / *iştey* berse dele bolot Birok men emi suu taşığıç (22/6)

iştegeni kel-: Çalışası gelmek, çalışmayı istemek.

Men buyerge tirkegiç bolup *iştegeni* kelgen Traktor / aydağandı üyrönöyün degem Atka moyunçak katuunu (22/5)

işterman: Çalışkan, gayretli, faal.

kaşaya çırıldaganda tınıp catkan talaa tınçtıgı kamçı / tiygendey silkinip ciberdi *İşterman* cigit dep (44/6)

it: İt, köpek.

bele Kana ayt ey *it* dep Saadabek takasında naalı / bar ötüktü konçunun karmap atıp turdu (13/11)

Kaliypanın kuçağınan culkunup çığıp / Şaşpa iyri takım *it* Seni calıntpasam (14/6)

bir adamga kılgan cakşılıgıñ bolçosu Oşonoña / karabay *itten* beter eerçip alganıma canım kaşayat (37/17)

it baylasa turğus: İt bağlasan durmaz. İçinde durulamayacak kadar kötü olan yer.

Üy içi *it baylasa turğus* Suu bolgon tuurduktan / köktöp oturat Kitebimi okup men bir burçtamın (12/12)

ittin balası: Enik, köpek yavrusu.

ittin balası Azar bolso bir bokmurun akademik kem / bolor (11/6)

iy-: Deli olmak, çılgına dönmek.

Men arabadan ırğıp tüştüm kamçını traktordon / aşıra ırğıtıp *iyip* baş ooğon cakka basıp kettim (18/10)

Kemel birok tigi kıykırgan neme akademik degen / atka kondurup *iydi* tıñşasam narkı bettegi traktordun (5/6)

iyil-: Eğilmek, bükülmek.

Asman menen Anarḥaydı biriktirip kün celesi tartıldı / Aalamdın tigi çeti menen bu çetine cete *iyilip* (33/7)

düynönün düyüm kooz tüs boyoktorun boyuna siñirip / kün celesi kıymılsız *iyilip* turdu Cürögüm öröpküp (33/8)

iyri: Eğri.

kuçağınan culkunup çığıp / Şaşpa *iyri* takım it Seni calıntpasam elebi (14/6)

iz: İz, eser, ipucu, leke.

col dele cok Uşu arabamdan ele kalgan *iz* / Traktor beregi karargan keñ aydoo cerdin eteginde (6/9)

Abakir keldi Lam debedi şıltoo *izder* kıntık / cok ele Unçukpastan traktordu sokogo aydap keldi 26/15)

cañı colunan baştap cazgandı cakşı körör / elem Tañ erte tura kalıp cañı kardın *iz* tüşpögön (39/6)

cañı colunday can baspagan cañı kardagı cañı *izdey* / can körbögön cañı kızgaldaktay köñül tolkuttu (39/10)

izde-: Aramak, birini veya bir şeyi bulmaya çalışmak.

Eger razyezd *izdeseñ* oñgo tarta cür tetigi cılğanı / ördö dep kamçı suna körsötüp atın burup cönöp (20/6)

keyidi Kolum boşoy kalsa kızdı *izdep* taap alıp / tartınbastan ezilişe sırdaşuuga söz berdim özümö (32/9)

çapkılap cüröt Bul özü kanday adam añğırağan / Anarhayda *izdegeni* emne (20(10)

tuyar beken Cakında koştu bütöbüz oşondo al / kızdı *izdep* taap uşu bulaktın başına apkelip Anarḥay (36/12)

keldi şirin suudan kozular da içsin dep *izdep* kelgem / Kozuların östürüp küzündö otorğo koşom da özüm (17/11)

izdep tap-: Arayıp bulmak.

Al ortodo men sırtka çığıp azırkı topoloñdo özüm / ırğıtıp cibergen açkıçtı *izdep* taptım da çetke çığıp (14/11)

izdööçü: Araştırmacı.

baştalışı gana emespi Ken *izdööçülör* Anarḥaydın / astınan agıp catkan özöndördü taaptır dep (15/16)

K

kaala-: İstemek.

oylogonum traktordun meḥanizmderdin bilip aydagandı / üyrönüp alsam deym Köptön beri *kaalaganım* uşul emes (30/14)

kaalap tarıḥtı oşol üçün ayttım Uşu kaaloogo azgırılıp / kıyalım alıp uçtu sözümün aktıgına özümü (40/11)

kaalabağan: İsteksiz.

Meni cañılış aytıp aldı azır ele sözünön / kaytat dep oturuştu okşoyt Maga cakşılık *kaalabağan* (22/15)

kaalgı-: Pineklemek, uyuklamak.

Cer cıluu buulanıp kurgap barattı Töbödö kögültür / tunuk abada karcarday kanattarın kakpay *kaalgıp* (33/11)

kaaloo: Heves, arzu, istek, emel.

Eçteme oylonboston cürüp kelatam Uşu cerden tezireek / ketsem degen gana *kaaloo* Kargış tiygen Anarhaydı (19/1)

kaalap tarıḥtı oşol üçün ayttım Uşu *kaaloogo* azgırılıp / kıyalım alıp uçtu sözümün aktıgına özümü (40/11)

kaarlan-: Öfkelenmek, hiddetlenmek.

Uktuñbu dep başın kötörböy *kaarlana* / ıyıgın bulkup aldı (27/9)

kabak:

1.Yan, yan taraf.

kıymılsız uşul ordunda turğandır Caan menen cel / cegen oñ közü ağıp kalğanday kıyğaç *kabağı* cabıluu (10/4)

2. Çukur.

öçüp barattı Oy menen kırdı bürköö *kabak* / ireşire bastı (42/16)

kabarla-: Haber vermek.

menen caaktaşat iştin cürüşün *kabarlayt* / E e e dıñ degeniñ dıñ koñtorot degeniñ kazğanaktağan (7/5)

kabina: Kabin, özel bölme.

turat *Kabinasının* üstünö çığıp alıp Abakir dale / muştumun abağa cañsap meni aşata sögüp kıykırıp (6/10)

Kız koyun cayıp cönödü Abakir bolso traktordun / *kabinasına* çıgıp alıp aba muştap aykırıp turat (18/1)

Abakir *kabinasınan* sekirip tüşüp baya künküsündöy / opuruldu Men attın başın tarttım (18/5)

Tişterin kötör dep *kabinadan* başbağa / kılçayıp kıykırdı Abakir (24/18)

tınım albadım Oşondon kiyin temtendep traktorgo / cettim da *kabinanın* içine kuladım Kantalagan koldorum (26/9)

cetip kaldı / Aldında *kabinanın* ayneginen keçeegi ele bıcıgır (26/18)

Traktor tatırap ot alıp ordunan kozgoldu *Kabinanın* / ayneginen murdagıday ele bıcıgır celke (28/14)

Añgıça traktor toktop kaldı Abakir *kabinadan* / başın çıgardı (30/6)

İş uçurunda al meni *kabinaga* kirgizçü emes / Otur dep ordun boşottu Aydap (30/8)

kete berüügö canım tınçıbayt / Kantip bir belgi berem kızga dep *kabinada* (31/17)

Bu corugu maga cakpadı Birok oşondo da traktor / aydap cürgönümö korstonmun *Kabinadan* baş çıgarıp (31/8)

Kanday ele meni *kabinaga* oturguzup kaldı dese / Kızdın kaşında caybarakat süylöşüp turdu Kayda (31/6)

Keçeegi kız bügün dagı keldi Abakir meni dagı / *kabinaga* oturguzup özü kızga ketti Sakmançı kız (31/15)

öçürdü da çılımın kere sorup kabinadagı orunduguna / çalkalay oturdu Dobuldan baş kalkalap *kabinadan* (32/17)

birok kaş karaya elek Abakir bir neçe colu *kabinadan* / maga kılçaktadı karaganı tüşünüksüz Bir maalda (41/9)

Men barıp *kabinaga* tüştüm Abakir öñ daletten / ketip kupkuu tike karabay közdörü caltaktayt (41/11)

Kayda cügürüp baratat Birdeme körgön go Zagondun / orto çenine cetip *kabinadan* suurulup tura karadım (42/5)

Anı coktop catkan men cok dep *kabinadan* / başın culup alıp caş çayıgan cüzün maga burdu (44/4)

Men bidondu alıp radiatorgo suu kuya baştadım / Kaliypa *kabinaga* çekesin tayap alıp burkurap (44/1)

ot aldırdım Tatıragan açuu dooşko tün ürküp / oygongondoy boldu *Kabinaga* tüşüp faranı candırdım (45/3)

kabırga: Kaburga.

içboorumu ezip *kabırgalarımdı* kıyratıp salgansıdı / Dagı bir colu turup akırın cütkünö berdim Al (28/4)

kaç-: (Birinden veya bir şeyden) Kurtulmak için süratle uzaklaşmak.

sırtka *kaçıp* çıktım / Aldey apa Kaliypa dep bakırdım suudan (14/2)

Kaçuuga aldagaçan dayardanıp cürgön neme / körünöt Keede özü da ketem dep Sorokindi Kaliypanı (43/4)

kada-: Saplamak, sokmak, batırmak.

belçesinen cerge batıp cansız sokur közdörün / aytalaağa *kadap* boz taştan somdogon molo kılımdar (10/3)

Ey sen akademik bolboy kurup kal Dedi aligi / kişi kantalağan közdörün mağa tikenektey *kadap* (11/1)

küygön kubakay kaşının astındağı tuzday kök / közdörün *kadap* karap turdu da can cumkasınan kıpkızıl (19/17)

kadam: Kadem, adım.

kadamımdı añdıp şıbırtıma kulak töşöp oylogon / oylorumdu bilip catkanday Oylogon oylorum bolso (43/1)

kadimki: Eski, bilinen.

cok ele Başka baldar Kazakstandın gezitterde / dañazalanıp catkan *kadimki* dıñına ketişti Anarhayğa (6/3)

kağazğa tüş-: Kağıda dökmek, hislerini yazıya aktarmak.

oysezimderdin cüzdön biri *kagazga* tüşpöy kalganına / öküdüm Keleçekke uçkan kıyalımdı cetkirer körköm (34/6)

kağın-: Silkinmek, silkelenmek.

kagınıp silkinip üstü boyun tüzönüp sakmançı kızga / bet aldı Anın aram oyun mına oşondo tüşündüm (31/5)

kağıp sal-: Azarlamak, paylamak.

Abakirdi *kağıpsaldı* Anı biz sensiz da bilebiz / Kep alda emes Kana aytçı Kemel özüñün oyuñ kanday (21/18)

kağışıp kal-: Çarpışmak, çekişmek, kavga etmek.

Kağışıp kalğanıbız bolboso ortobuz okçun ele erteñden baştap / künü tünü debey anın kol aldına tüşmöy boldum (23/9)

kak-: Vurmak, çarpmak, kakmak.

Toktot dep Sorokin caktırbay Abakirdi dağı / *kaktı* anan mağa ayttı Tañ erteden baştap işke (23/6)

Oşonu menen al ayak astıbızda tepselgen kiyimin / alıp *kagıp* silkip bir bugun çıgarıp ıraazı bolgondoy (28/9)

Cer cıluu buulanıp kurgap barattı Töbödö kögültür / tunuk abada karcarday kanattarın *kakpay* kaalgıp (33/11)

kekireygeninen başka belgi körö albadım / Akademik ayda öz orduña bar dep dalıga *kaktı* (31/13)

kakalt-: Tıkanmak, boğazında kalmak.

kırtış murdagıday koñtorulup tüşpöy sokonun tişterine / keptelip *kakaltıp* cattı Eger traktordun kaz (32/15)

kakçıñda-: Tedirgin olmak.

katıñkı Aldey *kakçıñdap* bet mañdayına / keldi da tike karap tumşuğuna ayttı (14/8)

kal-:

1. Olduğu yeri korumak, bulunmak.

çıgarıp alıp kayra boltun burap kiygizip cogolup / *kalbasın* dep şapkeme salıp catam Oşentip tünü menen (26/5)

seni eerçip ketem go Kantip sensiz calgız *kalam* / Akırın süylöçü ey Bereek cat Baya ele uşintpeysiñbi (38/2)

elem Kara küröñ dıñ kaş kulak condonup kañtarılıp / *kalıp* cattı Añgıça çetki tiştin astınan tolkunda (39/12)

coktugunan burula bergen cerde ala *kalıpkaldı* / Oşo da söz beken Anarḥayda cer cetpeybi (30/18)

asman da *kalışkısı* kelbegendey Anarḥaydın kıyırsız / kendigi murunkusunan da keñirsip çalkıy tüştü (33/6)

cürböyümbü kara mürtöz taş boorlugu *kalar* dep / cürböyümbü Muz cürögün ak peylim ısık süyüüm (44/7)

aç *kalgan* aç börüdöy ulubas bele / Kaliypa başka eçteme debesten arabasın (44/15)

aldı da çılımının *kaldığın* ırğıtıp ciberdi ele / anısı kiyizdin çetine barıp tüştü Bat ele kurmuşu (12/15)

bakırıp beret kala berse muştum kezep tap berip *kalat* / Traktor eköö men calgız oşol eki traktorgo (5/8)

col dele cok Uşu arabamdan ele *kalgan* iz / Traktor beregi karargan keñ aydoo cerdin eteginde (6/9)

arabakeç keldi Emi suu taşuunun cumuşu ceñildep / *kaldı* Ürön sebüügö Saadabek menen Esirkeptin traktoru (28/17)

Üydö Abakir Saadabek men üçööbüz *kalğanbız* / Ar kim öz ermegibiz menen üñküyüp oturabız Abakir (12/10)

Keregi cok dedim men Cön *kalgıla* Özüm / ele bütüröm (25/16)

oysezimderdin cüzdön biri kagazga tüşpöy *kalganına* / öküdüm Keleçekke uçkan kıyalımdı cetkirer körköm (34/6)

betin zamatta borcuktagan kölçük bastı da *kaldı* / Birok Abakir traktordun toktotpodu küçöp aydap artta (32/13)

Oşol kündördün birinde katuu caanda *kaldık* Kaydan / caydan çapkındap bolup keldi da tögüp kirdi (32/11)

eñ baktıluu eñ küçtüü *kala* berse eñ suluu adam bolup / körüdüm Başıña bak bayırlap kün ketpesin (16/8)

bakırıp beret kala berse muştum kezep tap berip *kalat* / Traktor eköö men calgız oşol eki traktorgo (5/8)

olcolop kelişken Bu dele oşol kezden *kalıp* / kalışı ıktımal (40/9)

Birok müñküröp *kalayın* degen nietim / cok Cıgılıp ketkiçe turgan ordunda bekem turuşuñ (15/1)

kala berse baarıbızdı korkutçu emes bele Biz korktuk / bele surandık bele anı menen işi cok bolçu (43/5)

çaçılıp kelet Meyli tögülsö Bir tamçısı *kalbay* tögülsö / da meyli Mınday kordukka emi çıday albaymın (18/4)

2. Hayatını sürdürmek, yaşamak.

başkalarğa kesepetin tiygizbey coğolsun Anan / *kalsa* Sorokin sen da köp ele ömgöktöy berbegin Önögüm (21/14)

olcolop kelişken Bu dele oşol kezden *kalıp* / kalışı ıktımal (40/9)

3. Arta kalmak, artmak.

sarı suu tamçılayt Sırtta ak caan bayağı *kalıbınan* / koydun terlüü cıtı kañırsıyt Tündüktön anda sanda (12/13)

4. Başka zamana bırakılmak, ertelenmek, tehir edilmek.

bolor emes kün ötkön sayın cer kurgap baratat Dagı / beş kün ayday turgan cer *kaldı* ürön sepçülörgö da (38/6)

5. Bir iş için birinin üzerine düşmek.

boldu Emnege okudum eken Anan *kalsa* şoruma (11/17)

kalçılda-: Titremek, korkmak.

ızadan tula boyum *kalçıldap* ıyladım Meni eç kim / körgön cok Emne bolup ketkenimi özüm da bilbedim (14/13)

kalıp: Kalıp, suret, şekil.

cer tayangan *kalıbında* turup kaldı Kana / Kança kütöm (27/11)

kümüştönüp ceyrender kulak sereyte elendegen / *kalıbında* köpkö turuştu Kuranı butaktagan kiçine (37/3)

ordunan kozgodum / Traktor çirene tartıp bir *kalıpta* cürüp kelet (41/18)

kalıñ el: Geniş kitle, halkın çoğunluğu.

kalıñel cabıla iştegen uluu cürüş dep / cürbödüm bele Uşunun baarın kılğan tarıh muğalimibiz (7/6)

kalk: Halk, ahali.

Anarḥaydın betinde bir kezderde neçendegen / köçmön *kalktar* coolaşıp (40/14)

kalpak: Kalpak, başlık.

tolgon kıcırın kücünö çıgarıp meni koyup kalganda / *kalpaktay* uçup tüştüm Arañ degende tizeley tura (27/17)

kaltır-: Bırakmak.

basıp baratat Menin tırp eter alımdı *kaltırbadı* / birok özü da tınım algan cok Ögüzdöy işteyt eken (25/5)

kaltıra-: Titremek, çok korkmak.

Karaçı ansız da öñ daletten cok baykuş bala Menin / *kaltırağan* koluman (11/10)

kam: Gam, endişe, kaygı.

Meni koyup öz *kamındı* oylo (34/18)

kamal-: Hapsolmak.

bolup aldı Üygö amalsız *kamaldık* Bekerçilikten / başıbız oorudu Arğonom Sorokin ğana attanıp ketti (12/6)

kamçı: Kamçı, kırbaç.

Men arabadan ırğıp tüştüm *kamçını* traktordon / aşıra ırğıtıp iyip baş ooğon cakka basıp kettim (18/10)

Eger razyezd izdeseñ oñgo tarta cür tetigi cılğanı / ördö dep *kamçı* suna körsötüp atın burup cönöp (20/6)

kamçı sal-: Kamçı vurmak, kırbaçlamak, kamçılamak.

turat / Atka *kamçısaldım* Boçkedegi suu çaypalıp dalıma (6/11)

kamçı tiy-: Kamçı vurmak.

kaşaya çırıldaganda tınıp catkan talaa tınçtıgı *kamçı* / *tiygendey* silkinip ciberdi İşterman cigit dep (44/6)

kamdan-: Hazırlanmak, kendini hazırlamak.

Abakir calt berip tiginde catkan tokmoktoy açkıçtı / ala koydu da uruuğa *kamdanıp* başın eki (13/12)

emnem ketti ciberbeseñ koy dep kors etti / Abakir catuuga *kamdanıp* atıp (25/13)

kamın kör-: Bir işle ilgilenmek, uğraşmak.

Kayra anı esime algım kelbedi Cumuştun *kamın* / *körüş* kerek Köpkö ubaralanıp catıp traktordu arañ (45/2)

kamıştuu: Kamışlı.

kılımdar boyu buurusun çiybegen ketmen tiybegen / *kamıştuu* ceegine çeyin cayılıp catkan neçen (7/8)

kan: Kan, vücuttaki hayati sıvı.

İ cattıñbı akademik Oşentip cerdin cıtın / bil dedi etinge dem alıp carılgan erdinin *kanın* (28/7)

kan-: Kanmak, doymak.

Suuğa *kanğan* koydu kız narı türtüp çığa berdi / Canıman ötüp baratıp (17/1)

kanat: Kanat, uçmaya yarayan organ.

Buudan cetpey arıgan / Kuş *kanatı* talıgan (5/1)

aylanta tegerete karap turdum Tüpsüz tuñguyuk ülbürök / tınoodon salmaksız kök obo *kanatı* közgö ileşpey (33/9)

bürküt cürdü Anı oşonço biyikke kötörgön özü / emes küçtüü *kanatları* emes mobu talaanın boygo kubat (33/12)

Cer cıluu buulanıp kurgap barattı Töbödö kögültür / tunuk abada karcarday *kanattarın* kakpay kaalgıp (33/11)

kanat kagıp sabalap uç-: Kanatlanıp uçmak.

Köñülüm ergip Anarḥay tuurasındagı uçkul kıyalım / *kanat kagıp sabalap uçtu* Iras uşul turmuşumda (33/14)

kancalat-: Gaddar/zalim olmak.

E ey akademik tumşuğundu *kancalatam* / Seleye kattım kulak töşödüm çınında menin atım (5/5)

ünü öçüptür menin tumşugumdu *kancalatçu* / oşol traktordun eesi Abakir al maga dagı ökürüp (5/7)

kandır-: Tatmin etmek, doyurmak, dindirmek.

kandırar Anarḥaydın keñ kökürögün düpüygön / caşıl bak ıñkıgan egin basar Altın danduu ak buuday (16/1)

kanduu: Kanlı.

menen cer birikken *kanduu* soğuş cürüp cattı / Kılıçtar carkıldap cookerler uraan taştap kıykırıp (9/10)

kanık-: Alışmak.

kanday kütüüsüz işterge colukkan mınday şartka / *kanığıp* bütkön adamdın sabırduu köz karaşı Kuykul (20/4)

kañılcaar: Geniz.

çığıp kelatkan caş şıbaktın kermek cıtı / *kañılcaardı* kıtığılayt Karşı sokkon celden cazğı (9/4)

kanimet: Fırsat, ganimet.

ısmın eşitüü kançalık *kanimet* Kızdın özü da / oşo Aldıyarovdun taasiri menen kelgenbi dep oylop (17/8)

kañırsı-: Fena pis kokmak.

sarı suu tamçılayt Sırtta ak caan bayağı kalıbınan / koydun terlüü cıtı *kañırsıyt* Tündüktön anda sanda (12/13)

kant: Şeker.

İşembilikte ğana *kant* zavoduna barıp apama / moyunçak menen can cığaç karmap körgön emesmin (8/11)

kantala-: Kızarmak, morarmak.

Ey sen akademik bolboy kurup kal Dedi aligi / kişi *kantalağan* közdörün mağa tikenektey kadap (11/1)

tınım albadım Oşondon kiyin temtendep traktorgo / cettim da kabinanın içine kuladım *Kantalagan* koldorum (26/9)

karmayt antse da sırt kebetesi közgö tüşümdüü Birok / közü caman sürdüü Saal ele bolso *kantalap* çığat anan (12/3)

kañtarıl-: Yıkılmak, alt üst olmak.

elem Kara küröñ dıñ kaş kulak condonup *kañtarılıp* / kalıp cattı Añgıça çetki tiştin astınan tolkunda (39/12)

kap-: Kapmak, tutmak.

bet şadıluu kol karmasa *kapkan* tiştegendey / Karıp kalğan ceri cok aşsa otuzdan aşkandır Burcuk (12/2)

kapa bol-: Alınmak, gücenmek, hüzünlenmek, kederlenmek.

Kapa bolbodum Canıma kanat bütköndöy Kız maga kol / bulgaganına cazdın darkan talaasında cügürüp (29/12)

ketti go meni küygönümü kim tüşünöt / Men unçuga albay özümçö *kapabolup* turdum Kaliypaga (44/12)

kapalan-: Üzüntü duymak, kaygılanmak, tasalanmak.

Kaliypa *kapalana* coop kattı / Men aga ıylap catkan cokmun Sendey adamdı (37/15)

Cazdıktı büt suu kılıp / Men çümkönüp aldım Carkın köñülümdü *kapalantkan* (38/3)

kaparıma da kirgen emes: Aklından bile geçirmemek.

Men student da emesmin İnstitutka ötüü *kaparıma* / *dakirgenemes* Mektepti bütörüm menen uşu Anarhayğa (6/1)

kapilet: Gaflet.

ar kanday *kapilet* kıyınçılıktarın kötörüügö / makul elem Buyerge meymanğa kelgen cerim cok da (8/3)

kapta-: Kaplamak, çepeçevre sarmak, kuşatmak.

eç kimge karabastan / Emne Anarḥaydı topon suu *kaptap* kelatıppı (20/15)

çıkkan kara tütün aydoonu *kaptap* dem kısıp / sokonun astın coylop koñtorulgan boroz menen (41/7)

kar: Kar, yağış türü.

kööp erigen *kardın* zagi urat Aga aralaş buuluu abadan / bıltırkı kuurağan şıbaktın tübünön kıltıyıp (9/3)

cañı colunday can baspagan cañı *kardagı* cañı izdey / can körbögön cañı kızgaldaktay köñül tolkuttu (39/10)

kara-: Bakmak, gözetlemek.

çaçırap kelatat Ağa *karabay* attı kubalap baram / Bıyakka da suranıp kelgen özüm Kınağan eç kim (6/12)

Ey bala dep mağa kıcırluu *karadı* Bildik / senin okumuştuu ekenindi Üydön (10/15)

Karaçı ansız da öñ daletten cok baykuş bala Menin / kaltırağan koluman çakanı alıp Kaliypa radiatorgo (11/10)

suu kuyup cattı Alınça tırbalandap cüröt go / *Karaçı* üstü başı sığıp alma ter (11/11)

Kep kim künöökör kim beykünöö ekenin teriştirüüdö / emes dedi Sorokin anı kılçayıp *karap* koyboston (21/5)

cağıma *karabay* tırışkandan tırışıp oturam Kança / ubakıt ötsö da lam dep ooz açpadım kıñkıs ün çığarbadım 24/12)

calt *karadım* Kız da menin soñuman karap canagı / ordunda turgan eken Araba toktopodu Birok aga kapa (29/11)

cetip barıp canaşa oturup süylöşsöm cadegende / celpildegen kökül çaçın ele *karap* kelsem degende eki közüm tört (30/5)

ketti *karasam* Abakir / Küydüm süydüm dep cazıp catasıñbı dep narı (34/8)

bir adamga kılgan cakşılıgıñ bolçosu Oşonoña / *karabay* itten beter eerçip alganıma canım kaşayat (37/17)

Altın *Karaçı* Abakir altın altın (39/18)

A eger altın bolsoçu dep men tabılgamı caktadım / *Karaçı* salmagın segiz cüz grammday bar (40/7)

ḥandardın kılıçtarının tutkası taza çulu altından / casalçu Mına *karaçı* bu da tutkaga okşop turat (40/15)

süylöp turdu birok ulam *karagan* sayın kokustan / baskan korkunuçka apkaarıp ünü kargıldana berdi (40/4)

körünböyt Döböçögö cügürüp çıgıp *karasam* te tömönkü / tüzdö ketip baratkan Abakirdin karaanı köründü (42/12)

tolukşuğan şıbaktuu aydın talaa Eski kişilerdin / aytuusuna *karağanda* ilgeri adırlarına cılkı üyürüyürü (7/9)

açpağanda kantmek / Al kezde cakşı eken Anarhaydı kartadan *karasak* (7/14)

cönösök dep çıdamım ketpedibi Oşentip kelgen men / kayra barsam eldin betin kantip *karamakmın* Aylam (8/16)

Aldıyarovdun tuş bolğonun *karasañ* / Abakirdin canınan tezireek coğolğuça (11/19)

kezip emne azap kayagıñı *karaba* meltiregen çöl Toobo / bul aymaktan adam emne tapmak Başka cer (19/5)

eç kimge *karabastan* / Emne Anarḥaydı topon suu kaptap kelatıppı (20/15)

karağanda bir nerse aytçuday / Kana emi emne kılabız dedi Sorokin akırında (20/14)

taştaar elem / Cetişet dep Sorokin dağı burulup *karabastan* (21/17)

Sorokin mağa kündüktönö *karadı* / Barasıñbı (22/17)

kızga kol bulgagım kelet birdeme aytıp ün salsam / deym Kargaşaday bolup Abakirdin turup alganın *karaçı* (31/9)

alar caktı calt calt *karaym* Abakirge kezdeşe / bergeni cakşı emes Birok eki kişini süylöştürböy (31/18)

karadı da ceñine sürttü Uşerge emne altındı / biröö taştap ketti deysiñbi dep koş kaydıger (40/3)

birok kaş *karaya* elek Abakir bir neçe colu kabinadan / maga kılçaktadı *karaganı* tüşünüksüz Bir maalda (41/9)

maga Traktordon sekirip tüşüp oşo tarapka çurkadım / Kırdı aşıp narı *karadım* beri *karadım* can (42/11)

Irımın ebi sını ança kelişpey kalganına *karagan* / cokmun Kökürögümö batpay orguştap catkan (34/5)

Anda ketkenim oñ dedim / Kaliypa meni bir *karap* aldı da muñayım kürsündü (22/8)

Koştun üstündö sokonun cıltıldagan tişteri dıñdı / kantip çıtırata tilip baratkanın *karap* baratkan (39/11)

Bet aldımı tüz *karap* baram Al caktagı apay betti / boorlop biröö şıpıldap ketip barattı Kaykı belge (42/3)

traktordun canında turganbız Abakir / motordun birdemesin *karap* catkan (29/17)

talaanın oyu menen kırın al tim ele *karap* cürgön / ceri cok alakanday cerine çeyin eseptep baalap (38/10)

möndürgö kulagın sabatıp şümtüröp suu bolup baratkan / meni bir kılçayıp *karap* koybodu Suu siñgen (32/14)

turgan çordonunda bolso kudu köktögüdöy bolup / cıltıldaşat Anı *karap* oturup oygo çömüldüm Talaanın (36/2)

aylanta tegerete *karap* turdum Tüpsüz tuñguyuk ülbürök / tınoodon salmaksız kök obo kanatı közgö ileşpey (33/9)

küygön kubakay kaşının astındağı tuzday kök / közdörün kadap *karap* turdu da can cumkasınan kıpkızıl (19/17)

ketti Men artınan *karap* turup açuum da keldi birok / suktanıp da turdum Çarçaganı bilinbey teñsele (25/4)

açuuga muunup zaarı başına çıkkan uşu nemeni *karap* / turup birese boorum oorudu Şaşpay turup (35/6)

Dagı bir az *karap* turdum da tüñülüp kayra tarttım / Batıp ketken kündün solgun nurları akırındap (42/15)

kara:

1. Kara, siyah.

elem *Kara* küröñ dıñ kaş kulak condonup kañtarılıp / kalıp cattı Añgıça çetki tiştin astınan tolkunda (39/12)

çıkkan *kara* tütün aydoonu kaptap dem kısıp / sokonun astın coylop koñtorulgan boroz menen (41/7)

2. Bahtsız, kötü talih.

cer tepkilep azınayt Oşol kızıl / Kırğın *kara* sürgündün içinde cüröm Anan (9/11)

kara çañ: Toz, duman.

miñ san askeri aç aykırık kuu süröön menen cer / düñgüröp at koyup kelet Köz aldıman *karaçañğa* kök (9/9)

kara col: Kara yolu.

Bayırkı Anarhay Caşıl ırañ camınğan talaada cülgösü / arañ bilingen *karacol* menen maşine zımırap (9/1)

kara cumuş: Amelelik, ağır iş.

körüpmünbü Atam soğuşta ölgön Atamı bilbey kaldım / cardamdaşpasam ömürümdö *karacumuş* iştep (8/12)

kara mürtöz: Merhametsiz, acımasız.

cürböyümbü *karamürtöz* taş boorlugu kalar dep / cürböyümbü Muz cürögün ak peylim ısık süyüüm (44/7)

kara söz: Düz yazı, nesir.

şıldıñ bolom go Anarḥaydın keleçegin kandayça / elestetkenimi *karasöz* menen ele aytıp berbesem (36/14)

kara terge tüş-: Ter dökmek, bitap düşmek.

Tokto dedi Sorokin cayınça / Toktodum Atı *karatergetüşüptür* Sorokin (19/16)

karaan: Karaltı, uzaktan belli belirsiz görünen şey, silüet.

mınday akademikterdin baarın bitçe sığıp / *karaanıma* zar bolosuñar A canagı aytkanım aytkan (21/16)

Tolukşup ay çıktı Oşondo men aydoonun narkı / ceegin cakalay cılcıp kelatkan ürkünçök eki *karaandı* (36/18)

körünböyt Döböçögö cügürüp çıgıp karasam te tömönkü / tüzdö ketip baratkan Abakirdin *karaanı* köründü (42/12)

karaanı öç-: Defolup gitmek, izi bile kalmamak.

Toktomok belem kayra ıldamday bastım / Tim koy *karaanıöçsün* degen Abakirdin ünü (18/12)

karañgı: Karanlık.

balee baştaldı dey ber / Aldey apa da uktabay catıptır *Karañgıda* cılıp (23/14)

aylanadagı *karañgı* tüngö altın uçkun şirendi / çaçkanday (35/19)

Alar çoçubay cön ketsin dep men dagı biraz az oturdum / Anan üygö kelip *karañgıda* ordumdu sıypalap (37/9)

karar-: Kararmak.

col dele cok Uşu arabamdan ele kalgan iz / Traktor beregi *karargan* keñ aydoo cerdin eteginde (6/9)

karay-: Kararmak.

parovoz arkırap baratıptır Alıstan mağa oşondoy / köründü Anan poyezd akırından kiçireye berdi *karayğan* (9/17)

körgönünö köñülüm süyünöt Al emi naraaktagı / döbödö *karayıp* Taş Baba turat Sokur közdörü alıstı (36/16)

karayla-: El yordamıyla iş görmek.

urğanım cok Dagı Taş Babanın tarıḥın bilet / imiş İşke kelse *karaylap* közün tappayt Anday bolso (21/13)

karca-: Harcamak.

Cer cıluu buulanıp kurgap barattı Töbödö kögültür / tunuk abada *karcarday* kanattarın kakpay kaalgıp (33/11)

kargaşa: Engel, engelleme.

kızga kol bulgagım kelet birdeme aytıp ün salsam / deym *Kargaşaday* bolup Abakirdin turup alganın karaçı (31/9)

kargıldan-: Boğuk/hırıltılı ses çıkarmak.

süylöp turdu birok ulam karagan sayın kokustan / baskan korkunuçka apkaarıp ünü *kargıldana* berdi (40/4)

kargış tiygen: Melun, lanetli, lanetlenmiş, kahrolası.

Tüşündüñbü carğak şımduu şorduum *Kargıştiygen* / üyümdö bolsom sendey neme menen süylöşüp koybos elem (13/4)

Eçteme oylonboston cürüp kelatam Uşu cerden tezireek / ketsem degen gana kaaloo *Kargıştiygen* Anarhaydı (19/1)

karı: Kolun omuz başından dirseğe kadar bölümü.

başkalar bilbese da Abakir cakşı bilet Meyli men / da kaytpaymın Sokonun rulun *karıma* uuçtap can (24/1)

karı-: Yaşlanmak, çökmek.

bet şadıluu kol karmasa kapkan tiştegendey / *Karıp* kalğan ceri cok aşsa otuzdan aşkandır Burcuk (12/2)

karışa karma-: Sımsıkı tutunmak, yapışmak.

körünöt şturvaldı murdagıça *karışakarmap* men / baram (28/15)

karıştır-: Direnmek, tutunmak.

albastan ıçkına kürüldöp temirleri şakıldap kelet / Şturvaldı *karıştıra* karmap oşol köydö men (27/1)

karkıra: Turna.

çette koñğurooloru şıñğırap *karkıraday* cele tartıp / kerben töölör ketip barat Kaydan kelatkanın (9/14)

karma-: Yakalamak, tutmak.

karmayt antse da sırt kebetesi közgö tüşümdüü Birok / közü caman sürdüü Saal ele bolso kantalap çığat anan (12/3)

açkıçtı koş koldop tuurasınan *karmadı* Degen menen / Abakir küçtüü ele Saadabekti büktöp aldı (13/18)

karma / Traktor gur gur etip aldı da zagon boylop cürüp (30/12)

bet şadıluu kol *karmasa* kapkan tiştegendey / Karıp kalğan ceri cok aşsa otuzdan aşkandır Burcuk (12/2)

albastan ıçkına kürüldöp temirleri şakıldap kelet / Şturvaldı karıştıra *karmap* oşol köydö men (27/1)

Karmap körçü tutkaga ılayıktuusun / Abakir kayra alıp *karmalap* kördü (40/16)

İşembilikte ğana kant zavoduna barıp apama / moyunçak menen can cığaç *karmap* körgön emesmin (8/11)

karmap atıp tur-: Elinde sallamak.

bele Kana ayt ey it dep Saadabek takasında naalı / bar ötüktü konçunun *karmap* atıp turdu (13/11)

karmaş: Kavga.

Kıyalımdı men *karmaşta* ceñip aldım emi al kıyaldın / eesi özümmün Kıyalım da menden adaşkan cok (35/13)

karool: Koruma görevlisi, bekçi, muhafız.

elek bolsom kerek koşton tigindeyreek bir / döbödö bayırkı Taş Baba turuptur *Karoolgo* koygonsup (10/2)

karşı: Bir şey, yer veya kimsenin yüz tarafının ilerisi.

çığıp kelatkan caş şıbaktın kermek cıtı / kañılcaardı kıtığılayt *Karşı* sokkon celden cazğı (9/4)

karşı kel-: Üstüne yürümek.

Abakirdin caağı basılar emes Aydoo cerdi maltap / sögünüp *karşı* kelatat (11/4)

karta: Harita, atlas.

açpağanda kantmek / Al kezde cakşı eken Anarhaydı *kartadan* karasak (7/14)

kaş: Kaş.

küygön kubakay *kaşının* astındağı tuzday kök / közdörün kadap karap turdu da can cumkasınan kıpkızıl (19/17)

elem Kara küröñ dıñ *kaş* kulak condonup kañtarılıp / kalıp cattı Añgıça çetki tiştin astınan tolkunda (39/12)

kasapçı: Kasap.

dep kök celkeme koyup kaldı Men etbetimen bük tüştüm / *Kasapçı* balta çapkandan beter kerile kalıp Uh (28/5)

kaşar: Otlak.

Bizdin *kaşardağı* kuduktun suusu tuzduu dedi / kız Uşuyakta bulak bar dep uktum ele Özüm da körgüm (17/10)

kaşı-: Kaşımak.

maga başın burdu / Dalımı *kaşı* (27/7)

Kaşıbaymın / Kaşıysıñ dedim kaşıysıñ dep maga atırılıp (27/10)

Kat-:

1. Takmak, geçirmek, ilhak etmek.

E ey akademik tumşuğundu kancalatam / Seleye *kattım* kulak töşödüm çınında menin atım (5/5)

oylop catasıñ Kılımdardan beri kupuya *katkan* / kanday sırıñ bar erteñki künüñ kanday (15/13)

boldu Andan emne çıktı emne üyröndü Ce maşine / ayday albasa ce atka moyunçak *kata* albasa Moyunçaktın (21/11)

2. Gizlemek, saklamak.

kee ceri kıyarıp *katıp* kalgan öñdönöt / O Anarḥay keñ talaa Emnege (15/12)

Telkisi kuranga ıktap kiçinekey ceñil başın sak / kötörüp turat Seleyişip *katıp* turgan uşu kalıbında (37/5)

Men buyerge tirkegiç bolup iştegeni kelgen Traktor / aydağandı üyrönöyün degem Atka moyunçak *katuunu* (22/5)

katuula-: Güçlenmek, daha güçlü olmak.

Mezgil ötkön sayın kün *katuulap* ısıdı Sorokin / da tez tez kele turgan boldu Aydoonu şaştırbasa (38/5)

katalık ketir-: Hata etmek, hata yapmak.

Kaydagı uyku *Katalıkketirbeyin* dep tiktegenim / ele sokonun tişteri Sokonun tişine tüşüp ölöm dep (24/3)

katar: Katar, silsile, sıra, dizi, hiza.

bekitilgen tişter carkıldayt *Katarınan* kıyğaçtap / tizilip dıñdın buulanğan çım kırtışın tilip (24/5)

katarıma ötkön Koşton tüşpöy ötügümdün balçıgın / tazalap otura otura berdim Suu tiybesin dep korgolotkon (33/1)

katın: Kadın, eş, hanım.

eki çirkööçü aşpoz *katın* suu taşığan men anan arğonom / Sorokin bolğonu uşularbız bu cerde biz bar (7/2)

akmak bolsun dedi tanooloru kıpçılıp Seniñçe / baarıbızğa tamak bışırıp berip cürgön *katınım* da (13/9)

Katındar çakaların koyo koyuşup maga cügürdü / üygö çurkap kirsek Saadabek menen Abakir cerde (14/4)

kelatkan eki *katınğa* Bolğula tez Muştaşıp atat / öltüröt (14/3)

Saadabek sabır menen *katının* kolunan tarttı / Koyçu uşunu Uşu adambı (14/10)

katını bala bakıracı alısta özü bolso üy betin / körböy kıştır caydır el işi dep (20/9)

katıñkı: Zayıf, sıska, ince.

katıñkı Aldey kakçıñdap bet mañdayına / keldi da tike karap tumşuğuna (14/8)

katkak: Kurak, susuz.

bir cerden okuganım bar Mümkün ali bocomol çıgar / Kantken menen adamdar bu *katkaksıgan* cerdin suusunun (15/17)

katkıra kül-: Kahkaha atmak.

sundu da azdan soñ talaa cañırta *katkıraküldü* / Aydıñ talaa Anarḥay (34/14)

kayaşaçıl: Ters, kavgacı, huysuz, aksi, geçimsiz.

ketmek bele Ket ketseñ tigiñe coluñ Munun *kayaşaçılın* / cırtık ıştan student (18/9)

kayğı: Kaygı, üzüntü, tasa.

Tek Taş Baba ğana menin *kayğıma* arğasız kübö / bolğondoy sokur közün olurayta kadap turdu Terebel (14/14)

kaykı: Tepeler arasındaki küçücük çukur.

Bet aldımı tüz karap baram Al caktagı apay betti / boorlop biröö şıpıldap ketip barattı *Kaykı* belge (42/3)

kayna-: Kaynamak, kabarmak, coşup yükselmek.

közünün tereñinde maga degen öçöştük cini / caşırınıp *kaynap* turganday (38/16)

kaynar: Yerden çıkan pınar, kaynak.

Kaynar bulaktan çakanın kap ortosunan suu suza bergençe / een talaanı cañırtkan aç aykırık çıktı (5/4)

bulakka kayrıldım *Kaynar* bulaktın çordonu bülküldöp / betime salkını urdu Fonardın carıgına tübü (25/18)

kaynar bulak: Kaynarca, ılıca, kaynak.

kaynarbulagı adamdın can düynösünö okşoş belem / keede adamdın da dili tazalanıp köñülü kötörülüp (36/3)

kaynatıluu şoru bar: Sakınılmaz felaket var.

Kırk künçülük colu bar / *Kaynatıluuşorubar* (5/2)

kayra bar-: Tekrar gelmek, geri dönmek.

cönösök dep çıdamım ketpedibi Oşentip kelgen men / *kayrabarsam* eldin betin kantip karamakmın Aylam (8/16)

kayra tart-:

Mına emi öz bet aldımça turmuş aralap körgöndögü / köyüm Attiñ keler zamat *kayratartkanda* bolmok (8/13)

kayrak: Ekime elverişli olmayan kumlu, taşlı toprak

ağronom Sorokin bıltır uşerge uy tilindey tilkege / *kayrakı* arpa aydap tacrıyba kılıp östürüptür (6/15)

kayrıl-: Dönmek.

kayrıldım / Cok kalmaktar degeni ança tak emes Kalmaktar (10/9)

bulakka *kayrıldım* Kaynar bulaktın çordonu bülküldöp / betime salkını urdu Fonardın carıgına tübü (25/18)

cakşılap aydoogo tırışıp adatımça tolkundan aldım / Zagondun etegine cetip kayra *kayrıldım* İñir (42/1)

Kayerde bolboyun akımı biröögö cedirbeym Narı basa / berdi da birdeme esine tüşköndöy kayra *kayrılıp* (35/2)

kayrımduuluk: Teveccüh, hoşlanma, sevme, merhamet.

Mındayça col çığarın oyloğon emesmin *kayrımduuluğubu* / ce Abakirdin kılığına kıncıldıbı (22/10)

kayt-: Dönmek, geri gelmek.

kılçaybadım Sorokin go Başka kim bolmok ele Azır / cemelegen bolup anan suranat Baarı bir kayra *kaytpaymın* (19/15)

başkalar bilbese da Abakir cakşı bilet Meyli men / da *kaytpaymın* Sokonun rulun karıma uuçtap can (24/11)

Dagı bir cañılık bar / Eki üç kün murun arabaga tüşüp tüşkü tamaktan *kaytıp* (29/2)

Uruşpağanı kayra *kayt* dep suranbağanı emnesi / Çaalıkkan atın çarçañkı minip cürgönü kanday Üycayı (20/8)

başkanın ümüt tilegin sezbeybi ayabaybı Oşondo / emgeginin akıbeti *kaytıp* üzürü ırıs bolboybu Abakirçi (44/10)

kaz taman: Sardunya.

bele Mına emi küçtüü traktor menin kol kıymılıma / baş iyip *kaz tamanı* menen cerdi capşırta tepsep (30/15)

kazğanakta-: Sığmayıp, kaynayarak akmak, taşma.

menen caaktaşat iştin cürüşün kabarlayt / dıñ koñtorot degeniñ *kazğanaktağan* (7/5)

kazına: Hazine.

kanday asıl *kazınadan* ırıs taalayınan ayrılgan / Abakir bilse tüşünsö o anda al kışkı boroondo (44/14)

kebete: Görünüş, şekil, siluet.

aydadım Abakirdin kebetesinen korstonçuluk / körünböyt Demeyki tüpöyül topoz *kebetelenip* (31/12)

telmire tiktep baardıgına kaydıger dünüyökapar / *kebetesin* cazbay turgan elesin köz aldıma daana keltirdim (36/17)

kebetelen-: Şekil almak, şekillenmek.

aydadım Abakirdin kebetesinen korstonçuluk / körünböyt Demeyki tüpöyül topoz *kebetelenip* (31/12)

kebetesi ket-: Yüzü sararmak.

kalgan eken *Kebetesiketip* şümüröyö / tüşüptür Üñküyüp çetke süyrölö (41/16)

keç-: Geçmek, bir yeri aşmak, öbür yana ulaşmak.

kanday küç dep catışkansıyt / Ceyrender aydoonu *keçip* ötö albadı daabadı (37/7)

keç kir-: Akşam olmak.

Oşondo da kıñ debedim *Keçkirip* Abakir traktordun / toktotkondo gana men ölörçö çarçağanımdı sezdim (24/15)

keçik-: Gecikmek, geç kalmak.

keçikpes üçün kayra tigi arabanı kuup cetişim / kerek Toktoy kalıp (29/6)

keçiktir-: Gecikmek, geç kalmak.

almaşıp men Saadabekke tirkegiç bolup al suu taşıp / kalğan Belgilüü emespi Suunu *keçiktirip* cetkirse (21/1)

keçir-: Affetmek.

Traktorgo ötkömün dep maktana kıykırdım / Tetigi zagondobuz *Keçiriñiz* men şaşıp baratam (29/9)

koyup cügürö basıp baratat *Keçir* meni carkınım dedim / men içimen Tez ketip kalganıñ cakşı boldu (32/3)

kekeerle-: Kin tutmak.

Abakir *kekeerledi* / Munu ukkan Saadabek unçukpastan turup üydön çığıp (20/16)

keket-: Azarlamak, sövmek, sözle incitmek.

moyunuñdu culup alam Imırt maalda Abakirdin / közdörü şıldıñdap catkanday *keketkendey* muzdak (23/1)

kekete bırs et-: Azarlayıp haykırmak, püskürmek.

Küybösö örttönüp ketsin Senin dünüyöñ örttönüp / atabı Abakir *keketebırsetip* koydu Çokoyuñdu (13/1)

kekireygen: Kibirli.

kekireygeninen başka belgi körö albadım / Akademik ayda öz orduña bar dep dalıga kaktı (31/13)

kel-:

1. Gelmek, bir yere gelmek.

çığarğan Abakir Özümdö da bar Añkoo başım bala / kıyaldanıp oyuma *kelgendi* abaylabay ayta salam Anan (6/4)

ar kanday kapilet kıyınçılıktarın kötörüügö / makul elem Buyerge meymanğa *kelgen* cerim cok da (8/3)

cönösök dep çıdamım *ketpedibi* Oşentip kelgen men / kayra barsam eldin betin kantip karamakmın Aylam (8/16)

Uşul kıyal menen Anarhayğa / cönöp berdim da *Kelsem* çirkööçülör toluk eken (8/9)

kırğızdar biz da kelgenbiz Biz *kelgençe* bu cerdi / kıpçaktar cerdep turğan (10/12)

kelatkan eki katınğa Bolğula tez Muştaşıp atat / öltüröt (14/3)

katıñkı Aldey kakçıñdap bet mañdayına / *keldi* da tike karap tumşuğuna (14/8)

Oşondo bir künü maga okşogon bir bala *keler* / birok al maga okşop tañdın atışı menen kündün batışı (16/4)

calına cel erkelep oynoor kün *kelerine* işenem / Arıktarınan şıldırap möltür suu agar Bul cerge (16/2)

keldi şirin suudan kozular da içsin dep izdep *kelgem* / Kozuların östürüp küzündö otorğo koşom da özüm (17/11)

ısmın eşitüü kançalık kanimet Kızdın özü da / oşo Aldıyarovdun taasiri menen *kelgenbi* dep oylop (17/8)

bir suu taşığıç *kelmek* / Oozuman kandayça çığıp ketkenin bilbey kaldım (17/14)

başbaaneksiz beçaralagımdı koluman / eçteme *kelbey* basınganımdı sezip oşogo öçöşüp (19/8)

Traktordu aydoodon çıgarıp motordu öçürdü da sokogo *keldi* / Eñkeyip tişterin sıypap kördü (25/1)

Abakir keldi Lam debedi şıltoo izder kıntık / cok ele Unçukpastan traktordu sokogo aydap *keldi* (26/15)

Turmuşubuzga ança mınça özgörüş kirdi Ürön / taşuuga koş at çegilgen araba *keldi* Anı menen birge (28/16)

kelatkanıma baktıluumun Kuştay uçup *kelatam* Maga / kanat bütköndöy (29/13)

Rıçagdı bekitip beri *kel* / Men tañ kalıp sokodon tüştüm da Abakirge bardım (30/7)

cetip barıp canaşa oturup süylöşsöm cadegende / celpildegen kökül çaçın ele karap *kelsem* degende eki közüm tört (30/5)

Keçeegi kız bügün dagı *keldi* Abakir meni dagı / kabinaga oturguzup özü kızga ketti Sakmançı kız (31/15)

Şaşpagın akademik dep Abakir kulagımın / tübünö kıykırdı Men azır *kelem* (31/3)

körçü oşondo başkaça ırdap cürdösöñ maga *kel* / Kıştaymınbı cokpu anı (34/17)

kelip meni süzö toktodu Aytıp koyoyun akademik / aligi kızdı oyuñan çıgar tüşüñö da kirbesin (35/3)

Tolukşup ay çıktı Oşondo men aydoonun narkı / ceegin cakalay cılcıp *kelatkan* ürkünçök eki karaandı (36/18)

Suuga *kelatkan* go Eki ceyren aydoonun dal / mizine kelip cer may menen temir cıttangan (37/1)

On ekinçi kılımda bul cerlerde moñgoldor turgan / Buyerge *keler* aldında alar Kıtaydı çaap köp altın (40/8)

Uşunun birine da tüşünböy ketpedibi *Kelgende* / kanday bolso oşo boydon kete berdi Küygüzüp (44/11)

çaçırap *kelatat* Ağa karabay attı kubalap baram / Bıyakka da suranıp kelgen özüm Kınağan eç kim (6/12)

keldim Bizdin bıyakka cönötör aldındağı cınalışta / içinde men barmın bizdi dıñ buza turğan er azamattar (6/2)

oyun çeçiler ele deşet / Antken menen bu *kelgender* dele kılçaktap iştep (6/17)

körörümdü bilsemçi / Men çirkööçülükkö *kelbedim* bele Cazdı cazday (8/7)

maşineni kuzovunda mobu tört döñgölök araba da / *kelgen* Oşondo uşu arabanın ayınan uşunça korduk (8/6)

çette koñğurooloru şıñğırap karkıraday cele tartıp / kerben töölör ketip barat Kaydan *kelatkanın* (9/14)

Men bar sırımdı koşko *kelgen* künü ele bildirip / aldım Coldu katar körgön kıyal elesterimen ali boşono (10/1)

kırğızdar biz da kelgenbiz Biz *kelgençe* bu cerdi / kıpçaktar cerdep turğan Alardan murun kuykul çaç (10/12)

olurayat Taş Babanı köpkö aylandıra karap çıktım / da üygö *kelip* suradım (10/5)

körüñgüsü *kelbegendey* köpkö çıkpay turup aldı Anan / kün da oygondu Anarḥaydın köz cetkis keñ talaasına (15/9)

Kıyazı tigi koş döbönün narı cagındagı konuştan / *kelgen* okşoyt Ayerde çabandar köp Kızdın cüzü (16/14)

urğanım cok Dagı Taş Babanın tarıḥın bilet / imiş İşke *kelse* karaylap közün tappayt Anday bolso (21/13)

kelatkanıma baktıluumun Kuştay uçup *kelatam* Maga / kanat bütköndöy (29/13)

baanek surap cügürüp *kelet* dep oylodu okşoyt meni / Maga bolso emi baarı bir bolup kalgan Camgır ötmö (32/18)

Suuga *kelatkan* go Eki ceyren aydoonun dal / mizine kelip cer may menen temir cıttangan (37/1)

Alar çoçubay cön ketsin dep men dagı biraz az oturdum / Anan üygö *kelip* karañgıda ordumdu sıypalap (37/9)

oşonço ubakıt kerek / Sorokindin aytuusu boyunça küzündö *kelip* toñdurma (38/7)

traktordu toktottu / Beri *kel* dedi kol bulgap (41/10)

Bar bar dedim men / Men koşko barıp kayra *kelgiçe* Abakir traktordon (41/15)

çarçadım barıp rıçagıñdı bekemde / da kayra *kelip* sen aydaçı Negedir canım (41/13)

eç kimge karabastan / Emne Anarḥaydı topon suu kaptap *kelatıppı* (20/15)

kelatıp bulaktın başınan bayagı sakmançı kızdı / körüp kaldım Arabakeç attın başın tarta berdi (29/3)

arabakeç *keldi* Emi suu taşuunun cumuşu ceñildep / kaldı Ürön sebüügö Saadabek menen Esirkeptin traktoru (28/17)

emnege keldi deym *kelbey* ele koyboybu Traktordu / toktotup koyo albaym ce öz betim menen aydap (31/16)

Birese tañırkap birese eçtemeni tüşünö albay *kele* cattım / Azır maga mobu muñayım tuncuragan (42/17)

Saga okşogon kuru kıyal / cel öpkölördü aydap *kele* turgan eken uşerge Keñ (34/15)

Mezgil ötkön sayın kün katuulap ısıdı Sorokin / da tez tez *kele* turgan boldu Aydoonu şaştırbasa (38/5)

Kayra *kelip* kalar balkim dep ooz uçuman / bulduradım (44/3)

2. Gelmek, belli bir zamana ulaşmak.

bir kolu butu cok muncu bekem ce Abakir bilgendi / kezi *kelgende* ala albas (22/3)

3. Gelmek, uymak.

astınan sümbödöy süyrü *kelgen* sarı temir suurup / çıktım Emne bolso da kooz eken kubanganıman (39/15)

kelecek: Gelecek, istikbal.

darkan talaasının *kelecegi* tuurasındagı işenimdüü / elesterimdi eç kim buza almak emes Mektepte dubal (33/16)

oysezimderdin cüzdön biri kagazga tüşpöy kalganına / ökündüm *Keleçekke* uçkan kıyalımdı cetkirer körköm (34/6)

şıldıñ bolom go Anarḥaydın *keleçegin* kandayça / elestetkenimi kara söz menen ele aytıp berbesem (36/14)

comoktop aytıp berer elem Carkınım Anarḥay / ölkösünün *keleçegine* menin comoguma işenmek (45/6)

ali şaarlar ornop ayıl kıştaktar caygaşar *Keleçek* / muundar bu cerdi berekelüü Anarḥay dep dañazalaşar (16/3)

keler: Gelecek.

Mına emi öz bet aldımça turmuş aralap körgöndögü / köyüm Attiñ *keler* zamat kayra tartkanda bolmok (8/13)

keliş-: Kendi istediği gibi yapmak.

olcolop *kelişken* Bu dele oşol kezden kalıp / kalışı ıktımal (40/9)

kelişpey kal-: Kendi istediği gibi yapmamak, uymamak, uygun olmamak.

Irımın ebi sını ança *kelişpeykalganına* karagan / cokmun Kökürögümö batpay orguştap catkan (34/5)

kem bol-: Eksik olmak, eksik kalmak.

ittin balası Azar bolso bir bokmurun akademik *kem* / *bolor* (11/6)

keñ: Geniş, eni çok olan, enli.

col dele cok Uşu arabamdan ele kalgan iz / Traktor beregi karargan *keñ* aydoo cerdin eteginde (6/9)

körüñgüsü kelbegendey köpkö çıkpay turup aldı Anan / kün da oygondu Anarḥaydın köz cetkis *keñ* talaasına (15/9)

akırın kıltıyıp murdun körsöttü Kün çıgardagı / acarlangan *keñ* talaaday acayıp körünüş düynödö bolbos (15/10)

kee ceri kıyarıp katıp kalgan öñdönöt / O Anarḥay *keñ* talaa Emnege ündöböysüñ Emneni (15/12)

Suu taşıgıç gana bolup kalganıma ökünböym Men / ali maşinelerdi cügöndöp bu *keñ* talaanın kökürögündö (15/14)

kandırar Anarḥaydın *keñ* kökürögün düpüygön / caşıl bak ıñkıgan egin basar Altın danduu ak buuday (16/1)

köründü Mına saga körkünö kuştar kılğan şıbaktuu / *keñ* talaa mına saga Anarhay cergesi dep alsızdığımdı (19/7)

töşöp küngö dalısın tosup cata ketti *Keñ* dalı uy / conduu eti maylanışıp küngö cıltırayt Men da (27/5)

Keñ talaanı alay dülöy tüşürgön möndür aralaş caagan / ötkün ele Asman güüldöp çañdap catkan cerdin (32/12)

Keñ Anarḥay ölkösü / Gül caynagan cer bolor (34/3)

sundu da azdan soñ talaa cañırta katkıra küldü / Aydıñ talaa Anarḥay *Keñ* ölkösü deyt (34/14)

Ha ha ha Ey akmak akademik Saga okşogon kuru kıyal / cel öpkölördü aydap kele turgan eken uşerge *Keñ* (34/15)

Ken: Maden.

baştalışı gana emespi *Ken* izdööçülör Anarḥaydın / astınan agıp catkan özöndördü taaptır dep (15/16)

keñdik: Genişlik, engin.

asman da kalışkısı kelbegendey Anarḥaydın kıyırsız / *kendigi* murunkusunan da keñirsip çalkıy tüştü (33/6)

kenedey: El kadar küçük, cüce, çok ufak, gelişmemiş.

ele cumuşçuluk bolboso diliñde cumuşçuluktun / *kenedey* niyeti cok Bay bolsoñ caraşmak (27/14)

kenen: Geniş, eni çok olan, enli.

Adamdın butu baspagan / Keñirsigen *kenen* cay (34/2)

keñirsi-: Kendini serbest, rahat hissetmek, geniş yayılmak, serilip yatmak.

karap turdum Uşul uçurda men özümö düynödögü / Arabamdı toktotup tañkı *keñirsigen* talaanı tegerete (16/7)

asman da kalışkısı kelbegendey Anarḥaydın kıyırsız / kendigi murunkusunan da *keñirsip* çalkıy tüştü (33/6)

Adamdın butu baspagan / *Keñirsigen* kenen cay (34/2)

keñkeles: Anlayışı kıt olan, kalın kafalı, anlayışsız.

ortosunda tınımsız suu taşıp *keñkeles* biröönün / suuk tilin ugup cürbös (16/5)

keñkelestik: Kalın kafalılık, gabilik, kıt anlayışlılık.

cetişpeybi / Tañkı kıyaldarım emi bolboğon *keñkelestik* bolup (19/6)

kep: Söz, konuşma, laf.

köktögöndü bilseñçi başkanı emne kılasıñ / *Kep* dünüyödö emes Sen öz üyündö oturgan coksuñ (13/2)

Kep kim künöökör kim beykünöö ekenin teriştirüüdö / emes dedi Sorokin anı kılçayıp karap koyboston (21/5)

Kep bu caş cigittin tagdırı tuuraluu Emi / emne işteyt (21/6)

Abakirdi kağıp saldı Anı biz sensiz da bilebiz / *Kep* alda emes Kana aytçı Kemel özüñün oyuñ kanday (21/18)

muzeyçesinde mınday tarıḥıy tabılgalar köp Munu / körüp tarıḥın uzun sabak kızık *kep* kılıp (41/3)

kepte-: Dar bir yere zorla sığmak veya sığdırılmak.

kırtış murdagıday koñtorulup tüşpöy sokonun tişterine / *keptelip* kakaltıp cattı Eger traktordun kaz (32/15)

kerben: Kervan.

çette koñğurooloru şıñğırap karkıraday cele tartıp / *kerben* töölör ketip barat Kaydan kelatkanın (9/14)

kerile kal-: Doğrulmak, gerinmek.

dep kök celkeme koyup kaldı Men etbetimen bük tüştüm / Kasapçı balta çapkandan beter *kerilekalıp* Uh (28/5)

kermek: Bir çeşit ot, bitki.

çığıp kelatkan caş şıbaktın *kermek* cıtı / kañılcaardı kıtığılayt Karşı sokkon celden cazğı (9/4)

eken Korduk körüp capa çekken başım bu *kermek* / cıtı cürök aylantkan şıbaktuu sur talaanı sendele (19/4)

kese tişte-: Dişleyip kesmek.

birok kıñ dep ün çıgarbaska erdimdi *kesetiştep* / catıp kaldım (28/6)

kesepet: Alçaklık, aşağılık.

başkalarğa *kesepetin* tiygizbey coğolsun Anan / kalsa Sorokin sen da köp ele ömgöktöy berbegin Önögüm (21/14)

kesip öt-: Yolun ortasından geçmek.

coldu *kesipötüp* biz narı cönödük (9/19)

ket-:

1. Gitmek, ayrılmak, uzaklaşmak.

Eçteme oylonboston cürüp kelatam Uşu cerden tezireek / *ketsem* degen gana kaaloo Kargış tiygen Anarhaydı (19/1)

cok ele Başka baldar Kazakstandın gezitterde / dañazalanıp catkan kadimki dıñına *ketişti* Anarhayğa (6/13)

ketkende suu taşığıç bolup kala berdim Iras / azaptozoğum arabadan baştalğan (8/17)

inisi Esirkep menin atımı tokup minip çabandarğa / *ketken* Aldey menen Kaliypa bulakka suuğa ketken (12/9)

Tamılcıgan çoñ deñiz cayılıp *ketip* oşo kögültür / tolkundarı caldangan boydon kee ceri caşıldanıp (15/11)

ketmek bele *Ketketseñ* tigiñe coluñ Munun kayaşaçılın / cırtık ıştan student (18/9)

elcurtka elge *ketem* / Art cagıman at dübürtü bışkırganı uğulğanda da (19/14)

ketti Baya künkü muştaşkandan beri al Abakir / menen süylöşpöyt azır da sözgö aralaşpayın dedi (20/17)

Anda menin *ketkenim* oñ dedim / Kaliypa meni bir karap aldı da muñayım (22/8)

oñdop *ketüügö* tırışat oşondoybu emnesi bolso da / Kaliypa uşintip aytkan soñ ıza bolup oturğan men (22/12)

ketti Men artınan karap turup açuum da keldi birok / suktanıp da turdum Çarçaganı bilinbey teñsele (25/4)

Keçeegi kız bügün dagı keldi Abakir meni dagı / kabinaga oturguzup özü kızga *ketti* Sakmançı kız (31/15)

Ketüügö turup atıp cıldız cabalaktap caynagan / asmandı dagı bir colu çalkalay karadım Közüm (36/15)

Kiyin ökünböysüñ Cumuştu bütölü anan / özüm alıp *ketem* seni (37/18)

Kaçuuga aldagaçan dayardanıp cürgön neme / körünöt Keede özü da *ketem* dep Sorokindi Kaliypanı (43/4)

Bilbeym / Birotolo *kettibi* (43/14)

ketti go meni küygönümü kim tüşünöt / Men unçuga albay özümçö kapa (44/12)

Özüñ bilesiñ go degi bayka dep Aldey akırın / üşkürüp alıp orduna *ketti* (23/18)

bolup aldı Üygö amalsız kamaldık Bekerçilikten / başıbız oorudu Arğonom Sorokin ğana attanıp *ketti* (12/6)

çın ele botonun közündöy eken / Ekööbüz süylöşüp *kettik* Kız menin cerdeşim (17/6)

Tokto Kemel *Ketpe* Kayda barasıñ tokto dep / artıman Kaliypa kıykırdı (18/11)

ketmek bele *Ketketseñ* tigiñe coluñ Munun kayaşaçılın / cırtık ıştan student (18/9)

seni eerçip *ketem* go Kantip sensiz calgız kalam / Akırın süylöçü ey Bereek cat Baya ele uşintpeysiñbi (38/2)

Men barıp kabinaga tüştüm Abakir öñ daletten / *ketip* kupkuu tike karabay közdörü caltaktayt (41/11)

Uşunun birine da tüşünböy *ketpedibi* Kelgende / kanday bolso oşo boydon *kete* berdi Küygüzüp (44/11)

Toktoboston *kete* berdim *kete* berdim Kayda barsam / baarı bir da Aylanada kıbır etken can cok (18/15)

dep oyloym Anan şpal sanap *kete* bersem dagı / bir razyezdden poyezdge carmaşarmın Oşentem (19/13)

Oşentip *kete* berdim Col da cok iz da cok Tim / ele cürüp baratam Bir cerden temir colğo çığarmın (19/12)

Kayra buruluştu da sooruları ay şoolasına küñürt / muñayım cıltıldap şıbırtsız basıp *kete* berişti (37/8)

Uşunun birine da tüşünböy ketpedibi Kelgende / kanday bolso oşo boydon *kete* berdi Küygüzüp (44/11)

Men eriksizden ketençiktey berdim Izama / çıdabay *kettim* (27/12)

Bet aldımı tüz karap baram Al caktagı apay betti / boorlop biröö şıpıldap *ketip* barattı Kaykı belge (42/3)

körünböyt Döböçögö cügürüp çıgıp karasam te tömönkü / tüzdö *ketip* baratkan Abakirdin karaanı köründü (42/12)

çette koñğurooloru şıñğırap karkıraday cele tartıp / kerben töölör *ketip* barat Kaydan kelatkanın (9/14)

ketip baratkandır Cogolsoñ cogol naalatı / coluñ oşol Sensiz Anarḥay kurup kalbas sensiz (44/18)

koyup cügürö basıp baratat Keçir meni carkınım dedim / men içimen Tez *ketip* kalganıñ cakşı boldu (32/3)

ce carabayt ekem dep *ketip* kalar beken degendey / Oşol üçün meni arğasız ketiriş üçün uşintip traktorun (24/9)

Bu colu kız tez ele *ketip* kaldı aga men katuu / kubandım Koyun kubalap ulam artına kılçaktap (32/2)

Alıs *ketip* kalıptır / Abakir Kayda barasıñ dep ay talaanı cañırttım (42/13)

Abakir *ketip* kaldı Cumuştu taştap ketti / Emne deysiñ Abakir emne üçün dep mukaktandı (43/13)

uyalıp turdum / *Ketip* kaldı deçi Kaliypa nes bolo bir az (43/16)

oonalaktap catıptır eköön arañ degende acırattık Aldey / erin sırtka çığarıp *ketmek* boldu ele Abakir (14/5)

2. Aniden/birdenbire olmak.

ızadan tula boyum kalçıldap ıyladım Meni eç kim / körgön cok Emne bolup *ketkenimi* özüm da bilbedim (14/13)

ketkideymin Birok orduman tap cılbastan / Abakirdin buyruğun küttüm (24/17)

3. Gitmek, yok olmak, ortadan kalkmak.

Me munu taştap *ketip* carabayt dedi maga (20/1)

ketmen: Bel, kazma.

kılımdar boyu buurusun çiybegen *ketmen* tiybegen / kamıştuu ceegine çeyin cayılıp catkan neçen (7/8)

keyiy kara-: Üzülmek, acı çekme, kederlenmek.

apıl tapıl aşap catkanımı zeeni *keyiykarap* / oturdu Caybarakat es aluuga çolom cok ele (25/9)

kezdeş-: Karşılaşmak, rastlaşmak.

Ekööbüz dagı *kezdeşebiz* Emki colu traktorgo oturup / albay aldıñan cügürüp çıgam Azır bara koy beş (32/4)

kökülüm Ali atıñdı da bilbeymin / Erteñ *kezdeşebiz* degenim beker eken Abakir ekööbüz (32/5)

Ce bu sezim al kız ekööbüz algaç uşu bulaktın başınan / *kezdeşip* atın Botoköz dep birge koygonubuzdan (36/10)

alar caktı calt calt karaym Abakirge *kezdeşe* / bergeni cakşı emes Birok eki kişini süylöştürböy (31/18)

keze-: Nişan almak.

bakırıp beret kala berse muştum *kezep* tap berip kalat / Traktor ekö̈ men calgız oşol eki traktorgo (5/8)

kıcır: Hiddetli, hırslı, kinli.

tolgon *kıcırın* kücünö çıgarıp meni koyup kalganda / kalpaktay uçup tüştüm Arañ degende tizeley tura (27/17)

kıcırlan-: Öfkelenmek, hiddetlenmek, kızmak.

kolunan bok kelbey kuurap ötçü nemeler da Abakir / *kıcırlana* kol silkip saldı Özüñ oyloçu Sorokin (21/8)

ülüşü bar go dep oylodum Birok *kıcırlanıp* zaarın / sözünö çığarıp aytıp catpaydı Kay cazığıma Men (22/2)

kıcırluu: Hiddetli, hırslı, kinli.

Ey bala dep mağa *kıcırluu* karadı Bildik / senin okumuştuu ekenindi Üydön barıp tavot salğan (10/15)

kıdır-: Gezmek, dolaşmak.

cumuştarının baarı eseptelüü Talaanı çark aylanıp / cıbıt cılgasınan beri *kıdırıp* cürö beret Bul (38/9)

cerinen cañı col salıp baskandı cakşı körör elem / Köktömdö too boorun *kıdırıp* ali eç kimdin közü (39/7)

Anarhay şıbaktuu caykın talaa ekeni ıras / *Kıdırıp* cürö bersem köz kaykığan körkün körö bersem (7/18)

kıl-: Kılmak, etmek, yapmak.

köktögöndü bilseñçi başkanı emne *kılasıñ* / Kep dünüyödö emes Sen öz üyündö oturgan coksuñ (13/2)

uğuldu Ansız da ölböybüz / Adam emey ele ayban ekensiñ bul emne *kılğanıñ* (18/13)

caltıldadı / Saal bir deme bolso emne *kılasıñ* Kün muruntan (23/2)

başka da traktordu ondooğo ce traktoristtin başka / cumuşuna işi *kılıp* baarına cardam berişim (23/12)

Aldeyin fonarın suradım / Emne *kılasıñ* dedi fonardı berip catıp (25/10)

Sen emne Men cumuşçumun Eldin baarın / bakkan men dep töşüñü muştagılay beresiñ *Kılğan* işiñ (27/13)

menen eritip alarmın debedim bele Emi *kılganı* uşubu / Emnesi aytayın Adam turmak ayban at da başkarganıñday (44/8)

kalıñ el cabıla iştegen uluu cürüş dep / cürbödüm bele Uşunun baarın *kılğan* tarıh muğalimibiz (7/6)

da işim ali oñuna tüşö albadı Mına azır ele Abakirden / dağı til uktum Mından arı emne *kılam* akılım cetpeyt (14/18)

köründü Mına saga körkünö kuştar *kılğan* şıbaktuu / keñ talaa mına saga Anarhay cergesi dep alsızdığımdı (19/7)

kılıp menin putyuvkamdı alıp çıktı Anı men / cañı kelgen künü zor sıymık menen özünö tapşırğam (19/18)

karağanda bir nerse aytçuday / Kana emi emne *kılabız* dedi Sorokin akırında (20/14)

korkok biliş *kılıp* alayın degeniñ go Bayatan / beri ündöböy oturgan Esirkep çıday albay ketti (23/3)

bir adamga *kılgan* cakşılıgıñ bolçosu Oşonoña / karabay itten beter eerçip alganıma canım kaşayat (37/17)

Cazdıktı büt suu *kılıp* / Men çümkönüp aldım Carkın köñülümdü kapalantkan (38/3)

muzeyçesinde mınday tarıḥıy tabılgalar köp Munu / körüp tarıḥın uzun sabak kızık kep *kılıp* (41/3)

kılçakta-: Geriye doğru bakmak.

birok kaş karaya elek Abakir bir neçe colu kabinadan / maga *kılçaktadı* karaganı tüşünüksüz Bir maalda (41/9)

kılçay-: Arkasına bakmak, geri bakmak.

Tişterin kötör dep kabinadan başbağa / *kılçayıp* kıykırdı Abakir (24/18)

möndürgö kulagın sabatıp şümtüröp suu bolup baratkan / meni bir *kılçayıp* karap koybodu Suu siñgen (32/14)

kılçaybadım Sorokin go Başka kim bolmok ele Azır / cemelegen bolup anan suranat Baarı bir kayra kaytpaymın (19/15)

Kep kim künöökör kim beykünöö ekenin teriştirüüdö / emes dedi Sorokin anı *kılçayıp* karap koyboston (21/5)

toktoosuz cürüp barat / Abakir meni ölüü tirüübü dep bir *kılçayıp* koybodu (24/7)

Abakir *kılçayıp* koybodu azdan soñ cer sorgonsup / taptakır körünböy ketti (42/14)

kılıç: Kılıç.

menen cer birikken kanduu soğuş cürüp cattı / *Kılıçtar* carkıldap cookerler uraan taştap kıykırıp (9/10)

ḥandardın *kılıçtarının* tutkası taza çulu altından / casalçu Mına karaçı bu da tutkaga okşop turat (40/15)

altın dep *kılıçtın* altın tutkası dep koysom akılınan / adaştıbı Birok mındaylar akılınan adaşpayt (43/3)

kılık:

1. Amel, iş, fiil, hareket.

Mındaylardın *kılığı* menen bolo berseñ aram / ölösüñ Plandın atkarılğanın senden emes menden surayt (11/14)

2. Tavır, hareket, davranış tarzı.

Mındayça col çığarın oyloğon emesmin kayrımduuluğubu / ce Abakirdin *kılığına* kıncıldıbı (22/10)

kılım: Yüzyıl, asır, çağ, devir.

buyerde on cetinçi *kılımda* bolğon Tigi bolso on ekinçi / kör başına koyğon estelik Kıyazı Taş Babanı (10/10)

belçesinen cerge batıp cansız sokur közdörün / aytalaağa kadap boz taştan somdogon molo *kılımdar* (10/3)

oylop catasıñ *Kılımdardan* beri kupuya katkan / kanday sırıñ bar erteñki künüñ kanday (15/13)

ötüp kettim Taş Baba tabalay külüp ağıp kalğan közü / oluraya karap uzatıp koydu da neçen *kılımdar* boyu (18/17)

On ekinçi *kılımda* bul cerlerde moñgoldor turgan / Buyerge keler aldında alar Kıtaydı çaap köp altın (40/8)

kılkılda-: Salınmak, süzülerek yürümek.

bolom Cer mayışkan kalın kol Nayzaları / *kılkıldap* asaba tuuları celbirep köçmön eldin (9/8)

kıltıy-: Azıcık gözükmek, kafasını çıkarmak.

akırın *kıltıyıp* murdun körsöttü Kün çıgardagı / acarlangan keñ talaaday acayıp körünüş düynödö bolbos (15/10)

kööp erigen kardın zagi urat Aga aralaş buuluu abadan / bıltırkı kuurağan şıbaktın tübünön *kıltıyıp* (9/3)

kıñ de-: Ses çıkarmak, inlemek, bitkince ses çıkarmak.

Oşondo da *kıñdebedim* Keç kirip Abakir traktordun / toktotkondo gana men ölörçö çarçağanımdı sezdim (24/15)

birok *kıñdep* ün çıgarbaska erdimdi kese tiştep / catıp kaldım (28/6)

kıncıl-: Büzülmek, büzüşmek.

Mındayça col çığarın oyloğon emesmin kayrımduuluğubu / ce Abakirdin kılığına *kıncıldıbı* (22/10)

Kıñkıs-: Mızmızlanmak

cağıma karabay tırışkandan tırışıp oturam Kança / ubakıt ötsö da lam dep ooz açpadım *kıñkıs* ün çığarbadım (24/12)

kıntık: Meyilli.

Abakir keldi Lam debedi şıltoo izder *kıntık* / cok ele Unçukpastan traktordu sokogo aydap keldi (26/15)

kıpçıl-: Karışmak, burnunu sokmak.

Sağa emne cok Kuyuşkanğa *kıpçılba* Özübüz bilebiz / Traktorğo da cumuşka da Men coop berem (23/5)

kırduu: Kesik, kesilmiş.

koñtorup taştap barat Traktor ıçkına kürüldöp *kırduu* / calpak tamanı şakıldap şıbaktı capşıra tepsep (24/6)

kiçine: Küçük, daha küçük.

kaçan körsöñ at üstündö / Caan *kiçine* basandağanda Saadabektin çirkegiç (12/8)

küngö *kiçine* toorukkum keldi Köynögümdü çeçip / astıma töşöp catayın dep catkanda Abakir uykusuday (27/6)

kümüştönüp ceyrender kulak sereyte elendegen / kalıbında köpkö turuştu Kuranı butaktagan *kiçine* (37/3)

kıynalıp turat keçki salkınga kiçine basayınçı / cakşı bolup kalar (41/14)

kiçinekey: Küçücük, ufak, minnacık.

adaşıp tuş bolğonum belgisiz capaday calğız nokottoy / *kiçinekey* bir can (19/11)

cıltır tunuk tüpsüz tereñ körünöt Asmandagı / cıldızdar atügül bütündöy asman uşul *kiçinekey* (35/17)

Telkisi kuranga ıktap *kiçinekey* ceñil başın sak / kötörüp turat Seleyişip katıp turgan uşu kalıbında (37/5)

kiçireye ber-: Azalmak, eksilmek.

parovoz arkırap baratıptır Alıstan mağa oşondoy / köründü Anan poyezd akırından *kiçireyeberdi* karayğan (9/17)

kir-:

1. Girmek, dahil olmak, katılmak.

universitetke *kirem* / Kiyinçereek men da okuuğa kirsem deym (17/12)

Turmuşubuzga ança mınça özgörüş *kirdi* Ürön / taşuuga koş at çegilgen araba keldi Anı menen birge (28/16)

2. Girmek, zaman anlamlı kavramlar için vakti gelmek.

cok men ğana közümü ukalap soluktap oturdum / Imırt *kirgençe* otura beripmin (14/16)

3. Çökmek, sis, duman vb. inerek kaplamak.

Oşol kündördün birinde katuu caanda kaldık Kaydan / caydan çapkındap bolup keldi da tögüp kirdi (32/11)

kır: Tepeli, tümsekli step, tepe.

emi celkemdin çuñkuru körsün / Kıyırsız talaa tomsorup catat Oy *kırı* döbö (19/2)

Biz cürüp kettik / Al ortodo kız koyun *kırdan* beri cayıp tüştü Canına (30/4)

talaanın oyu menen *kırın* al tim ele karap cürgön / ceri cok alakanday cerine çeyin eseptep baalap (38/10)

özüm menen koş bütüp tigi *kırdın* narı cagındagı / çabandardın koşuna barar künümdü ayerden beş (39/3)

maga Traktordon sekirip tüşüp oşo tarapka çurkadım / *Kırdı* aşıp narı karadım beri karadım can (42/11)

öçüp barattı Oy menen *kırdı* bürköö kabak / ireşire bastı (42/16)

kirgiz-: İçeriye sokmak, girdirmek, zorlamak.

İş uçurunda al meni kabinaga *kirgizçü* emes / Otur dep ordun boşottu Aydap üyrön (30/8)

kiriş-: Girişmek, karışmak, atılmak.

kiriş Ordunan turup eşikke cönödü Emese dem / alğıla (23/7)

Kirişpegin dep Saadabek ayalın tıydı / Kemeldin öz akılı bar (25/14)

kirzi: Keten.

közcetkis çöl talaa anda baratkan kupaykeçen *kirzi* / ötükçön küngö oñup kubarğan şapkeçen men kaydan (19/10)

kişi: Adam, insan, kimse.

tolukşuğan şıbaktuu aydın talaa Eski *kişilerdin* / aytuusuna karağanda ilgeri adırlarına cılkı üyürüyürü (7/9)

Birok birge iştep birge cürö turğan *kişiler* tuuraluu / takır oylobopmun Adam baardık cerde birdey ele (8/4)

traktordun canında turğan kombinezonçon *kişi* / sözümdü bölüp ciberdi (10/14)

Ey sen akademik bolboy kurup kal Dedi aligi / *kişi* kantalağan közdörün mağa tikenektey kadap (11/1)

Zağondun narkı başında Saadabek degen dağı bir / traktorçu kütüp oturat Caşap kalğan oluttuu *kişi* (11/20)

Buyerde senden başka da *kişi* bar / Oşo bötön üydö oturğanım bolup atpaydı (13/3)

alar caktı calt calt karaym Abakirge kezdeşe / bergeni cakşı emes Birok eki *kişini* süylöştürböy (31/18)

mınday dedim / Özüñ çoñ ele *kişisiñ* Keede aytkanıñ estüü adamdın (35/7)

İşenip cürbödüm bele ümüttönüp cürbödüm bele / İşengen *kişim* oşo bele ümütüm oşo bele dep canı (44/5)

kördü / Altınbı cokpu anı bilgen *kişilerge* körsötüp (40/17)

kitep: Kitap.

Ter bolso kanteyin dep Abakir oğo beter zaarlandı / Üyündö *kitebin* okup otura berbeybi (11/12)

Üy içi it baylasa turğus Suu bolgon tuurduktan / köktöp oturat *Kitebimi* okup men bir burçtamın (12/12)

nersem calgız bloknotum ele Oyuma tüşkön birdemelerdi / cazıp okugan *kitepterimen* köñülgö cukkan (33/2)

kiygiz-: Giydirmek.

çıgarıp alıp kayra boltun burap *kiygizip* cogolup / kalbasın dep şapkeme salıp catam Oşentip tünü menen (26/5)

kiyim: Kıyafet, giyim, giysi.

bolup taltañdap on cıl ubaktısın boşko ketirdi / Bulardı asırağan da biz Kursağı tok *kiyimi* bütün (21/10)

Oşonu menen al ayak astıbızda tepselgen *kiyimin* / alıp kagıp silkip bir bugun çıgarıp ıraazı bolgondoy (28/9)

Kiyin-: Giyinmek.

Abakir kombinezonun *kiyinip* bolgonço men es alıp / tez kiyindim da sokodogu orduma barıp oturup aldım (28/13)

kiyiz: Keçe.

Kiyiz küydü (12/19)

aldı da çılımının kaldığın ırğıtıp ciberdi ele / anısı *kiyizdin* çetine barıp tüştü Bat ele kurmuşu (12/15)

köç: Göç, göçme, yer değiştirme.

Anarhay degen ötkön zamandardın tilsiz kübösü cer / mayışkan soğuş maydanı bolğon *köçkön* elderdin termelgen (7/11)

köçmön: Göçebe.

bolom Cer mayışkan kalın kol Nayzaları / kılkıldap asaba tuuları celbirep *köçmön* eldin (9/8)

Anarḥaydın betinde bir kezderde neçendegen / *köçmön* kalktar coolaşıp salgılaşıp ötkön Al kezdegi (40/14)

köçür-: Mec. Geçirmek, bir şeyi bir yerden başka yere taşımak.

üzündülörün *köçürüp* alıp cürçümün Bloknottu ötügümün / konçuna tıktım (33/3)

kögör-: İnat etmek, direnmek.

cürgön Men özüm *kögörüp* bolboy koybodumbu cardam / berip turam dep arañ ınandırbadımbı Tezireek (8/15)

kök:

1. Gök, sema, gökyüzü.

miñ san askeri aç aykırık kuu süröön menen cer / düñgüröp at koyup kelet Köz aldıman kara çañğa *kök* (9/9)

Körkömü *köktü* suktantkan şıbaktuu talaada men / uşundayça kün körüp cüröm Can ayabay arekettensem (14/17)

Kapilet baştalgan ötkün kapiletten toktodu Oşol / zamat tüpsüz tuñguyuk *kök* asman çayıttay açıldı (33/4)

çöyçökkö batıp turgansıyt Cıldızdar bulak tübünön / *köktögüdön* beter suktandırıp cımındaşat suzup alıp (35/18)

turgan çordonunda bolso kudu *köktögüdöy* bolup / cıltıldaşat Anı karap oturup oygo çömüldüm Talaanın (36/2)

2. Gök, mavi, kır.

aydıñdın koñğuroodoy şıñğırı menen tumsak / tazalığı kulak uçunda zıñıldayt Biz köz uçundağı *kök* (9/5)

adırların açıp alıstağandan alıstap cetkizbey / ceekti kubalap kelebiz al ansayın *kök* ceek cañı (9/6)

soğuş basılıp Anarhaydın *kök* cayığında cumurtkaday / boz üylör tigildi Beykutçuluk ornop boz üylördün (9/12)

tündügünön tezektin *kök* tütünü asmanğa sozolondu / Tegerekte koroo koroo koy üyür üyür cılkı Tigi (9/13)

kök köz adamdar cerdegen / Tarıhka andan arı süñgüp kire beret belem (10/13)

Azırınça işim oydoguday cürüp cattı / Al ortodo boz çalgan *kök* ceektin narı (15/8)

küygön kubakay kaşının astındağı tuzday *kök* / közdörün kadap karap turdu da can cumkasınan kıpkızıl (19/17)

aylanta tegerete karap turdum Tüpsüz tuñguyuk ülbürök / tınoodon salmaksız *kök* obo kanatı közgö ileşpey (33/9)

3. İddiacı, inatçı, direngen, dikbaşlı, ısrarlı.

Abaylasañ bolboybu dedi al tükürüktöp suulağan / *köktü* tarttı Ordunan kozğolo albay kalğansıñbı (12/17)

4. Kök, dip.

şibegesi uçup ketti artına barıp tüştü Abakirdi çaarı / közünön çığa karap bir kolunda sozo karmağan *kök* (13/7)

kök ceek: Ufuk.

Anarḥay cergesi / Akırı *kök ceekten* kötörülüp aalamdı (16/9)

kök celke: Ense.

kök celkeme koyup kaldı Men etbetimen bük tüştüm / Kasapçı balta (28/5)

kök kezi: Gök, olgunlaşmamış.

catat Anarhaydın cayı kurğak künü ısık Başka / çöp emes temir tiken *kök kezinde* kuurap kalat Buyerge (6/18)

köksöp cür-: Bir şeyi şiddetli bir şekilde istemek, arzulamak.

Oşol kündön baştap kızga coluguunu eñsep *köksöp* / *cürdüm* (32/10)

köktö-: Dikmek, teğellemek.

köktögöndü bilseñçi başkanı emne kılasıñ / Kep dünüyödö emes Sen öz üyündö oturgan coksuñ (13/2)

Üy içi it baylasa turğus Suu bolgon tuurduktan / *köktöp* oturat Kitebimi okup men bir burçtamın (12/12)

köktöm: İlkbahar, erken gelen ilkbahar.

cerinen cañı col salıp baskandı cakşı körör elem / *Köktömdö* too boorun kıdırıp ali eç kimdin közü (39/7)

köktü culka tart-: Kökünden söküp almak, dibinden çekmek.

meni da kuday aydap kelip oturbaybı bu cerge / Saadabek *köktüculkatartıp* aldı Kolundağı (13/6)

köktük: İnatçılık, inat, eşek inadı.

da Çirkegiç boluşka çıdamkaylık *köktük* kerek men / andan korkpoymun Ariyne talaanın oy kırın bilip (23/10)

kökül: Kakül, perçem, saçak.

maga negedir taanış köründü Bir curnaldın betinen / dal uşunday *kökülü* mandayına tüşkön vetnam kızdın (16/15)

Botogöz bulak deybi Kız *kökülün* serpip taştap / cılmayıp koydu Sonun at eken Muñayım tartıp (17/5)

colukkanda cadegende atın surap kalbapmın *Kökül* / çaçı celpildegen al süykümdüü kız kayda boldu eken (26/2)

cetip barıp canaşa oturup süylöşsöm cadegende / celpildegen *kökül* çaçın ele karap kelsem degende eki közüm tört (30/5)

kökülüm Ali atıñdı da bilbeymin / Erteñ kezdeşebiz degenim beker eken Abakir ekööbüz (32/5)

sırdaşsam sırıma tolkundansam kıyalıma tüşünö turgan / calgız gana aligi atın özüm bile elek beş *kökül* (36/8)

kökül kızdı taap alar kündü kıyaldanam / Oşol kündörü biz cañı zagongo tüştük Özüñö caktan (39/4)

Emi bu cumuşka coop berçü men Tündü cirep baratıp / beş *kökül* kız esime tüştü Uçkul kıyalımday (45/4)

kökürök: Göğüs, sine, bağır, kalp.

Suu taşıgıç gana bolup kalganıma ökünböym Men / ali maşinelerdi cügöndöp bu keñ talaanın *kökürögündö* (15/14)

kandırar Anarḥaydın keñ *kökürögün* düpüygön / caşıl bak ıñkıgan egin basar Altın danduu ak buuday (16/1)

Irımın ebi sını ança kelişpey kalganına karagan / cokmun *Kökürögümö* batpay orguştap catkan (34/5)

kol:

1. El, kolun tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

sözdü kantip tapsam dep mee katırıp oylonup oturup / kaldım ele Añgıça biröö *koluman* bloknotumu culup (34/7)

Karaçı ansız da öñ daletten cok baykuş bala Menin / kaltırağan *koluman* çakanı alıp Kaliypa radiatorgo (11/10)

bet şadıluu *kol* karmasa kapkan tiştegendey / Karıp kalğan ceri cok aşsa otuzdan aşkandır Burcuk (12/2)

şibegesi uçup ketti artına barıp tüştü Abakirdi çaarı / közünön çığa karap bir *kolunda* sozo karmağan kök (13/7)

bir *kolunda* ötükçön aybattuu umtuldu / Meyli men akmak boloyun meni (13/8)

meni da kuday aydap kelip oturbaybı bu cerge / Saadabek köktü culka tartıp aldı *Kolundağı* (13/6)

Saadabek sabır menen katının *kolunan* tarttı / Koyçu uşunu Aldey Uşun da adambı (14/10)

başbaaneksiz beçaralagımdı *koluman* / eçteme kelbey basınganımdı sezip oşogo öçöşüp (19/8)

bir *kolu* butu cok muncu bekem ce Abakir bilgendi / kezi kelgende ala albas makoo bekem Ce bilimdin (22/3)

tınım albadım Oşondon kiyin temtendep traktorgo / cettim da kabinanın içine kuladım Kantalagan *koldorum* (26/9)

Buyrugum eki bolboyt degen kıyazda zildey başın / eki *koluna* cazdap catıp kaldı Men kozgolbodum (27/8)

koygon sayın kayra ırgıp turup carmaşa berdim / *Kolum* cetse men anı betke közgö muştap kalam al (28/3)

bele Mına emi küçtüü traktor menin *kol* kıymılıma / baş iyip kaz tamanı menen cerdi capşırta tepsep (30/15)

Abakir meni közdöy obolu şaşpay bastı da anan / aptıgıp cetip keldi *Kolumdagı* carkıldagan nerseni (40/1)

2. Atlı, müfreze.

bolom Cer mayışkan kalın *kol* Nayzaları / kılkıldap asaba tuuları celbirep köçmön eldin (9/8)

kol aldına tüş-: İşgal altında olmak.

kalğanıbız bolboso ortobuz okçun ele erteñden baştap / künü tünü debey anın *kol* aldına tüşmöy boldum (23/9)

kol bul-: El sallamak.

bolbodum Canıma kanat bütköndöy Kız maga *kol* / bulgaganına cazdın darkan talaasında cügürüp (29/12)

Barıñız barıñız dep kız maga *kolbulgadı* / Arabanı kubalap curkap baratam Bir iret artıma (29/10)

kızga *kolbulgagım* kelet birdeme aytıp ün salsam / deym Kargaşaday bolup Abakirdin turup alganın karaçı (31/9)

traktordu toktottu / Beri kel dedi *kolbulgap* (41/10)

kol koy-: İmza atmak, imzalamak.

vedomostko *kolkoydu* (38/18)

kol silkip sal-: Omuz silkmek.

kolunan bok kelbey kuurap ötçü nemeler da Abakir / kıcırlana *kolsilkip* saldı Özüñ oyloçu Sorokin (21/8)

kölçük: Gölcük, gölet.

cazbay sebelep *kölçük* betteri mayda cıbır / Abakir erine esinep muundarın kırsıldata kerilip (12/14)

kölçük bas-: Su basmak, göle dönmek.

betin zamatta borcuktagan *kölçükbastı* da kaldı / Birok Abakir traktordun toktotpodu küçöp aydap artta (32/13)

kolhoz: Kolektif çiftlik.

ekkeni emne bolor eken baykaylı dep tartkınçıktap / mal kıştatçu *kolhozdor* da azırınça başkalardın (6/19)

beşigi bolğon bizdin kündördö Anarhay kütürögön / *kolhoz* malına kışta cıluu kıştoosu cayda (7/12)

kölökö: Gölge.

Tüş Dem alış dedi / Traktordun *kölökösünö* tuncurap oturduk Abakir (27/3)

kölökö tüşür-: Gölge düşürmek.

cerden kubat alganday bekem elem carkın kıyalıma / azır eçkim *kölökötüşürö* almak emes Anarhaydın (33/15)

kolum boşoy kal-: Eli değmek, ilk fırsatta, ilk müsait vakitte.

keyidi *Kolumboşoykalsa* kızdı izdep taap alıp / tartınbastan ezilişe sırdaşuuga söz berdim özümö (32/9)

koluman kel-: Elinden gelmek.

Kolumankelet eken dep kaldım Algaçkı sınoodon abiyirdüü / ötkön soñ ayagına çeyin çıday alarıma közüm (26/17)

kolunan bok kelbe-: Elinden hiçbir iş gelmemek.

kolunanbokkelbey kuurap ötçü nemeler da Abakir / kıcırlana kol silkip saldı Özüñ oyloçu Sorokin (21/8)

kombinezon: İş tulumu.

sirkesi suu kötörböy papirosun belçesinen çaynap / *kombinezonun* anan köynögün çeçti da baarın astına (27/4)

Abakir *kombinezonun* kiyinip bolgonço men es alıp / tez kiyindim da sokodogu orduma barıp oturup aldım (28/13)

traktordun canında turğan *kombinezonçon* kişi / sözümdü bölüp ciberdi (10/14)

kömül-: Gömülmek.

koşo *kömülüp* baratat / Kereeli keçke uşintip iştedik Kün batıp ketti (41/8)

kon-:

1. Alışmak.

cok calğız özüm iştep cüröm başkanı da ileendiletpeym / Cok ağa *konboyt* ekensiñer erteñ ele menin (21/15)

2. Konmak, yerleşmek, oturmak.

Emgekke şay ırga bay / Irıska şerik el *konor* (34/4)

konç: Çorap, çizme gibi şeylerin baldıra gelen kısmı.

bele Kana ayt ey it dep Saadabek takasında naalı / bar ötüktü *konçunun* karmap atıp turdu (13/11)

gezitke keede ırım çıga kalıp cürgönüm bolboso menin / akındıgım cok ele Aga bolboy *konçuman* bloknotumdu (33/17)

üzündülörün köçürüp alıp cürçümün Bloknottu ötügümün / *konçuna* tıktım (33/3)

koñğuroo: Çan, zil.

aydıñdın *koñğuroodoy* şıñğırı menen tumsak / tazalığı kulak uçunda zıñıldayt Biz köz uçundağı kök (9/5)

çette *koñğurooloru* şıñğırap karkıraday cele tartıp / kerben töölör ketip barat Kaydan kelatkanın (9/14)

kon-: Konmak.

aruu carkınım azır canımda bolso kana Bu capayı / Anarḥayga erteñ gül caynap ırıska şerik el *konorun* (45/5)

koñtor-: Alt üst etmek, kazmak, eşmek.

koñtorup taştap barat Traktor ıçkına kürüldöp kırduu / calpak tamanı şakıldap şıbaktı capşıra tepsep (24/6)

iştin cürüşün kabarlayt / degeniñ dıñ *koñtorot* degeniñ kazğanaktağan (7/5)

al eköö Bu talaaga emne bolgon Eski colubuz / kayda cogolgon Bu cerdi *koñtorup* taştagan (37/6)

kırtış murdagıday *koñtorulup* tüşpöy sokonun tişterine / keptelip kakaltıp cattı Eger traktordun kaz (32/15)

baştagıday bolboy *koñtorulup* catkan aydoonu / basuudan çoçulap turup kalıştı Ay şoolasına condoru (37/2)

koroo: Sürü.

Başatka kayra aylanıp kelgenimde anın başınan / bir *koroo* kozuluu koy kördüm Bir kız caşıp keliptir (16/12)

kors et-: Adilik etmek, hoyratça davranmak.

Menin emnem ketti ciberbeseñ koy dep *korsetti* / Abakir catuuga kamdanıp (25/13)

korston-: Sevinçli olmak.

Bu corugu maga cakpadı Birok oşondo da traktor / aydap cürgönümö *korstonmun* Kabinadan baş çıgarıp (31/8)

aydadım Abakirdin kebetesinen *korstonçuluk* / körünböyt Demeyki tüpöyül topoz kebetelenip (31/12)

koş-: Birleştirmek, bitiştirmek, bir araya getirmek.

bul Anarhay seni menen ayalıñ ekööñö okşoğon / akmaktardı sürgüngö ayday turğan cer tura Silerge *koşup* (13/5)

Pedaldı tart İlinçegin *koş* İi oşondoy / Emi pedaldı akırın koyo ber friktsion rıçagdarın (30/11)

koş:

1. Çift, ikiz.

koştogu canar may kuygan tsisternadan da akırındap / alıstap barat Tsisternanı süyrötüp traktorlorgo (5/12)

köz cetpegen cer üstündögü calgız *koşton* da (5/11)

Kıyazı tigi *koş* döbönün narı cagındagı konuştan / kelgen okşoyt Ayerde çabandar köp Kızdın cüzü (16/14)

Turmuşubuzga ança mınça özgörüş kirdi Ürön / taşuuga *koş* at çegilgen araba keldi Anı menen birge (28/16)

katarıma ötkön *Koşton* tüşpöy ötügümdün balçıgın / tazalap otura otura berdim Suu tiybesin dep korgolotkon (33/1)

tuyar beken Cakında *koştu* bütöbüz oşondo al / kızdı izdep taap uşu bulaktın başına apkelip Anarḥay (36/12)

2. Geçici olarak kullanılan veya geçici olarak yapılan keçe ev.

Men bar sırımdı *koşko* kelgen künü ele bildirip / aldım Coldu katar körgön kıyal elesterimen ali boşono (10/1)

elek bolsom kerek *koşton* tigindeyreek bir / döbödö bayırkı Taş Baba turuptur Karoolgo koygonsup (10/2)

Bulaktın tuşunan / *koştun* tuşunan öttüm Taş Baba turğan döbönün tübünön (18/16)

Makul dedim men Zapas tişterdi sokodon bölüp ket / Al unçukpastan aytkanımdı atkardı da *koşko* (25/3)

kayra boroz astına cılt kirip ketti Daroo *koşton* / sekirip tüşüp oşol cerge cettim da kalıñ çımdın (39/14)

Koştun üstündö sokonun cıltıldagan tişteri dıñdı / kantip çıtırata tilip baratkanın karap baratkan (39/11)

anan aytalı dep al tabılganı çöntögünö salıp aldı / *Koştun* üstünön tüşürüp alasıñ mende bolsun (40/18)

Bar bar dedim men / Men *koşko* barıp kayra kelgiçe Abakir traktordon (41/15)

3. Hoş, güzel, zarif.

özüm menen koş bütüp tigi kırdın narı cagındagı / çabandardın *koşuna* barar künümdü ayerden beş (39/3)

karadı da ceñine sürttü Uşerge emne altındı / biröö taştap ketti deysiñbi dep *koş* kaydıger (40/3)

koşo-: Eklemek, ilave etmek.

köñülgö ciger koşor demi sıyaktandı / Oşol ciger oşol dem maga da *koşulgansıdı* (33/13)

koşul-: Eklenmek, bitişmek, birleşmek.

tünkü talaanın tabiyatın can düynömö siñirip / oturdum kıyalım *koşulup* köz aldıma ne bir acayıp (36/6)

köñül: Gönül, kalp.

cürüp barat Büt *köñülüm* aldımdagı tetikterge baylanıp / özüm da çırmalışkan uşul köp tetikterdin biri (30/16)

köñülgö ciger koşor demi sıyaktandı / Oşol ciger oşol dem maga da koşulgansıdı (33/13)

kaynar bulagı adamdın can düynösünö okşoş belem / keede adamdın da dili tazalanıp *köñülü* kötörülüp (36/3)

körgönünö *köñülüm* süyünöt Al emi naraaktagı / döbödö karayıp Taş Baba turat Sokur közdörü alıstı (36/16)

Cazdıktı büt suu kılıp / Men çümkönüp aldım Carkın *köñülümdü* kapalantkan (38/3)

köñül tolkut-: Zevk vermek.

cañı colunday can baspagan cañı kardagı cañı izdey / can körbögön cañı kızgaldaktay *köñül* tolkuttu (39/10)

köñülgö cuk-: Gönlüne saplanmak.

nersem calgız bloknotum ele Oyuma tüşkön birdemelerdi / cazıp okugan kitepterimen *köñülgö* cukkan (33/2)

köñülü ergi-: İçi kıpır kıpır olmak.

Köñülüm ergip Anarḥay tuurasındagı uçkul kıyalım / kanat kagıp sabalap uçtu Iras uşul turmuşumda (33/14)

könümüş: Alışkanlık, gündelik, adet.

könümüş kıymıl menen boçkege suu kuya baştadım (16/19)

konuş: Obanın konduğu, yerleştiği mahal, yaylak.

Kıyazı tigi koş döbönün narı cagındagı *konuştan* / kelgen okşoyt Ayerde çabandar köp Kızdın cüzü (16/14)

koomaylan-: Kaçınmak, yakınlık hissetmemek.

Kaçan bolso Abakir oozuna ak it kirip kara it çıgıp / catkanda *koomaylanıp* eptep cumşartuuğa ayağın (22/11)

kööm-: Gömmek.

Taş Babanın tübünö *köömüp* saldım Anan otura / kalıp ıylap cibersem bolobu kısıp kelgen dülöy (14/12)

körsöt-: Göstermek, belli etmek.

Mehanizatsya cağına Meni buyakka traktorçulukka / ciberişken azır ançeyin ubaktıluu dep boçkeni *körsöttüm* (17/13)

Eger razyezd izdeseñ oñgo tarta cür tetigi cılğanı / ördö dep kamçı suna *körsötüp* atın burup cönöp (20/6)

kördü / Altınbı cokpu anı bilgen kişilerge *körsötüp* (40/17)

Andan arı cürdük tabılgamı Aldiyarov agayga / alparıp *körsötsöm* dep oylop kelem Agaydın tüzgön (41/2)

kooz:

1. Süslü, güzel.

dirildegen türküm tüs asem totudan *kooz* kün celesi / andan beri çalkıgan darkan talaa (33/10)

2. Gösterişli, gösterişi olan.

düynönün düyüm *kooz* tüs boyoktorun boyuna siñirip / kün celesi kıymılsız iyilip turdu Cürögüm öröpküp (33/8)

astınan sümbödöy süyrü kelgen sarı temir suurup / çıktım Emne bolso da *kooz* eken kubanganıman (39/15)

köpkö çıkpay turup al-: Yavaş yavaş hareket etmek, ağırdan almak.

körüñgüsü kelbegendey *köpköçıkpayturupaldı* Anan / kün da oygondu Anarḥaydın köz cetkis keñ talaasına (15/9)

köpkö tur-: Uzun uzun durmak, beklemek.

kümüştönüp ceyrender kulak sereyte elendegen / kalıbında *köpköturuştu* Kuranı butaktagan kiçine (37/3)

kör-:

1. Görmek.

Men bar sırımdı koşko kelgen künü ele bildirip / aldım Coldu katar *körgön* kıyal elesterimen ali boşono (10/1)

kaçan *körsöñ* at üstündö / Caan kiçine basandağanda Saadabektin çirkegiç (12/8)

ızadan tula boyum kalçıldap ıyladım Meni eç kim / *körgön* cok Emne bolup ketkenimi özüm da bilbedim (14/13)

sürötün *körgöm* Bu kızdın öñü taanış sıyaktanıp / turganı da oşondondur (16/16)

kördümKörsö ceyrender eken Kayda baratışat (36/19)

Kayda cügürüp baratat Birdeme *körgön* go Zagondun / orto çenine cetip kabinadan suurulup tura karadım (42/5)

kelip canıma oturdu da başıman sıladı / Oylonup *körsöñçü* Kemel Senin teñiñ emes bul (23/15)

muzeyçesinde mınday tarıḥıy tabılgalar köp Munu / *körüp* tarıḥın uzun sabak kızık kep kılıp (41/3)

Abakir *körünbödü* kayda cetip ketti Oorup turbadı / bele Kızık Traktordu toktotup motorun (42/6)

kana tiyip *körçü* Közüñdü çukup salam Özüñdü / özüñ taanığıs kılam (14/9)

Başatka kayra aylanıp kelgenimde anın başınan / bir koroo kozuluu koy *kördüm* Bir kız caşıp keliptir (16/12)

Salamat dedim / Salamat dep kız da toktodu Anı *körgönümö* (29/7)

körçü oşondo başkaça ırdap cürdösöñ maga kel / Kıştaymınbı cokpu anı senden surabaym (34/17)

kördüm Körsö ceyrender eken Kayda baratışat (36/19)

körgönünö köñülüm süyünöt Al emi naraaktagı / döbödö karayıp Taş Baba turat Sokur közdörü alıstı (36/16)

körçü tutkaga ılayıktuusun / Abakir kayra alıp karmalap *kördü* salmaktap (40/16)

körö albadım Ayıptap da ayap da turğan cok / Cumuş başı bolup moynunda mildeti çoñ kündö ar (20/3)

başka belgi *körö* albadım / Akademik ayda öz orduña bar dep dalıga kaktı (31/13)

Anarhay şıbaktuu caykın talaa ekeni ıras / Kıdırıp cürö bersem köz kaykığan körkün *körö* bersem (7/18)

Çalıp salam / Anı *körö* catarbız (35/4)

körör künübüz başka sen cok bolsoñ mögdöp kalar / biz emes (45/1)

kelatıp bulaktın başınan bayagı sakmançı kızdı / *körüp* kaldım Arabakeç attın başın tarta berdi (29/3)

çıktı da toktoosuz narı tüşüp *körünböy* ketti Dalısın / gana körüp kaldım Abakir eken Aga emne bolgon (42/4)

2. Görmek, iyi yaşamak.

Mına emi öz bet aldımça turmuş aralap *körgöndögü* / köyüm Attiñ keler zamat kayra tartkanda bolmok (8/13)

körün-: Görünmek.

parovoz arkırap baratıptır Alıstan mağa oşondoy / *köründü* Anan poyezd akırından kiçireye berdi karayğan (9/17)

körünböyt Döböçögö cügürüp çıgıp karasam te tömönkü / tüzdö ketip baratkan Abakirdin karaanı *köründü* (42/12)

körünöt şturvaldı murdagıça karışa karmap men / baram (28/15)

maga negedir taanış *köründü* Bir curnaldın betinen / dal uşunday kökülü mandayına tüşkön vetnam kızdın (16/15)

köründü Mına saga *körkünö* kuştar kılğan şıbaktuu / keñ talaa mına saga Anarhay cergesi dep alsızdığımdı (19/7)

Kürcüygön bıcığır celkesi gana *körünöt* Uşul / oturuştu ele meni sınağanday çıdap kötörö alar beken (24/8)

celke *körünöt* Traktor keçegisindey ele tınım (6/19)

Men aga kayradan ceksur *körünüp* cürdüm Anı cek / körörümdü men da caşıra albadım Bu oñbogur kızdı (32/7)

Ertesi sakmançı kız koyun cayıp bizdin zagondun / canınan *köründü* Cakınıraaktagı bir döbögö (29/14)

aydadım Abakirdin kebetesinen korstonçuluk / *körünböyt* Demeyki tüpöyül topoz kebetelenip (31/12)

cıltır tunuk tüpsüz tereñ *körünöt* Asmandagı / cıldızdar atügül bütündöy asman uşul kiçinekey (35/17)

oodarat ekenbiz Emki cazdan baştap köp traktor / apkelip PTC ornoto turgan *körünöt* Sorokindin (38/8)

cılt *körünüp* kayra cılt cogolgon balık sımal / birdeme küzgüdöy tişke ottoy cark çagılışıp (39/13)

körünböyt Döböçögö cügürüp çıgıp karasam te tömönkü / tüzdö ketip baratkan Abakirdin karaanı köründü (42/12)

tınçtık da cat *köründü*. Aylana talaa menin ar bir (42/18)

Kaçuuga aldagaçan dayardanıp cürgön neme / *körünöt* Keede özü da ketem (43/4)

kör başına: Bir başına.

buyerde on cetinçi kılımda bolğon Tigi bolso on ekinçi / *körbaşına* koyğon estelik Kıyazı Taş Babanı (10/10)

körünböy ket-: Görünmez olmak.

sızıkka aylanıp akırında *körünböyketti* / Aytalaada adaşıp kalğan razyezddin tuşunan temir (9/18)

çıktı da toktoosuz narı tüşüp *körünböyketti* Dalısın / gana körüp kaldım Abakir eken Aga emne bolgon (42/4)

Abakir kılçayıp koybodu azdan soñ cer sorgonsup / taptakır *körünböyketti* (42/14)

körünüş: Görünüş, manzara.

akırın kıltıyıp murdun körsöttü Kün çıgardagı / acarlangan keñ talaaday acayıp *körünüş* düynödö bolbos (15/10)

kordo-: Aşağılamak, hor görmek, tahkir etmek.

Abakirge atırılıp koyo berdi Ciberbeymin Balanı / *kordogon* da bolobu (25/12)

caman söz menen *kordogon* okşoyt dep caman köz suuk / sözdön cakınımı korgop kala albaganıma canım (32/8)

korduk: Azap, zorluk.

çaçılıp kelet Meyli tögülsö Bir tamçısı kalbay tögülsö / da meyli Mınday *kordukka* emi çıday albaymın (18/4)

korduk kör-: Hor görmek, küçük görmek.

Korduk körörümdü bilsemçi / Men çirkööçülükkö kelbedim bele Cazdı cazday (8/7)

eken *Kordukkörüp* capa çekken başım bu kermek / cıtı cürök aylantkan şıbaktuu sur talaanı sendele (19/4)

korgolot-: Kovalamak, peşine düşmek, izlemek.

katarıma ötkön Koşton tüşpöy ötügümdün balçıgın / tazalap otura otura berdim Suu tiybesin dep *korgolotkon* (33/1)

korgop kala al-: Korumak, savunmak.

caman söz menen kordogon okşoyt dep caman köz suuk / sözdön cakınımı *korgopkalaalbaganıma* canım (32/8)

körgüsü kel-: Göresi gelmek, görmek istemek.

Körgüsü keldi şirin suudan kozular da içsin dep izdep kelgem / Kozuların östürüp küzündö otorğo koşom da özüm (17/11)

kork-: Ürkmek, korkmak.

da Çirkegiç boluşka çıdamkaylık köktük kerek men / andan *korkpoymun* Ariyne talaanın oy kırın bilip (23/10)

korkkonço tirkegiç bolboy koyğon cakşı / Taltaya oturğan buttarımın astınan kronşteynge (24/4)

kala berse baarıbızdı *korkutçu* emes bele Biz korktuk / bele surandık bele anı menen işi cok bolçu (43/5)

körk: Güzellik, süs, nefaset, görkem.

Anarhay şıbaktuu caykın talaa ekeni ıras / Kıdırıp cürö bersem köz kaykığan *körkün* körö bersem (7/18)

köründü Mına saga *körkünö* kuştar kılğan şıbaktuu / keñ talaa mına saga Anarhay cergesi dep alsızdığımdı (19/7)

korkok: Korkak, ödlek.

korkok biliş kılıp alayın degeniñ go Bayatan / beri ündöböy oturgan Esirkep çıday albay ketti (23/3)

körköm: Güzel, görkemli, nefis.

Körkömü köktü suktantkan şıbaktuu talaada men / uşundayça kün körüp cüröm Can ayabay arekettensem (14/17)

oysezimderdin cüzdön biri kagazga tüşpöy kalganına / öküdüm Keleçekke uçkan kıyalımdı cetkirer *körköm* (34/6)

körkü: Görünüş.

Cazdın coomart camgırı cuup ötkön darkan talaa / suluulanıp carkın sala berdi Cerdin bu *körkünön* (33/5)

korkunuç: Korkunç, tehlikeli, dehşetli, berbat.

süylöp turdu birok ulam karagan sayın kokustan / baskan *korkunuçka* apkaarıp ünü kargıldana berdi (40/4)

korkunuçtuu: Korkunç, tehlikeli, dehşetli, berbat.

iyine kattı / Menin esim çığıp ketti Çın ele *korkunuçtuu* boldu (13/13)

korkut-: Korkutmak, korku vermek.

kala berse baarıbızdı *korkutçu* emes bele Biz korktuk / bele surandık bele anı menen işi cok bolçu (43/5)

kötör-:

1. Götürmek.

traktordun cürüşüp basañdatpay sokonun tişin kerek / bolso *kötörüp* kerek bolso tüşürüp turuu mildet Andan (23/11)

2. Kaldırmak, yükseltmek, yükseğe çıkarmak.

Tişterin *kötör* dep kabinadan başbağa / kılçayıp kıykırdı Abakir (24/18)

Uktuñbu dep başın *kötörböy* kaarlana / ıyıgın bulkup aldı (27/9)

bürküt cürdü Anı oşonço biyikke *kötörgön* özü / emes küçtüü kanattarı emes mobu talaanın boygo kubat (33/12)

3. Dayanmak, tahammül etmek.

ar kanday kapilet kıyınçılıktarın *kötörüügö* / makul elem Buyerge meymanğa kelgen cerim cok da (8/3)

kötörö al-: Bir durumu, bir yükü kaldırmak.

Kürcüygön bıcığır celkesi gana körünöt Uşul / oturuştu ele meni sınağanday çıdap *kötörö* alar beken (24/8)

kötörül-:

1. Yükselmek.

Anarḥay cergesi / Akırı kök ceekten *kötörülüp* aalamdı (16/9)

2. Kaldırmak, yerini değiştirmek.

kötörülgönçö kötörüp koyup ot caktım Fonardın / da cardamı cakşı tiydi Gaykalardı burap (26/4)

koy-:

1. Bırakmak, serbest bırakmak.

buyerde on cetinçi kılımda bolğon Tigi bolso on ekinçi / kör başına *koyğon* estelik Kıyazı Taş Babanı (10/10)

alıp keliptir / Radiatordu tolturup *koydum* Kemel cuunup al (26/11)

Meni *koyup* öz kamındı oylo (34/18)

Siz kanday oyloysuz coldoş arğonom mobu / Taş Babanı kim *koydu* eken (10/6)

Birin biri öltürüüdön tayuu tartkıday emes / *Koyuñuz* Abakir bayke dep men arağa tüştüm (13/14)

Kep kim künöökör kim beykünöö ekenin teriştirüüdö / emes dedi Sorokin anı kılçayıp karap *koyboston* (21/5)

Koy oozunan çöp albağan momun balasıñ Cep koyot / bu seni Tük da (23/16)

Menin emnem ketti ciberbeseñ *koy* dep kors etti / Abakir catuuga kamdanıp (25/13)

kelip ıza menen dagı umtuldum Men umtulgan sayın al / bir *koyot* Koygon sayın calp etip uçup tüşöm (27/18)

emnege keldi deym kelbey ele *koyboybu* Traktordu / toktotup koyo albaym ce öz betim menen aydap (31/16)

kantip tıyıp *koyo* alasıñ Kim menen süylöşörüp ar / kim özü biliş kerek da (32/1)

Pedaldı tart İlinçegin koş İi oşondoy / Emi pedaldı akırın *koyo* ber friktsion rıçagdarın (30/11)

2. Yerleştirmek, koymak.

birok eskertip *koyoyun* saal ele birdeme bolso (22/19)

Eñ obolu canar may taşıp traktorlordun baktarın / özüm tolturup *koydum* Anan radiatorloruna suu (15/6)

Siz kanday oyloysuz coldoş arğonom mobu / Taş Babanı kim *koydu* eken (10/6)

elek bolsom kerek koşton tigindeyreek bir / döbödö bayırkı Taş Baba turuptur Karoolgo *koygonsup* (10/2)

bir cakka attanıp catıptır / Kalmaktar koyğon çığar dep *koyup* cönöp ketti (10/7)

3. Ad koymak, adlandırmak.

Ce bu sezim al kız ekööbüz algaç uşu bulaktın başınan / kezdeşip atın Botoköz dep birge *koygonubuzdan* (36/10)

4. Vurmak, çarpmak, dövmek.

tolgon kıcırın kücünö çıgarıp meni *koyup* kalganda / kalpaktay uçup tüştüm Arañ degende tizeley tura (27/17)

koy: Koyun.

tündügünön tezektin kök tütünü asmanğa sozolondu / Tegerekte koroo koroo *koy* üyür üyür cılkı Tigi (9/13)

sarı suu tamçılayt Sırtta ak caan bayağı kalıbınan / *koydun* terlüü cıtı kañırsıyt Tündüktön anda sanda (12/13)

Başatka kayra aylanıp kelgenimde anın başınan / bir koroo kozuluu *koy* kördüm Bir kız caşıp keliptir (16/12)

Koy kozunu bulaktın közünö colotpoy agıp çıkkan / cerinen sugarıp turat Bu kız kaydan payda boldu (16/13)

Suuğa kañgan *koydu* kız narı türtüp çığa berdi / Canıman ötüp baratıp (17/1)

çıgıp alıp *koy* kozusuna köz salıp turdu Bir münötkö / bolso da canına cakın bargım keldi birok kaydan (29/15)

koyun: Koyun (hayvan).

Kız *koyun* cayıp cönödü Abakir bolso traktordun / kabinasına çıgıp alıp aba muştap aykırıp turat (18/1)

Men kızdı karay cügürdüm *Koyun* taştap al da maga / cügürdü Birok men aga cetpey toktodum Cumuştan (29/5)

Ertesi sakmançı kız *koyun* cayıp bizdin zagondun / canınan köründü Cakınıraaktagı bir döbögö (29/14)

Biz cürüp kettik / Al ortodo kız *koyun* kırdan beri cayıp tüştü Canına (30/4)

menen azır sak bolboso bolboyt / Kız *koyun* aydap ketkiçe bir carım saatpay (31/11)

Bu colu kız tez ele ketip kaldı aga men katuu / kubandım *Koyun* kubalap ulam artına kılçaktap (32/2)

koyunu közgö saysa körüngüs: Karanlıktan hiçbir şey görmemek, aşırı karanlık gece.

Fonardı cagıp üydön çıktım / Tün *koyunu közgö saysa körüngüs* Suu içip (25/17)

kozgo-: Harekete geçirmek.

ordunan *kozgodum* / Traktor çirene tartıp bir kalıpta cürüp kelet (41/18)

tumandanıp caanğa ezilip çarçağanday dımıp catat / Anın atam zamandan berki *kozğolbos* tınçtığın buzğan (14/15)

Buyrugum eki bolboyt degen kıyazda zildey başın / eki koluna cazdap catıp kaldı Men *kozgolbodum* (27/8)

Traktor tatırap ot alıp ordunan *kozgoldu* Kabinanın / ayneginen murdagıday ele bıcıgır celke (28/14)

ulam *kozgoldubu* / Al kız azır kayda boldu eken anı oylop oturganımdı (36/11)

Abaylasañ bolboybu dedi al tükürüktöp suulağan / köktü tarttı Ordunan *kozğolo* albay kalğansıñbı (12/17)

kozu: Kuzu.

Başatka kayra aylanıp kelgenimde anın başınan / bir koroo *kozuluu* koy kördüm Bir kız caşıp keliptir (16/12)

Koy *kozunu* bulaktın közünö colotpoy agıp çıkkan / cerinen sugarıp turat Bu kız kaydan payda boldu (16/13)

keldi şirin suudan *kozular* da içsin dep izdep kelgem / Kozuların östürüp küzündö otorğo koşom da özüm (17/11)

çıgıp alıp koy *kozusuna* köz salıp turdu Bir münötkö / bolso da canına cakın bargım keldi birok kaydan (29/15)

köy: Önemli, göze çarpan.

albastan ıçkına kürüldöp temirleri şakıldap kelet / Şturvaldı karıştıra karmap oşol *köydö* men (27/1)

köynök: Gömlek.

küngö kiçine toorukkum keldi *Köynögümdü* çeçip / astıma töşöp catayın dep catkanda Abakir uykusuday (27/6)

sirkesi suu kötörböy papirosun belçesinen çaynap / kombinezonun anan *köynögün* çeçti da baarın astına (27/4)

köz:

1. Göz.

kökköz adamdar cerdegen / Tarıhka andan arı süñgüp kire beret belem birok (10/13)

belçesinen cerge batıp cansız sokur *közdörün* / aytalaağa kadap boz taştan somdogon molo kılımdar (10/3)

kıymılsız uşul ordunda turğandır Caan menen cel / cegen oñ *közü* ağıp kalğanday kıyğaç kabağı cabıluu (10/4)

Ey sen akademik bolboy kurup kal Dedi aligi / kişi kantalağan *közdörün* mağa tikenektey kadap (11/1)

şibegesi uçup ketti artına barıp tüştü Abakirdi çaarı / *közünön* çığa karap bir kolunda sozo karmağan kök (13/7)

dabış cok men ğana *közümü* ukalap soluktap oturdum / Imırt kirgençe otura beripmin (14/16)

Tek Taş Baba ğana menin kayğıma arğasız kübö / bolğondoy sokur *közün* olurayta kadap turdu Terebel (14/14)

çın ele botonun *közündöy* eken / Ekööbüz süylöşüp kettik Kız menin cerdeşim (17/6)

ötüp kettim Taş Baba tabalay külüp ağıp kalğan *közü* / oluraya karap uzatıp koydu da neçen kılımdar boyu (18/17)

küygön kubakay kaşının astındağı tuzday kök / *közdörün* kadap karap turdu da can cumkasınan kıpkızıl (19/17)

Canım cer tartat cambaşım tiyse ele uykuğa / Oozu murdum *köz* kulağım çañ menen kumğa toluptur (24/16)

küñürt şoolalanıp koymolcup catat Çını menen / botonun *közündöy* Sakmançı kız esime tüştü Bayagı (26/1)

koygon sayın kayra ırgıp turup carmaşa berdim / Kolum cetse men anı betke *közgö* muştap kalam al (28/3)

cetip barıp canaşa oturup süylöşsöm cadegende / celpildegen kökül çaçın ele karap kelsem degende eki *közüm* tört (30/5)

Asmanga cıldız baspay kay bir darkan talaanın / çetine agılıp tüşüp cattı Tegerek bulaktın *közü* (35/16)

körgönünö köñülüm süyünöt Al emi naraaktagı / döbödö karayıp Taş Baba turat Sokur *közdörü* alıstı (36/16)

Ketüügö turup atıp cıldız cabalaktap caynagan / asmandı dagı bir colu çalkalay karadım *Közüm* (36/15)

müyüzü bar telkisi capısıraak eköönün teñ alakanday / *közdörü* ay nuruna çagılısıp calt cult etet (37/4)

tünörgön *közünün* tereñinde maga degen öçöştük cini / caşırınıp kaynap (38/16)

2. Göz, bakış, nazar.

caman söz menen kordogon okşoyt dep caman *köz* suuk / sözdön cakınımı korgop kala albaganıma canım (32/8)

köz aldı: Göz önü.

miñ san askeri aç aykırık kuu süröön menen cer / düñgüröp at koyup kelet *Köz* aldıman kara çañğa kök (9/9)

tünkü talaanın tabiyatın can düynömö siñirip / oturdum kıyalım koşulup *köz* aldıma ne bir acayıp (36/6)

köz aldıma kel-: Gözünün önüne getirmek.

telmire tiktep baardıgına kaydıger dünüyökapar / kebetesin cazbay turgan elesin *köz* aldıma daana keltirdim (36/17)

köz ayrıy alba-: Göz hapsine almak, gözlerini ayırmadan bakmak.

Coldo kuzovdo turup kelatkanda aylana terebelden / *köz ayrıy albadım* Mına el oozuna comok bolgon (8/18)

köz cetkis: Göz alabildiğine.

körüñgüsü kelbegendey köpkö çıkpay turup aldı Anan / kün da oygondu Anarḥaydın *közcetkis* keñ talaasına (15/9)

közcetkis çöl talaa anda baratkan kupaykeçen kirzi / ötükçön küngö oñup kubarğan şapkeçen men kaydan (19/10)

köz cetpegen: Gözden uzak, gözün alamadığı.

köz cetpegen cer üstündögü calgız koşton da (5/11)

köz ırgıt-: Göz atmak.

Ey akademik ay dep al şıldıñday tukurunup / kızga *köz ırgıttı* Boygo cetip kalgan kız eken (30/2)

köz karaşı: Bakış, görüş, nazar.

sunup / *Közkaraşınan* ce caman körgönün ce cemelep turganın (20/2)

işterge colukkan mınday şartka / kanığıp bütkön adamdın sabırduu *közkaraşı* (20/4)

köz kaykı-: Gözün alamadığı, uçsuz bucaksız.

Anarhay şıbaktuu caykın talaa ekeni ıras / Kıdırıp cürö bersem *közkaykığan* körkün körö bersem (7/18)

köz salıp tur-: Gözetmek, gözetlemek.

çıgıp alıp koy kozusuna *közsalıp turdu* Bir münötkö / bolso da canına cakın bargım keldi birok kaydan (29/15)

köz uçu: Göz ucu.

kelet *Köz uçunda* kögültür zakım oynoyt Cer cañı (9/2)

aydıñdın koñğuroodoy şıñğırı menen tumsak / tazalığı kulak uçunda zıñıldayt Biz *közuçundağı* kök (9/5)

közdö-: Yönelmek, belli bir yön tutmak.

Abakir meni *közdöy* obolu şaşpay bastı da anan / aptıgıp cetip keldi Kolumdagı carkıldagan nerseni (40/1)

közdörü caltakta-: Göz dağı verilmek.

Men barıp kabinaga tüştüm Abakir öñ daletten / ketip kupkuu tike karabay *közdörücaltaktayt* (41/11)

közdörü muzdak caltılda-: Gözleri buz gibi parlamak, yıldıramak.

Ködörü muzdak caltıldadı / Saal bir deme bolso emne kılasıñ Kün muruntan (23/2)

közgö çalın-: Görünür olmak, açık/belli olmak.

menen siñip coğolup ketçü eken da köptön kiyin / *közgöçaldıksa* baarı capayı bolup kalçu eken (7/10)

közgö ileş-: Göze ilişmek, göze görünmek.

aylanta tegerete karap turdum Tüpsüz tuñguyuk ülbürök / tınoodon salmaksız kök obo kanatı *közgö ileşpey* (33/9)

közgö tüşümdüü: Göz alıcı.

karmayt antse da sırt kebetesi *közgötüşümdüü* Birok / közü caman sürdüü Saal ele bolso kantalap çığat anan (12/3)

közü açıl-: Gözü açılmak.

salkın cayıtına aylanmak Aytor uşintip comoktop / ayta berse *közüaçıla* elek baldar oozun (7/13)

közü çalba-: Gözü görmemek, fark edilmemek.

Közü çalbagan cañı kızgaldaktardı tergendi cakşı körör / elem Uşunun baarında cañıga umtultkan azgırgan (39/8)

közü caman sürdüü: Dik dik bakmak, bakışları korkunç olmak.

karmayt antse da sırt kebetesi közgö tüşümdüü Birok / *közü caman sürdüü* Saal ele bolso kantalap çığat anan (12/3)

közüm cet-: İkna edilmek, farkında olmak.

Közüm cetip kaldı / Aldında kabinanın ayneginen keçeegi ele bıcıgır (26/18)

közün tap-: Gözü yememek, bir işi yapmaya muktedir olmamak, yeteneği bulunmamak.

Dagı Taş Babanın tarıḥın bilet / imiş İşke kelse karaylap *közüntappayt* (21/13)

közünçö: Gözünün önünde.

Oy baratam baratam Caagıñı basçı Bötön biröönün / *közünçö* aykırbasañ kantet dep tiştene kübüröp (18/2)

Tabılgan çın ele altın bolup kalsa dep negedir / Abakirdin *közünçö* tapkanın altın bolup kalışın (40/10)

közüñdü çuk-: Gözünü oymak.

kana tiyip körçü *Közüñdüçukup* salam Özüñdü / özüñ taanığıs kılam (14/9)

kronşteyn: Köşebent, çelik keski.

korkkonço tirkegiç bolboy koyğon cakşı / Taltaya oturğan buttarımın astınan *kronşteynge* (24/4)

kubala-:

1. Kovalamak, izlemek, arkasından gitmek, peşine düşmek.

Barıñız barıñız dep kız maga kol bulgadı / Arabanı *kubalap* curkap baratam Bir iret artıma (29/10)

alakanday cer Emiçi Tañ atkandan mobu oñbogon / arabanı *kubalap* cürgönüm cürgön Kaş karayğanda (7/15)

2. Harekete geçirmek, hızlandırmak.

çaçırap kelatat Ağa karabay attı *kubalap* baram / Bıyakka da suranıp kelgen özüm Kınağan eç kim (6/12)

adırların açıp alıstağandan alıstap cetkizbey / ceekti *kubalap* kelebiz al ansayın kök ceek cañı (9/6)

Oşondon baştan akademik ataldım da kaldım / Mına azır da arabanı *kubalap* kelem aga bolboy (11/3)

adırların açıp alıstağandan alıstap cetkizbey / ceekti *kubalap* kelebiz al ansayın kök ceek cañı (9/6)

attı *kubaladım* / Boçkedegi suu çaypalıp başıman ayağıma çeyin (18/3)

3. Gütmek, sürmek.

Bu colu kız tez ele ketip kaldı aga men katuu / kubandım Koyun *kubalap* ulam artına kılçaktap (32/2)

alakanday cer Emiçi Tañ atkandan mobu oñbogon / arabanı *kubalap* cürgönüm cürgön Kaş karayğanda (7/15)

kuban-: Sevinmek, kıvanç duymak.

Bu colu kız tez ele ketip kaldı aga men katuu / *kubandım* Koyun kubalap ulam artına kılçaktap (32/2)

astınan sümbödöy süyrü kelgen sarı temir suurup / çıktım Emne bolso da kooz eken *kubanganıman* (39/15)

kubanıp turam birok emne dep süylöşörümü bilbeym / Emnege suu taşıbay kaldıñız azır kaydasız (29/8)

kubar-: Solmak, sararmak, ağarmak.

közcetkis çöl talaa anda baratkan kupaykeçen kirzi / ötükçön küngö oñup *kubarğan* şapkeçen men kaydan (19/10)

kubat: Kuvvet.

bürküt cürdü Anı oşonço biyikke kötörgön özü / emes küçtüü kanattarı emes mobu talaanın boygo *kubat* (33/12)

kübö: Şahit, tanık, görgü tanığı.

Anarhay degen ötkön zamandardın tilsiz *kübösü* cer / mayışkan soğuş maydanı bolğon köçkön elderdin termelgen (7/11)

kübö bol-: Sarsmak, silkmek, sallamak.

kayğıma arğasız *kübö* / *bolğondoy* sokur közün olurayta kadap turdu Terebel (14/14)

kübürö-: Fısıldamak, mırıldanmak.

Oy baratam baratam Caagıñı basçı Bötön biröönün / közünçö aykırbasañ kantet dep tiştene *kübüröp* (18/2)

küç: Güç, kuvvet.

kanday *küç* dep catışkansıyt / Ceyrender aydoonu keçip ötö albadı daabadı (37/7)

küç barday Mına bu Anarḥayda sokonun tişi tilbegen / dıñdı buzup cañı boroz saluu cañı depterdin (39/9)

kuçak: Kucak.

kuçağınan culkunup çığıp / Şaşpa iyri takım it Seni calıntpasam elebi (14/6)

küçö-: Artmak, şiddetlenmek, kuvvetlenmek.

betin zamatta borcuktagan kölçük bastı da kaldı / Birok Abakir traktordun toktotpodu *küçöp* aydap artta (32/13)

küçtüü: Güçlü, kuvvetli, sağlam, dayanıklı.

açkıçtı koş koldop tuurasınan karmadı Degen menen / Abakir *küçtüü* ele Saadabekti büktöp aldı (13/18)

eñ baktıluu eñ *küçtüü* kala berse eñ suluu adam bolup / köründüm Başıña bak bayırlap kün ketpesin (16/8)

bele Mına emi *küçtüü* traktor menin kol kıymılıma / baş iyip kaz tamanı menen cerdi capşırta tepsep (30/15)

bürküt cürdü Anı oşonço biyikke kötörgön özü / emes *küçtüü* kanattarı emes mobu talaanın boygo kubat (33/12)

küçürkö-: Belini kırmak, kendini zorlamak, ıkınmak.

Kaydan bolo koysun Tabılganın conundagı bıdır / arasına turgan topuraktı tırmaktap çukup *küçürkönö* (40/5)

kuday: Allah, Hak, Tanrı.

meni da *kuday* aydap kelip oturbaybı bu cerge / Saadabek köktü culka tartıp aldı Kolundağı (13/6)

Kerek Sokonun tişterin almaştıram / *Kuday* ay uşunday da bolçu bele dep (25/11)

kuday calgadı: Hayır olsun, hayırdır inşallah.

Kanday *kudaycalgadı* munu Uşintet dep kim oyloptur / Abakirge emne boldu çını menen maga niyeti (30/9)

kuduk: Kuyu.

Bizdin kaşardağı *kuduktun* suusu tuzduu dedi / kız Uşuyakta bulak bar dep uktum ele Özüm da körgüm (17/10)

küdüktön-: Kuşkulanmak, şüphelenmek.

Sorokin emgek akıbızdı apkeldi Abakir akçasın / kayta kayta sanap *küdüktönö* tuncurap anan barıp (38/17)

kül: Kül.

cıttanıp ketti Saadabek çılımdı ala salıp / *külgö* taştadı (12/16)

kül-: Gülmek, tebessüm etmek.

Abakir ilgeri zamandarda bu cerlerde emneler bolup / ötkönün aytsam maga *küldü* ele Anan aligi tabılganı (43/2)

ötüp kettim Taş Baba tabalay *külüp* ağıp kalğan közü / oluraya karap uzatıp koydu da neçen kılımdar boyu (18/17)

ölkösü tuurasındagı kıyaldanganımı büt aytıp berbesem / Cazgan ırımı okup bergenim bolbos kız *külsö* (36/13)

kula-: Çökmek, yıkılmak.

tınım albadım Oşondon kiyin temtendep traktorgo / cettim da kabinanın içine *kuladım* Kantalagan koldorum (26/9)

kulagın sabat-: Kulak vermemek, umursamamak, dinlememek.

möndürgö *kulagınsabatıp* şümtüröp suu bolup baratkan / meni bir kılçayıp karap koybodu Suu siñgen (32/14)

kulagına kir-: Kulak vermek, dinlemek.

emespi / Bu sözüm *kulagınakirdibi* ce agıp kaldıbı kim (35/10)

kulagınan ak-: Kulak asmamak, kulak ardı etmek.

emespi / Bu sözüm *kulagına* kirdibi ce *agıp* kaldıbı kim (35/10)

kulak: Kulak, işitme organı.

Canım cer tartat cambaşım tiyse ele uykuğa / Oozu murdum köz *kulağım* çañ menen kumğa toluptur (24/16)

Şaşpagın akademik dep Abakir *kulagımın* / tübünö kıykırdı Men azır kelem Eger birdeme (31/3)

elem Kara küröñ dıñ kaş *kulak* condonup kañtarılıp / kalıp cattı Añgıça çetki tiştin astınan tolkunda (39/12)

kulak sereyte elende-: Kulak kabartmak.

kümüştönüp ceyrender *kulak sereyte elendegen* / kalıbında köpkö turuştu Kuranı butaktagan kiçine (37/3)

kulak töşö-: Kulak asmak, kulak tutmak.

tumşuğundu kancalatam / Seleye kattım *kulaktöşödüm* çınında menin atım (5/5)

kadamımdı añdıp şıbırtıma *kulaktöşöp* oylogon / oylorumdu bilip catkanday Oylogon oylorum bolso (43/1)

kulak tur-: Kulak kesilmek.

Bulak başında oturup tün camıngan talaa sırına / çömüldüm *kulakturup* dilimdi açıp koyup memiregen (36/5)

kulak uçunda zıñılda-: Kulağında yankılanmak.

aydıñdın koñğuroodoy şıñğırı menen tumsak / tazalığı *kulak uçunda zıñıldayt* Biz köz uçundağı kök (9/5)

külkü bol-: Alay etmek.

ukkan curtka *külkübolom* Birok bu kıyalkeçtigime / calañ özüm emes tarıh muğalimibiz Aldıyarov da (6/5)

kum: Kum.

Canım cer tartat cambaşım tiyse ele uykuğa / Oozu murdum köz kulağım çañ menen *kumğa* toluptur (24/16)

kümüştön-: Gümüş gibi gözükmek, gümüşe benzemek.

kümüştönüp ceyrender kulak sereyte elendegen / kalıbında köpkö turuştu Kuranı butaktagan kiçine (37/3)

kün:

1. Gün, yirmi dört saatlik süre.

Men bar sırımdı koşko kelgen *künü* ele bildirip / aldım Coldu katar körgön kıyal elesterimen ali boşono (10/1)

oylop catasıñ Kılımdardan beri kupuya katkan / kanday sırıñ bar erteñki *künüñ* kanday (15/13)

calına cel erkelep oynoor *kün* kelerine işenem / Arıktarınan şıldırap möltür suu agar Bul cerge (16/2)

carkıratıp kün çıktı / Bu *künüm* cakşı baştaldı Motorlordun ünü öçpödü (16/10)

kılıp menin putyuvkamdı alıp çıktı Anı men / cañı kelgen *künü* zor sıymık menen özünö tapşırğam (19/18)

körö albadım Ayıptap da ayap da turğan cok / Cumuş başı bolup moynunda mildeti çoñ *kündö* ar (20/3)

Abakir anı menen da ırıldaşıp algan / Men calınıp koyboğon soñ bir *künü* Esirkep ekööbüz orun (20/19)

caltıldadı / Saal bir deme bolso emne kılasıñ *Kün* muruntan (23/2)

kalğanıbız bolboso ortobuz okçun ele erteñden baştap / *künü* tünü debey anın kol aldına tüşmöy boldum (23/9)

Abakir ekööbüzdün çekişibiz alğaçkı ele *künü* / baştaldı (24/1)

Dagı bir cañılık bar / Eki üç *kün* murun arabaga tüşüp tüşkü tamaktan kaytıp (29/2)

Oşol *kündön* baştap kızga coluguunu eñsep köksöp / cürdüm (32/10)

Oşol *kündördün* birinde katuu caanda kaldık Kaydan / caydan çapkındap bolup keldi da tögüp kirdi (32/11)

İşibizdi ulanttık / Uşu *kündön* men aligi kıyalımdan acırabadım (35/12)

bolor emes kün ötkön sayın cer kurgap baratat Dagı / beş *kün* ayday turgan cer kaldı ürön sepçülörgö da (38/6)

kökül kızdı taap alar kündü kıyaldanam / Oşol *kündörü* biz cañı zagongo tüştük Özüñö caktan (39/4)

özüm menen koş bütüp tigi kırdın narı cagındagı / çabandardın koşuna barar *künümdü* ayerden beş (39/3)

kutulgusu keldi da Aylık akçasın aların aldı / Akırı citip cogolmok tura Bügün gana bir *kün* beker (43/7)

körör *künübüz* başka sen cok bolsoñ mögdöp kalar / biz emes (45/1)

2. Gün, çağ, zaman.

beşigi bolğon bizdin *kündördö* Anarhay kütürögön / kolhoz malına kışta cıluu kıştoosu cayda (7/12)

Oşondo bir *künü* maga okşogon bir bala keler / birok al maga okşop tañdın atışı menen kündün batışı (16/4)

biri biribizge bildirbey kızdı üç *kün* katarı menen / küttük Abakir adattagısınan açuuluuraak cürdü (32/6)

Mezgil ötkön sayın *kün* katuulap ısıdı Sorokin / da tez tez kele turgan boldu Aydoonu şaştırbasa (38/5)

bolor emes kün ötkön sayın cer kurgap baratat Dagı / beş *kün* ayday turgan cer kaldı ürön sepçülörgö da (38/6)

3. Gün, güneş.

catat Anarhaydın cayı kurğak *künü* ısık Başka / çöp emes temir tiken kök kezinde kuurap kalat Buyerge (6/18)

körüñgüsü kelbegendey köpkö çıkpay turup aldı Anan / *kün* da oygondu Anarḥaydın köz cetkis keñ talaasına (15/9)

töşöp küngö dalısın tosup cata ketti Keñ dalı uy / conduu eti maylanışıp *küngö* cıltırayt Men da (27/5)

küngö kiçine toorukkum keldi Köynögümdü çeçip / astıma töşöp catayın dep catkanda Abakir uykusuday (27/6)

kün bat-: Gün batmak.

suunu küttürböy taşıp cetkirip cattım Birok *kün* / batkança dagı dalay ubakıt (16/11)

koşo kömülüp baratat / Kereeli keçke uşintip iştedik *Kün* batıp ketti (41/8)

kün celesi: Gökkuşağı.

Asman menen Anarḥaydı biriktirip *kün* celesi tartıldı / Aalamdın tigi çeti menen bu çetine cete iyilip (33/7)

düynönün düyüm kooz tüs boyoktorun boyuna siñirip / *kün* celesi kıymılsız iyilip turdu Cürögüm öröpküp (33/8)

dirildegen türküm tüs asem totudan kooz *kün* celesi / andan beri çalkıgan darkan talaa (33/10)

kün çık-: Güneş doğmak.

akırın kıltıyıp murdun körsöttü *Künçıgardagı* / acarlangan keñ talaaday acayıp körünüş düynödö bolbos (15/10)

carkıratıp *künçıktı* / Bu künüm cakşı baştaldı Motorlordun ünü öçpödü (16/10)

kün kör-: Yaşamak, hayatını sürdürmek.

Körkömü köktü suktantkan şıbaktuu talaada men / uşundayça *künkörüp* cüröm Can ayabay arekettensem (14/17)

kunarsız: Bereketsiz, verimsiz.

cılgaları baarı biri birine okşoş içiñ bışıp / ketkidey Bul *kunarsız* ölüü talaanı kim carattı (19/3)

kündün batışı: Güneşin batışı.

Oşondo bir künü maga okşogon bir bala keler / birok al maga okşop tañdın atışı menen *kündünbatışı* (16/4)

küngö küy-: Güneş yakmak.

Küngö küygön kubakay kaşının astındağı tuzday kök / közdörün kadap karap turdu da can cumkasınan kıpkızıl (19/17)

küñküldöp cat-: Memnuniyetsizlik ifade ederek burun içinden mırıldanmak.

catıp cürüşkönbü anısın bilbeyt ekem Kaliypa / birdemelerdi bışaktay *küñküldöpcatat* söz acırım (37/11)

künöökör: Günahkar, suçlu.

Kep kim *künöökör* kim beykünöö ekenin teriştirüüdö / emes dedi Sorokin anı kılçayıp karap koyboston (21/5)

künöölüü: Suçlu, kabahatli.

künöölüü ekenin buyerdegiler kaydan bilsin ölkö / taanıtkıç Aldıyarov Anın aytkanın oozumu açıp uga (6/6)

çartçurt küyöt başka dabış cok Baarına *künöölüü* men / Söz baştala elek birok Sorokindin tünörgön türünö (20/13)

küñürt: Donuk, loş.

küñürt şoolalanıp koymolcup catat Çını menen / botonun közündöy Sakmançı kız esime tüştü Bayagı (26/1)

Kayra buruluştu da sooruları ay şoolasına *küñürt* / muñayım cıltıldap şıbırtsız basıp kete berişti (37/8)

kupayke: Kazak.

ordunan cıldı Men ceñildene dem alıp *kupaykenin* (11/22)

kupkuu: Benzi sararmış.

Men barıp kabinaga tüştüm Abakir öñ daletten / ketip *kupkuu* tike karabay közdörü caltaktayt (41/11)

kupuya: Gizli, mahrem, sır, gizli tutulan.

oylop catasıñ Kılımdardan beri *kupuya* katkan / kanday sırıñ bar erteñki künüñ kanday (15/13)

kur: Keçe, yerde serilen örtü.

aldı da çılımının kaldığın ırğıtıp ciberdi ele / anısı kiyizdin çetine barıp tüştü Bat ele *kurmuşu* (12/15)

kür kür et-: Gür gür etmek, gürüldemek.

bilsin aytor ünü öçtü Tünörgön boydon traktorgo barıp / ot aldırgıçtı culka tarttı Motor *kürkür etti* (35/11)

kuran: Geyiklerin ve ceylanların erkeği.

Telkisi *kuranga* ıktap kiçinekey ceñil başın sak / kötörüp turat Seleyişip katıp turgan uşu kalıbında (37/5)

kümüştönüp ceyrender kulak sereyte elendegen / kalıbında köpkö turuştu *Kuranı* butaktagan kiçine (37/3)

kürcüy-: Kaba ve yamuk yumuk görünüşte bulunmak.

Kürcüygön bıcığır celkesi gana körünöt Uşul / oturuştu ele meni sınağanday çıdap kötörö alar beken (24/8)

kurğak: Kuru, kurak, nemsiz.

catat Anarhaydın cayı *kurğak* künü ısık Başka / çöp emes temir tiken kök kezinde kuurap kalat Buyerge (6/18)

kurgap bar-: Kurumak, cansızlaşmak.

bolor emes kün ötkön sayın cer *kurgapbaratat* Dagı / beş kün ayday turgan cer kaldı ürön sepçülörgö da (38/6)

Cer cıluu buulanıp *kurgapbarattı* Töbödö kögültür / tunuk abada karcarday kanattarın kakpay kaalgıp (33/11)

Küröş-: Güreşmek.

Eköö *küröşüp* sögünüp üy içinde oonap baratışat Men / ırğıp cetip açkıçka cabıştım Arañ culup alıp (14/1)

kürs koy-: Kesik ve keskin sesi taklittir. Pat diye koymak/bırakmak.

turdu da arabadagı bidondu culkup alıp cerge *kürskoydu* / Emneme suu taşıp cüröm men dep öz aldınça süylöndü (43/17)

kursak: Karın, mide.

bolup taltañdap on cıl ubaktısın boşko ketirdi / Bulardı asırağan da biz *Kursağı* tok kiyimi bütün (21/10)

kürsügüy: Küskü, gürz.

kürsügüy muştumu ulam maga kürs kürs tiyet / Birok men da taramıştay tırıştım ulam cıga (28/2)

kürsün-: İçini çekmek, iç geçirmek.

menin ketkenim oñ dedim / Kaliypa meni bir karap aldı da muñayım *kürsündü* (22/8)

ayban / *Kürsünüp* aldım da kuuray çogulttum Sokonuñ canına (25/6)

kuru: Beyhude, boş, gereksiz, faydasız.

Saga okşogon *kuru* kıyal / cel öpkölördü aydap kele turgan eken uşerge Keñ (34/15)

kuru-beker: Kuru, beleş, boş, parasız, caba.

salabız Köp bolso eki üç gün catıp çıgasıñ da / *Kuru-beker* ıylay beresiñbi (37/14)

kürüldö-: Gürüldemek.

koñtorup taştap barat Traktor ıçkına *kürüldöp* kırduu / calpak tamanı şakıldap şıbaktı capşıra tepsep (24/6)

albastan ıçkına *kürüldöp* temirleri şakıldap kelet / Şturvaldı karıştıra karmap oşol köydö men (27/1)

kurup kal-: Kuruyup kalmak, verimsiz hale gelmek.

ketip baratkandır Cogolsoñ cogol naalatı / coluñ oşol Sensiz Anarḥay *kurupkalbas* sensiz (44/18)

kuş: Yırtıcı kuş, alıcı kuş.

Buudan cetpey arıgan / *Kuş* kanatı talıgan (5/1)

köründü Mına saga körkünö *kuştar* kılğan şıbaktuu / keñ talaa mına saga Anarhay cergesi dep alsızdığımdı (19/7)

kelatkanıma baktıluumun *Kuştay* uçup kelatam Maga / kanat bütköndöy (39/13)

kutur-: Kudurmak, azmak.

Kuturba dep Abakir aybattandı Me men dagı / birdeme eken dese kaydagı bılcır Bloknotumdu maga (34/13)

küt-: Beklemek, gözlemek, ummak.

ketkideymin Birok orduman tap cılbastan / Abakirdin buyruğun *küttüm* (24/17)

cer tayangan kalıbında turup kaldı Kana / Kança *kütöm* (27/11)

Abakirden cakşılık *kütpö* / Cakında bir okuya boldu İñirde caağan camğır (12/4)

biri biribizge bildirbey kızdı üç kün katarı menen / *küttük* Abakir adattagısınan açuuluuraak cürdü (32/6)

küttürböy taşıp cetkirip cattım Birok kün / batkança dagı dalay ubakıt bar (16/11)

Zağondun narkı başında Saadabek degen dağı bir / traktorçu *kütüp* oturat Caşap kalğan oluttuu kişi (11/20)

Kayda cogolup ketkesiñer dep eleñdey aldıman / çıktı Esim çıkkançı *Kütüp* turam turam (43/11)

Men ırgıp turup muştagılap ciberdim Abakir / uşunumu gana *kütüp* turgan belem köptön beri içine (27/16)

kutulgusu kel-: Bir şeyden/birisinden kurtulmak istemek.

kutulgusu keldi da Aylık akçasın aların aldı / Akırı citip cogolmok tura Bügün gana bir kün beker (43/7)

kuu-: Kovalamak, kaçanın arkasından koşmak, yakalamaya çalışmak.

keçikpes üçün kayra tigi arabanı *kuup* cetişim / kerek Toktoy kalıp (29/6)

kuu: Kuru.

miñ san askeri aç aykırık *kuu* süröön menen cer / düñgüröp at koyup kelet Köz aldıman kara çañğa kök (9/9)

küügüm basıp tur-: Karanlık çökmek, karanlık basmak.

Abakir Kaydasıñ coop ber Ala *küügüm basıp turgan* / çıbırdın üstü tuncurap selt etpedi (42/9)

kütüp akıy-: Alık alık bakmak, gözünü dikip bakmak.

Sen bala sıkkan bitten beter ilbiysiñ da Seni / *kütüp akıyıp* otura berebizbi Muuntup salayınbı (11/5)

kütürö-: Kütürdemek, kıtırdamak, gürültü yapmak.

beşigi bolğon bizdin kündördö Anarhay *kütürögön* / kolhoz malına kışta cıluu kıştoosu cayda (7/12)

kuura-: Kurumak.

kööp erigen kardın zagi urat Aga aralaş buuluu abadan / bıltırkı *kuurağan* şıbaktın tübünön kıltıyıp (9/3)

catat Anarhaydın cayı kurğak künü ısık Başka / çöp emes temir tiken kök kezinde *kuurap* kalat Buyerge (6/18)

kuurap öt-: Mahvetmek, kendini/birini yormak.

kolunan bok kelbey *kuurapötçü* nemeler da Abakir / kıcırlana kol silkip saldı Özüñ oyloçu Sorokin (21/8)

kuuray: Çalı, çalılık, kuray bitkisi.

ayban / Kürsünüp aldım da *kuuray* çogulttum Sokonuñ canına (25/6)

üstünö ebi kelbeyt Bara bara ot da bastay berdi Sokonun / astınan soylop çıgam da otko dagı *kuuray* taştap (26/7)

kuy-: Koymak, bir şeyin içine boşaltmak.

koştogu canar may *kuygan* tsisternadan da akırındap / alıstap barat Tsisternanı süyrötüp traktorlorgo (5/12)

könümüş kıymıl menen boçkege suu *kuya* baştadım (16/19)

suu *kuyup* bereyin dedi / Abalıñ kanday dep suragan cok (26/12)

suu *kuyup* cattı Alınça tırbalandap cüröt go / Karaçı üstü başı sığıp alma ter (11/11)

Emi tamak içip alsam kayra tınbay suu taşıym / *kuyup* koyoyun dep boçkeni kaldıratıp bulakka cönödüm (15/7)

kuykul: Sarımtırak, sarışın.

kırğızdar biz da kelgenbiz Biz kelgençe bu cerdi / kıpçaktar cerdep turğan Alardan murun *kuykul* çaç (10/12)

kanday kütüüsüz işterge colukkan mınday şartka / kanığıp bütkön adamdın sabırduu köz karaşı *Kuykul* (20/4)

kuyruk: Kuyruk.

kıyalımdan oyğotup ciberdi Cal *kuyruğu* celge sapırılğan / tulparday tütünü vağondordun üstünön tolkuy uçup (9/16)

kuyuşkan: At sanrısı, kuskun, eyer kayışı.

Sağa emne cok *Kuyuşkanğa* kıpçılba Özübüz bilebiz / Traktorğo da cumuşka da Men coop berem (23/5)

kuzov: Bir aracın, arabanın arka kısmı.

Coldo *kuzovdo* turup kelatkanda aylana terebelden / köz ayrıy albadım Mına el oozuna comok bolgon (8/18)

maşineni *kuzovunda* mobu tört döñgölök araba da / kelgen Oşondo uşu arabanın ayınan uşunça korduk (8/6)

küy-: Yanmak, ateş almak, yakmak.

Küybösö örttönüp ketsin Senin dünüyöñ örttönüp / atabı Abakir kekete bırs etip koydu Çokoyuñdu (13/1)

çartçurt *küyöt* başka dabış cok Baarına künöölüü men / Söz baştala elek birok Sorokindin tünörgön türünö (20/13)

ketti karasam Abakir / *Küydüm* süydüm dep cazıp catasıñbı dep narı (34/8)

Kiyiz *küydü* (12/19)

ketti go meni *küygönümü* kim tüşünöt / Men unçuga albay özümçö kapa bolup turdum Kaliypaga (44/12)

küygüz-: Yakmak.

kirip talaa salkın tarttı Emi eki aylangandan / kiyin farın *küygüzsöm* bolot dedim özümö içimen (42/2)

Uşunun birine da tüşünböy ketpedibi Kelgende / kanday bolso oşo boydon kete berdi *Küygüzüp* (44/11)

küzgü: Ayna.

cılt körünüp kayra cılt cogolgon balık sımal / birdeme *küzgüdöy* tişke ottoy cark çagılışıp (39/13)

küzün: Sonbahar.

keldi şirin suudan kozular da içsin dep izdep kelgem / Kozuların östürüp *küzündö* otorğo koşom da özüm (17/11)

oşonço ubakıt kerek / Sorokindin aytuusu boyunça *küzündö* kelip toñdurma (38/7)

L

lam debe-: Hiçbir şey söylememek, tek kelime etmemek.

Abakir keldi *Lamdebedi* şıltoo izder kıntık / cok ele Unçukpastan traktordu sokogo aydap keldi (26/15)

mıyıgınan külümsüröp koydu / *Lamdebesten* traktordon sekirip tüşüp kettim (31/14)

cağıma karabay tırışkandan tırışıp oturam Kança / ubakıt ötsö da *lamdep* ooz açpadım kıñkıs ün çığarbadım (24/12)

lektsiya: Ders.

tükürüp Bu saga Taş Baba tuuraluu *lektsiya* okuu emes / Mındayda tarıḥtın cardamı tiybeyt (28/8)

lektsiya oku-: Nutuk çekmek, nutuk atmak.

murduñu körsötösüñ / Çala Moñol bizge *lektsiyaokuysuñ* da özün oozuñ (11/2)

M

maal: Zaman, vakit.

moyunuñdu culup alam Imırt *maalda* Abakirdin / közdörü şıldıñdap catkanday keketkendey muzdak (23/1)

birok kaş karaya elek Abakir bir neçe colu kabinadan / maga kılçaktadı karaganı tüşünüksüz Bir *maalda* (41/9)

makoo: Aptal, budala.

Menin tübümö cetken uşu *makoo* okumuştuu ekeni / menen kimdin işi bolot (11/15)

bir kolu butu cok muncu bekem ce Abakir bilgendi / kezi kelgende ala albas *makoo* bekem Ce bilimdin (22/3)

maktana kıykır-: Övünmek, böbürlenmek.

Traktorgo ötkömün dep *maktanakıykırdım* / Tetigi zagondobuz Keçiriñiz men şaşıp baratam (29/9)

makul: Makul, uygun, kabul, tamam.

ar kanday kapilet kıyınçılıktarın kötörüügö / *makul* elem Buyerge meymanğa kelgen cerim cok da (8/3)

*makul*dedim men Zapas tişterdi sokodon bölüp ket / Al unçukpastan aytkanımdı atkardı da koşko (25/3)

mal: Hayvan.

ekkeni emne bolor eken baykaylı dep tartkınçıktap / *mal* kıştatçu kolhozdor da azırınça başkalardın (6/19)

Tüşümü durus bolğon deşet Aylana talaağa da oşondoy / bolup ösüp berse Anarhayda kıştağan *maldın* toyut (6/16)

beşigi bolğon bizdin kündördö Anarhay kütürögön / kolhoz *malına* kışta cıluu kıştoosu cayda (7/12)

mal çarba-: Sığır yetiştirmek.

Anın işi caan çaçında da toktoboyt *Malçarbasına* da / coop beret Oşol üçün tınım tınçı cok (12/7)

malda: Hayvan.

çıkkan kişi / Kışı katuu cıldarı Anarḥaydagı *malda* cemçöptü (38/11)

malta-: Bir şeyi bol olarak almak, ekini bol almak.

Abakirdin caağı basılar emes Aydoo cerdi *maltap* / sögünüp karşı kelatat (11/4)

mañday: Alın, yüzün, kaşlarla saçlar arasındaki bölümü.

bakene katıñkı Aldey kakçıñdap bet *mañdayına* / keldi da tike karap (14/8)

maga negedir taanış köründü Bir curnaldın betinen / dal uşunday kökülü *mandayına* tüşkön vetnam kızdın (16/15)

Mañdayında isirkektegen terin arçıp motordun / dooşun basa kıykırdı (41/12)

masele: İş, görev, vazife.

maselesi oyun çeçiler ele deşet / Antken menen bu kelgender dele kılçaktap (6/17)

maşine: Araba, otomobil.

tırp eter alım kalbay attı arañ çığaram da *maşinege* / cüktöp kelgen tañğak çöptön salam Anan Aldey apa (7/16)

emespi desem kerek / Uşerge *maşine* menen eki tünöp cettik Meni menen (8/5)

maşineni kuzovunda mobu tört döñgölök araba da / kelgen Oşondo uşu arabanın ayınan uşunça korduk (8/6)

Bayırkı Anarhay Caşıl ırañ camınğan talaada cülgösü / arañ bilingen kara col menen *maşine* zımırap (9/1)

Suu taşıgıç gana bolup kalganıma ökünböym Men / ali *maşinelerdi* cügöndöp bu keñ talaanın kökürögündö (15/14)

boldu Andan emne çıktı emne üyröndü Ce *maşine* / ayday albasa ce atka moyunçak kata albasa Moyunçaktın (21/11)

maşinele-: Arabayla, araçla götürmek/gitmek.

maşinelep samolyottop taşıp catışpaybı Anı / tıya turgan mezgil cetti deyt Sorokin Kantip tıyar (38/12)

may: Yağ, mazot.

maylaarmay da dagı bar balakettin baarın cetkirip / men bu calgız attuu araba menen suu da *mayda* (5/9)

Suuga kelatkan go Eki ceyren aydoonun dal / mizine kelip cer *may* menen temir cıttangan (37/1)

mayda: Küçük, önemsiz, ufak.

cazbay sebelep kölçük betteri *mayda* cıbır / Abakir erine esinep muundarın kırsıldata kerilip (12/14)

maydan: Savaş,meydan savaşı.

Anarhay degen ötkön zamandardın tilsiz kübösü cer / mayışkan soğuş *maydanı* bolğon köçkön elderdin termelgen (7/11)

mayış-:

1. Yorulmak.

Anarhay degen ötkön zamandardın tilsiz kübösü cer / mayışkan soğuş *maydanı* bolğon köçkön elderdin termelgen (7/11)

2. Kıvırmak, eğrilmek.

bolom Cer *mayışkan* kalın kol Nayzaları / kılkıldap asaba tuuları celbirep köçmön eldin (9/8)

maylan-: Yağlanmak.

töşöp küngö dalısın tosup cata ketti Keñ dalı uy / conduu eti *maylanışıp* küngö cıltırayt Men da (27/5)

mazaktoo: Alay etmek, aşağılamak, eğlenmek.

Talaaga tünöp tañ erte kayradan işke kiriştik / Cumuştun oorlugu oşonçoluk Abakir meni *mazaktoogo* (38/14)

mee katırıp oylon-: Kafa yormak, çok düşünmek.

sözdü kantip tapsam dep *meekatırıpoylonup* oturup / kaldım ele Añgıça biröö koluman bloknotumu culup (34/7)

mehanizatsya: Makineleşme, makineleştirme.

Meḫanizatsya cağına Meni buyakka traktorçulukka / ciberişken azır ançeyin ubaktıluu dep boçkeni körsöttüm (17/13)

mehanizm: Mekanizma.

oylogonum traktordun *meḫanizmderdin* bilip aydagandı / üyrönüp alsam deym Köptön beri kaalaganım uşul emes (30/14)

mektep: Okul, ilköğretim okulu.

Men student da emesmin İnstitutka ötüü kaparıma / da kirgen emes *Mektepti* bütörüm menen uşu Anarhayğa (6/1)

kettim *Mektepti* bıltır bütürüptür azır buyerde / sakmançı bolup cürüptür (17/9)

darkan talaasının kelecegi tuurasındagı işenimdüü / elesterimdi eç kim buza almak emes *Mektepte* dubal (33/16)

iş bolso ar kaçan cañısınan baştap turgan ıraḫat / *Mektepte* okup cürgöndö da ar kaçan cañı depterdin (39/5)

meltire-: Sakin ve uçsuz bucaksız görünmek, durmak veya olmak.

kezip emne azap kayagıñı karaba *meltiregen* çöl Toobo / bul aymaktan adam emne tapmak Başka cer (19/5)

memire-: Sükunetle uyumak.

Bulak başında oturup tün camıngan talaa sırına / çömüldüm kulak turup dilimdi açıp koyup *memiregen* (36/5)

ketip kaldı / Anarḫaydın aydıñ talaası *memirep* uktap cattı (44/16)

metall: Metal, maden.

Başka *metall* bolso aldagaçan çirip kalmak bu taza / altın bolgondugunan uşu kezge çeyin saktalıp catıptır (40/13)

meyli: Öyle olsun, peki, olur, tamam.

bir kolunda ötükçön aybattuu umtuldu / *Meyli* men akmak boloyun meni (13/8)

çaçılıp kelet Meyli tögülsö Bir tamçısı kalbay tögülsö / da *meyli* Mınday kordukka emi çıday albaymın (18/4)

başkalar bilbese da Abakir cakşı bilet *Meyli* men / da kaytpaymın Sokonun rulun karıma uuçtap can (24/11)

Meyliñ dedim (40/19)

meyman: Misafir, konuk, mihman.

ar kanday kapilet kıyınçılıktarın kötörüügö / makul elem Buyerge *meymanğa* kelgen cerim cok da (8/3)

mezgil: Mevsim, zaman, çağ, devir, dönem.

Mezgil ötkön sayın kün katuulap ısıdı Sorokin / da tez tez kele turgan boldu Aydoonu şaştırbasa (38/5)

maşinelep samolyottop taşıp catışpaybı Anı / tıya turgan *mezgil* cetti deyt Sorokin Kantip tıyar (38/12)

mılcıyıp koy-: Gözlerini kapatarak yüzünü buruşturmak.

Tagdır imiş dep Abakir *mılcıyıpkoydu* / Mınday akademikterdin tağdırı aldagaçan çeçilgen (21/7)

mildet: Vazife, görev, ödev.

uşu bulaktan kün sayın alıstap baratat uçu kıyırına / turuş *mildetim* Traktorlor bolso bu aymaktagı calgız (5/10)

traktordun cürüşüp basañdatpay sokonun tişin kerek / bolso kötörüp kerek bolso tüşürüp turuu *mildet* Andan (23/11)

Biz ündögön cokpuz / Men öz *mildetimdi* atkarıp cürö berdim Öz kıyalım (39/2)

min-: Binmek.

inisi Esirkep menin atımı tokup *minip* çabandarğa / ketken Aldey menen Kaliypa bulakka suuğa ketken (12/9)

Uruşpağanı kayra kayt dep suranbağanı emnesi / Çaalıkkan atın çarçañkı *minip* cürgönü kanday Üycayı (20/8)

mıyıgınan külümsürögön bol-: Bıyık altından gülümsemek.

Mıyıgınan külümsürögön boldu da meni tike karabastan / naarazı bolgondoy kayrıp berdi (40/6)

mıyıgınan külümsüröp koy-: Bıyık altından gülmek.

da *mıyıgınankülümsüröpkoydu* / Lam debesten traktordon sekirip tüşüp (31/14)

miz: Sivri uç, kenar.

Suuga kelatkan go Eki ceyren aydoonun dal / *mizine* kelip cer may menen temir cıttangan (37/1)

mögdöp kal-: Azaltmak, zayıflatmak, güçsüzleştirmek.

körör künübüz başka sen cok bolsoñ *mögdöpkalar* / biz emes (45/1)

mokop kal-: Körelmek, körleşmek.

Mokopkalıptır almaştıruu kerek Ertemenen / dayar bolsun (25/2)

molo: Türbe, kabir.

belçesinen cerge batıp cansız sokur közdörün / aytalaağa kadap boz taştan somdogon *molo* kılımdar (10/3)

moyunçak: Hamut, atları arabaya koşarken boyunlarından geçirilen meşin halka.

boldu Andan emne çıktı emne üyröndü Ce maşine / ayday albasa ce atka *moyunçak* kata albasa Moyunçaktın (21/11)

Men buyerge tirkegiç bolup iştegeni kelgen Traktor / aydağandı üyrönöyün degem Atka *moyunçak* katuunu (22/5)

möltür: Temiz, şeffaf, duru.

calına cel erkelep oynoor kün kelerine işenem / Arıktarınan şıldırap *möltür* suu agar Bul cerge (16/2)

möltürö-: Saf/temiz/arı/berrak olmak.

da calğız bulaktın bir atı boluş kerek go Antip / turğanımça suunun ılayı tunup beti *möltüröp* tübü (17/3)

momun: Mümin, inançlı kişi.

Koy oozunan çöp albağan *momun* balasıñ Cep koyot / bu seni Tük da (23/16)

möndür: Dolu, bir yağış türü.

Keñ talaanı alay dülöy tüşürgön *möndür* aralaş caagan / ötkün ele Asman güüldöp çañdap catkan cerdin (32/12)

möndürgö kulagın sabatıp şümtüröp suu bolup baratkan / meni bir kılçayıp karap koybodu Suu siñgen (32/14)

moñğol: Moğollar.

batışka cortuuldap baratkan *moñğoldor* koyso / kerek Alar menen Eniseydin başınan Tyanşanğa (10/11)

On ekinçi kılımda bul cerlerde *moñgoldor* turgan / Buyerge keler aldında alar Kıtaydı çaap köp altın (40/8)

motor:

1. Motor, makine.

Artıman *motor* tatıradı Abakirdin traktoru / açuulansa da bilgizbeyt (11/21)

Traktordu aydoodon çıgarıp *motordu* öçürdü da sokogo keldi / Eñkeyip tişterin sıypap kördü (25/1)

oturam / Çak tüştö Abakir kapiletten *motordu* öçürdü (27/2)

gürüldögön traktordun canında turganbız Abakir / *motordun* birdemesin (29/17)

bolso *motordu* öçür / Al cürüp baratkan traktordon sekirip tüştü da (31/4)

tamanına batkak çaptaşıp bir ordunda cılbışa berbegende / Abakirdin toktotor türü cok bolçu *Motordu* (32/16)

bilsin aytor ünü öçtü Tünörgön boydon traktorgo barıp / ot aldırgıçtı culka tarttı *Motor* kür kür etti (35/11)

Traktordun ulkup culkup cürgönü çarçattı baarınan / Birde akırındap cılcıp kalat birde *motordun* (41/5)

Mañdayında isirkektegen terin arçıp *motordun* / dooşun basa kıykırdı (41/12)

Al ün katpadı *Motordu* birotolo öçürdüm da / dagı kıykırdım (42/8)

2. Traktör.

carkıratıp kün çıktı / Bu künüm cakşı baştaldı *Motorlordun* ünü öçpödü (16/10)

Abakir körünbödü kayda cetip ketti Oorup turbadı / bele Kızık Traktordu toktotup *motorun* (42/6)

moynunda mildeti çoñ bol-: Boynunda yük/sorumluluk/vebal olmak.

körö albadım Ayıptap da ayap da turğan cok / Cumuş başı bolup *moynundamildetiçoñbol* kündö ar (20/3)

moyunçak: Hamut, atları arabaya koşarken boyunlarından geçirilen meşin halka.

boldu Andan emne çıktı emne üyröndü Ce maşine / ayday albasa ce atka moyunçak kata albasa *Moyunçaktın* (21/11)

Men buyerge tirkegiç bolup iştegeni kelgen Traktor / aydağandı üyrönöyün degem Atka *moyunçak* katuunu (22/5)

moyunuñdu cul-: Kellesini almak.

moyunuñdu culup alam Imırt maalda Abakirdin / közdörü şıldıñdap catkanday keketkendey muzdak (23/1)

muğalim: Öğretmen, muallim.

ukkan curtka külkü bolom Birok bu kıyalkeçtigime / calañ özüm emes tarıh *muğalimibiz* Aldıyarov da (6/5)

kalıñ el cabıla iştegen uluu cürüş dep / cürbödüm bele Uşunun baarın kılğan tarıh *muğalimibiz* (7/6)

çıktı Atügül muğalimim Aldıyarovdu da bilet / eken Mınday een talaada cürüp süyüktüü *muğalimiñdin* (17/7)

mukaktan-: Tökezlemek, kekelemek, şaşırmak.

Abakir ketip kaldı Cumuştu taştap ketti / Emne deysiñ Abakir emne üçün dep *mukaktandı* (43/13)

muñayım: Keder, acı, kara sevda, nostalji.

Birese tañırkap birese eçtemeni tüşünö albay kele cattım / Azır maga mobu *muñayım* tuncuragan (42/17)

Anda menin ketkenim oñ dedim / Kaliypa meni bir karap aldı da *muñayım* (22/8)

Kayra buruluştu da sooruları ay şoolasına küñürt / *muñayım* cıltıldap şıbırtsız basıp kete berişti (37/8)

muñayım tart-: Dert çekmek, kederlenmek, somurtmak.

Botogöz bulak deybi Kız kökülün serpip taştap / cılmayıp koydu Sonun at eken *Muñayım* tartıp (17/5)

muñayış: Dert, bunalım, keder.

kerek / Çü cañıbar Ekööbüz *muñayışka* ubakıt cok (15/2)

muncu: Eli, ayağı sakat.

bir kolu butu cok *muncu* bekem ce Abakir bilgendi / kezi kelgende ala albas makoo bekem Ce bilimdin (22/3)

müñkürö-: Acizlik göstermek, aciz kalmak.

Birok *müñküröp* kalayın degen nietim / cok Cıgılıp ketkiçe turgan ordunda bekem turuşuñ (15/1)

münöt: Dakika, an.

çıgıp alıp koy kozusuna köz salıp turdu Bir *münötkö* / bolso da canına cakın bargım keldi birok kaydan (29/15)

murun: Burun.

Canım cer tartat cambaşım tiyse ele uykuğa / Oozu *murdum* köz kulağım çañ menen kumğa toluptur (24/16)

Bolso bolmokmun Menin niyetim menen işiñi / bolbosun dep baykooston *murduma* çertip kaldı (27/15)

murdun körsöt-: Burnunu göstermek, azıcık görünmek.

akırın kıltıyıp *murdunkörsöttü* Kün çıgardagı / acarlangan keñ talaaday acayıp körünüş düynödö bolbos (15/10)

muş: Yumruk.

caş uluumuştaş dese *muşka* kıyın / Abakirge eç kim coop bergen cok (21/3)

muşta-: Yumruklamak, yumrukla vurmak.

Kız koyun cayıp cönödü Abakir bolso traktordun / kabinasına çıgıp alıp aba *muştap* aykırıp turat (18/1)

Men ırgıp turup *muştagılap* ciberdim Abakir / uşunumu gana kütüp turgan belem köptön beri içine (27/16)

koygon sayın kayra ırgıp turup carmaşa berdim / Kolum cetse men anı betke közgö *muştap* kalam al (28/3)

muştaş-: Yumruklaşmak.

ketti Baya künkü *muştaşkandan* beri al Abakir / menen süylöşpöyt azır da sözgö aralaşpayın dedi (20/17)

tiştep catsam da bu menin ceñilgenim emes bolçu / Akıykat üçün *muştaşsa* bolorun men emi tüşündüm (28/11)

Baarıbızdı cek körüp atügül bir colu *muştaş* çıgarganıçı / Anın üstünö boyuna bütüp kalgan Kaliypadan (43/6)

muştaşıp atat öltür-: Döverek öldürmek.

kelatkan eki katınğa Bolğula tez *Muştaşıpatat* / *öltüröt* (14/3)

muştum: Yumruk.

Muştumdun cıtı murdunan ketkis kılbasambı / Menin niyetim kanday (28/1)

kürsügüy *muştumu* ulam maga kürs kürs tiyet / Birok men da taramıştay (28/2)

bakırıp beret kala berse *muştum* kezep tap berip kalat / Traktor eköö men calgız oşol eki traktorgo (5/8)

turat Kabinasının üstünö çığıp alıp Abakir dale / *muştumun* abağa cañsap meni aşata sögüp kıykırıp (6/10)

muun: Döl, soy.

ali şaarlar ornop ayıl kıştaktar caygaşar Keleçek / *muundar* bu cerdi berekelüü Anarḥay dep dañazalaşar (16/3)

muun: Eklem, boğum, mafsal.

cazbay sebelep kölçük betteri mayda cıbır / Abakir erine esinep *muundarın* kırsıldata kerilip (12/14)

muunt-: Boğmak, boğazlamak.

bitten beter ilbiysiñ da Seni / kütüp akıyıp otura berebizbi *Muuntup* salayınbı (11/5)

müyüz: Boynuz.

müyüzü bar telkisi capısıraak eköönün teñ alakanday / közdörü ay nuruna çagılısıp calt cult etet (37/4)

muz cürök: Katı yürekli.

cürböyümbü kara mürtöz taş boorlugu kalar dep / cürböyümbü *Muzcürögün* ak peylim ısık süyüüm (44/7)

muzda-: Buz kesilmek, soğumak.

uşunum ıksız bolup kaldı Uyalğanıman betim çımırap / ısıp çıktı da bat ele kayra *muzdadı* (17/15)

muzdat-: Buza çevirmek, dondurmak.

Tumşuguñdu kancalatam Abakirdin / ırayımsız ünü meni *muzdattı* (17/16)

muzeyçe: Küçük çaplı müze, koleksiyon.

muzeyçesinde mınday tarıḥıy tabılgalar köp Munu / körüp tarıḥın uzun sabak kızık kep kılıp (41/3)

N

naal: Nal, nalça.

bele Kana ayt ey it dep Saadabek takasında *naalı* / bar ötüktü konçunun karmap atıp turdu (13/11)

naalat: Lanet.

ketip baratkandır Cogolsoñ cogol *naalatı* / coluñ oşol Sensiz Anarḥay kurup kalbas sensiz (44/18)

naarazı: Memnun olmayan, hoşnut olmayan, rızasız.

mıyıgınan külümsürögön boldu da meni tike karabastan / *naarazı* bolgondoy kayrıp berdi (40/6)

nan taap cür-: Ekmek parası kazanmak, eli ekmek tutmak.

uşulardın kolunan emne kelet Biz tamanıbız / taşka tilinip *nantaapcürgöndö* bular okuu demiş (21/9)

nayza: Kargı, mızrak, süngü.

bolom Cer mayışkan kalın kol *Nayzaları* / kılkıldap asaba tuuları celbirep köçmön eldin (9/8)

nazar sal-: Bakış atmak.

da şaymanı kelbey kaldı Menin bar cogumdu müldö / unutup kalganday takır *nazarsalbayt* Oşondo da (38/15)

nerse: Nesne, şey.

karağanda bir *nerse* aytçuday / Kana emi emne kılabız dedi Sorokin akırında (20/14)

Abakir meni közdöy obolu şaşpay bastı da anan / aptıgıp cetip keldi Kolumdagı carkıldagan *nerseni* (40/1)

nersem: Nesne, şey.

nersem calgız bloknotum ele Oyuma tüşkön birdemelerdi / cazıp okugan kitepterimen köñülgö cukkan (33/2)

niet: Niyet, dilek, istek.

Birok müñküröp kalayın degen *nietim* / cok Cıgılıp ketkiçe turgan ordunda bekem turuşuñ (15/1)

niyet: Niyet, dilek, istek.

ele cumuşçuluk bolboso diliñde cumuşçuluktun / kenedey *niyeti* cok Bay bolsoñ caraşmak (27/14)

Bolso bolmokmun Menin *niyetim* menen işiñi / bolbosun dep baykooston murduma çertip kaldı (27/15)

Muştumdun cıtı murdunan ketkis kılbasambı / Menin *niyetim* kanday ekenin saga taanıtayın dep (28/1)

Kanday kuday calgadı munu Uşintet dep kim oyloptur / Abakirge emne boldu çını menen maga *niyeti* (30/9)

nokot: Nohut.

tuş bolğonum belgisiz capaday calğız *nokottoy* / kiçinekey bir can baratam (19/1)

nur: Aydınlık, ışık, parlaklık.

müyüzü bar telkisi capısıraak ekөönün teñ alakanday / közdörü ay *nuruna* çagılısıp calt cult etet (37/4)

Dagı bir az karap turdum da tüñülüp kayra tarttım / Batıp ketken kündün solgun *nurları* akırındap (42/15)

O

obo: Hava.

aylanta tegerete karap turdum Tüpsüz tuñguyuk ülbürök / tınoodon salmaksız kök *obo* kanatı közgö ileşpey (33/9)

oçok: Ocak. Pişirme, ısıtma, ısınma vb. amaçlarla kullanılan yer.

sunala cambaştap çılım sorup catat Saadabek / bolso *oçok* başında terdik töşönüp sögülgön ötügün (12/11)

Keçkurun baarıbız üygö çoğulduk Baarıbız / unçuguşpay üñküyüp oturduk *Oçoktoğu* tersken cana (20/12)

Ooba / Mağa baarı bir dep Abakir *oçokko* çıyt tükürdü (22/18)

Üy içi cımcırt bolo tüştü *Oçoktoğu* tersken ğana / bayağısında tırsıldap cattı Baarı meni añıraya karaştı (22/14)

okşo-: Benzemek, andırmak, gibi görünmek.

bul Anarhay seni menen ayalıñ ekööñö *okşoğon* / akmaktardı sürgüngö ayday turğan cer tura Silerge koşup (13/5)

Oşondo bir künü maga *okşogon* bir bala keler / birok al maga okşop tañdın atışı menen kündün batışı (16/4)

Meni cañılış aytıp aldı azır ele sözünön / kaytat dep oturuştu *okşoyt* Maga cakşılık kaalabağan (22/15)

caman söz menen kordogon *okşoyt* dep caman köz suuk / sözdön cakınımı korgop kala albaganıma canım (32/8)

baanek surap cügürüp kelet dep oylodu *okşoyt* meni / Maga bolso emi baarı bir bolup kalgan Camgır ötmö (32/18)

Saga *okşogon* kuru kıyal / cel öpkölördü aydap kele turgan eken uşerge Keñ (34/12)

Kıyazı tigi koş döbönün narı cagındagı konuştan / kelgen *okşoyt* Ayerde çabandar köp Kızdın cüzü (16/14)

okşoyt Anın inisi Esirkep da ordunan tura berdi / kayra oturdu (20/18)

toktotposton cürdü *okşoyt* Çañ menen açuu / tütüngö tumçuğup katuu temirge oturuu emne ekenin (24/10)

sokonun astında soylop cürdüm *okşoyt* Gaykalardı / kayra burap salış baarınan kıyın boldu anın (26/6)

ḥandardın kılıçtarının tutkası taza çulu altından / casalçu Mına karaçı bu da tutkaga *okşop* turat (40/15)

okşoş: Benzer, görünüş ve yapı bakımından benzeyen.

cılgaları baarı biri birine *okşoş* içiñ bışıp / ketkidey Bul kunarsız ölüü talaanı kim carattı (19/3)

kaynar bulagı adamdın can düynösünö *okşoş* belem / keede adamdın da dili tazalanıp köñülü kötörülüp (36/3)

Calgız kız gana dilime dili / cakın kıyalıma kıyalı *okşoş* sıyaktanıp turup aldı (36/9)

oku-:

1. Okumak.

Ter bolso kanteyin dep Abakir oğo beter zaarlandı / Üyündö kitebin *okup* otura berbeybi (11/12)

Üy içi it baylasa turğus Suu bolgon tuurduktan / köktöp oturat Kitebimi *okup* men bir burçtamın (12/12)

bir cerden *okuganım* bar Mümkün ali bocomol çıgar / Kantken menen adamdar bu katkaksıgan cerdin suusunun (15/17)

cindene atırılıp cetip bardım / Biröönün cazganın *okugan* cakşı emes (34/10)

basıp *okup* baratat Ir menen kızdın başın / aylandırmaksıñ go (34/9)

2. Okulda okumak, tahsil görmek.

boldu Emnege *okudum* eken Anan kalsa şoruma (11/17)

iş bolso ar kaçan cañısınan baştap turgan ıraḥat / Mektepte *okup* cürgöndö da ar kaçan cañı depterdin (39/5)

uşulardın kolunan emne kelet Biz tamanıbız / taşka tilinip nan taap cürgöndö bular *okuu* demiş (21/9)

tükürüp Bu saga Taş Baba tuuraluu lektsiya *okuu* emes / Mındayda tarıḥtın cardamı tiybeyt (28/8)

3. Şiir, şarkı vb. okumak: ölkösü tuurasındagı kıyaldanganımı büt aytıp berbesem / Cazgan ırımı *okup* bergenim bolbos kız külsö (36/13)

okumuştuu: Alim, bilgin kişi.

Ey bala dep mağa kıcırluu karadı Bildik / senin *okumuştuu* ekenindi Üydön barıp tavot salğan (10/15)

Menin tübümö cetken uşu makoo *okumuştuu* ekeni / menen kimdin işi bolot (11/15)

okumuştuuluk: Okumuşluk, alimlik, bilginlik.

Menin okumuştuuluğum öz başıma tiygen balee (11/16)

boosun kantip baylagandı bilbeyt Munun tüyşügün / men tartıp cindi bolupmunbu *Okumuştuuluğun* (21/12)

okuuçu: Öğrenci, talebe

Aldıyarov Oozun açkan *okuuçularğa* Anarhay / degen Kordoydun böksö toolorunan Balhaştın kalıñ (7/7)

okuya: Olay, hadise, vaka.

Abakirden cakşılık kütpö / Cakında bir *okuya* boldu İñirde caağan camğır (12/4)

olco: Ganimet.

olcolop kelişken Bu dele oşol kezden kalıp / kalışı ıktımal (40/9)

oluray-: Kaşlarını çatıp öfkeli bakmak.

olurayat Taş Babanı köpkö aylandıra karap çıktım / da üygö kelip Sorokinden suradım (10/5)

oluraya kara-: Kaşlarını çatıp öfkeli bir şekilde bakmak.

ötüp kettim Taş Baba tabalay külüp ağıp kalğan közü / *olurayakarap* uzatıp koydu da neçen kılımdar boyu (18/17)

olurayta kadap tur-: Kaşlarını çatmak.

Tek Taş Baba ğana menin kayğıma arğasız kübö / bolğondoy sokur közün *olurayta**kadapturdu* Terebel (14/14)

oluttuu: Önemli, mühim, ciddi.

Zağondun narkı başında Saadabek degen dağı bir / traktorçu kütüp oturat Caşap kalğan *oluttuu* kişi (11/20)

oñ-: Solmak, renk atmak.

Men aga kayradan ceksur körünüp cürdüm Anı cek / körörümdü men da caşıra albadım Bu *oñbogur* kızdı (32/7)

oñ:

1. Sağ taraf.

kıymılsız uşul ordunda turğandır Caan menen cel / cegen *oñ* közü ağıp kalğanday kıyğaç kabağı cabıluu (10/4)

Eger razyezd izdeseñ *oñgo* tarta cür tetigi cılğanı / ördö dep kamçı suna körsötüp atın burup cönöp (20/6)

2. Doğru, yanlışsız.

Anda menin ketkenim *oñ* dedim / Kaliypa meni bir karap aldı da muñayım (22/8)

öñ:

1. Yüz, çehre, görünüş.

sürötün körgöm Bu kızdın *öñü* taanış sıyaktanıp / turganı da oşondondur (16/16)

2. Yüze gelen taraf, ön.

Karaçı ansız da *öñ* daletten cok baykuş bala Menin / kaltırağan koluman çakanı alıp Kaliypa radiatorgo (11/10)

Oñbo-: Hiçbir işe yaramayan, hayırsız

alakanday cer Emiçi Tañ atkandan mobu *oñbogon* / arabanı kubalap cürgönüm cürgön Kaş karayğanda (7/15)

oñdo-: Düzeltmek, onarmak.

oñdop ketüügö tırışat oşondoybu emnesi bolso da / Kaliypa uşintip aytkan soñ ıza bolup oturğan men (22/12)

başka da traktordu ondooğo ce traktoristtin başka / cumuşuna işi kılıp baarına cardam berişim (23/12)

oñol-: Düzelmek, yoluna konulmak, onulmak.

oñoldubu Birok köp oylonup oturbay aytkanın üyrönüp / cattım (30/10)

oñuna tüşö alba-: Elinden bir şey gelmemek, çaresiz kalmak.

da işim ali *oñunatüşöalbadı* Mına azır ele Abakirden / dağı til uktum Mından arı emne kılam akılım cetpeyt (14/18)

ooba: Evet, gerçekten.

Ooba / Mağa baarı bir dep Abakir oçokko çıyt tükürdü (22/18)

oodar-: Çevirmek, devirmek.

oodarat ekenbiz Emki cazdan baştap köp traktor / apkelip PTC ornoto turgan körünöt Sorokindin (38/18)

oonalakta-: Debelenmek, yerde yuvarlanmak.

Kıynalıp catasın İçi oorugança üç büktölüp / boordo *oonalaktap* cer süzüp catkanday elestedi (42/10)

oonalaktap catıptır eköön arañ degende acırattık Aldey / erin sırtka çığarıp ketmek boldu ele Abakir (14/5)

Ekööden küröşüp sögünüp üy içinde *oonalaktap* baratışat Men / ırğıp cetip açkıçka cabıştım Arañ culup alıp (14/1)

oorluk: Ağırlık.

Talaaga tünöp tañ erte kayradan işke kiriştik / Cumuştun *oorlugu* oşonçoluk Abakir meni mazaktoogo (38/14)

ooru-: Hasta olmak, ağrımak.

bolup aldı Üygö amalsız kamaldık Bekerçilikten / başıbız *oorudu* Arğonom Sorokin ğana attanıp ketti (12/6)

Çını menen katuu oorup kalgan go İçi *oorup* atsa / kerek bürüşö tüşüptür dep oylodum da traktordu (41/17)

Abakir körünbödü kayda cetip ketti *Oorup* turbadı / bele Kızık Traktordu toktotup motorun (42/6)

ooz: Ağız.

Canım cer tartat cambaşım tiyse ele uykuğa / *Oozu* murdum köz kulağım çañ menen kumğa toluptur (24/16)

çaçsañ bolguday Bulaktın agıp çıgıp catkan *oozunda* / cıldızdar da koşo agıp ketip catat Beregi tunup (36/1)

ooz uçunan buldura-: Dil ucuyla söylemek, mırıldanmak.

Kayra kelip kalar balkim dep *oozuçuman* / *bulduradım* (44/3)

oozu açıp uk-: Can kulağıyla dinlemek.

*Oozu açık ugup*berip mına emi azabın tartıp cüröm (6/7)

oozuman kandayça çığıp ketkenin bilbey kal-: Bir sözün ağzından nasıl çıktığını bilememek.

bir suu taşığıç kelmek / *Oozuman kandayça çığıp ketkenin bilbey kaldım* (17/14)

oozumu açıp artınan karap kal-: Ağzı açık bakakalmak.

ketti / Añ tañ *oozumuaçıpartınankarapkalıpmın* (20/7)

oozumu tırma-: Ağzını tutamamak.

Oşonu menen tınıp kalsamçı Cok Biröö / *oozumutırmağansıp* traktoristter (10/8)

oozun aç-: Ağzını açmak deyimi, konuşmaya başlamak.

Oozunaçkan okuuçularğa Anarhay / degen Kordoydun böksö toolorunan kalıñ (7/7)

Oozunaçpağanda kantmek / Al kezde cakşı eken Anarhaydı kartadan karasak (7/14)

oozuñ kaysı dese murduñu körsöt-: Doğru ile yanlışı birbirinden ayıramamak, at ile deveyi birbirinden ayıramamak.

dese murduñu körsötösüñ / bizge lektsiya okuysuñ da özün *oozuñ kaysıdese murduñu körsöt* (11/2)

oozuna ak it kirip kara it çıgıp catkanda: Göz açıp kapayıncaya kadar, bir anda, aniden.

Kaçan bolso Abakir *oozuna ak it kirip kara it çıgıp / catkanda* koomaylanıp eptep cumşartuuğa ayağın (22/11)

oozunan çöp alba-: Burnundan kıl aldırmamak.

Koy *oozunan çöp albağan* momun balasıñ Cep koyot / Tük da cakpaysıñ (23/16)

opurul-: Hücum etmek, saldırmak.

Abakir kabinasınan sekirip tüşüp baya künküsündöy / *opuruldu* Men attın başın tarttım (18/5)

ordu: Yer, mahal, oturulan yer, makam.

ordunan cıldı Men ceñildene dem alıp kupaykenin (11/22)

Abaylasañ bolboybu dedi al tükürüktöp suulağan / köktü tarttı *Ordunan* kozğolo albay kalğansıñbı (12/17)

okşoyt Anın inisi Esirkep da *ordunan* tura berdi / kayra oturdu (20/18)

özüm ele taşıp *ordumdu* sağa berer elem / Kemel birok özüñ barbaysıñ da (22/9)

Özüñ bilesiñ go degi bayka dep Aldey akırın / üşkürüp alıp *orduna* ketti (23/18)

kiriş *Ordunan* turup eşikke cönödü Emese dem / alğıla (23/7)

tişteri taşka şakıldap tiygende cark curk etip ot / çagılat selkildegen *orduman* men uçup tüşö cazdaym (24/14)

ketkideymin Birok *orduman* tap cılbastan / Abakirdin buyruğun küttüm (24/17)

emes Kemel biz cardamdaşabız Cür / Esirkep dep Kaliypa *ordunan* turdu (25/15)

Abakir kombinezonun kiyinip bolgonço men es alıp / tez kiyindim da sokodogu *orduma* barıp oturup aldım (28/13)

Traktor tatırap ot alıp *ordunan* kozgoldu Kabinanın / ayneginen murdagıday ele bıcıgır celke (28/14)

Men anı akıraya karadım / Bar *orduña* dep Abakir burk etti (30/3)

başka belgi körö albadım / Akademik ayda öz *orduña* bar dep dalıga kaktı (31/13)

Alar çoçubay cön ketsin dep men dagı biraz az oturdum / Anan üygö kelip karañgıda *ordumdu* sıypalap (37/9)

ordunan kozgodum / Traktor çirene tartıp bir kalıpta cürüp kelet (41/18)

kıymılsız uşul *ordunda* turğandır Caan menen cel / cegen oñ közü ağıp kalğanday kıyğaç kabağı cabıluu (10/4)

Birok müñköröp kalayın degen nietim / cok Cıgılıp ketkiçe turgan *ordunda* bekem turuşuñ (15/1)

calt karadım Kız da menin soñuman karap canagı / *ordunda* turgan eken Araba toktopodu Birok aga kapa (29/11)

tamanına batkak çaptaşıp bir *ordunda* cılbışa berbegende / Abakirdin toktotor türü cok bolçu Motordu (32/16)

İş uçurunda al meni kabinaga kirgizçü emes / Otur dep *ordun* boşottu Aydap (30/8)

orguştap cat-: Dışarıya fışkırmak.

Irımın ebi sını ança kelişpey kalganına karagan / cokmun Kökürögümö batpay *orguştapcatkan* (34/5)

orno-: Yerleşmek, yerinde iyice oturmak, yerinde pekiştirmek.

soğuş basılıp Anarhaydın kök cayığında cumurtkaday / boz üylör tigildi Beykutçuluk *ornop* boz üylördün (9/12)

ali şaarlar *ornop* ayıl kıştaktar caygaşar Keleçek / muundar bu cerdi berekelüü Anarḥay dep dañazalaşar (16/3)

ornot-: Yerine koymak, yüklemek, kurulmak.

ekenbiz Emki cazdan baştap köp traktor / apkelip PTC *ornoto* turgan körünöt (38/8)

orto: Orta, ara.

Kaynar bulaktan çakanın kap *ortosunan* suu suza bergençe / een talaanı cañırtkan aç aykırık çıktı (5/4)

ortosunda tınımsız suu taşıp keñkeles biröönün / suuk tilin ugup cürbös (16/5)

kalğanıbız bolboso *ortobuz* okçun ele erteñden baştap / künü tünü debey anın kol aldına tüşmöy boldum (23/9)

Kayda cügürüp baratat Birdeme körgön go Zagondun / *orto* çenine cetip kabinadan suurulup tura karadım (42/5)

ortogo tüşö kal-: Ara buluculuk yapmak.

Sabır et Abakir Kıykırğandan payda cok / *ortogo tüşö kalğanı* abiyir boldu (11/9)

orun: Yer.

Abakir anı menen da ırıldaşıp algan / Men calınıp koyboğon soñ bir künü Esirkep ekööbüz *orun* (20/19)

orunduk: Sandalye, koltuk.

öçürdü da çılımın kere sorup kabinadagı *orunduguna* / çalkalay oturdu Dobuldan baş kalkalap kabinadan (32/17)

ot: Ateş, od.

tişteri taşka şakıldap tiygende cark curk etip *ot* / çagılat selkildegen orduman men uçup tüşö cazdaym (24/14)

üyüp koydum Tün içinde ottun carıgında tişteri / almaştırbasam bolboyt da *Otun* cıynap bütkön (25/7)

kötörülgönçö kötörüp koyup *ot* caktım Fonardın / da cardamı cakşı tiydi Gaykalardı burap (26/4)

üstünö ebi kelbeyt Bara bara ot da bastay berdi Sokonun / astınan soylop çıgam da *otko* dagı kuuray taştap (26/7)

cılt körünüp kayra cılt cogolgon balık sımal / birdeme küzgüdöy tişke *ottoy* cark çagılışıp (39/13)

ot al-: Araba için marş almak.

Traktor tatırap *otalıp* ordunan kozgoldu Kabinanın / ayneginen murdagıday ele bıcıgır celke (28/14)

otaldırdım Tatıragan açuu dooşko tün ürküp / oygongondoy boldu Kabinaga tüşüp faranı candırdım (45/3)

ot aldırgıç: Arabanın marşı.

bilsin aytor ünü öçtü Tünörgön boydon traktorgo barıp / *otaldırgıçtı* culka tarttı Motor kür kür etti (35/11)

otorğo koş-: Mera/otlakta hayvanları otlatmaya çıkarmak.

keldi şirin suudan kozular da içsin dep izdep kelgem / Kozuların östürüp küzündö *otorğokoşom* da özüm (17/11)

otur-: Oturmak.

okşoyt Anın inisi Esirkep da ordunan tura berdi / kayra *oturdu* (20/18)

Meni cañılış aytıp aldı azır ele sözünön / kaytat dep *oturuştu* okşoyt Maga cakşılık kaalabağan (22/15)

kelip canıma *oturdu* da başıman sıladı / Oylonup körsöñçü Kemel Senin teñiñ emes bul (23/15)

Kürcüygön bıcığır celkesi gana körünöt Uşul / *oturuştu* ele meni sınağanday çıdap kötörö alar beken (24/8)

oturam / Çak tüştö Abakir kapiletten motordu öçürdü (27/2)

İş uçurunda al meni kabinaga kirgizçü emes / *Otur* dep ordun boşottu Aydap (30/8)

cetip barıp canaşa *oturup* süylöşsöm cadegende / celpildegen kökül çaçın ele karap kelsem degende eki közüm tört (30/5)

Bulak başında *oturup* tün camıngan talaa sırına / çömüldüm kulak turup dilimdi açıp koyup memiregen (36/5)

Keçeegi kız bügün dagı keldi Abakir meni dagı / kabinaga *oturguzup* özü kızga ketti Sakmançı kız (31/15)

tünkü talaanın tabiyatın can düynömö siñirip / *oturdum* kıyalım koşulup köz aldıma ne bir acayıp (36/6)

Alar çoçubay cön ketsin dep men dagı biraz az *oturdum* / Anan üygö kelip karañgıda ordumdu sıypalap (37/9)

Üydö Abakir Saadabek men üçööbüz kalğanbız / Ar kim öz ermegibiz menen üñküyüp *oturabız* Abakir (12/10)

Keçkurun baarıbız üygö çoğulduk Baarıbız / unçuguşpay üñküyüp *oturduk* Oçoktoğu tersken cana (20/12)

Sen bala sıkkan bitten beter ilbiysiñ da Seni / kütüp akıyıp *otura* berebizbi Muuntup salayınbı (11/5)

ğana közümü ukalap soluktap *oturdum* / Imırt kirgençe otura beripmin (14/16)

katarıma ötkön Koşton tüşpöy ötügümdün balçıgın / tazalap otura *otura* berdim Suu tiybesin dep korgolotkon (33/1)

dep Abakir oğo beter zaarlandı / Üyündö kitebin okup *otura* berbeybi (11/12)

köömp saldım Anan *otura* / kalıp ıylap cibersem bolobu kısıp kelgen dülöy (14/12)

Zagon boylop cürüp kettik / Keçeegidey emes bügün sokodo bekem *oturdum* (26/16)

köktögöndü bilseñçi başkanı emne kılasıñ / Kep dünüyödö emes Sen öz üyündö *oturgan* coksuñ (13/2)

Buyerde senden başka da kişi bar / Oşo bötön üydö *oturğanım* bolup atpaydı (13/3)

bulakka cönödüm Bulak başına calgız barıp calgız / *oturgum* keldi (35/15)

Kanday ele meni kabinaga *oturguzup* kaldı dese / Kızdın kaşında caybarakat süylöşüp turdu Kayda (31/6)

Abakir kombinezonun kiyinip bolgonço men es alıp / tez kiyindim da sokodogu orduma barıp *oturup* aldım (28/13)

Ekööbüz dagı kezdeşebiz Emki colu traktorgo *oturup* / albay aldıñan cügürüp çıgam Azır bara koy beş (32/4)

sözdü kantip tapsam dep mee katırıp oylonup *oturup* / kaldım ele Añgıça biröö koluman bloknotumu culup (34/7)

Çañ menen açuu / tütüngö tumçuğup katuu temirge *oturuu* emne ekenin (24/10)

otvertka: Tornavida.

Senibi dep cügürüp barıp traktordon / *otvertkanı* alıp çıktım (34/12)

oy:

1. Fikir, düşünce, akıl.

çığarğan Abakir Özümdö da bar Añkoo başım bala / kıyaldanıp *oyuma* kelgendi abaylabay ayta salam Anan (6/4)

oyun çeçiler ele deşet / Antken menen bu kelgender dele kılçaktap iştep (6/17)

Azırınça işim *oydoguday* cürüp cattı / Al ortodo boz çalgan kök ceektin narı (15/8)

Abakirdi kağıp saldı Anı biz sensiz da bilebiz / Kep alda emes Kana aytçı Kemel özüñün *oyuñ* kanday (21/18)

talaanın *oyu* menen kırın al tim ele karap cürgön / ceri cok alakanday cerine çeyin eseptep baalap (38/10)

kadamımdı añdıp şıbırtıma kulak töşöp oylogon / *oylorumdu* bilip catkanday Oylogon oylorum bolso (43/1)

tura munusu / Menin *oylorumdu* Kaliypanın ünü buzdu (43/9)

2. Düşünce, tasa, kaygı, sıkıntı.

öçüp barattı *Oy* menen kırdı bürköö kabak / ireşire bastı (42/16)

3. Ova, ovalık yer.

emi celkemdin çuñkuru körsün / Kıyırsız talaa tomsorup catat *Oy* kırı döbö (19/2)

köktük kerek men / andan korkpoymun Ariyne talaanın *oy* kırın bilip (23/10)

oy oylo-: Fikir etmek.

sözü Birok al baykooston çıgıp ketebi deym / Adamga kıyaldanuuga *oy* oyloogo tilek tilöögö eç kim (35/8)

oygo çömül-: Tefekküre dalmak.

turgan çordonunda bolso kudu köktögüdöy bolup / cıltıldaşat Anı karap oturup *oygo* çömüldüm Talaanın (36/2)

oygon-: Uyanmak.

ot aldırdım Tatıragan açuu dooşko tün ürküp / *oygongondoy* boldu Kabinaga tüşüp faranı candırdım (45/3)

körüñgüsü kelbegendey köpkö çıkpay turup aldı Anan / kün da *oygondu* Anarḥaydın köz cetkis keñ talaasına (15/9)

oyğot-: Uyandırmak, çağırmak.

kıyalımdan *oyğotup* ciberdi Cal kuyruğu celge sapırılğan / tulparday tütünü vağondordun üstünön tolkuy uçup (9/16)

sızdap birese ısıp açışıp cattı / Ertemenen Kaliypa *oygottu* Araba menen suu (26/10)

oylo-: Düşünmek, tefekkür etmek, sanmak.

dep *oyloym* Anan şpal sanap kete bersem dagı / bir razyezdden poyezdge carmaşarmın Oşentem (19/13)

Mındayça col çığarın *oyloğon* emesmin kayrımduuluğubu / ce Abakirdin kılığına kıncıldıbı (22/10)

kadamımdı añdıp şıbırtıma kulak töşöp *oylogon* / oylorumdu bilip catkanday Oylogon oylorum bolso (43/1)

Birok birge iştep birge cürö turğan kişiler tuuraluu / takır *oylobopmun* Adam baardık cerde birdey ele (8/4)

Siz kanday *oyloysuz* coldoş arğonom mobu / Taş Babanı kim koydu eken (10/6)

kolunan bok kelbey kuurap ötçü nemeler da Abakir / kıcırlana kol silkip saldı Özüñ *oyloçu* Sorokin (21/8)

ülüşü bar go dep *oylodum* Birok kıcırlanıp zaarın / sözünö çığarıp aytıp catpaydı Kay cazığıma Men (22/2)

oylogonum traktordun meḥanizmderdin bilip aydagandı / üyrönüp alsam deym Köptön beri kaalaganım uşul emes (30/14)

Kanday kuday calgadı munu Uşintet dep kim *oyloptur* / Abakirge emne boldu çını menen maga niyeti (30/9)

Meni koyup öz kamındı *oylo* (34/18)

Çını menen katuu oorup kalgan go İçi oorup atsa / kerek bürüşö tüşüptür dep *oylodum* da traktordu (41/17)

baanek surap cügürüp kelet dep *oylodu* okşoyt meni / Maga bolso emi baarı bir bolup kalgan Camgır ötmö (32/18)

kelip canıma oturdu da başıman sıladı / *Oylonup* körsöñçü Kemel Senin (23/15)

Eçteme *oylonboston* cürüp kelatam Uşu cerden tezireek / ketsem degen gana kaaloo Kargış tiygen Anarhaydı (19/1)

tıyuu sala albayt uşunu bilip alsañ bolo Adamdın / aybandan ayırmaçılıgı da oşentip *oylono* bilgeni (35/9)

Oylono turğan emnesi bar cumuştu toktotkon / adam coop bersin dedi al dagı (21/4)

oñoldubu Birok köp *oylonup* oturbay aytkanın üyrönüp / cattım (30/10)

oylop catasıñ Kılımdardan beri kupuya katkan / kanday sırıñ bar erteñki (15/13)

traktordu canday cürüp üyrönüp alarmın anan özüm / traktor aydaarmın dep *oylop* kelbedim bele Rayondo (8/8)

Andan arı cürdük tabılgamı Aldiyarov agayga / alparıp körsötsöm dep *oylop* kelem Agaydın tüzgön (41/2)

Oylop kettim Mektepti bıltır bütürüptür azır buyerde / sakmançı bolup cürüptür (17/9)

ulam kozgoldubu / Al kız azır kayda boldu eken anı *oylop* oturganımdı (36/11)

Oyloy turgan emnesi bar eken Abakir tünörö / ızırınıp maga süzö keldi Öz oyum öz başımda (35/1)

oyno-: Hareket etmek, oynaşmak, eğlenmek.

kelet Köz uçunda kögültür zakım *oynoyt* Cer cañı (9/2)

calına cel erkelep *oynoor* kün kelerine işenem / Arıktarınan şıldırap möltür (16/2)

oysezim: Duygu.

oysezimderdin cüzdön biri kagazga tüşpöy kalganına / öküdüm Keleçekke (34/6)

oyuna kel-: Aklına gelmek.

berdi Süyüngönümön cürögüm lakıldap çıktı Başka / eçteme *oyumakelbey* (30/13)

Birok bu salgılaşta / da men ceñip çıkkanım anın *oyuna kelbedi* Iras cer (28/10)

oyuna tüş-: Aklına gelmek.

nersem calgız bloknotum ele *Oyumatüşkön* birdemelerdi / cazıp okugan kitepterimen köñülgö cukkan (33/2)

oyuñan çıgar-: Aklından çıkarmak.

Aytıp koyoyun akademik / aligi kızdı *oyuñançıgar* tüşüñö da kirbesin (35/3)

Ö

öç-: Yok olmak, ortadan kalkmak, yitmek.

ünü *öçüptür* menin tumşugumdu kancalatçu / oşol traktordun eesi Abakir al maga dagı ökürüp (5/7)

öçöş-: Kin beslemek, hırslanmak.

beçaralagımdı koluman / eçteme kelbey basınganımdı sezip oşogo *öçöşüp* (19/8)

Abakir da *öçöşköndönöçöşüp* traktordu / taştak cerge saldı da soko (24/13)

öçöştük: Kin, kindarlık, husumet, düşmanlık.

tünörgön közünün tereñinde maga degen *öçöştük* cini / caşırınıp kaynap (38/16)

öçüp bar-: Rengini kaybetmek, solmak.

öçüpbarattı Oy menen kırdı bürköö kabak / ireşire bastı (42/16)

öçür-: Söndürmek, durdurmak, bitirmek.

Traktordu aydoodon çıgarıp motordu *öçürdü* da sokogo keldi / Eñkeyip tişterin sıypap kördü (25/1)

oturam / Çak tüştö Abakir kapiletten motordu *öçürdü* (27/2)

bolso motordu *öçür* / Al cürüp baratkan traktordon sekirip tüştü da (31/4)

öçürdü da çılımın kere sorup kabinadagı orunduguna / çalkalay oturdu Dobuldan baş kalkalap kabinadan (32/17)

Al ün katpadı Motordu birotolo *öçürdüm* da / dagı kıykırdım (42/8)

ögüz: Öküz, boğa.

basıp baratat Menin tırp eter alımdı kaltırbadı / birok özü da tınım algan cok *Ögüzdöy* işteyt eken (25/5)

ökün-: Dövünmek, esef etmek, pişman olmak.

Suu taşıgıç gana bolup kalganıma *ökünböym* Men / ali maşinelerdi cügöndöp bu keñ talaanın kökürögündö (15/14)

oysezimderdin cüzdön biri kagazga tüşpöy kalganına / *ökündüm* Keleçekke uçkan kıyalımdı cetkirer körköm (34/6)

Kiyin *ökünböysüñ* Cumuştu bütölü anan / özüm alıp ketem seni (37/18)

Cok *ökünörüm* bışık Ömür boyu ökünüp cürüp / ötörümü özüm dele bilip cüröm Oşondo dele bolboy (38/1)

ökür-: Bağırmak, böğürmek.

ünü öçüptür menin tumşugumdu kancalatçu / oşol traktordun eesi Abakir al maga dagı *ökürüp* (5/7)

öl-: Ölmek.

uğuldu Ansız da *ölböybüz* / Adam emey ele ayban ekensiñ bul emne kılğanıñ (18/13)

körüpmünbü Atam soğuşta *ölgön* Atamı bilbey kaldım / cardamdaşpasam ömürümdö kara cumuş iştep (8/12)

Kaydagı uyku Katalık ketirbeyin dep tiktegenim / ele sokonun tişteri Sokonun tişine tüşüp *ölöm* dep (24/3)

Oşondo da kıñ debedim Keç kirip Abakir traktordun / toktotkondo gana men *ölörçö* çarçağanımdı sezdim (24/15)

ölkö: Ülke, memleket, diyar.

Keñ Anarḥay *ölkösü* / Gül caynagan cer bolor (34/3)

azdan soñ talaa cañırta katkıra küldü / Aydıñ talaa Anarḥay Keñ *ölkösü* deyt (34/14)

Anarḥay ölkösü dep tapkan sözün Ha ha Ali dagı saga / atañı taanıtar bu Anarḥay *ölkösü* Bir ele kış kıştap (34/16)

ölkösü tuurasındagı kıyaldanganımı büt aytıp berbesem / Cazgan ırımı okup bergenim bolbos kız külsö (36/13)

comoktop aytıp berer elem Carkınım Anarḥay / *ölkösünün* keleçegine menin comoguma işenmek (45/6)

ölkö taanıtkıç: Etnograf, rehber.

künöölüü ekenin buyerdegiler kaydan bilsin *ölkö* / *taanıtkıç* Aldıyarov Anın aytkanın oozumu açıp uga (6/6)

öltür-: Adam öldürme, cinayet.

Birin biri *öltürüüdön* tayuu tartkıday emes / Koyuñuz Abakir bayke dep men (13/14)

ölüü: Ölü.

cılgaları baarı biri birine okşoş içiñ bışıp / ketkidey Bul kunarsız *ölüü* talaanı (19/3)

toktoosuz cürüp barat / Abakir meni *ölüü* tirüübü dep bir kılçayıp koybodu (24/7)

ömgöktöy ber-: Birinin üstüne düşmek, yoğun ilgi göstermek.

başkalarğa kesepetin tiygizbey coğolsun Anan / kalsa Sorokin sen da köp ele *ömgöktöyberbegin* Önögüm (21/14)

ömür: Ömür, yaşam, hayat.

mintip suu taşığıç kılıp koyuştu Oşondo ele kayra / tartıp kete bersem bolmok eken Anın üstünö *ömürümdö* (8/10)

körüpmünbü Atam soğuşta ölgön Atamı bilbey kaldım / cardamdaşpasam *ömürümdö* kara cumuş iştep (8/12)

Cok ökünörüm bışık *Ömür* boyu ökünüp cürüp / ötörümü özüm dele bilip cüröm Oşondo dele bolboy (38/1)

öñ dalet: Ön, yüz.

Men barıp kabinaga tüştüm Abakir *öñdaletten* / ketip kupkuu tike karabay közdörü caltaktayt (41/11)

öñdön-: Benzemek.

kee ceri kıyarıp katıp kalgan öñdönöt / O Anarḥay keñ talaa Emnege *ündöböysüñ* Emneni (15/12)

önök: Sıra nöbet.

başkalarğa kesepetin tiygizbey coğolsun Anan / kalsa Sorokin sen da köp ele ömgöktöy berbegin *Önögüm* (21/14)

örttön-: Yanmak, tutuşmak.

Eneñdi bokmurun akademik sensiz da bu örttönüp / ketkir Anarhay *örttönböy* tura beret cer cutup (18/8)

örttönüp ata-: Kundaklanmak, tutuşmak.

Küybösö örttönüp ketsin Senin dünüyöñ *örttönüp* / *atabı* Abakir kekete bırs etip koydu Çokoyuñdu (13/1)

örttönüp ket-: Kundaklanmak, tutuşmak.

Eneñdi bokmurun akademik sensiz da bu *örttönüp* / *ketkir* Anarhay örttönböy tura beret cer cutup (18/8)

östür-: Büyütmek, yetiştirmek.

keldi şirin suudan kozular da içsin dep izdep kelgem / Kozuların *östürüp* küzündö otorğo koşom da özüm (17/11)

ösüp ber-: Büyüyüvermek (bitki için), bitmek.

Tüşümü durus bolğon deşet Aylana talaağa da oşondoy / bolup *ösüpberse* Anarhayda kıştağan maldın toyut (6/16)

öt-:

1. Geçmek, zamanın ilerlemesi.

Koluman kelet eken dep kaldım Algaçkı sınoodon abiyirdüü / *ötkön* soñ ayagına çeyin çıday alarıma közüm (26/17)

Mezgil *ötkön* sayın kün katuulap ısıdı Sorokin / da tez tez kele turgan boldu Aydoonu şaştırbasa (38/5)

bolor emes kün *ötkön* sayın cer kurgap baratat Dagı / beş kün ayday turgan cer kaldı ürön sepçülörgö da (38/6)

2. Geçmek, bir yeri aşmak, öbür yana ulaşmak.

katarıma *ötkön* Koşton tüşpöy ötügümdün balçıgın / tazalap otura otura berdim Suu tiybesin dep korgolotkon (33/1)

kanday küç dep catışkansıyt / Ceyrender aydoonu keçip *ötö* albadı daabadı (37/7)

ötüp kettim Taş Baba tabalay külüp ağıp kalğan közü / oluraya karap uzatıp koydu da neçen kılımdar boyu (18/17)

ötkön: Geçmiş.

Anarhay degen *ötkön* zamandardın tilsiz kübösü cer / mayışkan soğuş maydanı bolğon köçkön elderdin termelgen (7/11)

ketip barat / Oşondo men ilgerki *ötkön* zamandın dooşun ukkanday (9/7)

ötkün: Sağanak yağmur.

Keñ talaanı alay dülöy tüşürgön möndür aralaş caagan / *ötkün* ele Asman güüldöp çañdap catkan cerdin (32/12)

Kapilet baştalgan *ötkün* kapiletten toktodu Oşol / zamat tüpsüz tuñguyuk kök asman çayıttay açıldı (33/4)

ötük: Çizme, bot, potin.

sunala cambaştap çılım sorup catat Saadabek / bolso oçok başında terdik töşönüp sögülgön *ötügün* (12/11)

bele Kana ayt ey it dep Saadabek takasında naalı / bar *ötüktü* konçunun (13/11)

katarıma ötkön Koşton tüşpöy *ötügümdün* balçıgın / tazalap otura otura berdim Suu tiybesin dep korgolotkon (33/1)

üzündülörün köçürüp alıp cürçümün Bloknottu *ötügümün* / konçuna tıktım (33/3)

bir kolunda *ötükçön* aybattuu umtuldu / Meyli men akmak boloyun meni (13/8)

közcetkis çöl talaa anda baratkan kupaykeçen kirzi / *ötükçön* küngö oñup kubarğan şapkeçen men kaydan (19/10)

öz oyum öz başımda: Aklı başında olmak.

Oyloy turgan emnesi bar eken Abakir tünörö / ızırınıp maga süzö keldi *Öz oyum öz başımda* (35/1)

özgörüş: Değişme.

Turmuşubuzga ança mınça *özgörüş* kirdi Ürön / taşuuga koş at çegilgen araba keldi Anı menen birge (28/16)

özön: Nehir yatağı.

baştalışı gana emespi Ken izdööçülör Anarḥaydın / astınan agıp catkan *özöndördü* taaptır dep (15/16)

P

papiros: Sigara.

sirkesi suu kötörböy *papirosun* belçesinen çaynap / kombinezonun anan köynögün çeçti da baarın astına (27/4)

parovoz: Buharlı lokomotif.

parovoz arkırap baratıptır Alıstan mağa oşondoy / köründü Anan poyezd akırından kiçireye berdi karayğan (9/17)

kayda baratkanın bilip bolboyt / *Parovozdun* sozuluñku cañırıktuu dooşu meni (9/15)

Aldagaydan zıñıldap şıbak başın ürkütkön *parovoz* / ünü uguldu Balkim uşu poyezdge cabışıp Abakir (44/17)

payda: Fayda, yarar.

Sabır et Abakir Kıykırğandan *payda* cok / tüşö kalğanı abiyir boldu (11/9)

payda bol-: Peyda olmak, ortaya çıkmak, belirmek.

Koy kozunu bulaktın közünö colotpoy agıp çıkkan / cerinen sugarıp turat Bu kız kaydan *paydaboldu* (16/13)

Unçuguşpay telmirip ekööbüz tikteşip kaldık / Kaydan *paydaboldu* dep men tañ kalıp tursam bu (16/17)

turganday Birok men sır berbey arabaman ırgıp tüşüp / bu arabakeç bala kaydan *paydaboldu* dep kız da tañ kalıp (16/18)

pedal: Pedal.

Pedaldı tart İlinçegin koş İi oşondoy / Emi pedaldı akırın koyo ber friktsion rıçagdarın (30/11)

plan: Plan, tasarı.

Mındaylardın kılığı menen bolo berseñ aram / ölösüñ *Plandın* atkarılğanın senden emes menden surayt (11/14)

poyezd: Tren, şimendifer.

parovoz arkırap baratıptır Alıstan mağa oşondoy / köründü Anan *poyezd* akırından kiçireye berdi karayğan (9/17)

dep oyloym Anan şpal sanap kete bersem dagı / bir razyezdden *poyezdge* carmaşarmın Oşentem (19/13)

Aldagaydan zıñıldap şıbak başın ürkütkön parovoz / ünü uguldu Balkim uşu *poyezdge* cabışıp Abakir (44/17)

R

radiator: Radyatör, ısıtma aracı.

Karaçı ansız da öñ daletten cok baykuş bala Menin / kaltırağan koluman çakanı alıp Kaliypa *radiatorgo* (11/10)

Eñ obolu canar may taşıp traktorlordun baktarın / özüm tolturup koydum Anan *radiatorloruna* suu (15/6)

alıp keliptir / *Radiatordu* tolturup koydum Kemel cuunup al (26/11)

Men bidondu alıp *radiatorgo* suu kuya baştadım / Kaliypa kabinaga çekesin tayap alıp burkurap (44/1)

ratsiya: Telsiz

gana okto tekte bir cañılık aytıp kelet Al atçan / cakın curttağı çabandarğa barıp *ratsiya* arkıluu çoñdor (7/4)

rayon: Bölge, semt, ilçe, kaza.

traktordu canday cürüp üyrönüp alarmın anan özüm / traktor aydaarmın dep oylop kelbedim bele *Rayondo* (8/8)

razyezd: Geçit.

sızıkka aylanıp akırında körünböy ketti / Aytalaada adaşıp kalğan *razyezddin* tuşunan temir (9/18)

dep oyloym Anan şpal sanap kete bersem dagı / bir *razyezdden* poyezdge carmaşarmın Oşentem (19/13)

Eger *razyezd* izdeseñ oñgo tarta cür tetigi cılğanı / ördö dep kamçı suna körsötüp atın burup cönöp (20/6)

rıçag: Kaldıraç, manivela.

Pedaldı tart İlinçegin koş İi oşondoy / Emi pedaldı akırın koyo ber friktsion *rıçagdarın* (30/11)

Rıçagdı bekitip beri kel / Men tañ kalıp sokodon tüştüm da Abakirge bardım (30/7)

Kıykıra berip çarçadım barıp *rıçagıñdı* bekemde / da kayra kelip sen aydaçı (41/13)

rul: Direksiyon, dümen.

başkalar bilbese da Abakir cakşı bilet Meyli men / da kaytpaymın Sokonun *rulun* karıma uuçtap can (24/11)

S

saat: Saat, zaman.

azır sak bolboso bolboyt / Kız koyun aydap ketkiçe bir carım *saatpay* traktor (31/11)

sabak: Ders.

muzeyçesinde mınday tarıḥıy tabılgalar köp Munu / körüp tarıḥın uzun *sabak* kızık kep kılıp (41/3)

sabır: Sabır.

Saadabek *sabır* menen katının kolunan tarttı / Koyçu uşunu Aldey Uşun da (14/10)

sabır et-: Sabretmek.

Sabıret Abakir Kıykırğandan payda cok / tüşö kalğanı abiyir boldu (11/9)

sabırduu: Sabırlı, tahammüllü.

kanday kütüüsüz işterge colukkan mınday şartka / kanığıp bütkön adamdın *sabırduu* köz karaşı Kuykul (20/4)

sağa emne cok: Sana ne, seni ilgilendirmez.

Sağa emne cok Kuyuşkanğa kıpçılba Özübüz bilebiz / Traktorğo da cumuşka da Men coop berem (23/5)

sak bol-: Dikkatli olmak.

azır *sakbolboso* bolboyt / Kız koyun aydap ketkiçe bir carım saatpay traktor (31/11)

sak kötör-: Saklamak, tutmak.

Telkisi kuranga ıktap kiçinekey ceñil başın *sak* / *kötörüp* turat Seleyişip katıp turgan uşu kalıbında (37/5)

sakal: Sakal.

sakal baskan çarçañkı betin alakanı menen / ukalay sürttü da (20/5)

sakmançı: Çobana yardım eden kişi.

kettim Mektepti bıltır bütürüptür azır buyerde / *sakmançı* bolup cürüptür (17/9)

küñürt şoolalanıp koymolcup catat Çını menen / botonun közündöy *Sakmançı* kız esime tüştü Bayagı (26/1)

kelatıp bulaktın başınan bayagı *sakmançı* kızdı / körüp kaldım Arabakeç attın başın tarta berdi (29/3)

Ertesi *sakmançı* kız koyun cayıp bizdin zagondun / canınan köründü Cakınıraaktagı bir döbögö (29/14)

kagınıp silkinip üstü boyun tüzönüp *sakmançı* kızga / bet aldı Anın aram oyun mına oşondo tüşündüm (31/5)

Keçeegi kız bügün dagı keldi Abakir meni dagı / kabinaga oturguzup özü kızga ketti *Sakmançı* kız (31/15)

saktal-: Saklanmak, korunmak, muhafaza edilmek.

Başka metall bolso aldagaçan çirip kalmak bu taza / altın bolgondugunan uşu kezge çeyin *saktalıp* catıptır (40/13)

Sal-:

1. Bırakmak, göndermek.

sokonun astında soylop cürdüm okşoyt Gaykalardı / kayra burap *salış* baarınan kıyın boldu anın (26/6)

2. Batırmak.

cerinen cañı col *salıp* baskandı cakşı körör elem / Köktömdö too boorun kıdırıp ali eç kimdin közü (39/7)

3. Koymak, yerleştirmek, sokmak.

Ey bala dep mağa kıcırluu karadı Bildik / senin okumuştuu ekenindi Üydön barıp tavot *salğan* (10/15)

anan aytalı dep al tabılganı çöntögünö *salıp* aldı / Koştun üstünön tüşürüp alasıñ mende bolsun (40/18)

çıgarıp alıp kayra boltun burap kiygizip cogolup / kalbasın dep şapkeme *salıp* catam Oşentip tünü menen (26/5)

şprits apkel / Men cügürüp barıp apkelgenim solidol *salğan* (10/16)

öçöşüp traktordu / taştak cerge *saldı* da soko borozdon sekirip çığıp (24/13)

tırp eter alım kalbay attı arañ çığaram da maşinege / cüktöp kelgen tañğak çöptön *salam* Anan Aldey apa (7/16)

bitten beter ilbiysiñ da Seni / kütüp akıyıp otura berebizbi Muuntup *salayınbı* (11/5)

salabız Köp bolso eki üç gün catıp çıgasıñ da / Kuru-beker ıylay beresiñbi (37/14)

4. Yaymak, sermek.

Cazdın coomart camgırı cuup ötkön darkan talaa / suluulanıp carkın *sala* berdi Cerdin bu körkünön (33/5)

5. Belirtmek, göstermek.

küç barday Mına bu Anarhayda sokonun tişi tilbegen / dıñdı buzup cañı boroz *saluu* cañı depterdin (39/9)

salaaga salıp eseptep çıksa arañ cetkidey: Bir elin parmaklarını geçmez, bir elin parmaklarını geçmeyecek kadar az

salaaga salıp eseptep çıksa arañ cetkidey Eki traktorçu / tartkanıçtap turat Oşol üçün een talaada iştegen bizdi salaaga (7/1)

salamat: Sağ salim, esen olma durumu, esenlik.

Salamat dedim / *Salamat* dep kız da toktodu Anı körgönümö (29/7)

salgılaş-: Pataklamak, dövüşmek, kavga etmek.

şaşpay kiyine baştadı Birok bu *salgılaşta* / da men ceñip çıkkanım anın oyuna kelbedi Iras cer (28/10)

Anarḥaydın betinde bir kezderde neçendegen / köçmön kalktar coolaşıp *salgılaşıp* ötkön Al kezdegi (40/14)

salkın: Serinlik, soğukluk.

salkın cayıtına aylanmak Aytor uşintip comoktop / ayta berse közü açıla elek baldar oozun (7/13)

kıynalıp turat keçki *salkınga* kiçine basayınçı / cakşı bolup kalar (41/14)

salkın tart-: Serinlik vermek.

kirip talaa *salkıntarttı* Emi eki aylangandan / kiyin farın küygüzsöm bolot dedim özümö içimen (42/2)

salkını ur-: Soğuk vurmak.

bulakka kayrıldım Kaynar bulaktın çordonu bülküldöp / betime *salkınurdu* Fonardın carıgına tübü (25/18)

salmak: Ağırlık, kütle.

dep men tabılgamı caktadım / Karaçı *salmagın* segiz cüz grammday bar (40/7)

salmaksız: Hafif, ağırlık olmadan.

aylanta tegerete karap turdum Tüpsüz tuñguyuk ülbürök / tınoodon *salmaksız* kök obo kanatı közgö ileşpey (33/9)

salmaktan-: Ağırlık basmak, çökmek, ağırlaşmak.

Salmaktangan çöntögün sılagılap Abakir / traktoruna cönödü (41/1)

salmaktap kör-: Düşünüp taşınmak.

Salmaktapkördü / Altınbı cokpu anı bilgen kişilerge körsötüp (40/17)

samolyotto-: Uçakla gitmek/götürmek.

maşinelep *samolyottop* taşıp catışpaybı Anı / tıya turgan mezgil cetti deyt Sorokin Kantip tıyar (38/12)

sandırak: Boşboğaz, geveze, saçmalık.

albadım Abakirdin aytkanın / uğup oturup uşunun *sandırağında* da çındıktın (22/1)

sap: Satır, mısra, dize.

suurup çıgıp entelep kelgen algaçkı *saptardı* / şaşıp buşup cazıp kirdim (33/18)

sapırılğan: Savrulgan.

kıyalımdan oyğotup ciberdi Cal kuyruğu celge *sapırılğan* / tulparday tütünü vağondordun üstünön tolkuy uçup (9/16)

sarı temir: Sarı demir, altın.

astınan sümbödöy süyrü kelgen *sarıtemir* suurup / çıktım Emne bolso da kooz eken kubanganıman (39/15)

sarığıp ak-: Dökülerek akmak.

tünü menen sebelep toktobodu cadattı üzük tuurduktan / *sarığıpaktı* Ertesi da basılbay birotolo ak caan (12/5)

sebele-: Serpilip durmak.

tünü menen *sebelep* toktobodu cadattı üzük tuurduktan / sarığıp aktı Ertesi da basılbay birotolo ak caan (12/5)

sep-: Serpme, saçma, ekme.

arabakeç keldi Emi suu taşuunun cumuşu ceñildep / kaldı Ürön *sebüügö* Saadabek menen Esirkeptin traktoru (28/17)

sekir-: Sekmek, atılan bir nesne bir yere çarptıktan sonra sıçrayarak gitmek.

bolso motordu öçür / Al cürüp baratkan traktordon *sekirip* tüştü da (31/4)

sekirip tüştü / Emne taptım deysiñ (39/17)

maga Traktordon *sekirip* tüşüp oşo tarapka çurkadım / Kırdı aşıp narı karadım beri karadım can (42/11)

Abakir kabinasınan *sekirip* tüşüp baya künküsündöy / opuruldu Men (18/5)

kayra boroz astına cılt kirip ketti Daroo koşton / *sekirip* tüşüp oşol cerge cettim da kalıñ çımdın (39/14)

sekirip tüş-: Yüksek bir yerden atlayıp inmek.

mıyıgınan külümsüröp koydu / Lam debesten traktordon *sekiriptüşüp* kettim (31/14)

öçöşüp traktordu / taştak cerge saldı da soko borozdon *sekirip* çığıp (24/13)

seley-: Hayretler içinde bırakılmak.

Telkisi kuranga ıktap kiçinekey ceñil başın sak / kötörüp turat *Seleyişip* katıp turgan uşu kalıbında (37/5)

kancalatam / *Seleye* kattım kulak töşödüm çınında menin atım (5/5)

selkilde-: Sallanmak, sendeleyerek yürümek.

tişteri taşka şakıldap tiygende cark curk etip ot / çagılat *selkildegen* orduman men uçup tüşö cazdaym (24/14)

selt et-: Titremek, ürpermek.

Abakir Kaydasıñ coop ber Ala küügüm basıp turgan / çıbırdın üstü tuncurap *selt etpedi* (42/9)

sendele bas-: Sendeleyerek yürümek, ağır ağır yürümek.

Artınan eerçip *sendelebaskanımı* özüm bilbey / kalıpmın (20/11)

Sendele kezip emne azap kayagıñı karaba çöl Toobo / bul aymaktan (19/5)

sep-: Serpmek, dikmek, ekmek.

cer kurgap baratat Dagı / beş kün ayday turgan cer kaldı ürön *sepçülörgö* da (38/6)

serp-: Serpmek.

Botogöz bulak deybi Kız kökülün *serpip* taştap / cılmayıp koydu Sonun at eken Muñayım tartıp (17/5)

sez-: Anlamak, kestirmek, hissetmek.

Oşondo da kıñ debedim Keç kirip Abakir traktordun / toktotkondo gana men ölörçö çarçağanımdı *sezdim* (24/15)

başkanın ümüt tilegin *sezbeybi* ayabaybı Oşondo / emgeginin akıbeti kaytıp üzürü ırıs bolboybu Abakirçi (44/10)

beçaralagımdı koluman / eçteme kelbey basınganımdı *sezip* oşogo öçöşüp (19/8)

sezim: Algı, duyum, his, gönül.

Ce bu *sezim* al kız ekööbüz algaç uşu bulaktın başınan / kezdeşip atın Botoköz dep birge koygonubuzdan (36/10)

sık-: Sıkmak, ezmek.

Sen bala *sıkkan* bitten beter ilbiysiñ da Seni / kütüp akıyıp otura berebizbi Muuntup salayınbı (11/5)

sıla-: Sıvazlamak.

Salmaktangan çöntögün *sılagılap* Abakir / traktoruna cönödü (41/1)

silk-: Silkmek, çırpmak.

Oşonu menen al ayak astıbızda tepselgen kiyimin / alıp kagıp *silkip* bir bugun çıgarıp ıraazı bolgondoy (28/9)

Silkin-: Silkelenip üzerindekileri dökmek, kendini silkelemek.

kagınıp *silkinip* üstü boyun tüzönüp sakmançı kızga / bet aldı Anın aram oyun mına oşondo tüşündüm (31/5)

silkinip ciber-: Silkinmek, sallanmak, titremek.

kaşaya çırıldaganda tınıp catkan talaa tınçtıgı kamçı / tiygendey *silkinipciberdi* İşterman cigit dep (44/6)

siñ-:

1. Emilmek, hazmedilmek.

möndürgö kulagın sabatıp şümtüröp suu bolup baratkan / meni bir kılçayıp karap koybodu Suu *siñgen* (32/4)

2. Saklanmak, gizlenmek.

menen *siñip* coğolup ketçü eken da köptön kiyin / közgö çaldıksa baarı capayı bolup kalçu eken (7/10)

sına-: Sınamak, denemek, test etmek.

Kürcüygön bıcığır celkesi gana körünöt Uşul / oturuştu ele meni *sınağanday* çıdap kötörö alar beken (24/8)

siñir-: Benimsemek, hazmetmek, sindirmek.

düynönün düyüm kooz tüs boyoktorun boyuna *siñirip* / kün celesi kıymılsız iyilip turdu Cürögüm öröpküp (33/8)

tünkü talaanın tabiyatın can düynömö *siñirip* / oturdum kıyalım koşulup köz aldıma ne bir acayıp (36/6)

sınoo: Sınav, deneme, imtihan, prova.

Koluman kelet eken dep kaldım Algaçkı *sınoodon* abiyirdüü / ötkön soñ ayagına çeyin çıday alarıma közüm (26/17)

sır: Sır, gizli kalan, gizli tutulan şey.

Men bar *sırımdı* koşko kelgen künü ele bildirip / aldım Coldu katar körgön kıyal elesterimen ali boşono (10/1)

Kılımdardan beri kupuya katkan / kanday *sırıñ* bar erteñki künüñ kanday (15/13)

Bulak başında oturup tün camıngan talaa *sırına* / çömüldüm kulak turup dilimdi açıp koyup memiregen (36/5)

sırdaşsam *sırıma* tolkundansam kıyalıma tüşünö turgan / calgız gana aligi atın özüm bile elek beş kökül (36/8)

sır ber-: Sır vermek, bir sırrı ifşa etmek.

turganday Birok men *sırberbey* arabaman ırgıp tüşüp / bu arabakeç bala kaydan payda boldu dep kız da tañ kalıp (16/18)

sırdaş-: Sırrını paylaşmak.

elester tartıldı Kimge aytsam munu kim menen / *sırdaşsam* Emnelikten ekenin baamdabadım birok (36/7)

sırdaşsam sırıma tolkundansam kıyalıma tüşünö turgan / calgız gana aligi atın özüm bile elek beş kökül (36/8)

keyidi Kolum boşoy kalsa kızdı izdep taap alıp / tartınbastan ezilişe *sırdaşuuga* söz berdim özümö (32/9)

sirkesi suu kötörböy: Sirkesi su taşımamak, şakayı kaldırmamak.

Sirkesi suu kötörböy papirosun belçesinen çaynap / kombinezonun anan köynögün çeçti da baarın astına (27/4)

sırt: Dışarı.

sırtka kaçıp çıktım / Aldey apa Kaliypa dep bakırdım suudan (14/2)

oonalaktap catıptır eköön arañ degende acırattık Aldey / erin *sırtka* çığarıp ketmek boldu ele Abakir (14/5)

Al ortodo men *sırtka* çığıp azırkı topoloñdo özüm / ırğıtıp cibergen açkıçtı izdep taptım da çetke çığıp (14/11)

sırt kebetesi: Elmacık kemiği, yüzün kemikli dış bölümü.

karmayt antse da *sırtkebetesi* közgö tüşümdüü Birok / közü caman sürdüü Saal ele bolso kantalap çığat anan (12/3)

sıyaktan-: Benzemek, gibi görünmek.

köñülgö ciger koşor demi *sıyaktandı* / Oşol ciger oşol dem maga da koşulgansıdı (33/13)

kız *sıyaktandı* Calgız oşo kız gana dilime dili / cakın kıyalıma kıyalı okşoş sıyaktanıp turup aldı (36/9)

sıyaktanıp kaldım / Zagondun ayagınan ayaptoor buruldum Iras tirkegiçim (30/17)

sürötün körgöm Bu kızdın öñü taanış *sıyaktanıp* / turganı da oşondondur (16/16)

kız sıyaktandı Calgız oşo kız gana dilime dili / cakın kıyalıma kıyalı okşoş *sıyaktanıp* turup aldı (36/9)

sıymık: Gurur.

kılıp menin putyuvkamdı alıp çıktı Anı men / cañı kelgen künü zor *sıymık* menen özünö tapşırğam (19/18)

sıypa-: Sıvazlamak,elle yoklamak.

Alar çoçubay cön ketsin dep men dagı biraz az oturdum / Anan üygö kelip karañgıda ordumdu *sıypalap* (37/9)

Traktordu aydoodon çıgarıp motordu öçürdü da sokogo keldi / Eñkeyip tişterin *sıypap* kördü (25/1)

sızda-: Sızlamak.

sızdap birese ısıp açışıp cattı / Ertemenen Kaliypa oygottu Araba menen suu (26/10)

sızık: Çizgi, çizik, hat.

sızıkka aylanıp akırında körünböy ketti / Aytalaada razyezddin tuşunan temir (9/18)

sögül-: Sökülmek.

sunala cambaştap çılım sorup catat Saadabek / bolso oçok başında terdik töşönüp *sögülgön* ötügün (12/11)

sögün-: Sövüp saymak.

Abakirdin caağı basılar emes Aydoo cerdi maltap / *sögünüp* karşı kelatat (11/4)

Eköö küröşüp *sögünüp* üy içinde oonap baratışat Men / ırğıp cetip açkıçka cabıştım Arañ culup alıp (14/1)

soğuş: Savaş, muharebe, harp, cenk, meydan savaşı.

Anarhay degen ötkön zamandardın tilsiz kübösü cer / mayışkan *soğuş* maydanı bolğon köçkön elderdin termelgen (7/11)

körüpmünbü Atam *soğuşta* ölgön Atamı bilbey kaldım / cardamdaşpasam ömürümdö kara cumuş iştep (8/12)

menen cer birikken kanduu *soğuş* cürüp cattı / Kılıçtar carkıldap cookerler uraan taştap kıykırıp (9/10)

soğuş basıl-: Savaş açmak.

soğuşbasılıp Anarhaydın kök cayığında cumurtkaday / boz üylör tigildi Beykutçuluk ornop boz üylördün (9/12)

sok-: Vurmak, çarpmak.

çığıp kelatkan caş şıbaktın kermek cıtı / kañılcaardı kıtığılayt Karşı *sokkon* celden cazğı (9/4)

soko: Saban, kara saban, pulluk.

İştebegende emnesi bar eken Kemel menin *sokomdo* dele / iştegen (23/4)

traktordun cürüşüp basañdatpay *sokonun* tişin kerek / bolso kötörüp kerek bolso tüşürüp turuu mildet Andan (23/11)

Abakir da öçöşköndön öçöşüp traktordu / taştak cerge saldı da *soko* borozdon sekirip çığıp (24/13)

Uktap kalıp *sokonun* astına tüşüp ketseñ men / coop berbeym Dep işke çığar aldında bir ayttı (24/2)

Kaydagı uyku Katalık ketirbeyin dep tiktegenim / ele *sokonun* tişteri Sokonun tişine tüşüp ölöm dep (24/3)

başkalar bilbese da Abakir cakşı bilet Meyli men / da kaytpaymın *Sokonun* rulun karıma uuçtap can (24/11)

Makul dedim men Zapas tişterdi *sokodon* bölüp ket / Al unçukpastan aytkanımdı atkardı da koşko (25/3)

Traktordu aydoodon çıgarıp motordu öçürdü da *sokogo* keldi / Eñkeyip tişterin sıypap kördü (25/1)

ayban / Kürsünüp aldım da kuuray çogulttum *Sokonuñ* canına (25/6)

Kerek *Sokonun* tişterin almaştıram / Kuday ay uşunday da bolçu bele dep (25/11)

Men sokonu çirkedim Zagon boylop cürüp kettik / Keçeegidey emes bügün *sokodo* bekem oturdum (26/16)

azır / *Sokogo* cetip buydalbastan işke kiriştim *Sokolordu* (26/3)

Abakir keldi Lam debedi şıltoo izder kıntık / cok ele Unçukpastan traktordu *sokogo* aydap keldi (26/15)

Men sokonu çirkedim Zagon boylop cürüp kettik / Keçeegidey emes bügün *sokodo* bekem oturdum (26/16)

sokonun astında soylop cürdüm okşoyt Gaykalardı / kayra burap salış baarınan kıyın boldu anın (26/6)

üstünö ebi kelbeyt Bara bara ot da bastay berdi *Sokonun* / astınan soylop çıgam da otko dagı kuuray taştap (26/7)

Abakir kombinezonun kiyinip bolgonço men es alıp / tez kiyindim da *sokodogu* orduma barıp oturup aldım (28/13)

Rıçagdı bekitip beri kel / Men tañ kalıp *sokodon* tüştüm da Abakirge bardım (30/7)

kırtış murdagıday koñtorulup tüşpöy *sokonun* tişterine / keptelip kakaltıp cattı Eger traktordun kaz (32/15)

küç barday Mına bu Anarḥayda *sokonun* tişi tilbegen / dıñdı buzup cañı boroz saluu cañı depterdin (39/9)

Koştun üstündö *sokonun* cıltıldagan tişteri dıñdı / kantip çıtırata tilip baratkanın karap baratkan (39/11)

çıkkan kara tütün aydoonu kaptap dem kısıp / *sokonun* astın coylop koñtorulgan boroz menen (41/7)

sokur: Kör, gözleri görmeyen, âmâ.

belçesinen cerge batıp cansız *sokur* közdörün / aytalaağa kadap boz taştan somdogon molo kılımdar (10/3)

Tek Taş Baba ğana menin kayğıma arğasız kübö / bolğondoy *sokur* közün olurayta kadap turdu Terebel (14/14)

körgönünö köñülüm süyünöt Al emi naraaktagı / döbödö karayıp Taş Baba turat *Sokur* közdörü alıstı (36/16)

solgun: Solgun.

Dagı bir az karap turdum da tüñülüp kayra tarttım / Batıp ketken kündün *solgun* nurları akırındap (42/15)

solidol: Gres yağı. Sabun ve yağ karışımı. Makine yağı.

şprits apkel / Men cügürüp barıp apkelgenim *solidol* salğan (10/16)

solukta-: Hıçkıra hıçkıra ağlamak.

dabış cok men ğana közümü ukalap *soluktap* oturdum / Imırt kirgençe otura (14/16)

somdo-: Kalıp yapmak, şekil vermek.

belçesinen cerge batıp cansız sokur közdörün / aytalaağa kadap boz taştan *somdogon* molo kılımdar (10/3)

sooru: Sağrı, hayvanlarda bel arkasındaki dolgun bölüm.

Kayra buruluştu da *sooruları* ay şoolasına küñürt / muñayım cıltıldap şıbırtsız basıp kete berişti (37/8)

sor-: Tütün içmek.

öçürdü da çılımın kere *sorup* kabinadagı orunduguna / çalkalay oturdu Dobuldan baş kalkalap kabinadan (32/17)

sunala cambaştap çılım *sorup* catat Saadabek / bolso oçok başında terdik töşönüp sögülgön ötügün (12/11)

soylop çık-: Sere serpe uzanmak, yayılıp yatmak.

üstünö ebi kelbeyt Bara bara ot da bastay berdi Sokonun / astınan *soylopçıgam* da otko dagı kuuray taştap (26/7)

sokonun astında *soylopcürdüm* okşoyt Gaykalardı / kayra burap salış baarınan kıyın boldu anın (26/6)

sozo karma-: Tutup çekmek.

şibegesi uçup ketti artına barıp tüştü Abakirdi çaarı / közünön çığa karap bir kolunda *sozokarmağan* kök (13/7)

sozolon-: Çekilmek, uzamak, uzayıp gitmek.

tündügünön tezektin kök tütünü asmanğa *sozolondu* / Tegerekte koroo koroo koy üyür üyür cılkı Tigi (9/13)

söz: Söz, kelam, laf, ifade.

oy keldi emi meni biröö uruşmak turgay katuu *söz* / aytpagıday kılıp kantsem da başkaça cürüp başkaça (15/4)

ülüşü bar go dep oylodum Birok kıcırlanıp zaarın / *sözünö* çığarıp aytıp catpaydı Kay cazığıma Men (22/2)

coktugunan burula bergen cerde ala kalıp kaldı / Oşo da *söz* beken Anarḥayda cer cetpeybi (30/18)

caman söz menen kordogon okşoyt dep caman köz suuk / *sözdön* cakınımı korgop kala albaganıma canım (32/8)

Anarḥay ölkösü dep tapkan *sözün* Ha ha Ali dagı saga / atañı taanıtar bu Anarḥay ölkösü Bir ele kış kıştap (34/16)

sözü Birok al baykooston çıgıp ketebi deym / Adamga kıyaldanuuga tilöögö (35/8)

emespi / Bu *sözüm* kulagına kirdibi ce agıp kaldıbı kim (35/10)

taap köpkö uktay albay çakıyıp cattım / Oşondo argasızdan şıbış *söz* uktum Abakir menen Kaliypa bir töşöktö catıptır Murda dele uşintip (37/10)

bu *sözdördü* ukpay ertereek uktap ketsem eken dep / tumçulana cattım (38/4)

kaalap tarıḥtı oşol üçün ayttım Uşu kaaloogo azgırılıp / kıyalım alıp uçtu *sözümün* aktıgına özümü (40/11)

caman söz menen kordogon okşoyt dep caman köz suuk / *sözdön* cakınımı korgop kala albaganıma canım (32/8)

catıp cürüşkönbü anısın bilbeyt ekem Kaliypa / birdemelerdi bışaktay küñküldöp catat *söz* acırım (37/11)

sözdü kantip tapsam dep mee katırıp oylonup oturup / kaldım ele Añgıça biröö koluman bloknotumu culup (34/7)

söz başta-: Söze başlamak.

çartçurt küyöt başka dabış cok Baarına künöölüü men / *Sözbaştala* elek birok Sorokindin tünörgön türünö (20/13)

söz ber-: Söz vermek.

keyidi Kolum boşoy kalsa kızdı izdep taap alıp / tartınbastan ezilişe sırdaşuuga *sözberdim* özümö (32/9)

sözgö aralaşpa-: Söze karışmamak.

ketti Baya künkü muştaşkandan beri al Abakir / menen süylöşpöyt azır da *sözgöaralaşpayın* dedi (20/17)

sözümdü bölüp ciber-: Sözünü bölmek, sözünü kesmek.

traktordun canında turğan kombinezonçon kişi / *sözümdübölüpciberdi* (10/14)

sözünön kayt-: Sözünden dönmek, sözünden caymak.

Meni cañılış aytıp aldı azır ele *sözünön* / *kaytat* dep oturuştu okşoyt Maga cakşılık kaalabağan (22/15)

student: Öğrenci, üniversite öğrencisi.

Kaydagı bir bokmurun *student* söröydün ayınan / kaçan bolso Traktor turup kalsa tumşuğuñdu kancalatam (5/14)

Men *student* da emesmin İnstitutka ötüü kaparıma / da kirgen emes Mektepti bütörüm menen uşu Anarhayğa (6/1)

ketmek bele Ket ketseñ tigiñe coluñ Munun kayaşaçılın / cırtık ıştan *student* (18/9)

suğar-: Sulamak, su vermek.

Koy kozunu bulaktın közünö colotpoy agıp çıkkan / cerinen *sugarıp* turat Bu kız kaydan payda boldu (16/13)

suktana-: Haset, imrenmek, hayran olmak.

Dep *suktanasıñ* birok ubakıt cok Başkası eçteme / emes ele Abakirge kayerimen cakpay kaldım al emne (8/11)

çöyçökkö batıp turgansıyt Cıldızdar bulak tübünön / köktögüdön beter *suktandırıp* cımındaşat suzup alıp (35/18)

ketti Men artınan karap turup açuum da keldi birok / *suktanıp* da turdum Çarçaganı bilinbey teñsele (25/4)

Körkömü köktü *suktantkan* şıbaktuu talaada men / uşundayça kün körüp cüröm Can ayabay arekettensem (14/17)

suluulan-: Islatmak.

Cazdın coomart camgırı cuup ötkön darkan talaa / *suluulanıp* carkın sala berdi Cerdin bu körkünön (33/5)

sümbö: Harbi, tüfek temizleme çubuğu.

astınan *sümbödöy* süyrü kelgen sarı temir suurup / çıktım Emne bolso da kooz eken kubanganıman (39/15)

sun-: Vermek, uzatmak, takdim etmek.

Eger razyezd izdeseñ oñgo tarta cür tetigi cılğanı / ördö dep kamçı *suna* körsötüp atın burup cönöp (20/6)

sunup / Köz karaşınan ce caman körgönün ce cemelep turganın (20/2)

sundu da azdan soñ talaa cañırta katkıra küldü / Aydıñ talaa Anarḥay Keñ ölkösü deyt (34/14)

suna berdim / Kana Al tabılganı alıp işene berbey aylanta (40/2)

sunala cambaşta-: Yarı uzanmak, yarı yatmak.

Sunala cambaştap çılım sorup catat Saadabek / bolso oçok başında terdik töşönüp sögülgön ötügün (12/11)

sur: Ruh gibi, gri, boz.

eken Korduk körüp capa çekken başım bu kermek / cıtı cürök aylantkan şıbaktuu *sur* talaanı sendele (19/4)

sura-:

1. Sormak, sual etmek.

olurayat Taş Babanı köpkö aylandıra karap çıktım / da üygö kelip Sorokinden *suradım* (10/5)

Mındaylardın kılığı menen bolo berseñ aram / ölösüñ Plandın atkarılğanın senden emes menden *surayt* (11/14)

atı emne eken dep *suradı* / Özüm ılaylağan suunu tiktep oylonup kaldım Iras (17/2)

Aldeyin fonarın *suradım* / Emne kılasıñ dedi fonardı berip catıp (25/10)

bereyin dedi / Abalıñ kanday dep *suragan* cok oşogo ıraazı boldum (26/12)

baanek *surap* cügürüp kelet dep oylodu okşoyt meni / Maga bolso emi baarı bir bolup kalgan Camgır ötmö (32/18)

2. İstemek, bir şeyi kendisine vermesini söylemek, dilemek.

kerek Abakirge cazatayıp *surağan* açkıçtı emes başkasın / ce boltubu gaykasıbı uçurunda taap bere koybosoñ (23/13)

körçü oşondo başkaça ırdap cürdösöñ maga kel / Kıştaymınbı cokpu anı senden *surabaym* (34/17)

suran-: Dilemek, rica etmek, istemek.

çaçırap kelatat Ağa karabay attı kubalap baram / Bıyakka da *suranıp* kelgen özüm Kınağan eç kim (6/12)

kılçaybadım Sorokin go Başka kim bolmok ele Azır / cemelegen bolup anan *suranat* Baarı bir kayra kaytpaymın (19/15)

Uruşpağanı kayra kayt dep *suranbağanı* emnesi / Çaalıkkan atın çarçañkı minip cürgönü kanday Üycayı (20/8)

kala berse baarıbızdı korkutçu emes bele Biz korktuk / bele *surandık* bele anı menen işi cok bolçu (43/5)

suu: su.

1. maylaar may da dagı bar balakettin baarın cetkirip / men bu calgız attuu araba menen *suu* da mayda (5/9)

turat / Atka kamçı saldım Boçkedegi *suu* çaypalıp dalıma (6/11)

eki çirkööçü aşpoz katın *suu* taşığan men anan arğonom / Sorokin bolğonu uşularbız bu cerde biz bar (7/2)

ketkende *suu* taşığıç bolup kala berdim Iras / azaptozoğum arabadan baştalğan (8/17)

suu kuyup cattı Alınça tırbalandap cüröt go / Karaçı üstü başı sığıp alma ter (11/11)

Üy içi it baylasa turğus *Suu* bolgon tuurduktan / köktöp oturat Kitebimi okup men bir burçtamın (12/12)

sarı *suu* tamçılayt Sırtta ak caan bayağı kalıbınan / koydun terlüü cıtı kañırsıyt Tündüktön anda sanda (12/13)

inisi Esirkep menin atımı tokup minip çabandarğa / ketken Aldey menen Kaliypa bulakka *suuğa* ketken (12/9)

Eñ obolu canar may taşıp traktorlordun baktarın / özüm tolturup koydum Anan radiatorloruna *suu* (15/6)

Emi tamak içip alsam kayra tınbay *suu* taşıym / kuyup koyoyun dep boçkeni kaldıratıp bulakka cönödüm (15/7)

Suu taşıgıç gana bolup kalganıma ökünböym Men / ali maşinelerdi cügöndöp bu keñ talaanın kökürögündö (15/14)

bir cerden okuganım bar Mümkün ali bocomol çıgar / Kantken menen adamdar bu katkaksıgan cerdin *suusunun* (15/17)

ortosunda tınımsız *suu* taşıp keñkeles biröönün / suuk tilin ugup cürbös (16/5)

könümüş kıymıl menen boçkege *suu* kuya baştadım (16/19)

suunu küttürböy taşıp cetkirip cattım Birok kün / batkança dagı dalay ubakıt (16/11)

bir *suu* taşığıç kelmek / Oozuman kandayça çığıp ketkenin bilbey kaldım (17/14)

Cayınça ele dedim kayra kızarıp *Suu* cetkiriş kerek (17/18)

Suuğa kañgan koydu kız narı türtüp çığa berdi / Canıman ötüp baratıp (17/1)

Bul başattın atı emne eken dep suradı / Özüm ılaylağan *suunu* tiktep oylonup kaldım Iras (17/2)

Bizdin kaşardağı kuduktun *suusu* tuzduu dedi / kız Uşuyakta bulak bar dep uktum ele Özüm da körgüm (17/10)

attı kubaladım / Boçkedegi *suu* çaypalıp başıman ayağıma çeyin (18/3)

eç kimge karabastan / Emne Anarḥaydı topon *suu* kaptap kelatıppı (20/15)

almaşıp men Saadabekke tirkegiç bolup al *suu* taşıp / kalğan Belgilüü emespi *Suunu* keçiktirip cetkirse (21/1)

bilip aldım go Anı eldin baarı bilet Uşu cumuştu / iştey berse dele bolot Birok men emi *suu* taşığıç (22/6)

Suunu özüm ele taşıp ordumdu sağa berer elem / Kemel birok özüñ da (22/9)

cagıp üydön çıktım / Tün koyunu közgö saysa körüngüs *Suu* içip alışka (25/17)

sızdap birese ısıp açışıp cattı / Ertemenen Kaliypa oygottu Araba menen *suu* (26/10)

suu kuyup bereyin dedi / Abalıñ kanday dep suragan cok oşogo (26/12)

arabakeç keldi Emi *suu* taşuunun cumuşu ceñildep / kaldı Ürön sebüügö Saadabek menen Esirkeptin traktoru (28/17)

kubanıp turam birok emne dep süylöşörümü bilbeym / Emnege *suu* taşıbay kaldıñız azır kaydasız (29/8)

möndürgö kulagın sabatıp şümtüröp *suu* bolup baratkan / meni bir kılçayıp karap koybodu Suu siñgen (32/14)

katarıma ötkön Koşton tüşpöy ötügümdün balçıgın / tazalap otura otura berdim *Suu* tiybesin dep korgolotkon (33/1)

Suuga kelatkan go Eki ceyren aydoonun dal / mizine kelip cer may menen temir cıttangan (37/1)

Abakir Kemel Kaydasıñar / Tünkü işke dep *suu* apkelgen eken (43/10)

turdu da arabadagı bidondu culkup alıp cerge kürs koydu / Emneme *suu* taşıp cüröm men dep öz aldınça süylöndü (43/17)

Men bidondu alıp radiatorgo *suu* kuya baştadım / Kaliypa kabinaga çekesin tayap alıp burkurap (44/1)

2. Su, akarsu.

Kaynar bulaktan çakanın kap ortosunan *suu* suza bergençe / een talaanı cañırtkan aç aykırık çıktı (5/4)

sırtka kaçıp çıktım / Aldey apa Kaliypa dep bakırdım *suudan* (14/2)

calına cel erkelep oynoor kün kelerine işenem / Arıktarınan şıldırap möltür *suu* agar Bul cerge (16/2)

keldi şirin *suudan* kozular da içsin dep izdep kelgem / Kozuların östürüp küzündö otorğo koşom da özüm (17/11)

da calğız bulaktın bir atı boluş kerek go Antip / turğanımça *suunun* ılayı tunup beti möltüröp tübü (17/3)

3. Islaklık, nem, gözyaşı.

Cazdıktı büt *suu* kılıp / Men çümkönüp aldım Carkın köñülümdü kapalantkan (38/3)

bol-: Islanmak, su içinde kalmak.

möndürgö kulagın sabatıp şümtüröp *suu* bolup baratkan / meni bir kılçayıp karap koybodu Suu siñgen (32/14)

suu taşığıç: Su taşıyıcı, su taşıyan kimse.

mintip *suu* taşığıç kılıp koyuştu Oşondo ele kayra / tartıp kete bersem bolmok eken Anın üstünö ömürümdö (8/10)

suuk: Soğuk, ilgisiz.

caman söz menen kordogon okşoyt dep caman köz *suuk* / sözdön cakınımı korgop kala albaganıma canım (32/8)

suuk tilin uk-: Acı söz işitmek, küfür işitmek.

ortosunda tınımsız suu taşıp keñkeles biröönün / *suuk tilin ugup* cürbös (16/5)

suula-: Islatmak, ıslanmak.

Abaylasañ bolboybu dedi al tükürüktöp *suulağan* / köktü tarttı Ordunan kozğolo albay kalğansıñbı (12/17)

suur-: Bir şeyi çekip çıkartmak, çekmek.

suurup çıgıp entelep kelgen algaçkı saptardı / şaşıp buşup cazıp kirdim (33/18)

Kayda cügürüp baratat Birdeme körgön go Zagondun / orto çenine cetip kabinadan *suurulup* tura karadım (42/5)

astınan sümbödöy süyrü kelgen sarı temir *suurup* / çıktım Emne bolso da kooz eken kubanganıman (39/15)

suz-: Kotarmak, kapla almak.

Kaynar bulaktan çakanın kap ortosunan suu *suza* bergençe / een talaanı cañırtkan aç aykırık çıktı (5/4)

çöyçökkö batıp turgansıyt Cıldızdar bulak tübünön / köktögüdön beter suktandırıp cımındaşat *suzup* alıp (35/18)

süñgüp kire ber-: Bir konuya, maziye dalıp gitmek.

kök köz adamdar cerdegen / Tarıhka andan arı *süñgüpkireberet* belem birok (10/13)

sürgün: Sürgün.

Buudandar cer tepkilep azınayt Oşol kızıl / Kırğın kara *sürgündün* içinde men da cüröm Anan (9/11)

Anarhaydağı başka curttun baarı *sürgündö* cürgön / nemeler eken go ıya Alardı sürgüngö sen aydap keldiñ (13/10)

sürgüngö ayda-: Sürgün etmek, sınır dışı etmek.

bul Anarhay seni menen ayalıñ ekööñö okşoğon / akmaktardı *sürgüngöayday* turğan cer tura Silerge koşup (13/5)

süröön: Nara.

miñ san askeri aç aykırık kuu *süröön* menen cer / düñgüröp at koyup kelet Köz aldıman kara çañğa kök (9/9)

süröt: Suret, fotoğraf, resim.

sürötün körgöm Bu kızdın öñü taanış sıyaktanıp / turganı da oşondondur (16/16)

sürt-: Sürmek, sürtmek.

sakal baskan çarçañkı betin alakanı menen / ukalay *sürttü* da (20/5)

karadı da ceñine *sürttü* Uşerge emne altındı / biröö taştap ketti deysiñbi dep koş kaydıger (40/3)

süy-: Sevmek, sevişmek.

ketti karasam Abakir / Küydüm *süydüm* dep cazıp catasıñbı dep narı (34/8)

canım açıdı Abakirdey nemeni kandayça / *süygönün* gana tüşünböym Attiñ Kaliypanı taştap ketip (44/13)

nege *süyüp* kaldım dep oşogo özümü özüm cektep / catam Degi seniñ emneñi caktırıp kaldım eken Ce (37/16)

cürböyümbü kara mürtöz taş boorlugu kalar dep / cürböyümbü Muz cürögün ak peylim ısık *süyüüm* (44/7)

süylö-: Söylemek, anlatmak.

seni eerçip ketem go Kantip sensiz calgız kalam / Akırın *süylöçü* ey Bereek cat Baya ele uşintpeysiñbi (38/2)

ketti Baya künkü muştaşkandan beri al Abakir / menen *süylöşpöyt* azır da sözgö aralaşpayın dedi (20/17)

süylöp turdu birok ulam karagan sayın kokustan / baskan korkunuçka apkaarıp ünü kargıldana berdi (40/4)

süylön-: Söylenmek.

turdu da arabadagı bidondu culkup alıp cerge kürs koydu / Emneme suu taşıp cüröm men dep öz aldınça *süylöndü* (43/17)

süylöş-: Sohbet etmek, konuşmak.

botonun közündöy eken / Ekööbüz *süylöşüp* kettik Kız menin cerdeşim bolup (17/6)

kubanıp turam birok emne dep *süylöşörümü* bilbeym / Emnege suu taşıbay kaldıñız azır kaydasız (29/8)

cetip barıp canaşa oturup *süylöşsöm* cadegende / celpildegen kökül çaçın ele karap kelsem degende eki közüm tört (30/5)

kantip tıyıp koyo alasıñ Kim menen *süylöşörüp* ar / kim özü biliş kerek da (32/1)

alar caktı calt calt karaym Abakirge kezdeşe / bergeni cakşı emes Birok eki kişini *süylöştürböy* (31/18)

Tüşündüñbü carğak şımduu şorduum Karğış tiygen / üyümdö bolsom sendey neme menen *süylöşüp* koybos elem (13/4)

Kanday ele meni kabinaga oturguzup kaldı dese / Kızdın kaşında caybarakat *süylöşüp* turdu Kayda (31/6)

Oy men *süylöşüp* turup kalğan turbaymbı / Kim al dedi kız tüşünböy (17/17)

süyrölö bas-: Sürüklenmek, yerde çekilmek.

kalgan Kebetesi ketip şümüröyö / tüşüptür Üñküyüp çetke *süyrölöbastı* (41/16)

bergen tamağın eptep içip boz üygö *süyrölüp* kirem da / tars katıp uktaym (7/17)

süyröt-: Bir şeyi yerinden oynatmak, sürükletmek, yerini değiştirmek.

koştogu canar may kuygan tsisternadan da akırındap / alıstap barat Tsisternanı *süyrötüp* traktorlorgo (5/12)

süyün-: Sevinmek, hoşnut olmak.

körgönünö köñülüm *süyünöt* Al emi naraaktagı / döbödö karayıp Taş Baba turat Sokur közdörü alıstı (36/16)

berdi *Süyüngönümön* cürögüm lakıldap çıktı Başka / eçteme oyuma kelbey düynönü tügöl unuttum Bar (30/13)

süz-: Birini, bir şeyi süzmek.

kelip meni *süzö* toktodu Aytıp koyoyun akademik / aligi kızdı oyuñan çıgar tüşüñö da kirbesin (35/3)

İçi oorugança üç büktölüp / boordo oonalaktap cer *süzüp* catkanday elestedi (42/10)

süzö kel-: Birini, bir şeyi süzmek.

Oyloy turgan emnesi bar eken Abakir tünörö / ızırınıp maga *süzökeldi* Öz oyum öz başımda (35/1)

Ş

şaar: Şehir.

ali *şaarlar* ornop ayıl kıştaktar caygaşar Keleçek / muundar bu cerdi berekelüü Anarḥay dep dañazalaşar (16/3)

Çıday tur cakında *şaarga* barabız oşondo aldırıp (37/13)

şadıluu: Uzun parmaklı.

bet *şadıluu* kol karmasa kapkan tiştegendey / Karıp kalğan ceri cok aşsa otuzdan aşkandır Burcuk (12/2)

şakılda-: Şakırdamak, şaklamak.

koñtorup taştap barat Traktor ıçkına kürüldöp kırduu / calpak tamanı *şakıldap* şıbaktı capşıra tepsep (24/6)

tişteri taşka *şakıldap* tiygende cark curk etip ot / çagılat selkildegen orduman men uçup tüşö cazdaym (24/14)

albastan ıçkına kürüldöp temirleri *şakıldap* kelet / Şturvaldı karıştıra karmap oşol köydö men (27/1)

şapke: Kalpak, kasket.

közcetkis çöl talaa anda baratkan kupaykeçen kirzi / ötükçön küngö oñup kubarğan *şapkeçen* men kaydan (19/10)

çıgarıp alıp kayra boltun burap kiygizip cogolup / kalbasın dep *şapkeme* salıp catam Oşentip tünü menen (26/5)

şart: Şart, koşul.

kanday kütüüsüz işterge colukkan mınday *şartka* / kanığıp bütkön adamdın sabırduu köz karaşı Kuykul (20/4)

şaş-:

1. Şaşırmak.

şaşmak İşi bolso cürüp atat Traktoru cakın / birdeme bolso cügürüp kelet (31/7)

tuş bolğonun karasañ / Abakirdin canınan tezireek coğolğuça *şaşam* (11/19)

Traktorgo ötkömün dep maktana kıykırdım / Tetigi zagondobuz Keçiriñiz men *şaşıp* baratam (29/9)

ıylap ciberdi / *Şaştım* ketti emne dep cubatarımdı bilbedim (44/2)

2. Acele etmek, sabırsızlık etmek, telaş etmek.

Kaliypanın kuçağınan culkunup çığıp / *Şaşpa* iyri takım it Seni calıntpasam (14/6)

Şaşpagın akademik dep Abakir kulagımın / tübünö kıykırdı Men azır kelem (31/3)

şaştır-: Acele ettirmek, telaşlandırmak.

ele Abakir caktırbay *şaştırdı* / Ayda toktobo (29/4)

Mezgil ötkön sayın kün katuulap ısıdı Sorokin / da tez tez kele turgan boldu Aydoonu *şaştırbasa* (38/5)

şay: Muhteşem, kudretli.

Emgekke *şay* ırga bay / Irıska şerik el konor (34/4)

şaymanı kelbey kal-: Kuvvetten düşmek.

da *şaymanı kelbey kaldı* Menin bar cogumdu müldö / unutup kalganday takır nazar salbayt Oşondo da (38/15)

şerik: Arkadaş, ahbap, dost, ortak.

Emgekke şay ırga bay / Irıska *şerik* el konor (34/4)

aruu carkınım azır canımda bolso kana Bu capayı / Anarḥayga erteñ gül caynap ırıska *şerik* el konorun (45/5)

şıbak: Pelin otu.

tolukşuğan *şıbaktuu* aydın talaa Eski kişilerdin / aytuusuna karağanda ilgeri adırlarına cılkı üyürüyürü (7/9)

Anarhay *şıbaktuu* caykın talaa ekeni ıras / Kıdırıp cürö bersem köz kaykığan körkün körö bersem (7/18)

kööp erigen kardın zagi urat Aga aralaş buuluu abadan / bıltırkı kuurağan *şıbaktın* tübünön kıltıyıp (9/3)

çığıp kelatkan caş *şıbaktın* kermek cıtı / kañılcaardı kıtığılayt Karşı sokkon (9/4)

Körkömü köktü suktantkan *şıbaktuu* talaada men / uşundayça kün körüp cüröm Can ayabay arekettensem (14/17)

eken Korduk körüp capa çekken başım bu kermek / cıtı cürök aylantkan *şıbaktuu* sur talaanı sendele (19/4)

köründü Mına saga körkünö kuştar kılğan *şıbaktuu* / keñ talaa mına saga Anarhay cergesi dep alsızdığımdı (19/7)

koñtorup taştap barat Traktor ıçkına kürüldöp kırduu / calpak tamanı şakıldap *şıbaktı* capşıra tepsep (24/6)

Aldagaydan zıñıldap *şıbak* başın ürkütkön parovoz / ünü uguldu Balkim uşu poyezdge cabışıp Abakir (44/17)

şıbırt: Hışırtı.

kadamımdı añdıp *şıbırtıma* kulak töşöp oylogon / oylorumdu bilip catkanday Oylogon oylorum bolso (43/1)

şıbırtsız: Hışırtısız, sessizce.

Kayra buruluştu da sooruları ay şoolasına küñürt / muñayım cıltıldap *şıbırtsız* basıp kete berişti (37/8)

şıbış: Fısıltı, hışırtı.

taap köpkö uktay albay çakıyıp cattım / Oşondo argasızdan *şıbış* söz uktum Abakir menen Kaliypa bir töşöktö catıptır Murda dele uşintip (37/10)

şıldıñ bol-: Alaya alınmak, maskara olmak.

şıldıñbolom go Anarḥaydın keleçegin kandayça / elestetkenimi kara söz menen ele aytıp berbesem (36/14)

Ey akademik ay dep al *şıldıñday* tukurunup / kızga köz ırgıttı Boygo cetip kalgan kız eken (30/2)

moyunuñdu culup alam Imırt maalda Abakirdin / közdörü *şıldıñdap* catkanday keketkendey muzdak (23/1)

şıldıñdap kelatam / Töbömdö tüpsüz tereñ asman tegeregimde kıyırına (19/9)

şıltoo: Mazeret, özür, bahane.

Abakir keldi Lam debedi *şıltoo* izder kıntık / cok ele Unçukpastan traktordu sokogo aydap keldi (26/15)

şıñğır: Çınlamak, madeni ses çıkartmak, tınlamak.

çette koñğurooloru *şıñğırap* karkıraday cele tartıp / kerben töölör ketip barat Kaydan kelatkanın (9/14)

aydıñdın koñğuroodoy *şıñğırı* menen tumsak / tazalığı kulak uçunda zıñıldayt Biz köz uçundağı kök (9/5)

şıpılda-: Çabuk çabuk, çeviklikle hareket etmek, fırlamak.

Bet aldımı tüz karap baram Al caktagı apay betti / boorlop biröö *şıpıldap* ketip barattı Kaykı belge (42/3)

şirendi: Cüruf, maden posası.

aylanadagı karañgı tüngö altın uçkun *şirendi* / çaçkanday (35/19)

şirin: Tatlı, şirin, hoş.

keldi *şirin* suudan kozular da içsin dep izdep kelgem / Kozuların östürüp küzündö otorğo koşom da özüm (17/11)

şişe: Şişe.

şişe carma berdi Carmanı kere cutkanda çeçekeyim / açıldı Bu da bolso Aldeydin berip cibergeni go (26/14)

şoola: Şule, ışık, şua, ışın.

baştagıday bolboy koñtorulup catkan aydoonu / basuudan çoçulap turup kalıştı Ay *şoolasına* condoru (37/2)

Kayra buruluştu da sooruları ay *şoolasına* küñürt / muñayım cıltıldap şıbırtsız basıp kete berişti (37/8)

şoolalan-: Aydınlanmak.

küñürt *şoolalanıp* koymolcup catat Çını menen / botonun közündöy Sakmançı kız esime tüştü Bayagı (26/1)

şor: Bela, kaza, felaket.

boldu Emnege okudum eken Anan kalsa *şoruma* (11/17)

şorduu: Bedbaht, talihsiz, şanssız, biçare.

Tüşündüñbü carğak şımduu *şorduum* Karğış tiygen / üyümdö bolsom sendey neme menen süylöşüp koybos elem (13/4)

şpal: Travers, tabanlık.

dep oyloym Anan *şpal* sanap kete bersem dagı / bir razyezdden poyezdge carmaşarmın Oşentem (19/13)

şprits: Enjektör, şırınga, pompa.

şprits apkel / Men cügürüp barıp apkelgenim solidol salğan (10/16)

şprits eken (10/17)

şturval: Dümen.

albastan ıçkına kürüldöp temirleri şakıldap kelet / *Şturvaldı* karıştıra karmap oşol köydö men (27/1)

körünöt *şturvaldı* murdagıça karışa karmap men / baram (28/15)

şümtür-: Sırılsıklam olmak.

möndürgö kulagın sabatıp *şümtüröp* suu bolup baratkan / meni bir kılçayıp karap koybodu Suu siñgen (32/14)

şümüröyö tüş-: Yüzü düşmek, somurtmak, surat asmak.

kalgan eken Kebetesi ketip *şümüröyö* / *tüşüptür* Üñküyüp çetke süyrölö (41/16)

T

taalay: Talih, kısmet.

kanday asıl kazınadan ırıs *taalayınan* ayrılgan / Abakir bilse tüşünsö o anda al kışkı boroondo (44/14)

taanığıs kıl-: Tanınmayacak hale getirmek.

kana tiyip körçü Közüñdü çukup salam Özüñdü / özüñ *taanığıskılam* (14/9)

taanış: Tanıdık, bildik.

maga negedir *taanış* köründü Bir curnaldın betinen / dal uşunday kökülü mandayına tüşkön vetnam kızdın (16/15)

sürötün körgöm Bu kızdın öñü *taanış* sıyaktanıp / turganı da oşondondur (16/16)

taanıt-: Tanıtmak, göstermek.

Muştumdun cıtı murdunan ketkis kılbasambı / Menin niyetim kanday ekenin saga *taanıtayın* dep (28/1)

Taap-: Bulmak.

kerek Abakirge cazatayıp surağan açkıçtı emes başkasın / ce boltubu gaykasıbı uçurunda *taap* bere koybosoñ (23/13)

tuyar beken Cakında koştu bütöbüz oşondo al / kızdı izdep *taap* uşu bulaktın başına apkelip Anarḥay (36/12)

taap köpkö uktay albay çakıyıp cattım / Oşondo argasızdan şıbış söz uktum Abakir menen Kaliypa bir töşöktö catıptır Murda dele uşintip (37/10)

baştalışı gana emespi Ken izdööçülör Anarḥaydın / astınan agıp catkan özöndördü *taaptır* dep (15/16)

kökül kızdı *taap* alar kündü kıyaldanam / Oşol kündörü biz cañı zagongo tüştük Özüñö caktan (39/4)

keyidi Kolum boşoy kalsa kızdı izdep *taap* alıp / tartınbastan ezilişe sırdaşuuga söz berdim özümö (32/9)

taasir: Tesir, etki, etken, izlenim.

ısmın eşitüü kançalık kanimet Kızdın özü da / oşo Aldıyarovdun *taasiri* menen kelgenbi dep oylop (17/8)

tabala-: Öç alır gibi sevinmek, şeytanca bir zevk almak.

ötüp kettim Taş Baba *tabalay* külüp ağıp kalğan közü / oluraya karap uzatıp koydu da neçen kılımdar boyu (18/17)

tabıl-: Bulunmak.

Tabılgan çın ele altın bolup kalsa dep negedir / Abakirdin közünçö tapkanın altın bolup kalışın (40/10)

A eger altın bolsoçu dep men *tabılgamı* caktadım / Karaçı salmagın segiz cüz grammday bar (40/7)

suna berdim / Kana Al *tabılganı* alıp işene berbey aylanta (40/2)

anan aytalı dep al *tabılganı* çöntögünö salıp aldı / Koştun üstünön tüşürüp alasıñ mende bolsun (40/18)

Kaydan bolo koysun *Tabılganın* conundagı bıdır / arasına turgan topuraktı tırmaktap çukup küçürkönö (40/5)

Andan arı cürdük *tabılgamı* Aldiyarov agayga / alparıp körsötsöm dep oylop kelem Agaydın tüzgön (41/2)

aytıp beret / Anan çarçasam kerek *tabılgamı* da unutup koyupmun (41/4)

iştep berdi Aligi *tabılga* altın bolup kalgısı bardır / dep beker iştegen bir kündük emgeginen keçkeni (43/8)

Abakir ilgeri zamandarda bu cerlerde emneler bolup / ötkönün aytsam maga küldü ele Anan aligi *tabılganı* (43/2)

tabılga: Buluntu, eser, buluş.

muzeyçesinde mınday tarıḫıy *tabılgalar* köp Munu / körüp tarıḫın uzun sabak kızık kep kılıp (41/3)

tabiyat:

1.Tabiat.

tünkü talaanın *tabiyatın* can düynömö siñirip / oturdum kıyalım koşulup köz aldıma ne bir acayıp (36/6)

2. Tabiat, doğa, karakter.

üçün meni cek köröt uşuğa tüşünö albaym Körör künüm / mınday bolorun murda bilsemçi Men maselen *tabiyattın* (8/2)

tacrıyba kılıp östür-: Tecrübe edip büyütmek, deneyimleyip işleri ilerletmek

ağronom Sorokin bıltır uşerge uy tilindey tilkege / kayrakı arpa aydap *tacrıyba kılıp östürüptür* (6/15)

tağdır: Takdir, yazgı, kader.

Tagdır imiş dep Abakir mılcıyıp koydu / Mınday akademikterdin çeçilgen (21/7)

Kep bu caş cigittin *tagdırı* tuuraluu Emi / emne işteyt (21/6)

taka: Topuk, ökçe.

bele Kana ayt ey it dep Saadabek *takasında* naalı / bar ötüktü konçunun karmap atıp turdu (13/11)

takım: Dizin iç kısmı.

kuçağınan culkunup çığıp / Şaşpa iyri *takım* it Seni calıntpasam elebi (14/6)

talaa: Step, kır, tarla, arazi, ıssız yer.

Kaynar bulaktan çakanın kap ortosunan suu suza bergençe / een *talaanı* cañırtkan aç aykırık çıktı (5/4)

Tüşümü durus bolğon deşet Aylana *talaağa* da oşondoy / bolup ösüp berse Anarhayda kıştağan maldın toyut (6/16)

Anarhay şıbaktuu caykın *talaa* ekeni ıras / Kıdırıp cürö bersem köz kaykığan körkün körö bersem (7/18)

salıp eseptep çıksa arañ cetkidey Eki traktorçu / tartkanıçtap turat Oşol üçün een *talaada* iştegen bizdi salaaga (7/1)

Bayırkı Anarhay Caşıl ırañ camınğan *talaada* cülgösü / arañ bilingen kara col menen maşine zımırap (9/1)

Körkömü köktü suktantkan şıbaktuu *talaada* men / uşundayça kün körüp cüröm Can ayabay arekettensem (14/17)

kee ceri kıyarıp katıp kalgan öñdönöt / O Anarḥay keñ *talaa* Emnege ündöböysüñ Emneni (15/12)

akırın kıltıyıp murdun körsöttü Kün çıgardagı / acarlangan keñ *talaaday* acayıp körünüş düynödö bolbos (15/10)

Suu taşıgıç gana bolup kalganıma ökünböym Men / ali maşinelerdi cügöndöp bu keñ *talaanın* kökürögündö (15/14)

körüñgüsü kelbegendey köpkö çıkpay turup aldı Anan / kün da oygondu Anarḥaydın köz cetkis keñ *talaasına* (15/9)

karap turdum Uşul uçurda men özümö düynödögü / Arabamdı toktotup tañkı keñirsigen *talaanı* tegerete (16/7)

çıktı Atügül muğalimim Aldıyarovdu da bilet / eken Mınday een *talaada* cürüp süyüktüü muğalimiñdin (17/7)

emi celkemdin çuñkuru körsün / Kıyırsız *talaa* tomsorup catat Oy kırı döbö (19/2)

köründü Mına saga körkünö kuştar kılğan şıbaktuu / keñ *talaa* mına saga Anarhay cergesi dep alsızdığımdı (19/7)

közcetkis çöl *talaa* anda baratkan kupaykeçen kirzi / ötükçön küngö oñup kubarğan şapkeçen men kaydan (19/10)

cılgaları baarı biri birine okşoş içiñ bışıp / ketkidey Bul kunarsız ölüü *talaanı* kim carattı (19/3)

eken Korduk körüp capa çekken başım bu kermek / cıtı cürök aylantkan şıbaktuu sur *talaanı* sendele (19/4)

katını bala bakıracı alısta özü bolso üy betin / körböy kıştır caydır el işi dep een *talaada* (20/9)

da Çirkegiç boluşka çıdamkaylık köktük kerek men / andan korkpoymun Ariyne *talaanın* oy kırın bilip (23/10)

bolbodum Canıma kanat bütköndöy Kız maga kol / bulgaganına cazdın darkan *talaasında* cügürüp (29/12)

Keñ *talaanı* alay dülöy tüşürgön möndür aralaş caagan / ötkün ele Asman güüldöp çañdap catkan cerdin (32/12)

Cazdın coomart camgırı cuup ötkön darkan *talaa* / suluulanıp carkın sala berdi Cerdin bu körkünön (33/5)

dirildegen türküm tüs asem totudan kooz kün celesi / andan beri çalkıgan darkan *talaa* (33/10)

bürküt cürdü Anı oşonço biyikke kötörgön özü / emes küçtüü kanattarı emes mobu *talaanın* boygo kubat (33/12)

darkan *talaasının* kelecegi tuurasındagı işenimdüü / elesterimdi eç kim buza almak emes Mektepte dubal (33/16)

Korkoydun narı cagında / Aydıñ *talaa* Anarḥay (34/1)

sundu da azdan soñ talaa cañırta katkıra küldü / Aydıñ *talaa* Anarḥay Keñ ölkösü deyt (34/14)

Asmanga cıldız baspay kay bir darkan *talaanın* / çetine agılıp tüşüp cattı Tegerek bulaktın közü (35/16)

Bulak başında oturup tün camıngan *talaa* sırına / çömüldüm kulak turup dilimdi açıp koyup memiregen (36/5)

turgan çordonunda bolso kudu köktögüdöy bolup / cıltıldaşat Anı karap oturup oygo çömüldüm *Talaanın* (36/2)

tünkü *talaanın* tabiyatın can düynömö siñirip / oturdum kıyalım koşulup köz aldıma ne bir acayıp (36/6)

al eköö Bu *talaaga* emne bolgon Eski colubuz / kayda cogolgon Bu cerdi koñtorup taştagan (37/6)

Talaaga tünöp tañ erte kayradan işke kiriştik / Cumuştun oorlugu oşonçoluk Abakir meni mazaktoogo (38/14)

cumuştarının baarı eseptelüü *Talaanı* çark aylanıp / cıbıt cılgasınan beri kıdırıp cürö beret Bul (38/9)

talaanın oyu menen kırın al tim ele karap cürgön / ceri cok alakanday cerine çeyin eseptep baalap (38/10)

kirip *talaa* salkın tarttı Emi eki aylangandan / kiyin farın küygüzsöm bolot dedim özümö içimen (42/2)

tınçtık da cat köründü. Aylana *talaa* menin ar bir (42/18)

Alıs ketip kalıptır / Abakir Kayda barasıñ dep ay *talaanı* cañırttım (42/13)

kaşaya çırıldaganda tınıp catkan *talaa* tınçtıgı kamçı / tiygendey silkinip ciberdi İşterman cigit dep (44/6)

ketip kaldı / Anarḥaydın aydıñ *talaası* memirep uktap cattı (44/16)

talı-: Donakalmak, bayılmak.

Buudan cetpey arıgan / Kuş kanatı *talıgan* (5/1)

taltañda-: mec. nazlanarak, kırıtarak/şımarıklık göstererek istemek (rica etmek).

bolup *taltañdap* on cıl ubaktısın boşko ketirdi / Bulardı asırağan da biz Kursağı tok kiyimi bütün (21/10)

taltaya otur-: Bacaklarını açıp gerilerek oturmak.

korkkonço tirkegiç bolboy koyğon cakşı / *Taltayaoturğan* buttarımın astınan kronşteynge (24/4)

tamak: Yemek.

bergen *tamağın* eptep içip boz üygö süyrölüp kirem da / tars katıp uktaym (7/17)

akmak bolsun dedi tanooloru kıpçılıp Seniñçe / baarıbızğa *tamak* bışırıp berip cürgön katınım da (13/9)

tamaktanuuga cönödüm / Baykuş Aldey apa booruker can Alıp tamagın (25/8)

Emi *tamak* içip alsam kayra tınbay suu taşıym / kuyup koyoyun dep boçkeni kaldıratıp bulakka cönödüm (15/7)

Biröö esirkegensip booru ooruganı da keede katuu / tiyet emespi Kaliypa arabadan bir tüyünçök *tamak* bir (26/13)

tamaktan-: Yemek yemek.

tamaktanuuga cönödüm / Baykuş Aldey apa booruker can Alıp tamagın (25/8)

taman: Taban, pençe, ayak, toynak.

koñtorup taştap barat Traktor ıçkına kürüldöp kırduu / calpak *tamanı* şakıldap şıbaktı capşıra tepsep (24/6)

tamanıbız taşka tilin-: Alın teri dökmek, çok çalışıp çabalamak.

uşulardın kolunan emne kelet Biz *tamanıbız* / taşka tilinip nan taap cürgöndö bular okuu demiş (21/9)

tamçı: Damla.

çaçılıp kelet Meyli tögülsö Bir *tamçısı* kalbay tögülsö / da meyli Mınday kordukka emi çıday albaymın (18/4)

tamçıla-: Damlamak.

sarı suu *tamçılayt* Sırtta ak caan bayağı kalıbınan / koydun terlüü cıtı kañırsıyt Tündüktön anda sanda (12/13)

tamılcı-: Gevşeklik, rehavet durumunda olmak.

Tamılcıgan çoñ deñiz cayılıp ketip oşo kögültür / tolkundarı caldangan boydon kee ceri caşıldanıp (15/11)

Tañ erte: Sabah, şafak vakti.

Talaaga tünöp *tañerte* kayradan işke kiriştik / Cumuştun oorlugu oşonçoluk Abakir meni mazaktoogo (38/14)

cañı colunan baştap cazgandı cakşı körör / elem *Tañerte* tura kalıp cañı kardın iz tüşpögön (39/6)

Toktot dep Sorokin caktırbay Abakirdi dağı / kaktı anan mağa ayttı *Tañerteden* baştap işke (23/6)

tañ at-: Şafak atmak, şafak sökmek

alakanday cer Emiçi *Tañatkandan* mobu oñbogon / arabanı kubalap cürgönüm cürgön Kaş karayğanda (7/15)

Oşondo bir künü maga okşogon bir bala keler / birok al maga okşop *tañdınatışı* menen kündün batışı (16/4)

tañ kal-: Şaşmak, hayret etmek.

Rıçagdı bekitip beri kel / Men *tañkalıp* sokodon tüştüm da Abakirge bardım (30/7)

Unçuguşpay telmirip ekööbüz tikteşip kaldık / Kaydan payda boldu dep men *tañkalıp* tursam bu (16/17)

turganday Birok men sır berbey arabaman ırgıp tüşüp / bu arabakeç bala kaydan payda boldu dep kız da *tañkalıp* (16/18)

ünü kulaktı tundurup tapatandan atırılıp ketet / Abakirdin bu corugu *tañkaltırdı* Traktordon (41/6)

tañğak: Bağ, demet, tutam.

tırp eter alım kalbay attı arañ çığaram da maşinege / cüktöp kelgen *tañğak* çöptön salam Anan Aldey apa (7/16)

tanooloru kıpçıl-: Burun delikleri açılmak, hiddetlenmek.

akmak bolsun dedi *tanoolorukıpçılıp* Seniñçe / baarıbızğa tamak bışırıp berip cürgön katınım da (13/9)

tap-: Bulmak.

sekirip tüştü / Emne *taptım* deysiñ (39/17)

Tabılgan çın ele altın bolup kalsa dep negedir / Abakirdin közünçö *tapkanın* altın bolup kalışın (40/10)

Anarḥay ölkösü dep *tapkan* sözün Ha ha Ali dagı saga / atañı taanıtar bu Anarḥay ölkösü Bir ele kış kıştap (34/16)

sözdü kantip *tapsam* dep mee katırıp oylonup oturup / kaldım ele Añgıça biröö koluman bloknotumu culup (34/7)

tap: Güç, zor, çaresiz.

ketkideymin Birok orduman *tap* cılbastan / Abakirdin buyruğun küttüm (24/17)

kezip emne azap kayagıñı karaba meltiregen çöl Toobo / bul aymaktan adam emne *tapmak* Başka cer (19/5)

tapşır-: Devretmek, teslim etmek.

kılıp menin putyuvkamdı alıp çıktı Anı men / cañı kelgen künü zor sıymık menen özünö *tapşırğam* (19/18)

taramış: Kiriş, sinir.

kürsügüy muştumu ulam maga kürs kürs tiyet / Birok men da *taramıştay* tırıştım ulam cıga (28/2)

tarıh:

1. Bir konuyu geçmişi ve gelişimi içinde inceleyen anlatı.

ukkan curtka külkü bolom Birok bu kıyalkeçtigime / calañ özüm emes *tarıh* muğalimibiz Aldıyarov da (6/5)

kalıñ el cabıla iştegen uluu cürüş dep / cürbödüm bele Uşunun baarın kılğan *tarıh* muğalimibiz (7/6)

urğanım cok Dagı Taş Babanın *tarıḥın* bilet / imiş İşke kelse karaylap közün tappayt Anday bolso (21/13)

muzeyçesinde mınday tarıḥıy tabılgalar köp Munu / körüp *tarıḥın* uzun sabak kızık kep kılıp (41/3)

2. Bir olayın oluş zamanı.

tükürüp Bu saga Taş Baba tuuraluu lektsiya okuu emes / Mındayda *tarıḥtın* cardamı tiybeyt (28/8)

kaalap *tarıḥtı* oşol üçün ayttım Uşu kaaloogo azgırılıp / kıyalım alıp uçtu sözümün aktıgına özümü (40/11)

kök köz adamdar cerdegen / *Tarıhka* andan arı süñgüp kire beret belem birok (10/13)

tarıhıy: Tarihi, eski, kadim.

muzeyçesinde mınday *tarıḥıy* tabılgalar köp Munu / körüp tarıḥın uzun sabak kızık kep kılıp (41/3)

tars katıp ukta-: Yattığı gibi uyumak, taş gibi uyumak.

bergen tamağın eptep içip boz üygö süyrölüp kirem da / *tars katıp uktaym* (7/17)

tart-:

1. Çekmek, asılmak.

Pedaldı *tart* İlinçegin koş İi oşondoy / Emi pedaldı akırın koyo ber friktsion rıçagdarın (30/11)

Saadabek sabır menen katının kolunan *tarttı* / Koyçu uşunu Aldey Uşun da (14/10)

boosun kantip baylagandı bilbeyt Munun tüyşügün / men *tartıp* cindi bolupmunbu Okumuştuuluğun (21/12)

kelatıp bulaktın başınan bayagı sakmançı kızdı / körüp kaldım Arabakeç attın başın *tarta* berdi (29/3)

2. Çekmek, bir duyguyu içinde yaşamak.

çette koñğurooloru şıñğırap karkıraday cele *tartıp* / kerben töölör ketip barat Kaydan kelatkanın (9/14)

Abaylasañ bolboybu dedi al tükürüktöp suulağan / köktü *tarttı* Ordunan kozğolo albay kalğansıñbı (12/17)

Dagı bir az karap turdum da tüñülüp kayra *tarttım* / Batıp ketken kündün solgun nurları akırındap (42/15)

3. Çekmek, tartmak

zıyanın *tartıp* cürüpmünbü Tüşünsöm buyurbasın Birok / Sorokinge toktoo coop berüügö tırıştım (22/4)

tartıl-: Oluşmak, ortaya çıkmak.

Asman menen Anarḥaydı biriktirip kün celesi *tartıldı* / Aalamdın tigi çeti menen bu çetine cete iyilip (33/7)

elester *tartıldı* Kimge aytsam munu kim menen / sırdaşsam Emnelikten ekenin baamdabadım birok (36/7)

tartın-: Çekinmek, kaçınmak.

Özüñdü biröö urup catsa *tartınbay* anı uruş kerek / ekenin tüşündüm Men üçün uşunun özü ceñiş ele (28/12)

keyidi Kolum boşoy kalsa kızdı izdep taap alıp / *tartınbastan* ezilişe sırdaşuuga söz berdim özümö (32/9)

tartkı: Çekmece.

Birin biri öltürüüdön tayuu *tartkıday* emes / Koyuñuz Abakir bayke dep men arağa tüştüm (13/14)

taş-: Taşmak, akmak.

özüm ele *taşıp* ordumdu sağa berer elem / Kemel birok özüñ barbaysıñ da (22/9)

taş: Taş, kaya.

belçesinen cerge batıp cansız sokur közdörün / aytalaağa kadap boz *taştan* somdogon molo kılımdar (10/3)

tişteri *taşka* şakıldap tiygende cark curk etip ot / çagılat selkildegen orduman men uçup tüşö cazdaym (24/14)

taş boorluk: Taş bağırlı, acımasız, merhametsiz.

cürböyümbü kara mürtöz *taşboorlugu* kalar dep / cürböyümbü Muz cürögün ak peylim ısık süyüüm (44/7)

taşı-: Taşımak, bir yerden bir yere götürmek.

eki çirkööçü aşpoz katın suu *taşığan* men anan arğonom / Sorokin bolğonu uşularbız bu cerde biz bar (7/2)

Emi tamak içip alsam kayra tınbay suu *taşıym* / kuyup koyoyun dep boçkeni kaldıratıp bulakka cönödüm (15/7)

Eñ obolu canar may *taşıp* traktorlordun baktarın / özüm tolturup koydum Anan radiatorloruna suu (15/6)

ortosunda tınımsız suu *taşıp* keñkeles biröönün / suuk tilin ugup cürbös (16/5)

küttürböy *taşıp* cetkirip cattım Birok kün / batkança dagı dalay ubakıt bar (16/11)

kubanıp turam birok emne dep süylöşörümü bilbeym / Emnege suu *taşıbay* kaldıñız azır kaydasız (29/8)

maşinelep samolyottop *taşıp* catışpaybı Anı / tıya turgan mezgil cetti deyt Sorokin Kantip tıyar (38/12)

turdu da arabadagı bidondu culkup alıp cerge kürs koydu / Emneme suu *taşıp* cüröm men dep öz aldınça süylöndü (43/17)

almaşıp men Saadabekke tirkegiç bolup al suu *taşıp* / kalğan Belgilüü emespi Suunu keçiktirip cetkirse (21/1)

Turmuşubuzga ança mınça özgörüş kirdi Ürön / *taşuuga* koş at çegilgen araba keldi Anı menen birge (28/16)

arabakeç keldi Emi suu *taşuunun* cumuşu ceñildep / kaldı Ürön sebüügö Saadabek menen Esirkeptin traktoru (28/17)

taşığıç: Taşıyıcı.

ketkende suu *taşığıç* bolup kala berdim Iras / azaptozoğum arabadan baştalğan (8/17)

Suu *taşıgıç* gana bolup kalganıma ökünböym Men / ali maşinelerdi cügöndöp bu keñ talaanın kökürögündö (15/14)

Başka bir suu *taşığıç* kelmek / Oozuman kandayça çığıp ketkenin bilbey (17/14)

bilip aldım go Anı eldin baarı bilet Uşu cumuştu / iştey berse dele bolot Birok men emi suu *taşığıç* (22/6)

taşta-: Atmak, fırlatmak, savurmak.

cıttanıp ketti Saadabek çılımdı ala salıp / külgö *taştadı* (12/16)

Botogöz bulak deybi Kız kökülün serpip *taştap* / cılmayıp koydu Sonun at eken Muñayım tartıp (17/5)

Men kızdı karay cügürdüm Koyun *taştap* al da maga / cügürdü Birok men aga cetpey toktodum Cumuştan (29/5)

menen cer birikken kanduu soğuş cürüp cattı / Kılıçtar carkıldap cookerler uraan *taştap* kıykırıp (9/10)

Me munu *taştap* ketip carabayt dedi maga (20/1)

taştaar elem / Cetişet dep Sorokin dağı burulup karabastan (21/17)

üstünö ebi kelbeyt Bara bara ot da bastay berdi Sokonun / astınan soylop çıgam da otko dagı kuuray *taştap* (26/7)

al eköö Bu talaaga emne bolgon Eski colubuz / kayda cogolgon Bu cerdi koñtorup *taştagan* (37/6)

koñtorup *taştap* barat Traktor ıçkına kürüldöp kırduu / calpak tamanı şakıldap şıbaktı capşıra tepsep (24/6)

karadı da ceñine sürttü Uşerge emne altındı / biröö *taştap* ketti deysiñbi dep koş kaydıger (40/3)

taştap ket-: Bırakmak, terk edip gitmek.

Abakir ketip kaldı Cumuştu *taştapketti* / Emne deysiñ Abakir emne üçün dep mukaktandı (43/13)

canım açıdı Abakirdey nemeni kandayça / süygönün gana tüşünböym Attiñ Kaliypanı *taştapketip* (44/13)

Eger sen mintip aykıra berseñ cumuştu taştap / ketip kalam (18/6)

tatıra-: Gürlemek, gümbürdemek.

Artıman motor *tatıradı* Abakirdin traktoru / açuulansa da bilgizbeyt (11/21)

Traktor *tatırap* ot alıp ordunan kozgoldu Kabinanın / ayneginen murdagıday ele bıcıgır celke (28/14)

ot aldırdım *Tatıragan* açuu dooşko tün ürküp / oygongondoy boldu Kabinaga tüşüp faranı candırdım (45/3)

tavot: Makine yağı, araçlara koyulan yağ.

Ey bala dep mağa kıcırluu karadı Bildik / senin okumuştuu ekenindi Üydön barıp *tavot* salğan (10/15)

taya-:

1. Dayamak, dayanmak, yaslanmak.

Men bidondu alıp radiatorgo suu kuya baştadım / Kaliypa kabinaga çekesin *tayap* alıp burkurap (44/1)

2. Kaymak.

Birin biri öltürüüdön *tayuu* tartkıday emes / Koyuñuz Abakir bayke dep men arağa tüştüm (13/14)

tazala-: Temizlemek.

katarıma ötkön Koşton tüşpöy ötügümdün balçıgın / *tazalap* otura otura berdim Suu tiybesin dep korgolotkon (33/1)

tazalık: Temizlik.

aydıñdın koñğuroodoy şıñğırı menen tumsak / *tazalığı* kulak uçunda zıñıldayt Biz köz uçundağı kök (9/5)

tegerene bas-: Fırıl fırıl dönmek, yuvarlanmak.

Tegerene bastı Anan eköö teñ sekirdi Abakir açkıç menen / berip kelip kaldı ele, Saadabek eñkeye kalıp (13/17)

telki: Dişi karaca.

müyüzü bar *telkisi* capısıraak ekөönün teñ alakanday / közdörü ay nuruna çagılısıp calt cult etet (37/4)

Telkisi kuranga ıktap kiçinekey ceñil başın sak / kötörüp turat Seleyişip katıp turgan uşu kalıbında (37/5)

telmir-:

1. Hüzünlenmek, intizarla bakmak.

Unçuguşpay *telmirip* ekөөbüz tikteşip kaldık / Kaydan payda boldu dep men tañ kalıp tursam bu (16/17)

2. İmrenmek.

telmire tiktep baardıgına kaydıger dünüyökapar / kebetesin cazbay turgan elesin köz aldıma daana keltirdim (36/17)

turğan kalıbınan cazbay belçesinen cerge batıp / *telmirip* kala berdi (18/18)

temir: Demir.

toktotposton cürdü okşoyt Çañ menen açuu / tütüngö tumçuğup katuu *temirge* oturuu emne ekenin (24/10)

albastan ıçkına kürüldöp *temirleri* şakıldap kelet / Şturvaldı karıştıra karmap oşol köydö men (27/1)

Suuga kelatkan go Eki ceyren aydoonun dal / mizine kelip cer may menen *temir* cıttangan (37/1)

temir col: Demir yolu.

coldu kesip ötüp biz narı cönödük (9/19)

Oşentip kete berdim Col da cok iz da cok Tim / ele cürüp baratam Bir cerden *temir* colğo çığarmın (19/12)

temir tiken: Demir dikeni, çoban çökerten, bir çeşit kaktüs bitkisi, tribulus terrester otu olarak da bilinir.

catat Anarhaydın cayı kurğak künü ısık Başka / çöp emes *temir* tiken kök kezinde kuurap kalat Buyerge (6/18)

temteñde-: Gezinmek.

tınım albadım Oşondon kiyin *temtendep* traktorgo / cettim da kabinanın içine kuladım Kantalagan koldorum (26/9)

teñ sekir-: Yarı sekmek, sıçramak, atlamak, hoplamak.

bastı Anan eköö *teñsekirdi* Abakir açkıç menen / berip kelip kaldı ele, Saadabek eñkeye kalıp (13/17)

teñel-: Denk gelmek, eşitleşmek, eşit olmak.

Urba Aba Saadabek aba buğa *teñelbeñizçi* Eköönün / buttarının arasında cürdüm çırıldap (13/15)

teñsele bas-: Ağır bir şekilde yürümek, sendelemek.

Teñsele basıp baratat Menin tırp eter alımdı kaltırbadı / birok özü da tınım algan cok Ögüzdöy işteyt eken (25/5)

tepkilep azına-: Tepinerek ağlamak.

Buudandar cer *tepkilepazınayt* Oşol kızıl / Kırğın kara sürgündün içinde men da cüröm Anan (9/11)

tepse-: Basmak, bir şeyin üzerine basmak, ezmek, çiğnemek.

koñtorup taştap barat Traktor ıçkına kürüldöp kırduu / calpak tamanı şakıldap şıbaktı capşıra *tepsep* (24/6)

bele Mına emi küçtüü traktor menin kol kıymılıma / baş iyip kaz tamanı menen cerdi capşırta *tepsep* (30/15)

ter: Ter, yaş, ıslaklık.

Ter bolso kanteyin dep Abakir oğo beter zaarlandı / Üyündö kitebin okup otura berbeybi (11/12)

Mañdayında isirkektegen *terin* arçıp motordun / dooşun basa kıykırdı (41/12)

terdik: Teğelti, kaba keçe.

sunala cambaştap çılım sorup catat Saadabek / bolso oçok başında *terdik* töşönüp sögülgön ötügün (12/11)

tergen: Kır lalesi.

çalbagan cañı kızgaldaktardı *tergendi* cakşı körör / elem Uşunun baarında cañıga umtultkan azgırgan (39/8)

teriştir-: Sorguya çekmek.

Kep kim künöökör kim beykünöö ekenin *teriştirüüdö* / emes dedi Sorokin anı kılçayıp karap koyboston (21/5)

teş-: Deşmek, yaralamak, delmek.

Saadabek meni çetke türtüp ciberdi Eköö atırılçu / ilbirstey birin biri *teşe* tiktep üydün için tegerene (13/16)

tezek: Tezek, dışkı.

tündügünön *tezektin* kök tütünü asmanğa sozolondu / Tegerekte koroo koroo koy üyür üyür cılkı Tigi (9/13)

tigil-: Dikilmek, inşa edilmek, kurulmak.

soğuş basılıp Anarhaydın kök cayığında cumurtkaday / boz üylör *tigildi* Beykutçuluk ornop boz üylördün (9/12)

tık-: Tıkamak, sıkıştırmak.

üzündülörün köçürüp alıp cürçümün Bloknottu ötügümün / konçuna *tıktım* (33/3)

tike kara-: Dik dik bakmak.

katıñkı Aldey kakçıñdap bet mañdayına / keldi da *tikekarap* tumşuğuna ayttı (14/8)

mıyıgınan külümsürögön boldu da meni *tikekarabastan* / naarazı bolgondoy kayrıp berdi (40/6)

Men barıp kabinaga tüştüm Abakir öñ daletten / ketip kupkuu *tikekarabay* közdörü caltaktayt (41/11)

tikenek: Küçük diken.

Ey sen akademik bolboy kurup kal Dedi aligi / kişi kantalağan közdörün mağa *tikenektey* kadap (11/1)

tikte-: Gözlerini almadan bakmak, birine veya bir şeye uzun uzun bakmak.

Saadabek meni çetke türtüp ciberdi Eköö atırılçu / ilbirstey birin biri teşe *tiktep* üydün için tegerene (13/16)

Kaydagı uyku Katalık ketirbeyin dep *tiktegenim* / ele sokonun tişteri Sokonun tişine tüşüp ölöm dep (24/3)

telmire *tiktep* baardıgına kaydıger dünüyökapar / kebetesin cazbay turgan elesin köz aldıma daana keltirdim (36/17)

Bul başattın atı emne eken dep suradı / Özüm ılaylağan suunu *tiktep* oylonup kaldım Iras (17/2)

Unçuguşpay telmirip ekööbüz *tikteşip* kaldık / Kaydan payda boldu dep men tañ kalıp tursam bu (16/17)

til-: Dilmek, kesmek.

bekitilgen tişter carkıldayt Katarınan kıyğaçtap / tizilip dıñdın buulanğan çım kırtışın *tilip* (24/5)

küç barday Mına bu Anarḥayda sokonun tişi *tilbegen* / dıñdı buzup cañı boroz saluu cañı depterdin (39/9)

Koştun üstündö sokonun cıltıldagan tişteri dıñdı / kantip çıtırata *tilip* baratkanın karap baratkan (39/11)

til uk-: Azar işitmek, azar yemek.

da işim ali oñuna tüşö albadı Mına azır ele Abakirden / dağı *tiluktum* Mından arı emne kılam akılım cetpeyt (14/18)

tilek: Dilek, istek.

başkanın ümüt *tilegin* sezbeybi ayabaybı Oşondo / emgeginin akıbeti kaytıp üzürü ırıs bolboybu Abakirçi (44/10)

tilek tile-: Dilek dilemek, arzulamak.

sözü Birok al baykooston çıgıp ketebi deym / Adamga kıyaldanuuga oy oyloogo *tilek* tilöögö eç kim (35/8)

tilsiz: Konuşma yetisini yitirmiş kişi, dilsiz.

Anarhay degen ötkön zamandardın *tilsiz* kübösü cer / mayışkan soğuş maydanı bolğon köçkön elderdin termelgen (7/11)

tim: Sakin, sessiz.

talaanın oyu menen kırın al *tim* ele karap cürgön / ceri cok alakanday cerine çeyin eseptep baalap (38/10)

tınım: Ruh, soluk, nefes.

celke körünöt Traktor keçegisindey ele *tınım* (26/19)

tınım al-: Nefes almak, soluk almak, dinlenmek.

basıp baratat Menin tırp eter alımdı kaltırbadı / birok özü da *tınımalgan* cok Ögüzdöy işteyt eken (25/5)

tınım albadım Oşondon kiyin temtendep traktorgo / cettim da kabinanın içine kuladım Kantalagan koldorum (26/9)

tınım tınçı cok: Sesi soluğu olmamak.

Anın işi caan çaçında da toktoboyt Mal çarbasına da / coop beret Oşol üçün *tınım tınçı cok* (12/7)

tınımsız: Aralıksız, soluksuz.

ortosunda *tınımsız* suu taşıp keñkeles biröönün / suuk tilin ugup cürbös (16/5)

tınıp cat-: Durulmak, sessizleşmek.

kaşaya çırıldaganda *tınıpcatkan* talaa tınçtıgı kamçı / tiygendey silkinip ciberdi İşterman cigit dep (44/6)

tınıp kal-: Susup kalmak.

Oşonu menen *tınıpkalsamçı* Cok Biröö / oozumu tırmağansıp traktoristter menen çirkegiçterge (10/8)

tınoo: Rahatlık, sükunet.

aylanta tegerete karap turdum Tüpsüz tuñguyuk ülbürök / *tınoodon* salmaksız kök obo kanatı közgö ileşpey (33/9)

tıñşa-: Dinlemek, işitmek için kulak vermek.

Kemel birok tigi kıykırgan neme akademik degen / atka kondurup iydi *tıñşasam* narkı bettegi traktordun (5/6)

tırbalandap cür-: Kendini zorlamak, elinden gelmeyecek işlere teşebbüs etmek.

suu kuyup cattı Alınça *tırbalandapcüröt* go / Karaçı üstü başı sığıp alma ter (11/11)

tirilik: Hayat, yaşam, dirim.

dañ salıp oynormun Tigi turgan eki traktor / menen biz iştep cürgön bu *tiriligibiz* oroşon iştin (15/15)

tırış-: Çalışmak, çabalamak.

cakşılap aydoogo *tırışıp* adatımça tolkundan aldım / Zagondun etegine cetip kayra kayrıldım İñir (42/1)

oñdop ketüügö *tırışat* oşondoybu emnesi bolso da / Kaliypa uşintip aytkan soñ ıza bolup oturğan men (22/12)

zıyanın tartıp cürüpmünbü Tüşünsöm buyurbasın Birok / Sorokinge toktoo coop berüügö *tırıştım* (22/4)

cağıma karabay *tırışkandan* tırışıp oturam Kança / ubakıt ötsö da lam dep ooz açpadım kıñkıs ün çığarbadım (24/12)

kürsügüy muştumu ulam maga kürs kürs tiyet / Birok men da taramıştay *tırıştım* ulam cıga (28/2)

cağıma karabay *tırışkandan* tırışıp oturam Kança / ubakıt ötsö da lam dep ooz açpadım kıñkıs ün çığarbadım (24/12)

tırmakta-: Tırnaklamak.

Kaydan bolo koysun Tabılganın conundagı bıdır / arasına turgan topuraktı *tırmaktap* çukup küçürkönö (40/5)

tırp et-: Kımıldamak

tırpeter alım kalbay attı arañ çığaram da maşinege / cüktöp kelgen tañğak çöptön salam Anan Aldey apa (7/16)

basıp baratat Menin *tırpeter* alımdı kaltırbadı / birok özü da tınım algan cok Ögüzdöy işteyt eken (25/5)

tırsıldap cat-: Çatırdamak.

Üy içi cımcırt bolo tüştü Oçoktoğu tersken ğana / bayağısınday *tırsıldapcattı* Baarı meni añıraya karaştı (22/14)

tıy-: Menetmek, yasaklamak.

Kirişpegin dep Saadabek ayalın *tıydı* / Kemeldin öz akılı bar (25/14)

kantip *tıyıp* koyo alasıñ Kim menen süylöşörüp ar / kim özü biliş kerek da (32/1)

maşinelep samolyottop taşıp catışpaybı Anı / tıya turgan mezgil cetti deyt Sorokin Kantip *tıyar* (38/12)

tıyuu sala albayt uşunu bilip alsañ bolo Adamdın / aybandan ayırmaçılıgı da oşentip oylono bilgeni (35/9)

tirüü: Diri, canlı.

toktoosuz cürüp barat / Abakir meni ölüü *tirüübü* dep bir kılçayıp koybodu (24/7)

tiş: Diş, makine parçası.

traktordun cürüşüp basañdatpay sokonun *tişin* kerek / bolso kötörüp kerek bolso tüşürüp turuu mildet Andan (23/11)

Kaydagı uyku Katalık ketirbeyin dep tiktegenim / ele sokonun *tişteri* Sokonun *tişine* tüşüp ölöm dep (24/3)

bekitilgen *tişter* carkıldayt Katarınan kıyğaçtap / tizilip dıñdın buulanğan çım kırtışın tilip (24/5)

Kaydagı uyku Katalık ketirbeyin dep tiktegenim / ele sokonun tişteri Sokonun *tişine* tüşüp ölöm dep (24/3)

tişteri taşka şakıldap tiygende cark curk etip ot / çagılat selkildegen orduman men uçup tüşö cazdaym (24/14)

Tişterin kötör dep kabinadan başbağa / kılçayıp kıykırdı Abakir (24/18)

Makul dedim men Zapas *tişterdi* sokodon bölüp ket / Al unçukpastan aytkanımdı atkardı da koşko (25/3)

üyüp koydum Tün içinde ottun carıgında *tişteri* / almaştırbasam bolboyt da Otun cıynap bütkön (25/7)

Traktordu aydoodon çıgarıp motordu öçürdü da sokogo keldi / Eñkeyip *tişterin* sıypap kördü (25/1)

Kerek Sokonun *tişterin* almaştıram / Kuday ay uşunday da bolçu bele dep (25/11)

cata kalıp üylöym Kança ubakıt ötkönün bilbedim / aytor baardık *tişterdi* almaştırıp çıkkança (26/8)

kırtış murdagıday koñtorulup tüşpöy sokonun *tişterine* / keptelip kakaltıp cattı Eger traktordun kaz (32/15)

küç barday Mına bu Anarḥayda sokonun *tişi* tilbegen / dıñdı buzup cañı boroz saluu cañı depterdin (39/9)

cılt körünüp kayra cılt cogolgon balık sımal / birdeme küzgüdöy *tişke* ottoy cark çagılışıp (39/13)

Koştun üstündö sokonun cıltıldagan *tişteri* dıñdı / kantip çıtırata tilip baratkanın karap baratkan (39/11)

elem Kara küröñ dıñ kaş kulak condonup kañtarılıp / kalıp cattı Añgıça çetki *tiştin* astınan tolkunda (39/12)

tişte-: Dişlemek, ısırmak.

bet şadıluu kol karmasa kapkan *tiştegendey* / Karıp kalğan ceri cok aşsa otuzdan aşkandır Burcuk (12/2)

tiştep catsam da bu menin ceñilgenim emes bolçu / Akıykat üçün muştaşsa bolorun men emi tüşündüm (28/11)

tişten-: Hırslanmak, ateş püskürmek.

Oy baratam baratam Caagıñı basçı Bötön biröönün / közünçö aykırbasañ kantet dep *tiştene* kübüröp (18/2)

tiy-:

1. Değmek, dokunmak.

kılımdar boyu buurusun çiybegen ketmen *tiybegen* / kamıştuu ceegine çeyin cayılıp catkan neçen (7/8)

kana *tiyip* körçü Közüñdü çukup salam Özüñdü / özüñ taanığıs kılam (14/9)

tişteri taşka şakıldap *tiygende* cark curk etip ot / çagılat selkildegen orduman men uçup tüşö cazdaym (24/14)

Canım cer tartat cambaşım *tiyse* ele uykuğa / Oozu murdum köz kulağım çañ menen kumğa toluptur (24/16)

Biröö esirkegensip booru ooruganı da keede katuu / *tiyet* emespi Kaliypa arabadan bir tüyünçök tamak bir (26/13)

katarıma ötkön Koşton tüşpöy ötügümdün balçıgın / tazalap otura otura berdim Suu *tiybesin* dep korgolotkon (33/1)

2. Hücum etmek, saldırmak.

kerek Abakir adatınça atırılıp bir *tiyiptir* / Esirkep cemin cedire koyçudan emes menden üç (21/2)

kürsügüy muştumu ulam maga kürs kürs *tiyet* / Birok men da taramıştay tırıştım ulam cıga (28/2)

tiygiz-: Değmek, ulaşmak, eline geçmek.

başkalarğa kesepetin *tiygizbey* coğolsun Anan / kalsa Sorokin sen da köp ele ömgöktöy berbegin Önögüm (21/14)

tizeley tur-: Dizlerinin üstünde doğrulmak.

kelip ıza menen dagı umtuldum Men umtulgan sayın al / bir koyot Koygon sayın calp etip uçup tüşöm (27/18)

tizil-: Dizilmek,sıralanmak.

carkıldayt Katarınan kıyğaçtap / *tizilip* dıñdın buulanğan çım kırtışın tilip (24/5)

tok: Tok, gani.

bolup taltañdap on cıl ubaktısın boşko ketirdi / Bulardı asırağan da biz Kursağı *tok* kiyimi bütün (21/10)

tokmok: Tokmak, cop.

Abakir calt berip tiginde catkan *tokmoktoy* açkıçtı / ala koydu da uruuğa kamdanıp başın eki (13/12)

tokto-: Durmak, bir yerde bir süre oyalanmak, eğlenmek, eğleşmek, tevakkuf etmek.

Tokto dedi Sorokin cayınça / Toktodum Atı kara terge tüşüptür küngö (19/16)

Men kızdı karay cügürdüm Koyun taştap al da maga / cügürdü Birok men aga cetpey *toktodum* Cumuştan (29/5)

ele Abakir caktırbay şaştırdı / Ayda *toktobo* (29/4)

calt karadım Kız da menin soñuman karap canagı / ordunda turgan eken Araba *toktopodu* Birok aga kapa (29/11)

Anın işi caan çaçında da *toktoboyt* Mal çarbasına da / coop beret Oşol üçün tınım tınçı cok (12/7)

Tokto Kemel Ketpe Kayda barasıñ tokto dep / artıman Kaliypa kıykırdı (18/11)

Toktoboston kete berdim kete berdim Kayda barsam / baarı bir da Aylanada kıbır etken can cok (18/15)

Toktomok belem kayra ıldamday bastım / Tim koy karaanı öçsün degen Abakirdin ünü (18/12)

Tokto dedi Sorokin cayınça / *Toktodum* Atı kara terge tüşüptür Sorokin (19/16)

Tokto Kemel Ketpe Kayda barasıñ *tokto* dep / artıman Kaliypa kıykırdı (18/11)

Salamat dedim / Salamat dep kız da *toktodu* Anı körgönümö (29/7)

Kapilet baştalgan ötkün kapiletten *toktodu* Oşol / zamat tüpsüz tuñguyuk kök asman çayıttay açıldı (33/4)

kelip meni süzö *toktodu* Aytıp koyoyun akademik / aligi kızdı oyuñan çıgar tüşüñö da kirbesin (35/3)

Añgıça traktor *toktop* kaldı Abakir kabinadan / başın çıgardı (30/6)

Toktot dep Sorokin caktırbay Abakirdi dağı / kaktı anan mağa ayttı Tañ erteden baştap işke (23/6)

karap turdum Uşul uçurda men özümö düynödögü / Arabamdı *toktotup* tañkı keñirsigen talaanı tegerete (16/7)

Oylono turğan emnesi bar cumuştu *toktotkon* / adam coop bersin dedi al dagı (21/4)

Oşondo da kıñ debedim Keç kirip Abakir traktordun / *toktotkondo* gana men ölörçö çarçağanımdı sezdim (24/15)

emnege keldi deym kelbey ele koyboybu Traktordu / *toktotup* koyo albaym ce öz betim menen aydap (31/16)

tamanına batkak çaptaşıp bir ordunda cılbışa berbegende / Abakirdin *toktotor* türü cok bolçu Motordu (32/16)

betin zamatta borcuktagan kölçük bastı da kaldı / Birok Abakir traktordun *toktotpodu* küçöp aydap artta (32/13)

Abakirge kıykırdım / Altın Abakir dabışımı ugup traktordu *toktottu* da (39/16)

traktordu *toktottu* / Beri kel dedi kol bulgap (41/10)

Abakir körünbödü kayda cetip ketti Oorup turbadı / bele Kızık Traktordu *toktotup* motorun (42/6)

toktotposton cürdü okşoyt Çañ menen açuu / tütüngö tumçuğup katuu temirge oturuu emne ekenin (24/10)

keçikpes üçün kayra tigi arabanı kuup cetişim / kerek *Toktoy* kalıp (29/6)

toktol-: Durdurmak, durulmak.

toktolboston / Baram dedim (22/13)

toku-: Eyerlemek.

inisi Esirkep menin atımı *tokup* minip çabandarğa / ketken Aldey menen Kaliypa bulakka suuğa ketken (12/9)

tol-: Dolmak, dolup taşmak.

Canım cer tartat cambaşım tiyse ele uykuğa / Oozu murdum köz kulağım çañ menen kumğa *toluptur* (24/16)

tolgon kıcırın kücünö çıgarıp meni koyup kalganda / kalpaktay uçup tüştüm Arañ degende tizeley tura (27/17)

tolku-: Dalgalanmak.

kıyalımdan oyğotup ciberdi Cal kuyruğu celge sapırılğan / tulparday tütünü vağondordun üstünön *tolkuy* uçup (9/16)

tolkun: Dalga.

elem Kara küröñ dıñ kaş kulak condonup kañtarılıp / kalıp cattı Añgıça çetki tiştin astınan *tolkunda* (39/12)

Tamılcıgan çoñ deñiz cayılıp ketip oşo kögültür / *tolkundarı* caldangan boydon kee ceri caşıldanıp (15/11)

tolkundan-: Heyecanlanmak, coşmak.

sırdaşsam sırıma *tolkundansam* kıyalıma tüşünö turgan / calgız gana aligi atın özüm bile elek beş kökül (36/8)

cakşılap aydoogo tırışıp adatımça *tolkundan* aldım / Zagondun etegine cetip kayra kayrıldım İñir (42/1)

toltur-: Doldurmak.

cıldağan aydap çığıp colğo tüştüm Mında col degendey / Oşonu menen boçkemdi *tolturbastan* arabamdı (6/8)

Eñ obolu canar may taşıp traktorlordun baktarın / özüm *tolturup* koydum Anan radiatorloruna suu (15/6)

alıp keliptir / Radiatordu *tolturup* koydum Kemel cuunup al (26/11)

toluk: Su taşımak için kap.

da mağa uşintip aytışkan Uşul kıyal menen Anarhayğa / cönöp berdim da Kelsem çirkööçülör *toluk* eken (8/9)

tolukşu-: Tam kıvamında olmak.

Tolukşup ay çıktı Oşondo men aydoonun narkı / ceegin cakalay cılcıp kelatkan ürkünçök eki karaandı (36/18)

tolukşuğan şıbaktuu aydın talaa Eski kişilerdin / aytuusuna karağanda ilgeri adırlarına cılkı üyürüyürü (7/9)

tomsor-: Somurtmak, kaşlarını çatmak, surat asmak.

emi celkemdin çuñkuru körsün / Kıyırsız talaa *tomsorup* catat Oy kırı döbö (19/2)

toñdurma: Nadas, sonbaharda nadas edilmiş tarla.

oşonço ubakıt kerek / Sorokindin aytuusu boyunça küzündö kelip *toñdurma* (38/7)

too: Dağ.

Aldıyarov Oozun açkan okuuçularğa Anarhay / degen Kordoydun böksö *toolorunan* Balhaştın kalıñ (7/7)

cerinen cañı col salıp baskandı cakşı körör elem / Köktömdö *too* boorun kıdırıp ali eç kimdin közü (39/7)

toobo: Tövbe, nedamet, pişmanlık.

kezip emne azap kayagıñı karaba meltiregen çöl *Toobo* / bul aymaktan adam emne tapmak Başka cer (19/5)

topoloñ: Karışıklık, kargaşa, panik, isyan.

Al ortodo men sırtka çığıp azırkı *topoloñdo* özüm / ırğıtıp cibergen açkıçtı izdep taptım da çetke çığıp (14/11)

topon: Tufan.

eç kimge karabastan / Emne Anarḥaydı *topon* suu kaptap kelatıppı (20/15)

topoz: Yak, kılları uzun bir tür öküz, Tibet sığırı.

aydadım Abakirdin kebetesinen korstonçuluk / körünböyt Demeyki tüpöyül *topoz* kebetelenip (31/12)

topurak: Toprak.

Kaydan bolo koysun Tabılganın conundagı bıdır / arasına turgan *topuraktı* tırmaktap çukup küçürkönö (40/5)

töbö: Tepe.

şıldıñdap kelatam / *Töbömdö* tüpsüz tereñ asman tegeregimde kıyırına (19/9)

Cer cıluu buulanıp kurgap barattı *Töbödö* kögültür / tunuk abada karcarday kanattarın kakpay kaalgıp (33/11)

totu: Papağan.

dirildegen türküm tüs asem *totudan* kooz kün celesi / andan beri çalkıgan darkan talaa (33/10)

toyut: Aş, besin, gıda, yem, yiyecek.

Tüşümü durus bolğon deşet Aylana talaağa da oşondoy / bolup ösüp berse Anarhayda kıştağan maldın *toyut* (6/16)

tögül-: Dökülmek.

çaçılıp kelet Meyli tögülsö Bir tamçısı kalbay *tögülsö* / da meyli Mınday kordukka emi çıday albaymın (18/4)

tök-: Dökmek, akıtmak.

Oşol kündördün birinde katuu caanda kaldık Kaydan / caydan çapkındap bolup keldi da *tögüp* kirdi (32/11)

tölö: Kulübe, toprak ev.

Oy bu cerdin çöldügünö alıstıgına baarına / *tölögünö* uşul elebi (39/1)

töö: Deve.

çette koñğurooloru şıñğırap karkıraday cele tartıp / kerben *töölör* ketip barat Kaydan kelatkanın (9/14)

töşö-: Yatmak, uzanmak.

töşöp küngö dalısın tosup cata ketti Keñ dalı uy / conduu eti maylanışıp küngö cıltırayt Men da (27/5)

küngö kiçine toorukkum keldi Köynögümdü çeçip / astıma *töşöp* catayın dep catkanda Abakir uykusuday (27/6)

sunala cambaştap çılım sorup catat Saadabek / bolso oçok başında terdik *töşönüp* sögülgön ötügün (12/11)

töşök: Döşek, yatak.

taap köpkö uktay albay çakıyıp cattım / Oşondo argasızdan şıbış söz uktum Abakir menen Kaliypa bir *töşöktö* catıptır Murda dele uşintip (37/10)

töşön-: Sermek, döşemek, yaymak.

sunala cambaştap çılım sorup catat Saadabek / bolso oçok başında terdik *töşönüp* sögülgön ötügün (12/11)

töşüñü muşta-: Böbürlenmek, övünmek.

Sen emne Men cumuşçumun Eldin baarın / bakkan men dep *töşüñümuştagılay* beresiñ Kılğan işiñ (27/13)

traktor: Traktör.

bakırıp beret kala berse muştum kezep tap berip kalat / *Traktor* eköö men calgız oşol eki traktorgo (5/8)

Kaydagı bir bokmurun student söröydün ayınan / kaçan bolso *Traktor* turup kalsa tumşuğuñdu kancalatam (5/14)

Kemel birok tigi kıykırgan neme akademik degen / atka kondurup iydi tıñşasam narkı bettegi *traktordun* (5/6)

ünü öçüptür menin tumşugumdu kancalatçu / oşol *traktordun* eesi Abakir al maga dagı ökürüp (5/7)

bakırıp beret kala berse muştum kezep tap berip kalat / *Traktor* eköö men calgız oşol eki traktorgo (5/8)

uşu bulaktan kün sayın alıstap baratat uçu kıyırına / turuş mildetim *Traktorlor* bolso bu aymaktagı calgız (5/10)

koştogu canar may kuygan tsisternadan da akırındap / alıstap barat Tsisternanı süyrötüp *traktorlorgo* (5/12)

col dele cok Uşu arabamdan ele kalgan iz / *Traktor* beregi karargan keñ aydoo cerdin eteginde (6/9)

men calğız cönödüm Buyerdegi işter bıyıl cazda ğana / baştaldı Oşol üçün eki ele *traktor* işteyt Başçıbız (6/14)

traktordu canday cürüp üyrönüp alarmın anan özüm / *traktor* aydaarmın dep oylop kelbedim bele Rayondo (8/8)

traktordun canında turğan kombinezonçon kişi / sözümdü bölüp ciberdi (10/14)

Unçukpastan traktordun tübünö aydap keldim / Unçukkanda emne demekmin *Traktor* menin ayıman (11/7)

Artıman motor tatıradı Abakirdin *traktoru* / açuulansa da bilgizbeyt (11/21)

dañ salıp oynormun Tigi turgan eki *traktor* / menen biz iştep cürgön bu tiriligibiz oroşon iştin (15/15)

Eñ obolu canar may taşıp *traktorlordun* baktarın / özüm tolturup koydum Anan radiatorloruna suu (15/6)

Men arabadan ırğıp tüştüm kamçını *traktordon* / aşıra ırğıtıp iyip baş ooğon cakka basıp kettim (18/10)

Kız koyun cayıp cönödü Abakir bolso *traktordun* / kabinasına çıgıp alıp aba muştap aykırıp turat (18/1)

Men buyerge tirkegiç bolup iştegeni kelgen *Traktor* / aydağandı üyrönöyün degem Atka moyunçak katuunu (22/5)

başka da *traktordu* ondooğo ce traktoristtin başka / cumuşuna işi kılıp baarına (23/12)

traktordun cürüşüp basañdatpay sokonun tişin kerek / bolso kötörüp kerek bolso tüşürüp turuu mildet Andan (23/12)

emne cok Kuyuşkanğa kıpçılba Özübüz bilebiz / *Traktorğo* da cumuşka da (23/5)

koñtorup taştap barat *Traktor* ıçkına kürüldöp kırduu / calpak tamanı şakıldap şıbaktı capşıra tepsep (24/6)

Abakir da öçöşköndön öçöşüp *traktordu* / taştak cerge saldı da soko borozdon sekirip çığıp (24/13)

Oşondo da kıñ debedim Keç kirip Abakir *traktordun* / toktotkondo gana men ölörçö çarçağanımdı sezdim (24/15)

ce carabayt ekem dep ketip kalar beken degendey / Oşol üçün meni arğasız ketiriş üçün uşintip *traktorun* (24/9)

Traktordu aydoodon çıgarıp motordu öçürdü da sokogo keldi / Eñkeyip tişterin sıypap kördü (25/1)

celke körünöt *Traktor* keçegisindey ele tınım (26/19)

Abakir keldi Lam debedi şıltoo izder kıntık / cok ele Unçukpastan *traktordu* sokogo aydap keldi (26/15)

tınım albadım Oşondon kiyin temtendep *traktorgo* / cettim da kabinanın içine kuladım Kantalagan koldorum (26/9)

Tüş Dem alış dedi / *Traktordun* kölökösünö tuncurap oturduk Abakir (27/3)

Traktor tatırap ot alıp ordunan kozgoldu Kabinanın / ayneginen murdagıday ele bıcıgır celke (28/14)

arabakeç keldi Emi suu taşuunun cumuşu ceñildep / kaldı Ürön sebüügö Saadabek menen Esirkeptin *traktoru* (28/17)

traktordun canında turganbız Abakir / motordun birdemesin karap catkan (29/17)

Traktorgo ötkömün dep maktana kıykırdım / Tetigi zagondobuz Keçiriñiz men şaşıp baratam (29/9)

Añgıça *traktor* toktop kaldı Abakir kabinadan / başın çıgardı (30/6)

karma / *Traktor* gur gur etip aldı da zagon boylop cürüp (30/12)

bele Mına emi küçtüü *traktor* menin kol kıymılıma / baş iyip kaz tamanı menen cerdi capşırta tepsep (30/15)

oylogonum *traktordun* meḫanizmderdin bilip aydagandı / üyrönüp alsam deym Köptön beri kaalaganım uşul emes (30/14)

Uşundan arttırganım *traktor* aydagandı üyrönüp alsam / cakşı da (31/1)

Bu corugu maga cakpadı Birok oşondo da *traktor* / aydap cürgönümö korstonmun Kabinadan baş çıgarıp (31/8)

azır sak bolboso bolboyt / Kız koyun aydap ketkiçe bir carım saatpay *traktor* (31/11)

bolso motordu öçür / Al cürüp baratkan *traktordon* sekirip tüştü da (31/4)

da mıyıgınan külümsüröp koydu / Lam debesten *traktordon* sekirip tüşüp kettim (31/14)

emnege keldi deym kelbey ele koyboybu *Traktordu* / toktotup koyo albaym ce öz betim menen aydap (31/16)

şaşmak İşi bolso cürüp atat *Traktoru* cakın / birdeme bolso cügürüp kelet (31/6)

betin zamatta borcuktagan kölçük bastı da kaldı / Birok Abakir *traktordun* toktotpodu küçöp aydap artta (32/13)

kırtış murdagıday koñtorulup tüşpöy sokonun tişterine / keptelip kakaltıp cattı Eger *traktordun* kaz (32/15)

Ekööbüz dagı kezdeşebiz Emki colu *traktorgo* oturup / albay aldıñan cügürüp çıgam Azır bara koy beş (32/4)

Senibi dep cügürüp barıp *traktordon* / otvertkanı alıp çıktım (34/12)

bilsin aytor ünü öçtü Tünörgön boydon *traktorgo* barıp / ot aldırgıçtı culka tarttı Motor kür kür etti (35/11)

oodarat ekenbiz Emki cazdan baştap köp *traktor* / apkelip PTC ornoto turgan körünöt Sorokindin (38/8)

Abakirge kıykırdım / Altın Abakir dabışımı ugup *traktordu* toktottu da (39/16)

ordunan kozgodum / *Traktor* çirene tartıp bir kalıpta cürüp kelet (41/18)

ünü kulaktı tundurup tapatandan atırılıp ketet / Abakirdin bu corugu tañ kaltırdı *Traktordon* (41/6)

Bar bar dedim men / Men koşko barıp kayra kelgiçe Abakir *traktordon* (41/15)

traktordu toktottu / Beri kel dedi kol bulgap (41/10)

Çını menen katuu oorup kalgan go İçi oorup atsa / kerek bürüşö tüşüptür dep oylodum da *traktordu* (41/17)

Traktordun ulkup culkup cürgönü çarçattı baarınan / Birde akırındap cılcıp kalat birde motordun (41/5)

Salmaktangan çöntögün sılagılap Abakir / *traktoruna* cönödü (41/1)

maga *Traktordon* sekirip tüşüp oşo tarapka çurkadım / Kırdı aşıp narı karadım beri karadım can (42/11)

Abakir körünbödü kayda cetip ketti Oorup turbadı / bele Kızık *Traktordu* toktotup motorun (42/6)

traktoruñar turat özüñör cok / Emne demekmin aga Çının ayttım (43/12)

Kayra anı esime algım kelbedi Cumuştun kamın / körüş kerek Köpkö ubaralanıp catıp *traktordu* arañ (45/2)

traktorçu: Traktör süren, kullanan kimse.

salıp eseptep çıksa arañ cetkidey Eki *traktorçu* / tartkanıçtap turat Oşol üçün een talaada iştegen bizdi salaaga (7/1)

Zağondun narkı başında Saadabek degen dağı bir / *traktorçu* kütüp oturat Caşap kalğan oluttuu kişi (11/20)

traktorçuluk: Traktörcülük.

Meḥanizatsya cağına Meni buyakka *traktorçulukka* / ciberişken azır ançeyin ubaktıluu dep boçkeni körsöttüm (17/13)

traktorist: Traktör sürücüsü.

Oşonu menen tınıp kalsamçı Cok Biröö / oozumu tırmağansıp *traktoristter* menen çirkegiçterge (10/8)

başka da traktordu ondooğo ce *traktoristtin* başka / cumuşuna işi kılıp baarına cardam berişim (23/12)

tsisterna: Bir ürünün bulunduğu depo, ardiye.

koştogu canar may kuygan *tsisternadan* da akırındap / alıstap barat Tsisternanı süyrötüp traktorlorgo (5/12)

tük: Hav, kadife, çuha, yün vb.nin yüzeyindeki ince tüy.

oozunan çöp albağan momun balasıñ Cep koyot / bu seni *Tük* da cakpaysıñ (23/16)

tükür-:

1. Tükürmek, tükürüğü ağız içinden dışarıya atmak.

tükürüp Bu saga Taş Baba tuuraluu lektsiya okuu emes / Mındayda tarıḫtın cardamı tiybeyt (28/8)

Ooba / Mağa baarı bir dep Abakir oçokko çıyt *tükürdü* (22/18)

2. Kışkırtmak.

Ey akademik ay dep al şıldıñday *tukurunup* / kızga köz ırgıttı Boygo cetip kalgan kız eken (30/2)

tükürük: Tükürük, salya.

Abaylasañ bolboybu dedi al *tükürüktöp* suulağan / köktü tarttı Ordunan kozğolo albay kalğansıñbı (12/17)

tula boy: Cüsse.

ızadan *tulaboyum* kalçıldap ıyladım Meni eç kim / körgön cok Emne bolup ketkenimi özüm da bilbedim (14/13)

tulpar: Hızlı at, asil at, savaş atı.

kıyalımdan oyğotup ciberdi Cal kuyruğu celge sapırılğan / *tulparday* tütünü vağondordun üstünön tolkuy uçup (9/16)

tumandan-: Dumanlanmak, sise bürünmek.

tumandanıp caanğa ezilip çarçağanday dımıp catat / Anın atam zamandan berki kozğolbos tınçtığın buzğan (14/15)

tumçuk-: Nefesi tıkanmak, nefesi kesilmek.

toktotposton cürdü okşoyt Çañ menen açuu / tütüngö *tumçuğup* katuu temirge oturuu emne ekenin (24/10)

tumçulana cat-: Tıkamak, kapatmak.

bu sözdördü ukpay ertereek uktap ketsem eken dep / *tumçulanacattım* (38/4)

tumşuğuna ayt-: Burnunun dibinde bağırmak.

katıñkı Aldey kakçıñdap bet mañdayına / keldi da tike karap *tumşuğunaayttı* (14/8)

tumşuğuñdu kancalat-: Bir tehdit cümlesi; çenesini patlatmak, ağzını yırtmak.

Kaydagı bir bokmurun student söröydün ayınan / kaçan bolso Traktor turup kalsa *tumşuğuñdu kancalatam* (5/14)

akademik *Tumşuguñdu kancalatam* Abakirdin / ırayımsız ünü meni muzdattı (17/16)

tumşuk: Gaga, hayvan suratı, hayvan burnu; hortum.

ünü öçüptür menin *tumşugumdu* kancalatçu / oşol traktordun eesi Abakir al maga dagı ökürüp (5/7)

tumşuğundu kancalatam / Seleye kattım kulak töşödüm çınında menin atım (5/5)

tun-: Dibe çökmek.

da calğız bulaktın bir atı boluş kerek go Antip / turğanımça suunun ılayı *tunup* beti möltüröp tübü (17/3)

tuncura-:

1. Kederli ve düşünceli olmak.

Sorokin emgek akıbızdı apkeldi Abakir akçasın / kayta kayta sanap küdüktönö *tuncurap* anan barıp (38/17)

Birese tañırkap birese eçtemeni tüşünö albay kele cattım / Azır maga mobu muñayım *tuncuragan* (42/17)

Abakir Kaydasıñ coop ber Ala küügüm basıp turgan / çıbırdın üstü *tuncurap* selt etpedi (42/9)

2. Rahat ve sükun içinde bulunmak.

Tüş Dem alış dedi / Traktordun kölökösünö *tuncurap* oturduk Abakir (27/3)

tunuk: Duru, berrak, temiz.

Cer cıluu buulanıp kurgap barattı Töbödö kögültür / *tunuk* abada karcarday kanattarın kakpay kaalgıp (33/11)

cıltır *tunuk* tüpsüz tereñ körünöt Asmandagı / cıldızdar atügül bütündöy asman uşul kiçinekey (35/17)

tündük: Kırgız çadırının tepesindeki açık alan.

sarı suu tamçılayt Sırtta ak caan bayağı kalıbınan / koydun terlüü cıtı kañırsıyt *Tündüktön* anda sanda (12/13)

tuñguyuk: Açmaz, yar, uçurum.

Kapilet baştalgan ötkün kapiletten toktodu Oşol / zamat tüpsüz *tuñguyuk* kök asman çayıttay açıldı (33/4)

aylanta tegerete karap turdum Tüpsüz *tuñguyuk* ülbürök / tınoodon salmaksız kök obo kanatı közgö ileşpey (33/9)

tunup tur-: Saydamlaşmak, temiz ve şeffaf olmak.

Tunup turgan çordonunda bolso kudu köktögüdöy bolup / cıltıldaşat Anı karap oturup oygo çömüldüm Talaanın (36/2)

tünö-: Gecelemek.

Talaaga *tünöp* tañ erte kayradan işke kiriştik / Cumuştun oorlugu oşonçoluk Abakir meni mazaktoogo (38/14)

emespi desem kerek / Uşerge maşine menen eki *tünöp* cettik Meni menen (8/5)

tüñül-: Vazgeçmek, vedalaşmak, umudunu kesmek.

Dagı bir az karap turdum da *tüñülüp* kayra tarttım / Batıp ketken kündün solgun nurları akırındap (42/15)

tüp:

1. Dip, oyuk veya çukur bir şeyin en alt bölümü.

da calğız bulaktın bir atı boluş kerek go Antip / turğanımça suunun ılayı tunup beti möltüröp *tübü* (17/3)

düynönün tört tarabına col açık Bulaktın tuşunan / koştun tuşunan öttüm Taş Baba turğan döbönün *tübünön* (18/16)

çöyçökkö batıp turgansıyt Cıldızdar bulak *tübünön* / köktögüdön beter suktandırıp cımındaşat suzup alıp (35/18)

2. Bir şeyin sonu, sonucu.

bulakka kayrıldım Kaynar bulaktın çordonu bülküldöp / betime salkını urdu Fonardın carıgına *tübü* (25/18)

3. Dip, bir şeyin en yakını.

Unçukpastan traktordun *tübünö* aydap keldim / Unçukkanda emne demekmin Traktor menin ayıman (11/7)

Şaşpagın akademik dep Abakir kulagımın / *tübünö* kıykırdı Men azır kelem Eger birdeme (31/3)

tüpöy: Dikleşmek, ileri çıkmak, kabarmak.

aydadım Abakirdin kebetesinen korstonçuluk / körünböyt Demeyki *tüpöyül* topoz kebetelenip (31/12)

tur-:

1. Durmak, beklemek.

Kayda cogolup ketkesiñer dep eleñdey aldıman / çıktı Esim çıkkançı Kütüp *turam* (43/11)

turdu da arabadagı bidondu culkup alıp cerge kürs koydu / Emneme suu taşıp cüröm men dep öz aldınça süylöndü (43/17)

Eneñdi bokmurun akademik sensiz da bu örttönüp / ketkir Anarhay örttönböy *tura* beret cer cutup (18/8)

okşoyt Anın inisi Esirkep da ordunan *tura* berdi / kayra oturdu (20/18)

Kayda cügürüp baratat Birdeme körgön go Zagondun / orto çenine cetip kabinadan suurulup *tura* karadım (42/5)

cer tayangan kalıbında *turup* kaldı Kana / Kança kütöm (27/11)

turup kalğanı ıras Kayra çirkegiç Kaliypanın ortogo (11/8)

Kaydagı bir bokmurun student söröydün ayınan / kaçan bolso Traktor *turup* kalsa tumşuğuñdu kancalatam (5/14)

2. Ayağa kalkmak, doğrulmak.

kiriş Ordunan *turup* eşikke cönödü Emese dem / algıla (23/7)

kızga kol bulgagım kelet birdeme aytıp ün salsam / deym Kargaşaday bolup Abakirdin *turup* alganın karaçı (31/9)

Ketüügö *turup* atıp cıldız cabalaktap caynagan / asmandı dagı bir colu çalkalay karadım Közüm (36/15)

emes Kemel biz cardamdaşabız Cür / Esirkep dep Kaliypa ordunan *turdu* (25/15)

cañı colunan baştap cazgandı cakşı körör / elem Tañ erte *tura* kalıp cañı kardın iz tüşpögön (39/6)

içboorumu ezip kabırgalarımdı kıyratıp salgansıdı / Dagı bir colu *turup* akırın cütkünö berdim Al (28/4)

cumuş köp / Ertesi kündögünön erte *turdum* Altündö başıma bir (15/3)

dep kekeerledi / Munu ukkan Saadabek unçukpastan *turup* üydön çığıp (20/16)

düynönün düyüm kooz tüs boyoktorun boyuna siñirip / kün celesi kıymılsız iyilip *turdu* Cürögüm öröpküp (33/8)

açuuga muunup zaarı başına çıkkan uşu nemeni karap / *turup* birese boorum oorudu Şaşpay turup (35/6)

3. Durmak, yaşamak, bulunmak.

turat Kabinasının üstünö çığıp alıp Abakir dale / muştumun abağa cañsap meni aşata sögüp kıykırıp (6/10)

traktordun canında *turğan* kombinezonçon kişi / sözümdü bölüp ciberdi (10/14)

dañ salıp oynormun Tigi *turgan* eki traktor / menen biz iştep cürgön bu tiriligibiz oroşon iştin (15/15)

calt karadım Kız da menin soñuman karap canagı / ordunda *turgan* eken Araba toktopodu Birok aga kapa (29/11)

körgönünö köñülüm süyünöt Al emi naraaktagı / döbödö karayıp Taş Baba *turat* Sokur közdörü alıstı (36/16)

traktordun cürüşüp basañdatpay sokonun tişin kerek / bolso kötörüp kerek bolso tüşürüp *turuu* mildet Andan (23/11)

Kaydan bolo koysun Tabılganın conundagı bıdır / arasına *turgan* topuraktı tırmaktap çukup küçürkönö (40/5)

kıymılsız uşul ordunda *turğandır* Caan menen cel / cegen oñ közü ağıp kalğanday kıyğaç kabağı cabıluu (10/4)

elek bolsom kerek koşton tigindeyreek bir / döbödö bayırkı Taş Baba *turuptur* Karoolgo koygonsup (10/2)

da calğız bulaktın bir atı boluş kerek go Antip / *turğanımça* suunun ılayı tunup beti möltüröp tübü (17/3)

düynönün tört tarabına col açık Bulaktın tuşunan / koştun tuşunan öttüm Taş Baba *turğan* döbönün tübünön (18/16)

turğan kalıbınan cazbay belçesinen cerge batıp / telmirip kala berdi (18/18)

traktordun canında *turganbız* Abakir / motordun birdemesin karap catkan (29/17)

çöyçökkö batıp *turgansıyt* Cıldızdar bulak tübünön / köktögüdön beter suktandırıp cımındaşat suzup alıp (35/18)

On ekinçi kılımda bul cerlerde moñgoldor *turgan* / Buyerge keler aldında alar Kıtaydı çaap köp altın (40/8)

traktoruñar *turat* özüñör cok / Emne demekmin aga Çının ayttım (43/12)

menen eritip alarmın debedim bele Emi kılganı uşubu / Emnesi aytayın Adam *turmak* ayban at da başkarganıñday (44/8)

4. Hizmette bulunmak, ücretle çalışmak.

tura munusu / Menin oylorumdu Kaliypanın ünü buzdu (43/9)

Coldo kuzovdo *turup* kelatkanda aylana terebelden / köz ayrıy albadım Mına el oozuna comok bolgon (8/18)

tura: Doğru, biçilmiş kaftan.

bul Anarhay seni menen ayalıñ ekööñö okşoğon / akmaktardı sürgüngö ayday *turğan* cer tura Silerge koşup (13/5)

turmuş: Hayat, yaşam tarzı, yaşantı.

Mına emi öz bet aldımça *turmuş* aralap körgöndögü / köyüm Attiñ keler zamat kayra tartkanda bolmok (8/13)

Turmuşubuzga ança mınça özgörüş kirdi Ürön / taşuuga koş at çegilgen araba keldi Anı menen birge (28/16)

Köñülüm ergip Anarḥay *tuurasındagı* uçkul kıyalım / kanat kagıp sabalap uçtu Iras uşul turmuşumda (33/14)

Tuş bol-: karşı karşıya kalmak, maruz kalmak.

Tuş bolğonum belgisiz capaday calğız nokottoy / kiçinekey bir can baratam (19/11)

tuş bolğonun karasañ / Abakirdin canınan tezireek coğolğuça şaşam (11/19)

tuu: Tuğ, bayrak, sancak, alem.

bolom Cer mayışkan kalın kol Nayzaları / kılkıldap asaba *tuuları* celbirep köçmön eldin (9/8)

tuurduk: Çatlak.

Üy içi it baylasa turğus Suu bolgon *tuurduktan* / köktöp oturat Kitebimi okup men bir burçtamın (12/12)

tuy-: Duymak, hissetmek, anlamak.

tuyar beken Cakında koştu bütöbüz oşondo al / kızdı izdep taap uşu bulaktın başına apkelip Anarḥay (36/12)

tuz: Tuz gibi.

küygön kubakay kaşının astındağı *tuzday* kök / közdörün kadap karap turdu da can cumkasınan kıpkızıl (19/17)

tuzduu: Tuzlu.

Bizdin kaşardağı kuduktun suusu *tuzduu* dedi / kız Uşuyakta bulak bar dep uktum ele Özüm da körgüm (17/10)

türküm: Grup, topluluk, zümre.

dirildegen *türküm* tüs asem totudan kooz kün celesi / andan beri çalkıgan (33/10)

türt-: Dürtmek, itmek, iteklemek.

Saadabek meni çetke *türtüp* ciberdi Eköö atırılçu / ilbirstey birin biri teşe tiktep üydün için tegerene (13/16)

Suuğa kanğan koydu kız narı *türtüp* çığa berdi / Canıman ötüp baratıp (17/1)

Tüş-:

1. Düşmek, inmek, sarkmak.

maga negedir taanış köründü Bir curnaldın betinen / dal uşunday kökülü mandayına *tüşkön* vetnam kızdın (16/15)

Rıçagdı bekitip beri kel / Men tañ kalıp sokodon *tüştüm* da Abakirge bardım (30/7)

bolso motordu öçür / Al cürüp baratkan traktordon sekirip *tüştü* da (31/4)

kayra boroz astına cılt kirip ketti Daroo koşton / sekirip *tüşüp* oşol cerge cettim da kalıñ çımdın (39/14)

maga Traktordon sekirip *tüşüp* oşo tarapka çurkadım / Kırdı aşıp narı karadım beri karadım can (42/11)

ot aldırdım Tatıragan açuu dooşko tün ürküp / oygongondoy boldu Kabinaga *tüşüp* faranı candırdım (45/3)

Abakir kabinasınan sekirip *tüşüp* baya künküsündöy / opuruldu Men attın başın tarttım (18/5)

Asmanga cıldız baspay kay bir darkan talaanın / çetine agılıp *tüşüp* cattı Tegerek bulaktın közü (35/16)

tüşüp kalgan eken Kebetesi ketip şümüröyö / *tüşüptür* Üñküyüp çetke süyrölö bastı (41/16)

çıktı da toktoosuz narı *tüşüp* körünböy ketti Dalısın / gana körüp kaldım Abakir eken Aga emne bolgon (42/4)

Kaydagı uyku Katalık ketirbeyin dep tiktegenim / ele sokonun tişteri Sokonun tişine *tüşüp* ölöm dep (24/3)

Tüş Dem alış dedi / Traktordun kölökösünö tuncurap oturduk Abakir (27/3)

kırtış murdagıday koñtorulup *tüşpöy* sokonun tişterine / keptelip kakaltıp cattı Eger traktordun kaz (32/15)

cañı colunan baştap cazgandı cakşı körör / elem Tañ erte tura kalıp cañı kardın iz *tüşpögön* (39/6)

sekirip *tüştü* / Emne taptım deysiñ (39/17)

2. İnmek, taşıt veya binek hayvanlardan yere basmak.

katarıma ötkön Koşton *tüşpöy* ötügümdün balçıgın / tazalap otura otura berdim Suu tiybesin dep korgolotkon (33/1)

Men barıp kabinaga *tüştüm* Abakir öñ daletten / ketip kupkuu tike karabay közdörü caltaktayt (41/11)

3. kökül kızdı taap alar kündü kıyaldanam / Oşol kündörü biz cañı zagongo *tüştük* Özüñö caktan (39/4)

4. Binmek, bir vasıtaya binmek.

Dagı bir cañılık bar / Eki üç kün murun arabaga *tüşüp* tüşkü tamaktan (29/2)

tüşüm: Hasat, ürün, mahsul, ekin, verim.

Tüşümü durus bolğon deşet Aylana talaağa da oşondoy / bolup ösüp berse Anarhayda kıştağan maldın toyut (6/16)

tüşün-: Anlamak, kavramak.

Tüşündüñbü carğak şımduu şorduum Karğış tiygen / üyümdö bolsom sendey neme menen süylöşüp koybos elem (13/4)

Oy men süylöşüp turup kalğan turbaymbı / Kim al dedi kız *tüşünböy* (17/17)

zıyanın tartıp cürüpmünbü *Tüşünsöm* buyurbasın Birok / Sorokinge toktoo coop berüügö tırıştım (22/4)

tiştep catsam da bu menin ceñilgenim emes bolçu / Akıykat üçün muştaşsa bolorun men emi *tüşündüm* (28/11)

Özüñdü biröö urup catsa tartınbay anı uruş kerek / ekenin *tüşündüm* Men üçün uşunun özü ceñiş ele (28/12)

kagınıp silkinip üstü boyun tüzönüp sakmançı kızga / bet aldı Anın aram oyun mına oşondo *tüşündüm* (31/5)

Birese tañırkap birese eçtemeni *tüşünö* albay kele cattım / Azır maga mobu muñayım tuncuragan (42/17)

üçün meni cek köröt uşuğa *tüşünö* albaym Körör künüm / mınday bolorun murda bilsemçi Men maselen tabiyattın (8/2)

Uşunun birine da *tüşünböy* ketpedibi Kelgende / kanday bolso oşo boydon kete berdi Küygüzüp (44/11)

canım açıdı Abakirdey nemeni kandayça / süygönün gana *tüşünböym* Attiñ Kaliypanı taştap ketip (44/13)

küygönümü kim *tüşünöt* / Men unçuga albay özümçö kapa bolup turdum (44/12)

kanday asıl kazınadan ırıs taalayınan ayrılgan / Abakir bilse *tüşünsö* o anda (44/14)

tüşüñö kir-: Rüyasına girmek, düşüne girmek.

kelip meni süzö toktodu Aytıp koyoyun akademik / aligi kızdı oyuñan çıgar *tüşüñö* da kirbesin (35/3)

tüşür-: Düşürmek, indirmek.

traktordun cürüşüp basañdatpay sokonun tişin kerek / bolso kötörüp kerek bolso *tüşürüp* turuu mildet Andan (23/11)

Keñ talaanı alay dülöy *tüşürgön* möndür aralaş caagan / ötkün ele Asman güüldöp çañdap catkan cerdin (32/12)

anan aytalı dep al tabılganı çöntögünö salıp aldı / Koştun üstünön *tüşürüp* alasıñ mende bolsun (40/18)

tütün: Duman.

tündügünön tezektin kök *tütünü* asmanğa sozolondu / Tegerekte koroo koroo koy üyür üyür cılkı Tigi (9/13)

kıyalımdan oyğotup ciberdi Cal kuyruğu celge sapırılğan / tulparday *tütünü* vağondordun üstünön tolkuy uçup (9/16)

toktotposton cürdü okşoyt Çañ menen açuu / *tütüngö* tumçuğup katuu temirge oturuu emne ekenin (24/10)

çıkkan kara *tütün* aydoonu kaptap dem kısıp / sokonun astın coylop koñtorulgan boroz menen (41/7)

tüyşük: Dert, tasa, kaygı, sıkıntı, üzüntü.

boosun kantip baylagandı bilbeyt Munun *tüyşügün* / men tartıp cindi bolupmunbu Okumuştuuluğun (21/12)

tüyünçök: Bohça, çıkın yapmak.

Biröö esirkegensip booru ooruganı da keede katuu / tiyet emespi Kaliypa arabadan bir *tüyünçök* tamak bir (26/13)

tüz-: Düzmek, düzenlemek.

Andan arı cürdük tabılgamı Aldiyarov agayga / alparıp körsötsöm dep oylop kelem Agaydın *tüzgön* (41/2)

tüz:

1. Düzlük.

körünböyt Döböçögö cügürüp çıgıp karasam te tömönkü / *tüzdö* ketip baratkan Abakirdin karaanı köründü (42/12)

2. Direk, doğrudan.

Bet aldımı *tüz* karap baram Al caktagı apay betti / boorlop biröö şıpıldap ketip barattı Kaykı belge (42/3)

tüzön-: Düzeltmek, doğrultmak, onarmak.

kagınıp silkinip üstü boyun *tüzönüp* sakmançı kızga / bet aldı Anın aram oyun mına oşondo tüşündüm (31/5)

U

ubakıt: Zaman, vakit

dep bakırganı bakırgan / *ubaktımı* boşko korotoyun dep cürgön men cok (5/15)

Dep suktanasıñ birok *ubakıt* cok Başkası eçteme / emes ele Abakirge kayerimen cakpay kaldım al emne (8/1)

kerek / Çü cañıbar Ekööbüz muñayışka *ubakıt* cok (15/2)

küttürböy taşıp cetkirip cattım Birok kün / batkança dagı dalay *ubakıt* bar (16/11)

bolup taltañdap on cıl *ubaktısın* boşko ketirdi / Bulardı asırağan da biz Kursağı tok kiyimi bütün (21/10)

cata kalıp üylöym Kança *ubakıt* ötkönün bilbedim / aytor baardık tişterdi almaştırıp çıkkança (26/8)

oşonço *ubakıt* kerek / Sorokindin aytuusu boyunça küzündö kelip toñdurma (38/7)

ubakıt öt-: Zaman geçmek.

cağıma karabay tırışkandan tırışıp oturam Kança / *ubakıtötsö* da lam dep ooz açpadım kıñkıs ün çığarbadım (24/12)

ubaralanıp cat-: Rahatsız edilmek, zahmete katlanmak.

Kayra anı esime algım kelbedi Cumuştun kamın / körüş kerek Köpkö *ubaralanıpcatıp* traktordu arañ (45/2)

uç-:

1. Uçmak, havalanmak.

oysezimderdin cüzdön biri kagazga tüşpöy kalganına / öküdüm Keleçekke *uçkan* kıyalımdı cetkirer körköm (34/6)

şibegesi *uçup* ketti artına barıp tüştü Abakirdi çaarı / közünön çığa karap bir kolunda sozo karmağan kök (13/7)

turgan çakta kıyalıñ alıp *uçup* turgan çakta / candüynöñö bütündöy aalam batıp turabı deym (36/4)

tolgon kıcırın kücünö çıgarıp meni koyup kalganda / kalpaktay *uçup* tüştüm Arañ degende tizeley tura (27/17)

kelip ıza menen dagı umtuldum Men umtulgan sayın al / bir koyot Koygon sayın calp etip *uçup* tüşöm (27/18)

2. mec. çok hızlı gitmek.

kıyalımdan oyğotup ciberdi Cal kuyruğu celge sapırılğan / tulparday tütünü vağondordun üstünön tolkuy *uçup* (9/16)

tişteri taşka şakıldap tiygende cark curk etip ot / çagılat selkildegen orduman men *uçup* tüşö cazdaym (24/14)

kelatkanıma baktıluumun Kuştay *uçup* kelatam Maga / kanat bütköndöy (29/13)

uç: Uç, had.

uşu bulaktan kün sayın alıstap baratat *uçu* kıyırına / turuş mildetim Traktorlor bolso bu aymaktagı calgız (5/10)

uçkun: Kıvılcım.

aylanadagı karañgı tüngö altın *uçkun* şirendi / çaçkanday (35/19)

ugul-: Duyulmak.

ugulbayt / Boldu emi cetişet dedi Abakir uykusurap (37/12)

elcurtka elge ketem / Art cagıman at dübürtü bışkırganı *uğulğanda* da (19/14)

uk-: Dinlemek, duymak, işitmek.

ketip barat / Oşondo men ilgerki ötkön zamandın dooşun *ukkanday* (9/7)

Abakirge kıykırdım / Altın Abakir dabışımı *ugup* traktordu toktottu da (39/16)

ukkan curtka külkü bolom Birok bu kıyalkeçtigime / calañ özüm emes tarıh muğalimibiz Aldıyarov da (6/5)

Bizdin kaşardağı kuduktun suusu tuzduu dedi / kız Uşuyakta bulak bar dep *uktum* ele Özüm da körgüm (17/10)

uğuldu Ansız da ölböybüz / Adam emey ele ayban ekensiñ bul emne kılğanıñ (18/13)

dep kekeerledi / Munu *ukkan* Saadabek unçukpastan turup üydön çığıp (20/16)

Uktuñbu dep başın kötörböy kaarlana / ıyıgın bulkup aldı (27/9)

uktay albay çakıyıp cattım / Oşondo argasızdan şıbış söz uktum Abakir (37/10)

bu sözdördü ukpay ertereek *uktap* ketsem eken dep / tumçulana cattım (38/4)

Aldagaydan zıñıldap şıbak başın ürkütkön parovoz / ünü *uguldu* Balkim uşu poyezdge cabışıp Abakir (44/17)

Tapatañdan coop bere albadım Abakirdin aytkanın / *uğup* oturup uşunun sandırağında da çındıktın (22/1)

dep Kaliypa cemelep kaldı / Eköö caaktaşıp catkanın köpkö *uğup* bardım (18/14)

ukala-: Ovmak, ovuşturmak.

men ğana közümü *ukalap* soluktap oturdum / Imırt kirgençe otura beripmin (14/16)

sakal baskan çarçañkı betin alakanı menen / *ukalay* sürttü da (20/5)

ukta-: Uyumak.

ketip kaldı / Anarḥaydın aydıñ talaası memirep *uktap* cattı (44/16)

balee baştaldı dey ber / Aldey apa da *uktabay* catıptır Karañgıda cılıp (23/14)

bu sözdördü ukpay ertereek *uktap* ketsem eken dep / tumçulana cattım (38/4)

taap köpkö *uktay* albay çakıyıp cattım / Oşondo argasızdan şıbış söz uktum Abakir menen Kaliypa bir töşöktö catıptır Murda dele uşintip (37/10)

uktap kal-: Uyuya kalmak.

Uktapkalıp sokonun astına tüşüp ketseñ men / coop berbeym Dep işke çığar aldında bir ayttı (24/2)

ulant-: Eklemek, devam ettirmek.

İşibizdi *ulanttık* / Uşu kündön men aligi kıyalımdan acırabadım (35/12)

ulkup culkup cür-: Yamuk yumuk yürümek/gitmek.

Traktordun *ulkupculkupcürgönü* çarçattı baarınan / Birde akırındap cılcıp kalat birde motordun (41/5)

ulu-: Köpeklerin çıkardıkları ses, ulumak.

aç kalgan aç börüdöy *ulubas* bele / Kaliypa başka eçteme debesten arabasın (44/15)

uluu: Büyük.

kalıñ el cabıla iştegen *uluu* cürüş dep / cürbödüm bele Uşunun baarın kılğan tarıh muğalimibiz (7/6)

uluumuştaş: Yaşça büyük kimse.

caş *uluumuştaş* dese muşka kıyın / Abakirge eç kim coop bergen cok (21/3)

umtul-: İleri atılmak, yönelmek.

ötükçön aybattuu *umtuldu* / Meyli men akmak boloyun meni eerçip kelip (13/8)

kelip ıza menen dagı *umtuldum* Men umtulgan sayın al / bir koyot Koygon sayın calp etip uçup tüşöm (27/18)

çalbagan cañı kızgaldaktardı tergendi cakşı körör / elem Uşunun baarında cañıga *umtultkan* azgırgan (39/8)

unçuga al-: Ses vermek, seslenmek.

ketti go meni küygönümü kim tüşünöt / Men *unçugaalbay* özümçö kapa bolup turdum Kaliypaga (44/12)

unçuk-: Ses çıkarmak, seslenmek, konuşmak.

Unçukpastan traktordun tübünö aydap keldim / *Unçukkanda* emne demekmin Traktor menin ayıman (11/7)

Unçuguşpay telmirip ekööbüz tikteşip kaldık / Kaydan payda boldu dep men tañ kalıp tursam bu (16/17)

Keçkurun baarıbız üygö çoğulduk Baarıbız / *unçuguşpay* üñküyüp oturduk Oçoktoğu tersken cana (20/12)

Birotolo / Altın tuuraluu *unçukpadım* Abakir üçün özüm (43/15)

unçukpa-: Suspus olmak.

Unçukpastan traktordun tübünö aydap keldim / *Unçukkanda* emne demekmin Traktor menin ayıman (11/7)

dep kekeerledi / Munu ukkan Saadabek *unçukpastan* turup üydön çığıp (20/16)

Makul dedim men Zapas tişterdi sokodon bölüp ket / Al *unçukpastan* aytkanımdı atkardı da koşko (25/3)

Abakir keldi Lam debedi şıltoo izder kıntık / cok ele *Unçukpastan* traktordu sokogo aydap keldi (26/15)

universitet: Üniversite.

universitetke kirem / Kiyinçereek men da okuuğa kirsem deym (17/12)

unut-: Aklında kalmamak, hatırlamamak.

berdi Süyüngönümön cürögüm lakıldap çıktı Başka / eçteme oyuma kelbey düynönü tügöl *unuttum* Bar (30/13)

da şaymanı kelbey kaldı Menin bar cogumdu müldö / *unutup* kalganday takır nazar salbayt Oşondo da (38/15)

aytıp beret / Anan çarçasam kerek tabılgamı da *unutup* koyupmun (41/4)

ur-:

1. Vurmak, dövmek.

Urba Aba Saadabek aba buğa teñelbeñizçi Eköönün / buttarının arasında (13/15)

oy keldi emi meni biröö *uruşmak* turgay katuu söz / aytpagıday kılıp kantsem da başkaça cürüp başkaça (15/4)

Özüñdü biröö urup catsa tartınbay anı *uruş* kerek / ekenin tüşündüm Men üçün uşunun özü ceñiş ele (28/12)

2. (Damga/mühür) basmak, vurmak.

urğanım cok Dagı Taş Babanın tarıḥın bilet / imiş İşke kelse karaylap közün tappayt Anday bolso (21/13)

ura-: Yuvarlanmak, yıkılmak.

kööp erigen kardın zagi *urat* Aga aralaş buuluu abadan / bıltırkı kuurağan şıbaktın tübünön kıltıyıp (9/3)

uraan: Hurra, hücum.

menen cer birikken kanduu soğuş cürüp cattı / Kılıçtar carkıldap cookerler *uraan* taştap kıykırıp (9/10)

uruş-: Kavga etmek, vuruşmak, dövüşmek.

Özüñdü biröö urup catsa tartınbay anı *uruş* kerek / ekenin tüşündüm Men üçün uşunun özü ceñiş ele (28/12)

Uruşpağanı kayra kayt dep suranbağanı emnesi / Çaalıkkan atın çarçañkı minip cürgönü kanday Üycayı (20/8)

uruuk: Darbe, yumruk.

Abakir calt berip tiginde catkan tokmoktoy açkıçtı / ala koydu da *uruuğa* kamdanıp başın eki (13/12)

uuçta-: Avuçlamak.

başkalar bilbese da Abakir cakşı bilet Meyli men / da kaytpaymın Sokonun rulun karıma *uuçtap* can (24/11)

uuçuna tüş-: Avucuna düşmek, insafına kalmak.

cek körgön adamdın *uuçuna* özüm barıp tüşkön / bolup çıktım Birok men ündöbödüm Ayttım boldu (22/16)

uy tilindey: Avuç içi kadar.

ağronom Sorokin bıltır uşerge *uytilindey* tilkege / kayrakı arpa aydap tacrıyba kılıp östürüptür (6/15)

uyal-: Utanmak, çekinmek, utanç duymak.

Uyaldım da Cınalışta kanca çuru çuu boldu ele / Apam koyo berbey tırıştı al meni vraç bolso dep (8/14)

uşunum ıksız bolup kaldı *Uyalğanıman* betim çımırap / ısıp çıktı da bat ele kayra muzdadı (17/15)

uyalıp turdum / Ketip kaldı deçi Kaliypa nes bolo bir az (43/16)

uyat: Ayıp.

cañırğan çölkömdün taymanbas baştooçuları / dep atağan Emiçi Akademik atka kondum *Uyat* Anı (6/3)

uyku: Uyku.

Bul tünü *uykum* çala boldu Abakir menen kantip / işteşer ekem Buğa çeyin anda sanda bir kağışıp (23/8)

Kaydagı *uyku* Katalık ketirbeyin dep tiktegenim / ele sokonun tişteri Sokonun tişine tüşüp ölöm dep (24/3)

Canım cer tartat cambaşım tiyse ele *uykuğa* / Oozu murdum köz kulağım çañ menen kumğa toluptur (24/16)

küngö kiçine toorukkum keldi Köynögümdü çeçip / astıma töşöp catayın dep catkanda Abakir *uykusuday* (27/6)

uykuga kir-: Uyumaya hazırlanmak, uykuya dalmak.

tursam özüm menen birge / Keçkisin el *uykugakirgende* men üydön çıgıp (35/14)

uykusura-: Uyuklamak.

ugulbayt / Boldu emi cetişet dedi Abakir *uykusurap* (37/12)

uy: İnek, sığır.

töşöp küngö dalısın tosup cata ketti Keñ dalı *uy* / conduu eti maylanışıp küngö cıltırayt Men da (27/5)

uzatıp koy-: İzlemek, takip etmek.

ötüp kettim Taş Baba tabalay külüp ağıp kalğan közü / oluraya karap *uzatıpkoydu* da neçen kılımdar boyu (18/17)

uzun: Ayrıntılı.

muzeyçesinde mınday tarıḥıy tabılgalar köp Munu / körüp tarıḥın *uzun* sabak kızık kep kılıp (41/3)

Ü

ülbürök: Yumuşak, hassas, narin.

aylanta tegerete karap turdum Tüpsüz tuñguyuk *ülbürök* / tınoodon salmaksız kök obo kanatı közgö ileşpey (33/9)

ülüş: Üleş, pay, hisse, katkı.

ülüşü bar go dep oylodum Birok kıcırlanıp zaarın / sözünö çığarıp aytıp catpaydı Kay cazığıma Men (22/2)

ümüt: Ümit, umut.

başkanın *ümüt* tilegin sezbeybi ayabaybı Oşondo / emgeginin akıbeti kaytıp üzürü ırıs bolboybu Abakirçi (44/10)

İşenip cürbödüm bele *ümüttönüp* cürbödüm bele / İşengen kişim oşo bele ümütüm oşo bele dep canı (44/5)

ümüttön-: Ümitlenmek, ummak.

İşenip cürbödüm bele ümüttönüp cürbödüm bele / İşengen kişim oşo bele *ümütüm* oşo bele dep canı (44/5)

ün: Ses.

ünü öçüptür menin tumşugumdu kancalatçu / oşol traktordun eesi Abakir al maga dagı ökürüp (5/7)

akademik Tumşuguñdu kancalatam Abakirdin / ırayımsız *ünü* meni muzdattı (17/16)

Toktomok belem kayra ıldamday bastım / Tim koy karaanı öçsün degen Abakirdin *ünü* (18/12)

süylöp turdu birok ulam karagan sayın kokustan / baskan korkunuçka apkaarıp *ünü* kargıldana berdi (40/4)

Aldagaydan zıñıldap şıbak başın ürkütkön parovoz / *ünü* uguldu Balkim uşu poyezdge cabışıp Abakir (44/17)

ün çığar-: Ses çıkarmak.

cağıma karabay tırışkandan tırışıp oturam Kança / ubakıt ötsö da lam dep ooz açpadım kıñkıs *ün* çığarbadım (24/12)

birok kıñ dep *ün* çıgarbaska erdimdi kese tiştep / catıp kaldım (28/6)

ün kat-: Bağırmak çağırmak.

Al *ünkatpadı* Motordu birotolo öçürdüm da / dagı kıykırdım (42/8)

ün sal-: Seslenmek.

kızga kol bulgagım kelet birdeme aytıp *ünsalsam* / deym Kargaşaday bolup Abakirdin turup alganın karaçı (31/9)

ündö-: Seslenmek, konuşmak, çağırmak.

kee ceri kıyarıp katıp kalgan öñdönöt / O Anarḥay keñ talaa Emnege *ündöböysüñ* Emneni (15/12)

cek körgön adamdın uuçuna özüm barıp tüşkön / bolup çıktım Birok men *ündöbödüm* Ayttım boldu (22/16)

Biz *ündögön* cokpuz / Men öz mildetimdi atkarıp cürö berdim Öz kıyalım (39/2)

üñküy-: Keyifsiz olmak.

Üydö Abakir Saadabek men üçööbüz kalğanbız / Ar kim öz ermegibiz menen *üñküyüp* oturabız Abakir (12/10)

Keçkurun baarıbız üygö çoğulduk Baarıbız / unçuguşpay *üñküyüp* oturduk Oçoktoğu tersken cana (20/12)

tüşüp kalgan eken Kebetesi ketip şümüröyö / tüşüptür *Üñküyüp* çetke (41/16)

ünü buz-: Sesi sessizliği bozmak.

tura munusu / Menin oylorumdu Kaliypanın *ünübuzdu* (43/9)

ünü kulaktı tundur-: Bir şeyin sesiyle kulağı sağır olmak, sersemleşmek.

ünü kulaktı tundurup tapatandan atırılıp ketet / Abakirdin bu corugu tañ kaltırdı Traktordon (41/6)

ünü öç-: Sesi çıkmamak, sesi kaybolmak.

carkıratıp kün çıktı / Bu künüm cakşı baştaldı Motorlordun *ünüöçpödü* (16/10)

bilsin aytor *ünüöçtü* Tünörgön boydon traktorgo barıp / ot aldırgıçtı culka tarttı Motor kür kür etti (35/11)

ürk-: Korkmak, ürkmek.

ot aldırdım Tatıragan açuu dooşko tün *ürküp* / oygongondoy boldu Kabinaga tüşüp faranı candırdım (45/3)

ürkünçöök: Ürkek.

Tolukşup ay çıktı Oşondo men aydoonun narkı / ceegin cakalay cılcıp kelatkan *ürkünçök* eki karaandı (36/18)

ürön: Tohum.

Turmuşubuzga ança mınça özgörüş kirdi *Ürön* / taşuuga koş at çegilgen araba keldi Anı menen birge (28/16)

arabakeç keldi Emi suu taşuunun cumuşu ceñildep / kaldı *Ürön* sebüügö Saadabek menen Esirkeptin traktoru (28/17)

bolor emes kün ötkön sayın cer kurgap baratat Dagı / beş kün ayday turgan cer kaldı *ürön* sepçülörgö da (38/6)

üşkürüp al-: İç çekmek.

Özüñ bilesiñ go degi bayka dep Aldey akırın / *üşkürüp* alıp orduna ketti (23/18)

üstü başı sığıp alma ter: Üstü başı kan ter içinde.

suu kuyup cattı Alınça tırbalandap cüröt go / Karaçı *üstü başı sığıp alma ter* (11/11)

üstünö çığıp al-: Bir şeyin üstüne çıkmak.

turat Kabinasının *üstünöçığıpalıp* Abakir dale / muştumun abağa cañsap meni aşata sögüp kıykırıp (6/10)

üy: Ev, oba, çadır.

Ey bala dep mağa kıcırluu karadı Bildik / senin okumuştuu ekenindi *Üydön* barıp tavot salğan (10/15)

olurayat Taş Babanı köpkö aylandıra karap çıktım / da *üygö* kelip Sorokinden suradım (10/5)

Ter bolso kanteyin dep Abakir oğo beter zaarlandı / *Üyündö* kitebin okup otura berbeybi (11/12)

Üy içi it baylasa turğus Suu bolgon tuurduktan / köktöp oturat Kitebimi okup men bir burçtamın (12/12)

bolup aldı *Üygö* amalsız kamaldık Bekerçilikten / başıbız oorudu Arğonom Sorokin ğana attanıp ketti (12/6)

köktögöndü bilseñçi başkanı emne kılasıñ / Kep dünüyödö emes Sen öz *üyündö* oturgan coksuñ (13/2)

Eköö küröşüp sögünüp *üy* içinde oonap baratışat Men / ırğıp cetip açkıçka cabıştım Arañ culup alıp (14/1)

Katındar çakaların koyo koyuşup maga cügürdü / *üygö* çurkap kirsek Saadabek menen Abakir cerde (14/4)

dep kekeerledi / Munu ukkan Saadabek unçukpastan turup *üydön* çığıp (20/16)

Keçkurun baarıbız *üygö* çoğulduk Baarıbız / unçuguşpay üñküyüp oturduk Oçoktoğu tersken cana (20/12)

Üy içi cımcırt bolo tüştü Oçoktoğu tersken ğana / bayağısınday tırsıldap cattı Baarı meni añıraya karaştı (22/14)

cagıp *üydön* çıktım / Tün koyunu közgö saysa körüngüs Suu içip alışka (25/17)

tursam özüm menen birge / Keçkisin el uykuga kirgende men *üydön* çıgıp (35/14)

Alar çoçubay cön ketsin dep men dagı biraz az oturdum / Anan *üygö* kelip karañgıda ordumdu sıypalap (37/9)

Üydö Abakir Saadabek men üçööbüz kalğanbız / Ar kim öz ermegibiz menen üñküyüp oturabız Abakir (12/10)

senden başka da kişi bar / Oşo bötön *üydö* oturğanım bolup atpaydı Öz (13/3)

Saadabek meni çetke türtüp ciberdi Eköö atırılçu / ilbirstey birin biri teşe tiktep *üydün* için tegerene (13/16)

Tüşündüñbü carğak şımduu şorduum Karğış tiygen / *üyümdö* bolsom sendey neme menen süylöşüp koybos elem (13/4)

üy betin körbö-: Ev/hane yüzü görmemek.

katını bala bakıracı alısta özü bolso *üy* betin / körböy kıştır caydır el işi dep een talaada (20/9)

üy-cay: Ev bark.

Uruşpağanı kayra kayt dep suranbağanı emnesi / Çaalıkkan atın çarçañkı minip cürgönü kanday *Üycayı* (20/8)

üylö-: Üflemek, üfürmek.

cata kalıp *üylöym* Kança ubakıt ötkönün bilbedim / aytor baardık tişterdi almaştırıp çıkkança (26/8)

üyrön-: Öğrenmek.

boldu Andan emne çıktı emne *üyröndü* Ce maşine / ayday albasa ce atka moyunçak kata albasa Moyunçaktın (21/11)

Men buyerge tirkegiç bolup iştegeni kelgen Traktor / aydağandı *üyrönöyün* degem Atka moyunçak katuunu (22/5)

al meni kabinaga kirgizçü emes / Otur dep ordun boşottu Aydap *üyrön* (30/8)

oylogonum traktordun meḥanizmderdin bilip aydagandı / *üyrönüp* alsam deym Köptön beri kaalaganım uşul emes (30/14)

Uşundan arttırganım traktor aydagandı *üyrönüp* alsam / cakşı da (31/1)

oñoldubu Birok köp oylonup oturbay aytkanın *üyrönüp* / cattım (30/10)

üyröt-: Öğretmek.

cakşı emespi anı maga *üyrötpö* / Emne cakşı ekenin men özüm bilem Bar arı (34/11)

üyüp koy-: Küme halinde yığmak, kümelemek.

üyüpkoydum Tün içinde ottun carıgında tişteri / almaştırbasam bolboyt da Otun cıynap bütkön (25/7)

üyür üyür: Sürü sürü.

tündügünön tezektin kök tütünü asmanğa sozolondu / Tegerekte koroo koroo koy *üyürüyür* cılkı Tigi (9/13)

tolukşuğan şıbaktuu aydın talaa Eski kişilerdin / aytuusuna karağanda ilgeri adırlarına cılkı *üyürüyürü* (7/9)

üzük tuurduk: Çadırın üstüne örtülen keçe.

tünü menen sebelep toktobodu cadattı *üzüktuurduktan* / sarığıp aktı Ertesi da basılbay birotolo ak caan (12/5)

üzündü: Kırıntı, parça.

üzündülörün köçürüp alıp cürçümün Bloknottu ötügümün / konçuna tıktım (33/3)

üzür-: Sevinç, memnuniyet, keyif, zevk.

başkanın ümüt tilegin sezbeybi ayabaybı Oşondo / emgeginin akıbeti kaytıp *üzürü* ırıs bolboybu Abakirçi (44/10)

V

vağon: Vagon.

kıyalımdan oyğotup ciberdi Cal kuyruğu celge sapırılğan / tulparday tütünü *vağondordun* üstünön tolkuy uçup (9/16)

vedomost: Beyan.

vedomostko kol koydu (38/18)

vraç: Doktor.

Uyaldım da Cıynalışta kanca çuru çuu boldu ele / Apam koyo berbey tırıştı al meni *vraç* bolso dep (8/14)

Z

zaar: Gazap, hırs, hışım, zulüm.

ülüşü bar go dep oylodum Birok kıcırlanıp *zaarın* / sözünö çığarıp aytıp catpaydı Kay cazığıma Men (22/2)

zaarı başına çık-: Cinleri tepesine çıkmak, hiddetlenmek.

açuuga muunup *zaarıbaşınaçıkkan* uşu nemeni karap / turup birese boorum oorudu Şaşpay turup (35/6)

zaarlan-: Hiddetlenmek, öfkelenmek.

Ter bolso kanteyin dep Abakir oğo beter *zaarlandı* / Üyündö kitebin okup otura berbeybi (11/12)

zağon:

1. Ağıl.

Zağondun narkı başında Saadabek degen dağı bir / traktorçu kütüp oturat Caşap kalğan oluttuu kişi (11/20)

Men sokonu çirkedim *Zagon* boylop cürüp kettik / Keçeegidey emes bügün sokodo bekem oturdum (26/16)

Traktorgo ötkömün dep maktana kıykırdım / Tetigi *zagondobuz* Keçiriñiz men şaşıp baratam (29/9)

Ertesi sakmançı kız koyun cayıp bizdin *zagondun* / canınan köründü Cakınıraaktagı bir döbögö (29/14)

karma / Traktor gur gur etip aldı da *zagon* boylop cürüp (30/12)

sıyaktanıp kaldım / *Zagondun* ayagınan ayaptoor buruldum Iras tirkegiçim (30/17)

Zagondu eki üç iret aylanıp çıktık Cürögüm orduna / kelip kıymılım işenimdüü bolo baştadı (31/2)

kökül kızdı taap alar kündü kıyaldanam / Oşol kündörü biz cañı *zagongo* tüştük Özüñö caktan (39/4)

2. Tarla.

cakşılap aydoogo tırışıp adatımça tolkundan aldım / *Zagondun* etegine cetip kayra kayrıldım İñir (42/1)

Kayda cügürüp baratat Birdeme körgön go *Zagondun* / orto çenine cetip kabinadan suurulup tura karadım (42/5)

zak: Nem, koku, rutubet.

kööp erigen kardın *zagi* urat Aga aralaş buuluu abadan / bıltırkı kuurağan şıbaktın tübünön kıltıyıp (9/3)

zakım: Hafif yel, meltem.

kelet Köz uçunda kögültür *zakım* oynoyt Cer cañı (9/2)

zaman: Devir, zaman, vakit.

Anarhay degen ötkön *zamandardın* tilsiz kübösü cer / mayışkan soğuş maydanı bolğon köçkön elderdin termelgen (7/11)

ketip barat / Oşondo men ilgerki ötkön *zamandın* dooşun ukkanday (9/7)

tumandanıp caanğa ezilip çarçağanday dımıp catat / Anın atam *zamandan* berki kozğolbos tınçtığın buzğan (14/15)

Abakir ilgeri *zamandarda* bu cerlerde emneler bolup / ötkönün aytsam maga küldü ele Anan aligi tabılganı (43/2)

zamat: An, lahza.

Mına emi öz bet aldımça turmuş aralap körgöndögü / köyüm Attiñ keler *zamat* kayra tartkanda bolmok (8/13)

Kapilet baştalgan ötkün kapiletten toktodu Oşol / *zamat* tüpsüz tuñguyuk kök asman çayıttay açıldı (33/4)

zapas: Stok, yedek.

Makul dedim men *Zapas* tişterdi sokodon bölüp ket / Al unçukpastan aytkanımdı atkardı da koşko (25/3)

zar bol-: Çok ihtiyaçlı olmak.

mınday akademikterdin baarın bitçe sığıp / karaanıma *zarbolosuñar* A canagı aytkanım aytkan (21/16)

zavod: Fabrika, yapımevi.

İşembilikte ğana kant *zavoduna* barıp apama / moyunçak menen can cığaç karmap körgön emesmin (8/11)

zeen: Zihin, kabiliyet, anlayış, kavrayış.

apıl tapıl aşap catkanımı *zeeni* keyiy karap / oturdu Caybarakat es aluuga çolom cok ele (25/9)

zil: Acı, keder, üzüntü.

Buyrugum eki bolboyt degen kıyazda *zildey* başın / eki koluna cazdap catıp kaldı Men kozgolbodum (27/8)

zımırap kel-: Uçarcasına koşmak, çok hızlı geçmek.

Zımırap kelet Köz uçunda kögültür zakım oynoyt Cer cañı (9/2)

zıñılda-: Yankılanmak.

Aldagaydan *zıñıldap* şıbak başın ürkütkön parovoz / ünü uguldu Balkim uşu poyezdge cabışıp Abakir (44/17)

zıyan: Ziyan, zarar.

zıyanın tartıp cürüpmünbü Birok / Sorokinge toktoo coop berüügö tırıştım (22/4)

zor: Güç.

kılıp menin putyuvkamdı alıp çıktı Anı men / cañı kelgen künü *zor* sıymık menen özünö tapşırğam (19/18)

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bu çalışmada Cengiz Aytmatov'un Botogöz Bulak hikâyesinin öncelikle söz varlığı ortaya çıkarılmış, ardından eserin bağlam sözlüğü oluşturulmuştur. Bir cümlede sözcüklerin diğer sözcüklerle kurduğu bağın sonucunda kazandığı anlamlar, cümle içinde netlik kazanır. Bu nedenle bütünde geçen sözcüğün yalnızca kendi anlamına bakmak bütünü anlamaya yetmez. Sözcüğün bütün içinde kazandığı anlamı gözler önüne sermek için de bağlam sözlüğü çalışmaları yapılmaktadır. Biz de Cengiz Aytmatov'un *Botogöz Bulak* hikâyesinin bağlam sözlüğünü oluştururken bu hususu dikkate alarak hareket ettik.

Çalışmaya başlamadan önce ilk olarak aslı Kiril harfli olan metin, Latin harfli metne aktarılmıştır. Ardından TEBDİZ sistemine yüklenen metnin bağlamsal dizini oluşturulmuş ve söz varlığı ortaya çıkarılmıştır. Metnin içindeki 51 ögeye Kırgız sözlüklerinde rastlayamadığımız için bu ögelere bağlamdan hareketle anlamlar verilmeye çalışılmıştır. Bu ögeler şunlardır:

Abiyir bol-: (11/9); *Alçak gönüllülük etmek* anlamında kullanılmıştır.

Acarlan-: (15/10); *Sevimlileşmek, güzelleşmek* anlamında kullanılmıştır.

Aç-: (9/6); *Bir yolu, ortamı açmak* anlamında kullanılmıştır.

Açıl-: (33/4), (26/14); *Hava veya gökyüzü için açılmak* anlamında kullanılmıştır.

Al-: (39/4); *Almak, evlenmek* anlamında kullanılmıştır.

Aldıman çık-: (43/11); *Birinin önüne çıkmak* anlamında kullanılmıştır.

Astına tüşöp ket-: (24/2); *Önüne düşmek* anlamında kullanılmıştır.

Bar: (40/7); *Ağırlık, yük* anlamında kullanılmıştır.

Bar cok: (38/15); *Var olan* anlamında kullanılmıştır.

Baş: (29/3), (12/11), (35/15), (36/12), (36/5); *Bir şeyin yakını veya çevresi* anlamında kullanılmıştır.

Baş: (11/20); *Bir şeyin uçlarından biri* anlamında kullanılmıştır.

Başına tiygen balee bol-: (11/16); *Başına bela olmak* anlamında kullanılmıştır.

Baştal-: (6/14); (24/1); *Çalışır, işler, yürür duruma girmek*anlamında kullanılmıştır.

Baştal-: (16/10), (33/4); *Olmak, oluşmak, ortaya çıkmak, doğmak*anlamında kullanılmıştır.

Bet: (16/15); *Kitap, dergi kapağı* anlamında kullanılmıştır.

Bil-: (14/7), (17/7); *Tanımak, hatırlamak* anlamında kullanılmıştır.

Bil-: (21/18), (23/5), (30/1), (22/6); *Elinden bir iş gelmek* anlamında kullanılmıştır.

Bol-: (31/9); *Bir görevde bulunmak* anlamında kullanılmıştır.

Bolbogon: (19/6); *Gereksiz, lüzumsuz* anlamında kullanılmıştır.

Buğun çığar-: (28/9); *Tasa dağıtmak* anlamında kullanılmıştır.

Buyruğu eki bolbo-: (27/8); *Bir dediği iki olmamak* anlamında kullanılmıştır.

Can: (15/13); *Arkadaş, yoldaş, dost* anlamında kullanılmıştır.

Canar may: (5/12), (15/16); *Yakıt, benzin, motor yağı* anlamında kullanılmıştır.

Canday cürüp üyrönüp al-: (8/8); *Yanında yürümek* anlamında kullanılmıştır.

Canı cer tar-: (24/16); *Uyumayı istemek* anlamında kullanılmıştır.

Cer: (38/6); *Yer, aralık, mesafe* anlamında kullanılmıştır.

Ciber-: (25/13), 25/12); *Bırakmak* anlamında kullanılmıştır.

Coop ber-: (12/7); *Bir işle ilgilenmek* anlamında kullanılmıştır.

Cür-: (15/8), (9/10); *İşleri yürütmek, devam ettirmek* anlamında kullanılmıştır.

İç-: (15/7), (7/17); *Yemek, beslenmek* anlamında kullanılmıştır.

Irıs: (44/10), (44/14), (45/5); *Mutluluk* anlamında kullanılmıştır.

Kal-: (21/14), *Hayatını sürdürmek, yaşamak* anlamında kullanılmıştır.

Kal-: (12/13); *Arta kalmak* anlamında kullanılmıştır.

Kal-: (38/6); *Başka zamana bırakılmak* anlamında kullanılmıştır.

Kal-: (11/17); *Bir iş için birinin üzerine düşmek* anlamında kullanılmıştır.

Kara: (9/11); *Bahtsız, kötü talih* anlamında kullanılmıştır.

Kir-: (14/16); *Girmek, zaman anlamlı kavramkar için vakti gelmek* anlamında kullanılmıştır.

Kir-: (32/11); *Çökmek, sis, duman vb. inerek kaplamak* anlamında kullanılmıştır.

Kör-: (8/13); *Görmek, iyi yaşamak* anlamında kullanılmıştır.

Koy-: (36/10); *Ad koymak, adlandırılmak* anlamında kullanılmıştır.

Köz: (32/8); *Bakış, nazar* anlamında kullanılmıştır.

Motor: (16/10), (42/6); *Traktör* anlamında kullanılmıştır.

Moyunçak: (21/11), (22/5); *Hamut, atları arabaya koşarken boyunlarından geçirilen halka* anlamında kullanılmıştır.

Oy: (42/16); *Tasa, kaygı, sıkıntı* anlamında kullanılmıştır.

Sal-: (26/6); *Bırakmak* anlamında kullanılmıştır.

Sal-: (39/7); *Batırmak* anlamında kullanılmıştır.

Sal-: (39/6); *Belirtmek, göstermek* anlamında kullanılmıştır.

Solidol: (10/16); Bir yağ türü olmakla birlikte, eserde *makine yağı* anlamında kullanılmıştır.

Tart-: (9/14), (12/17), (42/15); *Bir duyguyu içinde yaşamak* anlamında kullanılmıştır.

Tükür-: (30/2); *Kışkırtmak* anlamında kullanılmıştır.

Tüp: (25/18); *Bir şeyin sonucu* anlamında kullanılmıştır.

- Eserde tek anlamlı sözcük yapısında tespit edilen isim sayısı 698 olup, bu isimlerin 1581 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir. En sık kullanılan ismin 63 kez kullanılan*traktor* sözcüğü olduğu tespit edilmiştir.
- Eserde çok anlamlı sözcük yapısında tespit edilen isim sayısı 58 olup, bu isimlerin 600 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir. En sık kullanılan ismin 58 kez görülen *bir* sözcüğü olduğu tespit edilmiştir. Anlam sayısı en fazla olan isim ise yine altı anlam ile *bir* sözcüğüdür.
- Eserde tek anlamlı söz öbeği yapısında tespit edilen isim sayısı 60 olup, bu isimlerin 73 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir. En sık kullanılan ismin 3 kez görülen *can düynösü*ve *kün celesi* isimleri olduğu tespit edilmiştir.
- Eserde çok anlamlı söz öbeği yapısında isim tespit edilmemiştir.

- Eserde tek anlamlı sözcük yapısında tespit edilen fiil sayısı 503 olup, bu fiillerin1410 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir. En sık kullanılan fiilin 187 kez kullanılan*kel*-fiili olduğu tespit edilmiştir.
- Eserde çok anlamlı sözcük yapısında tespit edilen fiil sayısı 45 olup, bu fiillerin 591 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir. En sık kullanılan fiilin 90 kez görülen *bol*- fiili olduğu görülmektedir. Anlam sayısı en fazla olan fiiller ise 5 farklı anlam ile *kal*- ve *sal*- fiilleridir.
- Eserde tek anlamlı söz öbeği yapısında tespit edilen fiil sayısı 111 olup, bu fiillerin 138 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir. En sık kullanılan fiilin 5 kez görülen *cek kör*- fiili olduğu tespit edilmiştir.
- Eserde çok anlamlı söz öbeği yapısında tespit edilen fiil sayısı 6 olup, bu fiillerin 19 sıklıkta kullanıldığı görülmektedir. En sık kullanılan fiilin 9 kez görülen *coop ber*- fiili olduğu tespit edilmiştir. Anlam sayısı en fazla olan fiil ise 4 farklı anlam ile *aydap kel*- fiilidir.
- İncelediğimiz eserde toplamda 816 isim, 665 fiil tespit edilmiştir. İsimlerin sıklık sayısı toplamda 2244 olup, fiillerin sıklık sayısı ise 2158'dir.
- İncelediğimiz eserde 24 farklı yardımcı fiil, 217 farklı şekilde, 662 sıklıkta kullanılmıştır. En fazla görülen yardımcı fiilin 23 kez tespit edilen *kal*- yardımcı fiili olduğu tespit edilmiştir. En sık kullanılan yardımcı fiil ise 98 kez geçen *bol*- yardımcı fiilidir.
- İncelediğimiz eserde toplamda 239 deyim, 283 sıklıkta kullanılmıştır. En fazla kullanılan deyim 4 kez görülen *kol bul*- deyimidir.
- Eserde atasözü tespit edilmemiştir.
- İncelediğimiz eserde toplamda 13 farklı ikilemenin 15 sıklıkta geçtiği görülmektedir. *An-tañ* ve *üyür-üyür* ikilemeleri ikişer kez kullanılarak en sık görülen ikileme olarak yer almaktadır.
- İncelediğimiz eserde toplamda 3 farklı dua/beddua, 4 sıklıkta kullanılmıştır. En sık geçen dua/beddua ifadesi 2 kez görülen *kargış tiy*- ifadesidir.
- İncelediğimiz eserde 6 farklı ilişki sözünün 6 sıklıkta kullanıldığı tespit edilmiştir.

Özolgular bir millete ait olup, diğer milletlerde bulunmayan tarihsel, kültürel ve yaşam tarzına özgü nesne, kavram ve olguları ifade etmektedir (Akın, 2021: 118). Cengiz Aytmatov'un birçok eserinde olduğu gibi bu eserinde de en sık kullanılan

özolguların başında Sovyetizm unsurları gelmektedir. Bu unsurları şu şekilde sıralayabiliriz: traktor(63), talaa(39), soko(22), araba(20), akademik(15), motor(17), sakmançı(7), çirkegiç(4), parovoz(3), radiator(4), ağronom(3), poyezd(3), razyezd(3), rıçağ(3), şprits(2), şturval(2), mehanizatsya(1), ratsiya(1), rayon(1), vağon(1).

KAYNAKÇA

Akalın, Ş. H. (2009). Türk Dili: Dünya Dili, *Türk Dili, 687,* 195-204.

Akın, C. (2020). *Cengiz Aytmatov'un Birinçi Mugalim Adlı Eserinin Bağlam-Eşdizim-Sıklık Sözlükleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Akın, C. (2020). Manas Ansiklopedisi'nde Özolgu İfadeleri. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi,* 49, 211-222.

Akın, C. (2021). Cengiz Aytmatov'un Birinçi Mugalim Adlı Eserine Özolgusal Bir Yaklaşım Denemesi. *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, 10*(24), 118-128.

Akın, C. (2021). Kırgız Türkçesi. *Çağdaş Türk Lehçeleri I,* (ss. 323-394). Ankara: Gazi Kitabevi.

Aksan, D. (1982). *Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim III),* (7. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Aksan, D. (2004). *Türkçenin Söz Varlığı.* Ankara: Engin Yayınevi.

Aksoy, Ö. A. (1971). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Alan, N. (2019). Adlar. *Türkiye Türkçesi III Sözcük Türleri* (2. Baskı), (ed. E. Boz), 13-39. Ankara: Gazi Kitabevi.

Altıok, E. (2018). Sovyet Rejiminin II. Dünya Savaşı Dönemi Kırgız Edebiyatına ve Öskön Danikeyev'in Hikâyelerine Etkisi. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, 1*(15), 235-246.

Alyılmaz, C. (2013). (Kök)Türk Harfli Eski Türk Yazıtlarının Kırgızlar Açısından Önemi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 2*(4), 1-26.

Aytmatov, C. (1994). Hakkımda Notlar (O. Söylemez, Çev.). *Kardaş Edebiyatlar Dergisi,* (28), 41-48.

Baytok, A. (2016). Tarihten Günümüze Kırgız Edebiyatı. *Dil Bilimleri, Kültür ve Edebiyat, Pamukkale Üniversitesi Dil Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları,* C. 1.

Boz, E. (2015). Sözlük ve Sözlükçülük Sorunu. *Türkçenin Çağdaş Sorunları* (ss. 1-44). Ankara: Gazi Kitabevi.

Buyar, C. (2017). *Kırgız Tarihi (Başlangıcından 1991 Yılına Kadar). C. Buyar, (Ed.), Kırgızistan Tarih-Toplum-Ekonomi-Siyaset.* (47-90). Bişkek: BYR Publishing House.

Caferoğlu, A. (1988). *Türk Kavimleri*. İstanbul: Enderun Kitabevi.

Cigitov, S. (2004). Sovyet Döneminden Önce Kırgız Edebiyatı (Saadettin Koç, Çev.), *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi,* (17), 77-90.

Çankaya, S. (2014). *Kırgız Sözlüğü.* İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

Diykanbayeva, M. (2010). Kırgız Adı Üzerine. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi,* (43), 205-210.

Diykanbayeva, M. (2015). Hatıralar Işığında Cengiz Aytmatov ve Eserleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 4*(1), 170-186.

Ergin, M. (2009). *Orhun Abideleri.* İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Gökdayı, H. (2008). Türkçede Kalıp Sözler. *Bilig,* (44), 89-110.

Hatiboğlu, V. (1981). *Türk Dilinde İkileme*. Ankara: Türk Dil Kurumu Tanıtma Yayınları.

Kırgızca-Türkçe Sözlük, (Erişim Tarihi:05.03.2021), http://sozduk.manas.edu.kg/

Kolcu A. İ. (2015). *Bozkırdaki Bilge: Cengiz Aytmatov*. Konya: Salkımsöğüt Yayınları.

Korkmaz, Z. (1992). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

Korkmaz, Z. (2014). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kulamshaeva, B. (2016). *Toplumdilbilim Işığında Kırgızların Dili ve Kültürü*, İstanbul: Kriter Yayınevi.

Özeren, M. (2015). Kırgız Türkçesi ile Türkiye Türkçesi Ağızlarındaki Söz Varlığı Benzerliği Üzerine Değerlendirme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, *4*(1), 138-168.

Özgen, N. (2014). *Yirminci Yüzyılın İlk Yarısında Kırgız Edebiyatı Tarihi.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Öztürk, F. (2007). *Bâki Divanı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Polat, K. (2019). *Beşikten Mezara Kırgız Türkleri.* Ankara: Berikan Yayınevi.

Sarıgül, A. (2019). Sosyal Değişimler Evriminde Değişimler Gerçeği ve Aytmatov Estetiği (2)/İçsellik ve Estetik. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, (17), 61-96.

Şenödeyici, Ö. (2017). Üslûp Araştırmaları Açısından Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük Çalışmaları: Nâili Örneği. *Littera Turca (Journal of Turkish Language and Literature), 3*(1), 282-306.

Taşağıl, A. (2013). *Çin Kaynaklarına Göre Eski Türk Boyları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Tunç, F. H. (2020). *Sarinci Bököy Destanı'nın Bağlamsal Sözlüğü (İsimler ve Fiiller).*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri, *Güncel Türkçe Sözlük*, (Erişim Tarihi 01.09.2021), https://sozluk.gov.tr/

Vardar, B. (2007). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

Yeşildağ, A. (2021). *Coodaberdeşim Destanı'nın Bağlam Sözlüğünün Oluşturulması (Abdıkerim Asan Varyantı).*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Yudahin, K. K. (2011). *Kırgız Sözlüğü*. (A. Taymas, Çev.) Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.